

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ KÜLTÜREL DEĞİŞİMİN FİZİKSEL
VE ALGISAL DEĞİŞİM BAĞLAMINDA İRDELENMESİ:
TRABZON KENT MEYDANLARI ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Peyzaj Yüksek Mimarı Filiz DOĞAN

**ŞUBAT - 2016
TRABZON**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ KÜLTÜREL DEĞİŞİMİN FİZİKSEL VE ALGISAL
DEĞİŞİM BAĞLAMINDA İRDELENMESİ: TRABZON KENT MEYDANLARI ÖRNEĞİ**

Peyzaj Yüksek Mimarı Filiz DOĞAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde

" DOKTOR (PEYZAJ MİMARLIĞI) "

Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 05 / 01 / 2016

Tezin Savunma Tarihi : 10 / 02 / 2016

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN

Trabzon 2016

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Filiz DOĞAN tarafından hazırlanan**

**TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ KÜLTÜREL DEĞİŞİMİN FİZİKSEL VE
ALGISAL DEĞİŞİM BAĞLAMINDA İRDELENMESİ:
TRABZON KENT MEYDANLARI ÖRNEĞİ**

**başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 05 /01/2016 gün ve 1634 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda
DOKTORA TEZİ
olarak kabul edilmiştir.**

Jüri Üyeleri

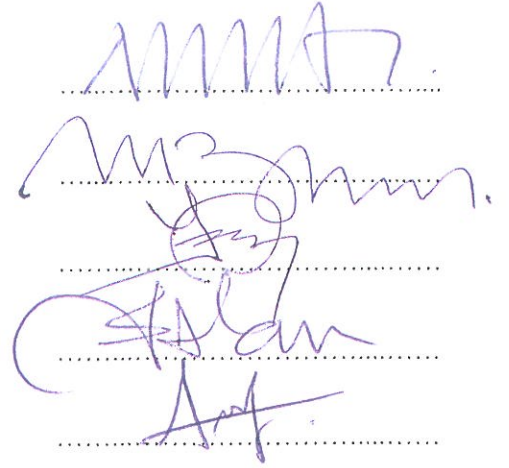
Başkan : Prof. Dr. Ayhan USTA

Üye : Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN

Üye : Prof. Dr. Oğuz YILMAZ

Üye : Doç. Dr. Ömer İskender TULUK

Üye : Doç. Dr. Arzu KALIN

**Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ
Enstitü Müdürü**

ÖNSÖZ

Tarihsel süreç içerisindeki kültürel değişimin fiziksel ve algısal değişimini bir model olarak incelemeyi amaçladığım bu tez çalışması KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı doktora programında hazırlanmıştır.

Doktora danışmanlığı üstlenerek, eleştirileri, fikirleri ile beni yönlendiren, tez konumun gelişmesini sağlayan değerli hocam sayın Prof. Dr. Ali ÖZBLEN'e teşekkürü bir borç bilirim. Her zaman kendisinden destek gördüğüm, aklıma takılan soruların çözümlenmesinde kararlı fikirleri ve değerli katkıları bulunduğum sayın Doç. Dr. Arzu KALIN'a, detaylı eleştirileri ve özellikle restitüsyon konusundaki bilgileriyle tezime katkıda bulunan, sıkça sorularıyla zamanımı aldığım sayın hocam Doç. Dr. Ömer Skender TULUK'a, görüşlerini benden hiçbir zaman esirgemeyen sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Tuğba DÜZENLİ'ye teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam sürecinde her zaman desteğini gördüğüm sevgili arkadaşım Emine TARAKÇI'ya hep yanımda olduğum için çok teşekkür ediyorum. Ayrıca tüm bu süreç boyunca tüm sıkıntılarımı sabırla paylaştığım sevgili hocalarım sayın Yrd. Doç. Dr. Sema MUMCU ve sayın Yrd. Doç. Dr. Serap YILMAZ'a, sevgili arkadaşım Merve ALPAK'a, görüşleriyle yardımını benden esirgemeyen kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Hamiyet ÖZEN'e, çizim haritalarına altlık olmaları için bana yardımcı olan sayın harita mühendisi Sema AKTÜRK'e ve görüşleriyle tezime katkı sağlayan çok kıymetli katılımcılara desteklerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Daima yanımda olan, her koşulda sonsuz desteklerini gördüğüm sevgili ailem İlyas DOĞAN'a, aileme, en önemlisi varlıklarıyla hayatıma ne katan canım oğlum ve canım kızımın teşekkür ederim. Bu araştırma 9480 kodlu "Kültürel Değişime Bağlı Etkinlik ve Mekan Değişiminin Belirlenmesi" isimli KTÜ Bilimsel Araştırma Projesi tarafından desteklenmiştir.

Filiz DOĞAN
Trabzon 2016

TEZ ET K BEYANNAMES

Doktora Tezi olarak sundu um “Tarihsel Süreç çerisindeki Kültürel De i imin Fiziksel ve Algısal De i im Ba lamında rdelenmesi: Trabzon Kent Meydanları Örne i” ba lıklı bu çalı mayı ba tan sona kadar danı manım Prof. Dr. Ali ÖZB LEN ‘in sorumlulu unda tamamladı ımı, verileri/örnekleri kendim topladı ımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuarlarda yaptı ımı/yaptırdı ımı, ba ka kaynaklardan aldı ım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdi imi, çalı ma sürecinde bilimsel ara tırma ve etik kurallara uygun olarak davrandı ımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul etti imi beyan ederim. 10/02/2016

Filiz DO AN

Ç NDEK LER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ ET K BEYANNAMES	IV
Ç NDEK LER.....	V
ÖZET.....	VIII
SUMMARY	IX
EK LLER D Z N	X
TABLolar D Z N	XIV
1. GENEL B LG LER.....	1
1.1. Ara tırma Probleminin ve Yakla ımının Ortaya Koyulması.....	1
1.2. Kültür Kavramı, Tanımı ve Özellikleri.....	11
1.2.1. Kültürel Süreçler.....	14
1.3. Bir Kültür Ürünü Olarak Mekan.....	15
1.3.1. Mekan Tanımı ve Türleri.....	18
1.3.1.1. Kentsel Mekan Ürünü Olarak Meydan.....	22
1.3.1.2. Meydan Tanımı ve İlevi.....	22
1.3.2. Kültürel Süreçlerin Mekansal De ğeri Etkisi.....	24
1.3.2.1. Mekan Kuramları.....	24
1.4. Çalı şmanın Amaç ve Varsayımlarının Ortaya Konması.....	26
1.5. Ara tırma Yöntemi ğinde Yer Alan Teknikler.....	26
1.5.1. Belge Tarama	27
1.5.2. Yüz Yüze Görü me.....	27
1.5.3. Çerik Analizi.....	29

1.5.4.	Restitüsyon Çalışması.....	30
2.	ARA TIRMA YÖNTEM	31
2.1.	Ara tırma Tasarımının Geliştirilmesi.....	31
2.2.	Çalışma Alanının Seçilmesi ve Tanımlanması.....	34
2.3.	Birinci Amaç: Çalışma Yeri Ele Alınacak Geçmiş ve Günümüze Ait Fiziksel ve Algısal Özelliklerin Belirlenmesi.....	36
2.3.1.	Belge Tarama.....	36
2.3.2.	Soruların ve Görüşme Katılanların Belirlenmesi.....	37
2.3.3.	Yüz Yüze Görüşme Süreci.....	39
2.4.	İkinci Amaç: Kültürel Değerler Bağlamında Fiziksel ve Algısal Değerler Verilerinin Toplanması.....	41
2.4.1.	Çerçeve Analizi.....	41
2.4.2.	Restitüsyon Çalışması.....	41
2.5.	Üçüncü Amaç: Tüm Amaçlardan Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi.....	43
3.	BULGULAR.....	44
3.1.	Birinci Amaç: Çalışma Yeri Ele Alınacak Geçmiş ve Günümüze Ait Fiziksel ve Algısal Özelliklerin Belirlenmesine İlişkin Bulgular.....	44
3.2.	İkinci Amaç: Kültürel Değerler Bağlamında Fiziksel ve Algısal Değerler Verilerine İlişkin Bulgular.....	44
3.2.1.	Görüşme Katılımcılarının Sosyo-Demografik Özellikleri.....	44
3.2.2.	Çalışma Alanlarına Ait Fiziksel ve Algısal Değerler Verileri.....	44
3.2.2.1.	Kavak Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değerler Verileri.....	45
3.2.2.2.	Zaferanos Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değerler Verileri.....	60
3.2.2.3.	Sakız Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değerler Verileri.....	72
3.2.2.4.	Taksim Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değerler Verileri.....	77
3.2.2.5.	Güzelhisar Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değerler Verileri.....	101
3.2.3.	Restitüsyon Çalışmasına İlişkin Oluşturulan Verilere İlişkin Bulgular.....	110

3.4.	Üçüncü Amaç: Tüm Amaçlardan Elde Edilen Verilerin Kıyaslanması.....	126
4.	TARTIŞMA.....	142
5.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	152
6.	KAYNAKLAR.....	156
7.	EKLER.....	164

ÖZGEÇMİŞ

Doktora Tezi

ÖZET

TARİHSEL SÜREÇ ÇERÇİNEDEKİ KÜLTÜREL DEĞERLERİN FİZİKSEL VE ALGISAL DEĞERLERİNİN İZLENİMİNDEKİ ROLÜ : TRABZON KENT MEYDANLARI ÖRNEĞİ

Filiz DOĞAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Ali ÖZBİLGEN
2016, 163 Sayfa, 2 Sayfa Ek

Bu çalışmada, Yapılan etkinliklerin bir mekanla dönüşmesi beklenir. Ancak gelişmekte olan ülkelerin teknolojik gelişmelerine bağlı olarak gerçekleşen değişim hızı, birbirine benzer mekanların doğmasına sebep olur. Bunun sonucu olarak insanların zihnindeki mekan ile yapısal mekan arasındaki uyum kaybolur ve algılanabilirlik azalır. Bu durum insanın mekana yabancılaşmasına neden olur. Bu varsayımlardan yola çıkarak tez çalışması kapsamında değişim hızına paralel olarak kaybolan, devam eden ve ortaya çıkan yeni etkinliklerin, bu etkinliklere olanak sağlayan mekansal özelliklerin saptanması ve bununla birlikte yaşanan bu değişim sonucu geçmiş ve günümüz kullanıcı memnuniyetinin değerlendirilmesi ve bu değişim sonucu belirli bir yaş grubuna göre oluşan negatif mekan kavramına alternatif getirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmada yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan kavramlarından yararlanılarak bir araştırma modeli ortaya koyulmuştur. Araştırmanın uygulama kısmı üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde çalışmada kullanılacak fiziksel ve algısal özellikleri belirleyebilmek amacıyla tarihi fotoğraflar, haritalar, yazılı ve sözlü anlatımlar ile görüşmeler sonucu elde edilen verilerin incelenmesi yer alır. İkinci bölümde fiziksel ve algısal değişim sınıflandırılması ve bir tipolojiye oturtulmuştur. Üçüncü bölümde önceki bölümde elde edilen tüm veriler bir arada değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda oluşturulan araştırma modeli ile değişimin (belirli bir yaş grubuna göre) insan ve mekan arasındaki ilişki azaldığı ve böylece mekansal süreklilikteki kopukluğun negatif mekanlar ürettiği tespit edilmiştir. Fiziksel sürekliliğin sağlanmaması durumunda insanın mekana ve paralelinde birbirlerine yabancılaşması belirlenmiştir. Bu durumun bireyin uyum ve aidiyet duygusundaki azalmaya sebep olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Değişim, Fiziksel Değişim, Algısal Değişim, Tarihi Süreç, Kent Meydanları

PhD. Thesis

SUMMARY

PHYSICAL AND PERCEPTUAL CHANGE OF CULTURAL CHANGE IN THE HISTORICAL
PROCESS: THE CASE STUDY OF TRABZON CITY SQUARES

Filiz DO AN

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Landscape **Graduate Program**
Supervisor: Prof. Dr. Ali ÖZB LEN
2016, 163 Pages, 2 Pages Appendix

Any changes in the spaces are expected to make a difference in the space itself. However, the pace of the rapid changes for the technological dependency level of the developing countries creates spaces which are similar. As a result of this, the harmony between imaginary and real spaces in the minds of the people is lost and the perceptibility is reduced, which causes alienation to the space. Based on these assumptions, within the framework of this thesis, the aim is to determine the spatial features of the activities which either disappear or continue and occur in parallel with the rapid changes and to evaluate the satisfaction level of the past and present users as a result of the changes as well as to provide alternatives to the concept of negative space created for a certain age group. A study model within the framework of the current approach is proposed by making use of such concepts as alienation, socialization, belonging and trust, positive and negative spaces. The implementation part of the study is composed of various stages. In the first stage, historical photographs, maps, written and oral narrations and the interview data are investigated in order to determine the physical and perceptual features to be used in the study. In the second stage, physical and perceptual changes were classified and a typology is provided. In the third stage, all the data obtained in the previous stage were evaluated altogether. Thanks to there search model that is developed in the end of the study, it was concluded that the change (based on a certainage group) reduced the bond between the humans and the spaces and that the gaps in th espatial continuity produced negative spaces. It was observed that the humans become alienated to the space and to each other accordingly in the case of a failurein providing a physical continuity. It was also observed that this situationals oduced the sense of belonging and harmony of the individuals .

KeyWords: Cultural Change, Physical Change, Perceptual Change, Historical Process, Urban Square

EK LLER D Z N

Sayfa No

ekil 1. Ara tırma Modelinin Temel Kavramları.....	4
ekil 2. Kültürel de i ime sebep olan olguların, korunmu luk-korunmamı lık ölçütlerinin ve insanın bununla etkile iminin sonuçlarının ara tırma modeline eklenmesi.....	10
ekil 3. Trabzon kenti kentsel mekan elemanları.....	32
ekil 4. Ara tırma modeli kapsamında kurgulanan a amalar.....	33
ekil 5. Trabzon kenti de i iminin belirgin bir biçimde hissedildi i alanlar.....	34
ekil 6. Çalı ma alanı.....	36
ekil 7. I. A amanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular.....	40
ekil 8. II. A amanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular.....	42
ekil 9. III. A amanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular.....	43
ekil 10. Çalı ma alanlarına ait kültürel de i im ba lamında fiziksel ve algısal de i im analizi.....	44
ekil 11. Kavak meydanı, askeri birlikle(1920'li yıllar).....	45
ekil 12. Kavak Meydanı, futbol (1930'lu yıllar).....	46
ekil 13. Kavak Meydanı, dönme dolaplar(1950'liyıllar).....	46
ekil 14. Kavak meydanına ait etkinlik de i im analizi.....	47
ekil 15. Kavak Meydanı, 1920'ler.....	47
ekil 16. Kavak Meydanına ait mekansal de i im analizi (1900'lü yılların ba ı).....	48
ekil 17. Kavak Meydanına ait mekansal de i im analizi (1920'li yıllar).....	48
ekil 18. Kavak Meydanına ait mekansal de i im analizi (1930'lu yıllar).....	49
ekil 19. Kavak Meydanına ait mekansal de i im analizi (1940'lı yıllar).....	49
ekil 20 .Kavak Meydanına ait mekan de i im analizi (1950'li yıllar).....	50
ekil 21. Kavak Meydanına ait mekansal de i im analizi (1960'lı yıllar).....	50

ekil 22.Kavak Meydanına ait mekansal de i im analizi (1980'li yıllar).....	51
ekil 23.Kavak Meydanına ait mekansal de i im analizi (2000'li yılların ba ı).....	51
ekil 24.Kavak Meydanına ait mekansal de i im analizi (2014 yılı).....	52
ekil 25.Za anos Meydanı, Otobüs dura ı,1950'li yıllar.....	52
ekil 26.Za anos Meydanı, kare formunda havuz, 1950'li yıllar.....	61
ekil 27.Za anos meydanına ait etkinlik de i im analizi.....	61
ekil 28.Za anos Meydanı,1920'ler muhtemel biçimi.....	62
ekil 29.Za anos Meydanına ait mekansal de i im analizi (1900'lü yılların ba ı ve 1920'li yıllar).....	63
ekil 30.Za anos Meydanına ait mekansal de i im analizi (1930'lu yıllar).....	63
ekil 31.Za anos Meydanına ait mekansal de i im analizi (1940'lı yıllar).....	64
ekil 32.Za anos Meydanına ait mekansal de i im analizi (1950'li yıllar).....	64
ekil 33.Za anos Meydanına ait mekansal de i im analizi (1960'lı yıllar).....	65
ekil 34.Za anos Meydanına ait mekansal de i im analizi (1980'li yıllar).....	65
ekil 35.Za anos Meydanına ait mekansal de i im analizi (2000'li yılların ba ı).....	66
ekil 36.Za anos Meydanına ait mekansal de i im analizi (2014 yılı).....	66
ekil 37.Sakız meydanına ait etkinlik de i im analizi.....	72
ekil 38.Sakız Meydanına ait mekansal de i im analizi (1900'lü yılların ba ı - 1950'li yıllar).....	73
ekil 39.Sakız Meydanına ait mekansal de i im analizi (1960'lı yıllar).....	73
ekil 40.Sakız Meydanına ait mekansal de i im analizi (1980'li yıllar/2000'li yılların ba ı).....	74
ekil 41.Sakız Meydanına ait mekansal de i im analizi (2014 yılı).....	74
ekil 42.Meydan, deve kervanları (1900'lü yılların ba ı).....	74

ekil 43.Sümer sineması, opera dinletileri,tiyatro gösterilerinin yapıldığı tarihi bina (1920'li yıllar).....	77
ekil 44.Meydan,Askeri Fener Alayı Yürüyüşü Merasimi,1960'lı yıllar.....	77
ekil 45.Meydan, katlanır sandalyeler (1950'ler).....	77
ekil 46.Taksim meydanına ait etkinlik değerlendirmesi.....	78
ekil 47.Taksim Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (1900'lü yılların başında).....	79
ekil 48.Taksim Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (1920'lü yılların başında).....	79
ekil 49.Taksim Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (1930'lü yıllar).....	80
ekil 50.Taksim Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (1940'lı yıllar).....	80
ekil 51.Taksim Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (1950'li yıllar).....	81
ekil 52.Taksim Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (1960'lı yıllar).....	81
ekil 53.Taksim Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (1980'li yıllar).....	81
ekil 54.Taksim Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (2000'li yılların başında).....	82
ekil 55.Taksim Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (2014 yılı).....	83
ekil 56.Güzelhisar Meydanı (1947).....	101
ekil 57.Güzelhisar Meydanı (1962).....	101
ekil 58.Güzelhisar meydanına ait etkinlik değerlendirme analizi.....	101
ekil 59.Güzelhisar meydanı, Ganita.....	102
ekil 60. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (1900'lü yılların başında, 1920'li yıllar).....	103
ekil 61.Güzelhisar Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (1930'lü yıllar, 1940'lı yıllar).....	103
ekil 62.Güzelhisar Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (1950'li yıllar).....	104
ekil 63.Güzelhisar Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (1960'lı yıllar, 1980'li yıllar).....	104
ekil 64.Güzelhisar Meydanına ait mekansal değerlendirme analizi (2000'li yılların başında).....	105

ekil 65.Güzelhisar Meydanına ait mekansal de i im analizi (2014 yılı).....	105
ekil 66.Korunan, Az Korunan, Korunmamı alanlarına ili kin (%) aralı ı.....	139
ekil 67.Kavramların çalı ma alanlarına göre da ılımı.....	141

TABLolar D Z N

Sayfa No

Tablo 1. Çalı ma alanlarına ait veriler.....	35
Tablo 2. Kavak Meydanına ait etkinlik de i im analizinin yıllara göre da ılımı.....	47
Tablo 3. Kavak meydanına ait geçmi ve günümüz tanımlamalara ili kin kodlama.....	53
Tablo 4. Kavak meydanına ait geçmi ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması....	59
Tablo 5. Za anos Meydanına ait etkinlik de i im analizinin yıllara göre da ılımı.....	61
Tablo 6. Za anos meydanına ait geçmi ve günümüz tanımlamalara ili kin kodlama.....	67
Tablo 7. Za anos meydanına ait geçmi ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması.	71
Tablo 8. Sakız Meydanına ait etkinlik de i im analizinin yıllara göre da ılımı.....	72
Tablo 9. Sakız meydanına ait geçmi ve günümüz tanımlamalara ili kin kodlama.....	75
Tablo 10.Sakız Meydanı ait geçmi ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması.....	76
Tablo 11.Taksim Meydanına ait etkinlik de i im analizinin yıllara göre da ılımı.....	78
Tablo 12.Taksim meydanına ait geçmi ve günümüz tanımlamalara ili kin kodlama.....	84
Tablo 13.Taksim meydanına ait geçmi ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması.....	98
Tablo 14.Güzelhisar Meydanına ait etkinlik de i im analizinin yıllara göre da ılımı.....	102
Tablo 15.Güzelhisar meydanına ait geçmi ve günümüz tanımlamalara ili kin kodlama.....	106
Tablo 16.Güzelhisar Meydanına ait geçmi ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması.....	109
Tablo 17.Kavak meydanına ait korunmu ,korunmamı ,yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre da ılımı.....	111
Tablo 18.Za anos meydanına ait korunmu ,korunmamı ,yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre da ılımı.....	114
Tablo 19.Taksim meydanına ait korunmu ,korunmamı ,yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre da ılımı.....	117

Tablo 20.Sakız meydanına ait korunmu ,korunmamı ,yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı.....	120
Tablo 21.Güzelhisar ait korunmu ,korunmamı ,yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı.....	123
Tablo 22.Kavak meydanı geçmi ve günümüz etkinlik tanımını toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	126
Tablo 23.Kavak meydanı geçmi ve günümüz mekan tanımını toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	127
Tablo 24.Kavak meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	128
Tablo 25.Za anos meydanı geçmi ve günümüz etkinlik tanımını toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	128
Tablo 26.Za anos meydanı geçmi ve günümüz mekan tanımını toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	129
Tablo 27.Za anos meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	130
Tablo 28.Taksim meydanı geçmi ve günümüz etkinlik tanımını toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	131
Tablo 29.Taksim meydanı geçmi ve günümüz mekan tanımını toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	132
Tablo 30.Taksim meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	133
Tablo 31.Sakız meydanına ait geçmi ve günümüz etkinlik tanımını toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	134
Tablo 32.Sakız meydanına ait geçmi ve günümüz mekan tanımını toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	135
Tablo 33.Sakız meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	135
Tablo 34.Güzelhisar meydanına ait geçmi ve günümüz etkinlik tanımını toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	135
Tablo 35.Güzelhisar meydanına ait geçmi ve günümüz mekan tanımını toplam sıklı ı ve yüzde dağılımları.....	136

Tablo 36.Güzelhisar meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde da ılımları.....	137
Tablo 37.Etkinlik Frekans Da ılımı Göstergeleri.....	138
Tablo 38.Mekan Frekans Da ılımı Göstergeleri.....	138
Tablo 39.Etkinlik ve Mekan Korunma Yüzdeleri.....	138
Tablo 40.Çalışma alanlarına ait korunmuşluk göstergeleri.....	139
Tablo 41.Çalışma alanlarına ait kavramların tekrarlanabilirlik yüzde da ılımları.....	140

1.GENEL B LG LER

1.1.Ara tırma Probleminin ve Yakla ımının Ortaya Koyulması

Steward'ın (1948) yerle me kuramına göre; her yerle me biriminin kendine özgü kültürel özellikleri vardır. Büyük bir kent yerle mesinin farklı semt ve mahallelerinde bile farklı kültürel özellikler bulunur. Kalkınma ve modernle me çabaları, ulusal sınırlar içindeki farklı alt kültürleri milli bir senteze do ru götürürken; kalkınmanın sebep oldu u nüfus hareketleri, kentle me, sanayile me, sınıfla ma e ilimleri kültürel sınırları sürekli olarak de i tirir, birle tirir ve ayırır (Steward,1948). Varolu sal mekan (zihinsel yapı ve süreçler) ile yapısal mekan arasındaki uyum sa landı nda algılanabilirlik artar. Uyum sa lanmadı nda ise “yabancıla ma” ba lar (Schulz,1971). Günümüz dünyasında ileti im, medya ve küreselle me mekanlar arasındaki farkı azalttı ve benzerlikleri arttırmı tır. Ba lantılı olarak insanın kafasındaki “yer olgusu”, yani kültürel aktiviteleri (insan ürünlerini gerçeikle tirme etkinli i) ile bir mekanı farklıla tırma zarar görerek, küçülmü tür. Kentle me sürecinde ya anan hız ve kaçınılmaz ileti im boyutu farklılıkları ortaya koyaca ına, benzerli in vurgusunu yapmı tır (Rowe, 1993). Küreselle me süreciyle birlikte üretim ve tüketim toplumları arasındaki alı veri sadece hizmetle sınırlı kalmamı , sunulan hizmetin içinde bu hizmeti üretenlerin kültürleri de yer almaya ba lamı tır. Böylece, küresel kitle kültürü, geli en ileti im teknolojilerinin de yardımıyla dünya üzerinde büyük bir hızla yayılmaya, baskın duruma geçmeye ba lamı tır (çli, 2001). E er toplum teknolojiyi üretmezse teknoloji insanları kullanmaya ba lar ki ça ımızda "kültürel geri kalma", "kültür bo lu u" adı verilen olgu budur (Güvenç, 2008). Dolayısıyla kültürel aktivitelerin (insan ürünlerini gerçeikle tirme etkinli inin) bir mekanı farklıla tırması beklenir; ancak geli mekte olan ülkelerin teknolojik ba ımlılı ına ba lı olarak gerçeikle en de i im hızının (ileti im, medya, küreselle me vb.) birbirine benzer mekanların do masına ve bunun sonucu olarak insanların zihnindeki mekan ile yapısal mekan arasındaki uyumun kaybolarak algılanabilirli in azalmasına ve böylece insanın mekana yabancıla masına neden oldu usöylenebilir.

nsanın çevresini tanıyabilmesi mekanla arasında ba kurmasına ba lıdır. Aksi takdirde, kendisini kaybolmu hisseder. Ya anılan çevreye uyum sa laması, aidiyet duygusunun geli mesi sonucu kullanıcı ile çevre arasında bir ba olu ur ve güven duygusu

artar (Carr ve di ., 1992; Lang, 1994)."Aynıla an" kavramını kimliksiz olarak tanımlayan Koalhaos'a (1995) göre, kimliksiz ehrin ba lıca ö eleri kamusal alanı bo altılmı , araçlara bırakılmı , birbirinin benzeri alanlar, parçalı ve kendini tekrar eden bir yapıya sahip, en önemlisi de geçmi i silinmeye ba lamı , geçmi inden kalan ö eler de turistik birer metaya dönü türülmü kentlerdir. Koalhaos bu durumu kentlerin sonu olarak tanımlamaktadır (Koalhaos ve Mau, 1995).

Handlin (1963) günümüz kent tanımını; "insanların kalabalıklar içinde kendini yalnız hissetti i, iyilik ve kötülük, zayıflık ve güçlülük potansiyellerini bir arada ya adı ı mekanlar olarak tanımlar" (Handlin,1963). Bu konudaki ara tırmaların öncülerinden Güvenç (2008); "bir sokak ya da mahalle çevresinde en az 15-20 yıllık (bir ku aklık) süreklilik sa lanamadı ı takdirde, kente göç eden yeni kentlinin kimlik bunalımına dü mesi kaçınılmaz olaca ını ve kimlik bunalımına dü en kentlinin, göç ederek terk etti i köyüyle ya da memleketiyle özde im kurmakta güçlük çektini savunmaktadır"(Güvenç, 2008). Bu nedenle, süreklili in ve buna ba lı olarak algılanabilirli in sa landı ı pozitif mekanların olu abilmesi için kültürel de i im sürecinin ve bu sürecin mekana ve topluma olan yansımasının ara tırılması ve öneriler geli tirilmesi gerekir.

Gür (1996)'e göre; e er bir etkinli in ortaya konma biçiminde gerçekte i i yere uyum sa lamayan, kültürün dı ndan empoze edilmi fiziksel biçimler söz konusu ise ve ilgili alt kültürün tavır ve tutumunu de i tirmesindeki hızı dü ükse bir sorun ortaya çıkabilir. Ya da tersine, de erler ve dünya görü ü çe itli etkilerle hızla de i mi se ve çevre hala eskiden oldu u gibi kaldıysa yine sorun var demektir. Kültürel ö eler, bunların evrimleri ve de iimleri yeni tasarımlarda göz önünde bulundurulmak zorundadır (Gür, 1996). Bu do rultuda fiziksel de i im kültürel de i imden hızlı olu tu unda ya da bunun tersi gerçekte i inde yani; kültürel de i im fiziksel de i imin önüne geçti inde insan-çevre etkile imi arasında bir sorun var demektir. Toplumun kültürel yapısını dikkate alan düzenlemeler, o toplum için çevrelerine uyum sa lamalarında oldukça yardımcı olacaktır. Rapoport; kültürel de i imin bir ok gibi ya anmasını önlemek için "destekleyici çevreler" (onarıcı çevreler) kavramını ileri sürer. Geleneksel ve bilindik etkinliklerin desteklemekle güvenli ve tanıdık ortam olu tururlar ki bu sa lıklı bir uyumu ve modernizasyonu hızlandırır. Bu tip yerle meler bili emasının topyekün yeniden yapılanmasına gerek bırakmaz ve böylelikle stresi azaltır (Rapoport,1978). Tarihin süreklili i, ya amın süreklili i ile birlikte dü ünülmelidir. Ya amın özünde, bu süreklili i sa layan de i me ve

gelişmeleri gerçekleştiren dinamikler vardır. Bu kavramlar insanın yarattığı fiziki mekana uygulandığında belli koşullar altında değişim ve gelişim yoluyla bu sürekliliği sağlayan dinamikleri görmek mümkün olur (Batur, 1975).

Bu nedenle kültürel sürekliliği sağlayan çevre düzenlemeleri, toplumun birbirine ve mekana yabancılaşmasına engel olması ve kültür çeşitliliği oluşturmaya açısından oldukça önemlidir. Rapoport (2004); “insanla çevreleri arasındaki mekanizmalar kültürel, kültürle ilişkilidir, kültürle değişir” tanımlamasını yapmıştır (Rapoport, 2004). Bunlara bağlı olarak; kentleşme sürecinde yaşanan değişim hızının, bu değişim hızına paralel olarak ortaya çıkan ve kaybolan etkinliklerin ve bu etkinliklerin gerçekleştirmeye olanak sağlayan mekansal özelliklerin belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca araştırmalar (Gür, 1996) göstermiştir ki; yeni çevrelerin tasarımı ve alternatif çözümleri söz konusu olduğunda, kültürel öğelerin tanımı kadar değişim sürecinin ve değişim süreciyle ilgili davranışın (kullanım kültürü/etkinlik) belirlenmesinin de önemli olduğunu, buna köşe olarak gerek geleneksel çevrelerden, gerekse değişmekte olan çevrelerden veri toplanmasının ve bu çevresel verilerin analizinin önemli olacağını, bu veri kümelerinin karlılıklarından geleceğin çevresinin ilkeleri ve standartlarının belirlenebileceğini ortaya koymaktadır (Gür, 1996). Buradan; kültürel öğelerin gerçekleştirmeye sürecinin beraberinde pek çok değişim süreci etkinliklerinin ortaya çıkabileceğini, bunun da mekanların kullanılabilirliği ve barışması açısından en önemli unsurlardan biri olduğunu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bu durumda akla gelen sorular gelir:

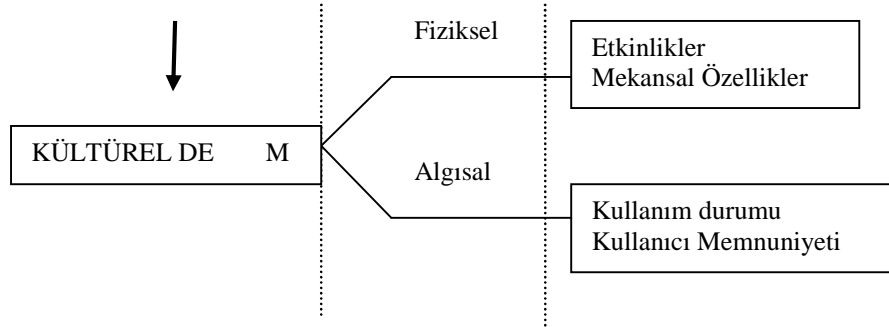
- Kültürel değişim sebepleri olan olgular nelerdir?
- Kültürel değişimin değerlendirilmesi nasıl ya da neye göre olmalıdır?
- Kültürel değişim (1) Fiziksel değişim, (2) Algısal değişim olarak değerlendirilebilir mi?

Kültürel sürekliliği sağlayan çevre düzenlemelerinin başarılı kılınmasına ilişkin araştırmalar, algılanabilirliğin sağlandığı mekanların önemine işaret ederken, bu konuya ilişkin çok net kriterler ortaya koymamışlardır. Bu çalışmanın amacı; kültürel değişimi fiziksel değişim ve algısal değişim olmak üzere iki başlık altında derinlemesine ele almaktır.

Kültürlerin somut olmayan alanına; diller, dinler, gelenekler, görenekler, töreler, anonim halk edebiyatının sözlü ürünleri, seyirlik oyunlar, ritüeller, mitler vd. girmektedir. Günümüzde bu kültürün ve mirasın korumaya alınması sadece bireysel, ulusal de il uluslararası bir konu hâline gelmiştir (Artun, 2004).

Bu ara tırmada kültürel de i im;" kaybolan, varolan ve yeni eklenen etkinlikleri ve mekan özelliklerini fiziksel de i imle,kullanım durumunu ve kullanıcı memnuniyetini algısal de i imle ili kilendirerek ele alınmıştır. Bununla birlikte kültürel de i imin fiziksel de i im (etkinlik ve mekan) ve algısal de i im (kullanım durumu ve kullanıcı memnuniyeti) arasındaki etkile imin1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen süreçte (1900'lü yılların ba ı - 2014 sorgulaması bu çalı manın öncelikli hedefi olmu tur (ekil 1).

ARA TIRMANIN TEMEL LG ALANI

ekil 1. Ara tırma Modelinin Temel Kavramları

1950 yılından günümüze kadar, hızlı bir kentleşme sürecine giren ülkemizde, kırsal alanlardan kentlere olan göç, yerleşim sorununu beraberinde getirmiştir, yerleşim alanları olarak bir yandan yeni alanlar seçilirken, bir yandan da merkezi tarihi doku içindeki alanlar cazip hale gelmiştir. Böylece; zengin tarihsel çevreye sahip olan kentlerimiz, bu değerlerin bir kısmını yitirmiştir, bir kısmını ise yitirme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Geçmişin tümünün kaybedilmesi korkusu ise "koruma" fikrinin doğmasına neden olmuştur (Özden,Görgülü, 2006).Bu çalışmanın amacı doğrultusunda öncelikli olarak kültürel de i im ile fiziksel de i imin de erlendirilebilmesi için "koruma" kavramı kültür-mekan etkile iminin aydınlatılmasında anahtar rolü oynamaktadır.1972 yılında kabul edilen Do al ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi'nden başlayarak insanlığın bütün zaman dilimleri içinde yaşadığı, biriktirdiği, geliştirdiği, zenginleştirip sürekliliğini sağladığı, kendinden sonrakilere aktardığı veriler dizisi yani varlığının kanıtı olan kültürel mirasın (Artun, 2008) korunması için önemli kararlar alan UNESCO'nun, 1989 yılındaki ilk önemli kararı "Geleneksel ve Popüler Kültürün Korunması Tavsiye Kararı"dır. 1995-

1999 yılları arasında yapılan bölgesel ve alt bölgesel sekiz seminer bu konuda önemli bir duyarlılık olu turmu tur (Artun, 2008).

Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, kültürel mirası korumak; ilgili toplulukların, grupların ve bireylerin kültürel mirasına saygı göstermek; kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığı arttırmak ve karlılıklarda erbilirliği, uluslararası işbirliği ve yardımla mayı sağlamak amacıyla imzalanmıştır. Kültürel mirasın aktarılmasında gelenekler ve sözlü anlatımlar; gösteri sanatları; toplumsal uygulamalar, ritüeller ve törenler; doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar; el sanatları geleneği somut olmayan kültürel mirasın belirlediği alanlar olarak kayda geçmiştir. Kültürel mirasın korunması, bu mirasın "sürdürülebilir" kılınmasıyla mümkündür. Küresel olgular tarafından hızla yok edilip tüketilen ve yeni kuşaklar tarafından sahip çıkılmayan bir miras, yok olmaya mahkumdur (Ekici, 2004). 2000 yılında Floransa'da Avrupa Konseyi üyesi devletler tarafından peyzaj korunmasını, yönetimini ve planlamasını geliştirmek amacıyla Avrupa Peyzaj Sözleşmesi imzalanmıştır. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi çok geniş bir tanımlama ile sadece kentsel ölçekte değil, hem kırsal hem de kentsel ölçekte sürdürülebilir gelişmenin peyzajı korumak, yönetmek ve planlamaya dayandığını belirtmektedir. Bu nitelikteki bir koruma ile fiziksel yapıda iyileşmenin yanı sıra sosyal refahın da sağlanacağı ifade edilmektedir (CE, 2006).

Kentsel anlamda koruma kavramı (Keleş, 1981), "kentlerin belli kesimlerinde yer alan tarihsel ve mimari değerleri yüksek yapıtlarla anıtların ve doğal güzelliklerin gelecek kuşakların da yararlanması için her türlü yıkıcı, saldırgan ve zararlı eylemler karşısında güvence altına alınması" olarak tanımlanmıştır (Çelik, Yazgan, 2007). Başka bir deyişle, kentsel koruma, "toplumun geçmişi teki sosyal, ekonomik koşullarını, kültür değerlerini yansıtan fiziksel yapının, günümüzün değerli sosyal, ekonomik koşulları altında yok olmasına engel olmak ve çağdaş gelişmelerle bütünleştirilerek yaşamasını sağlamak"tır (Bostancı, 1989). Yapısal çevrenin örgütlenmesi mekan, anlam, iletişim ve zamanın örgütlenmesiyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle bireylerin veya grupların fiziksel çevredeki seçimleri aslında bilişsel ortamlarının bir anlamda fiziksel varoluşları ve anlatımları (Gür, 1996) olarak tanımlanmaktadır. "Hızla değişen dünya çerçevesinde, ondan daha hızlı değişen Türkiye'de teknolojik ilerleme ve toplumsal-kültürel çevre değişikliği başlıca döndürücü bir nitelik kazanmıştır" (Kongar, 2008). Modernleşmeye, etnik rekabete, küreselleşmeye, heveslere ve modalara, ihtiyaçların yerine isteklerin giderek artan rolüne ve teknolojik değişimlere bağlı olarak bu kültürel değişim çok hızlı olmakla birlikte,

giderek de artmaktadır. Göçler de hızla artmakta ve başka kültürel edinimler bu benzeri menin çeşitli biçimlerine yol açmaktadır; bunun sonucu olarak kültürün bütün ifadelerinde de hızlı değişimler olmaktadır (Rapoport, 2004). Koruma yalnız binanın korunması değil, sosyal ve kültürel boyutlarıyla yapıların ve çevre peyzajlarının da bir bütün olarak korunmasını gerektirir (Atik, Danacı, 2013). Gelimekte olan ülkelerin teknolojik bağımlılığına bağlı olarak gerçekleşen değişim hızı ve bunun sonucu olarak kullanım kültürü ve mekan kullanımında yaşanan süreklilikteki kopukluklar negatif mekanları doğurmuş ve bu durum insan-mekan arasındaki yabancılaşmaya sebep olmuştur.

Güvenç (1979)'e göre; doğal çevre ile kültürel ve teknolojik değişkenlerin bir bileşeni olan doğal seçim, geleneksel kültürlerde, toplumlararası farklılaşmaya, modern dünyada ise benzeri meydana yardım eder. Çünkü teknoloji, belli bir çerçevede ayakta kalma için özelleşen genleri, çevreden bağımsız kılmaya çalışır. Coğrafik hareketliliğin (göçlerin) sınırlı olduğu geleneksel toplumlarda genetik kayma da sınırlı kalacağından, gruplar arası farklılaşma hızlanacak; modernleşme ile beraber göçler artacağından, toplumlar arası benzeri güç kazanacaktır. İkel ve geleneksel toplumlarda bilgi, tutum, davranış ve kültürler arası farklar nedeniyle seçicilik kuvvetli olduğundan, kültürler arası farklılaşma artacak; çağdaş ve kentsel toplumlarda ırk ayrımı ve seçicilik zayıflayacağından, benzeri eilimi güçlenecek ve hızlanacaktır (Güvenç, 1979). Değişime sebep olan olgular; kırsaldan kente göç (iki kültürlülük), hızla değişen değerler, hızla değişen idealler, hızla değişen yaşam tarzları ve toplumsal yapılar ile kültürün öteki yanları (Tippie, 2000) olarak tanımlanmaktadır. Kongar (2002), “tek düze bir tüketim kültürünün egemenliğinde, yerel ve ulusal kültürlerin zayıflamasını” küreselleşmenin bir sonucu olarak görmektedir (Kongar, 2002). Sanayilemiş ülkelerde, sanayinin kentlerde yarattığı çekim ve kırsalda serbest bıraktığı iş gücü belirli bir denge yaratırken, sanayilememiş ülkelerde kentleşme, kırsal nüfusun itilmesi ile meydana gelmektedir ve buna göre; Türkiye’de II. Dünya savaşından sonra, küçük kasaba ve köylerden kentlere akını sanayilemeye bağlı olmayan kentleşme olarak ele almak gerekir (Sjoberg, 1967). Endüstrileşme sonucu alınan göçler ve artan hareket olanakları ile değişen günümüz kent yapısı, makro ölçekte kozmopolit bir yapıya sahip olmasına karşılık; mikro ölçekte, insanların yaşamak için daha güvenli ve homojen topluluklardan oluşan yerleşimlere çekilmesiyle sosyal ve fiziksel olarak kutuplaşmaya başlamıştır. Bu durum aynı zamanda insanların tüm toplum tarafından paylaşılan kamusal mekânlardan çekilmesine de sebep

olmu , farklı gruplar arasında gerilim ve endişe kaynaklı bir ayrım olmuştur (Low ve diğerleri, 2005; Lownsbrough, Beunderman,2007).

Kartal (1992)'a göre;Türkiye'de kentsel nüfusun hızla artmasının ana nedeni kırdan kente göçtür. 1950-1980 döneminde kentlere her yıl ortalama 350 bin dolayında insanın göç ettiği düşünülmektedir. Bu hesaba göre, bu 30 yılda en az 10 milyon tarımsal kentlere göç etmiştir demektir (Kartal,1992). Tekeli (2001)'e göre; Türkiye'de 1980 sonrası ülke nüfusunun yarısından çoğu kentlerde yaşamaya başlamıştır. Gecekondularda yaşamayanların ikinci ve üçüncü kuşakları kentte yaşamaktadır. Bu nüfus modernite projesinin beklediği “kültürel dönüşümü” gerçekleştirememiştir, bunun sonucu olarak kültürel dönüşüm yerine farklı kanallarda gelişme yolu bulabilen ikili kültürel yapının sürekliliği söz konusu olmuştur (Tekeli, 2001). Türkiye'de ehirlilerin köylüleşmesinin, köylülerin ehirleşmesinden daha hızlı cereyan ettiği iddia eden Frey (1965); Türk toplumunun kırsallaşmasının bu perspektif içinde daha açık hale gelmekte olduğunu savunmaktadır.

20.yy nüfus hareketleri sonucu; kentli nüfus artışı, kırsal nüfusun oranı, kentsel nüfus oranının altına düşmüştür (Keleş,2000). Kente kırdan gelen büyük sayıdaki nüfusun modernitenin kalıpları dışındaki yaşam tarzı, modernistler için bu grupların kentli yaşamı nasıl bütünleştirileceği sorununu ortaya çıkarmıştır (Tekeli,2001).Kentlere göçle birlikte, kasaba ve köylerdeki küçük işletmeler, zanaat ve meslekler düzeyindeki yapı yenileriyle doldurulmaktadır. Bu bakımdan açısı altında, toptan sosyal değişim, ehirleşmeden kaynaklanandan çok daha büyük olmaktadır. Elit devrim ve yeti tirmeye ilişkin bu modelin çökmesiyle, ehirlilerin kırsallaşması köylülerin ehirleşmesinden daha hızlı seyretmiştir ve bundan dolayı Türk toplumu etkili bir elitsizleşmeye uğramıştır (Mardin, 2009). Binlerce yıllardan beri küçük, kırsal yerleşimlerde yaşamayan köylüler, 1950'den sonra, ulaşım araçları ve karayolları yapımındaki gelişmelerle kentlere göç etmeye başlamıştır, bu durum kent kültürünün “Arabeskleleşme” yol açmıştır (Güvenç, 2008). “Arabeskleleşme” denilen bu süreç, tarım kültürünün kırsal alanlarda egemen olan geleneklerini reddeden, fakat sanayi toplumunun değerler sistemine sahip kentsel bir kültürü de benimsemeyen, geçici gibi görülen, melez (ve yoz) garip bir kültürü yansıtmaktadır” (Kongar, 2008).

Güvenç (2008)' e göre;bir sokak ya da mahalle çevresinde en az 15-20 yıllık (bir kuşaklık) süreklilik sağlanmadıkça, yeni kentlilerin kimlik bunalımına düşmesi kaçınılmaz olacaktır. Kimlik bunalımına düşen kentli, göç ederek terk ettiği köyü ya da

memleketiyle özde im kurmakta güçlük çekmektedir. Artan nüfus köylerden kentlere, iç yörelerden kıyılara, Do u illerinden Batı illerine do ru sürekli bir iç göç süreci içinde bulunmaktadır. Köylerde ço u kasabalar nüfus yitirerek küçülürken, kentlerle büyük kentler göçen nüfusu alarak, ülke ortalamasından 2-3 kat hızlı büyümektedir (Güvenç, 2008).Özetle; teknolojik de i im hızı, göç, nüfus artı ı, kentle me hızı, sanayile me, modernle me, küreselle me,sosyal ve ekonomik ko ullar" kültürel de i im, fiziksel de i im ve beraberinde gerçekleşen algısal de i ime sebep olmu , de i imde ya anan hız kültürümüzü ve yapısal çevremizi etkileyerek süreklili i sa lanmayan etkinlik biçimini ve mekan özelli ini de i tirmi tir.

Schulz (1971)'un geli tirdi i ki isel dünya, kamusal dünya ve bilimsel dünya kademelenmesi olarak *Üç Genelle me Modeli*'ne göre, insan ve çevresi arasındaki yabancıla manın önlenmesi amacı ile geçmi mekan özelliklerinden kopmamak gerekir (Aksoy, 1975).Ba arılı mekan örgütlenmelerine eri mek için hangi çevrelerde, kim için, ne zaman, hangi ko ullarda, niçin ve kültürün hangi yönleri önemlidir sorularının yanıtlanması gerekir (Gür, 1996). nsan ve mekan arasındaki yabancıla manın önlenmesi için ileri sürülen destekleyici çevreler kavramı (Rapoport, 1978);

- kültürel sistemin en önemli ö eleri en fazla desteklenmeli ve daha uzun ömürlü olmaları sa lanmalı,
- en önemli gizli sembolik fonksiyonları olan etkinlikler ki bunlar kültür için kritik öneme sahip olanlardır, vurgulanmalı ve desteklenmeli,
- yerle imlerin, kom uluk birimlerinin ve konutların mekansal örgütlenmesi, mekansal kullanımına, zaman kullanımına, anlam ve toplumsal- iletimsel örgütlenmeye ba lı olarak ele alınmalı,
- gerçek ve algılanan yo unluk, geleneklere ba lı olarak irdelenmelidir (Gür, 1996) gibi genel ilkelere dayalıdır.

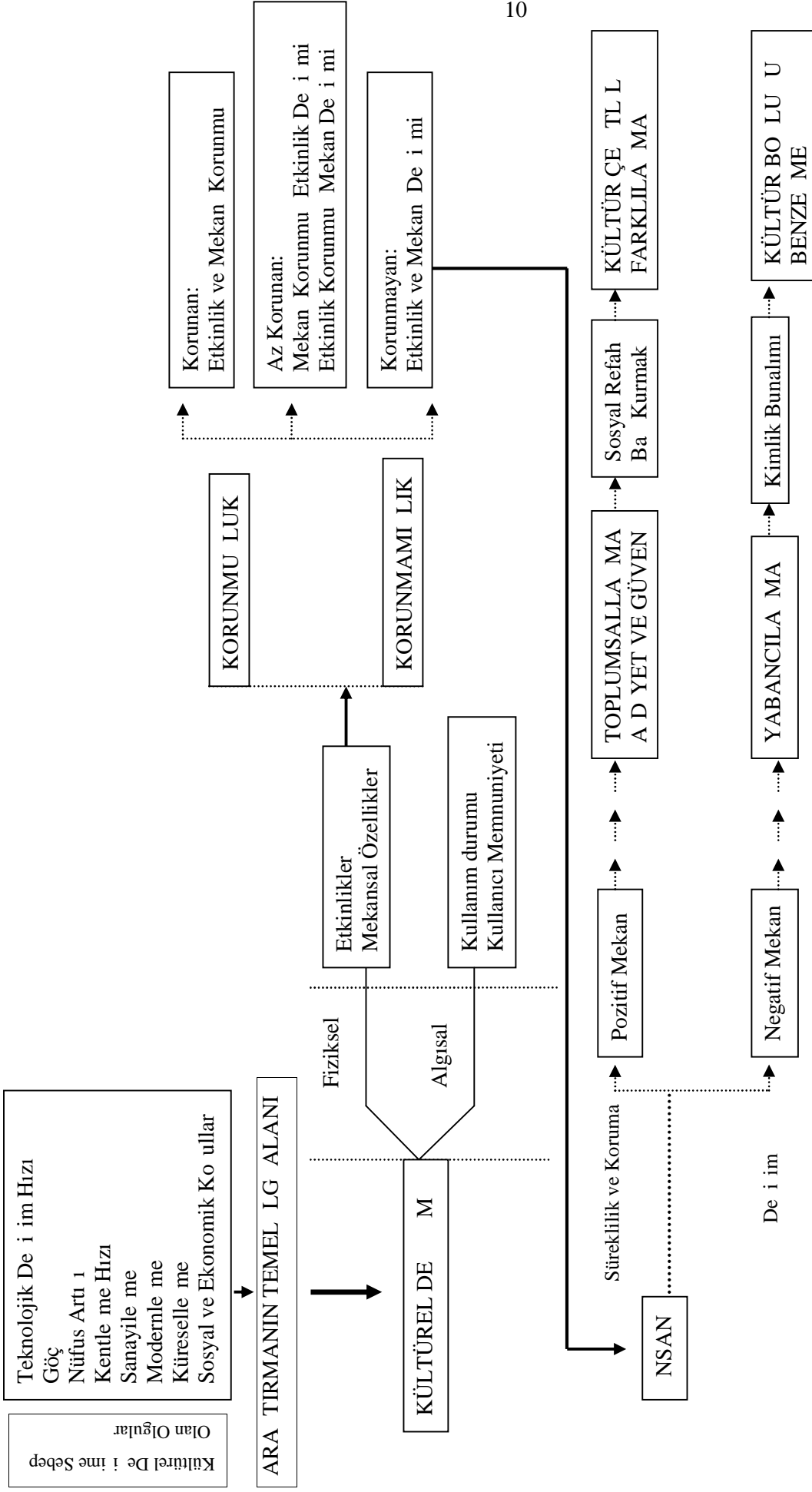
Tüm bu görü ler ve önermeler ba lamında bu çalı manın amacı; kültürel de i imi kent ölçe inde fiziksel de i im ve algısal de i im olmak üzere iki ba lıkta tanımlayan bir uygulama çalı ması yapmaktır. Bu uygulama çalı ması ile de i im hızına paralel olarak kaybolan, devam eden ve ortaya çıkan yeni etkinliklerin ve bu etkinliklerin gerçekleşmesine olanak sa layan mekansal özelliklerin saptanması, ya anan bu de i im

sonucu geçmi ve günümüz kullanıcı memnuniyetinin de erlendirilmesi ve bu de i im sonucu olu an negatif mekan kavramına alternatif getirilmesi hedeflenmektedir.

Bu ba lamda (1) Fiziksel de i imin saptanabilmesi amacıyla etkinlik ve mekan tanımları belirlenmiştir.Korunmuşluk ve korunmamalık kriterleri üzerinden de erlendirilen fiziksel de i im üç ana başlık;

- Korunan (etkinlik ve mekan korunmuşluk),
- Az korunan (mekan korunmuşluk -etkinlik de i imi yada etkinlik korunmuşluk -mekan de i imi)
- Korunmayan (mekan ve etkinlik de i imi) olarak belirlenmiş ve çalı maya yön vermiştir.

(2) Algısal de i imin saptanabilmesi amacıyla geçmi ve günümüz kullanım durumu ve kullanıcı memnuniyeti literatürde tanımlanan kavramlar do rultusunda sınımlanmıştır.

ekil 2. Kültürel değişim sebepleri, korunmuşluk-korunmamalık ölçütlerinin ve insanın bununla etkileşiminin sonuçlarının araştırma modeline eklenmesi

Bu ba lamda, Trabzon kentinde açık mekan de i iminin1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihsel süreç açısından sorgulanması ve kültürel çevre ba lamındaki etkile imin geçmi ve günümüz fiziksel (etkinlik ve mekan tanımları), algısal (geçmi ve günümüz kullanıcı memnuniyeti ve kullanım durumu) olarak irdelenerek ortaya konması amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında u temel varsayımlar ileri sürülmü tür:

- Kültürel de i imin kullanım ve etkinlik boyutu ile Fiziksel boyutu arasında bir ili ki vardır.
- Kültürel de i im de kullanım ve etkinlik de i imi ile beraber fiziki de i im de gerçekleştirilme de kullanıcı mekana uyum sa lar ve mekanın algılanabilirli i artar.Uyum sa lanmadı nda ise yabancılaşma ba lar.
- Fiziksel de i im algısal de i ime göre hızlı gerçekleştirilme de insan ve mekan arasındaki ba azalır. Algısal ve mekansal süreklilikteki kopukluk negatif mekanların üretilmesine sebep olur.
- Fiziksel süreklili in (etkinlik ve mekan) sa lanmadı ı çevre düzenlemeleri toplumun mekana ve buna paralel olarak birbirlerine yabancılaşmasına neden olur.
- Çevresine yabancılaşan birey ya adı ı çevreyle ba kuramaz, ya adı ı çevreye uyum sa layamaz ve aidiyet duygusu azalır ve bu durum bireyin kimlik bunalımına dü mesine sebep olur.

Bu varsayımların sınanabilmesi amacıyla çalışmanın birinci bölümünde genel bilgiler ba lı ı altında kültür kavramına ve bir kültür ürünü olarak mekan tanımına cevap aranmış , kültürel süreçlerin mekansal de i ime etkisi ba lı ı altındaki kavramların birbirleri ile ili kileri bir model içerisinde anlatılmaya çalışılmıştır. Ara tırmanın uygulama a masında ise bu varsayımların sınanmasına yönelik teknikler geli tirilecek ve bu teknikler do rultusunda ara tırmada ileri sürülen varsayımlar sorgulanacaktır.

1.2.Kültür Kavramı, Tanımı ve Özellikleri

Çe itli çalışmaları kültür kavramının farklı tanımlarını ortaya koymaktadır. Bu tanımlara göre kültür; bir dizi sosyal süreçlerin bile kesidir (Güvenç, 1979), bir toplumun tüm hayat biçimidir (Linton,1945), bir grubun ya ama biçimidir (Marguet,1949), insanların

içinde buldukları ya am ko ullarına uyumlarının toplamıdır (Sumner ve Keller, 1927), sosyal etkileimin ürünüdür (Winston, 1933), ya am çevremizin insan yapısı olan kesimidir (Herskovits,1948), doğanın yarattıklarına karşılık, insanın yarattığı her şeydir (Marx, 1967),maddi ögelerin, davranışların, düşünce ve duyguların, simgelerden oluşan simge (sembol)lere dayalı örgütlenmesidir (White, 1949).

Kültürün ne olduğu sorusuna cevap veren Rapoport (1978); “kültürün göçle gelenlerin kültürlendirilmesi yoluyla kuşaklar boyunca simgesel olarak aktarılan bir emalar sistemi olarak görüldüğü, bu aktarma işinin lisanla, örnek olmakla vb. gerçekle eşleşmesi gibi, inşaat edilmiş çevre ve ortamların kullanılması yoluyla da olduğu” savunmaktadır (Rapoport, 1978). Çevre düzenleniş formunun sebepleri ve sonuçları üzerinde duran Rapoport (Lawrence, 1990) kültürü; “Grupların birbirinden farklılaştırmalarını sağlayan özellikleri” (M.Low,Chambers, 1989) olarak özetler.

Berry (1981); “insan davranışının fiziksel çevre dışındaki kültürel ortamların da etkisi altında ortaya çıktığını” savunmaktadır. Kültür insanın en önemli uyum aracıdır (Cohen, 1968) bu nedenle, bir grubun çevresel konumuyla etkileşimlerinde yinelenen problemlerle başa çıkması ve onlara uyum sağlaması olarak da tanımlanmaktadır(Berry, 1981). Bu durumda “sosyal tabakalaşma” ve “toplumsallaşma” önemli kültürel öğeler olarak kabul edilmektedir (Nimkoff, Middleton, 1960 ve Pelto, 1968). Geleneksel kültürel öğelerden diğer önemli bir tanesi de “sorumluluk” ve “boyun eğme” eğitimi (Gür, 1996) olarak açıklanan “toplumsallaşma”olarak ileri sürülmektedir (Berry ve diğeri, 1959).

Kültürün özellikleri (Güvenç, 1979) şu ana başlıklar altında açıklanabilir;

- Kültür öğrenilir: Kültür, içgüdüsel ve kalıtsal değil, her bireyin doğrudan sonrakiler ya atası içinde kazandığı alışkanlıklar (davranış ve tepki eğilimleri)’dir (Kağıtçıbaşı, 1977). Dolayısıyla her bireyin yada toplumun davranış ve tepki eğilimleri kültürünün bir yansıması anlamına gelir.
- Kültür tarihidir ve süreklidir:Her kültür bir kuşaktan diğerine geçiyorsa, yani süreklirse, onun her kültürde ortak nedenleri ve sonuçları vardır. Kültürün sürekli inisi gelenek ve görenekler sağlar. Şu bundan ötürü, kültürün tarihi bir varlık alanı olduğu önerilmektedir (Güvenç, 1979).Ancak teknolojik değişim hızı, göçler ve nüfus artışı beraberinde yaşanan kentleşme hızı ve küreselleşme gibi olgular kültürel sürekliliğin zarar görmesine ve bozulmasına sebep olmuştur.

- Kültür toplumsaldır: Bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan alışkanlıklar, kabul edilen davranışlar, tutum ve değerler o grubun kültürüdür (Güvenç, 1979). Bu sayede toplumsallaşma, uyum ve kültür çeşitliliği sağlar.
- Kültür ideal veya idealle tirilmiş kurallar sistemidir: ideal olması gerektirir. Fakat kişiler, aynı kültürün üyeleri oldukları halde, kültürel ideale uygun hareket etmezler. Öyleyse bütün davranışlar, kültürel veya ideal değildir (Güvenç, 1979).
- Kültür, ihtiyaçları karşılayıcı ve doyum sağlayıcıdır: Kültür, temel biyolojik ihtiyaçları ve bunlardan doğan ikinci derecedeki ihtiyaçları, çoğu zaman ve önemli ölçüde karşılar. Doyum alışkanlıkları destekler ve pekiştirir. Doyum yokluğu ise alışkanlıkların kaybolmasına sebep olabilir. Öyleyse kültürel öğeler, toplumun üyelerine bir doyum veya hizmet sağlayarak var olabilirler (Güvenç, 1979). Dolayısıyla kaybolan alışkanlıklar, etkinlikler, kullanımlar ve mekansal özellikler doyum yokluğu durumunda da değerlendirilebilirler.
- Kültür, insanın biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşıladıysa sürece vardır (Güvenç, 1979).
- Kültür değişir: Değişim uyum yoluyla gerçekleşir. Doğal şartlar kültürel özellikleri belirleyecek kadar etkili ya da güçlü değildir ama kültürler, zaman boyutu içinde, doğal çevreye uyum gösterirler. Kültürler, yayılma, ödünç alma, öykünme vb. yollarla komşularına da benzerler. Kültürel değişim, sistemin bütünlüğünde hemen gerçekleşmez. Sistemin belli bir kesimindeki değişimler, geri kalan kurumları, bu yeni duruma uymaya zorlar. Bazı durumlarda geri kalan kurumlar değişimi yavaşlatmaya; bazı durumlar da ise destekleyip hızlandırmaya çalışır (Güvenç, 1979). Değişim uyum yoluyla gerçekleşmediğinde toplumun birbirine ve mekana yabancılaşması kaçınılmaz olacaktır, kültür boşluğu denen olgu da budur.
- Kültür bütünlüktir: Bütünlük bir yön ve idealdir. Fakat gerçekle mesi uzun zaman alır. Kültürün bütünlük tirme süreci, sosyal/kültürel değişimin açtığı uçurumları, beslediği çatışmaları uzlatıp katmaya çalışır (Moore, 1963 ve Güvenç, 1976).
- Kültür bir soyutlamadır: Kültür gözlemlenebilir bir olgu değil, soyut bir kavramdır. Ancak soyut kavramı destekleyen olaylar, konular, kurum ve kişiler gözlemlenebilir türdendir (Güvenç, 1979).

Bu çalımanın amacı kültürü gözlemlenebilir somut veriler elde edilebilir de i kenler do rultusunda de erlendirmek ve sayısalla tırmaktır. Bu ba lamda tez çalımasının birincil hedefi kullanım kültürü olarak nitelendirilen etkinlikleri, yapısal ve do al karakterleri ile fonksiyonu olarak de erlendirilen mekansal özellikleri, sınanan kullanıcı memnuniyetini istatistiki analiz verilerine dönü türmektir.Kültür; çok yönlü ve soyut bir kavram olması nedeniyle bir çok tanıma sahiptir. Bu nedenle kültür kavramını özetleyen bu tanımlamalar do rultusunda literatür ara tırmasının bundan sonraki kısımlarında kültürel süreçlerin ne oldu u, bir kültür ürünü olarak mekan tanımı ve türleri ortaya koyulacak, ara tırma tasarımına yardımcı olabilecek bazı yöntemsel ipuçları elde edilmeye çalı ılacaktır.

1.2.1. Kültürel Süreçler

Bu konuda önde gelen isimlerden biri olan Güvenç (1979) “ nsan ve Kültür” adlı kitabında kültürel süreçleri a a ıdaki biçimde açıklamı tır:

- Kültürleme; do umdan ölüme kadar, bireyin, toplumun istek ve beklentilerine uyacak eilde etkilenmesi ve de i tirilmesi (Güvenç,1979) olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama "kültür, ö renilir" özelli inin bir ba ka ifadesidir.
- Kültürel Yayılma; belli bir toplumda, dı tan içe do ru ya da içten dı a do ru, maddi ve manevi ö elerin sürekli olarak yayılmasıdır (Güvenç,1979). Kültürel yayılma göçlerle içten dı a do ru olabildi i gibi, küreselle me ile dı tan içe do ru da gerçekleşebilir.
- Kültürle me; kültürel yayılma süreciyle gelen maddi ve manevi ö elerle, ba ka kültürden birey ve grupların, belli bir kültüre gitmesi ve kar ılıklı etkile im sonunda her ikisinin de de i mesidir (Güvenç,1979). Önemli olan bu de i menin uyum içinde gerçekleşmesidir.
- Kültürlenme (Rapoport,1978); belli bir toplumun alt-kültürlerinden, ya da farklı toplumlardan kopup gelen birey ve grupların bulu ması ve bir etkile im süresi sonunda, asıl kültür ve alt-kültürlerde bulunmayan yepyeni bir birle ime varılması, ula ılmasıdır (Güvenç,1979).
- Kültür ö ku; bir kültürden ba ka bir kültüre giden bireylerin, yeni kültüre uyum yapmakta kar ılıkları güçlükler, sıkıntı ve bunalımlar, gösterdikleri tepkilerdir (Güvenç,1979). Kültür ö ku, yalnızca ta radan kente göç edenleri de il; aynı

zamanda küreselle me yolu ile toplumun her kesimini de etkilemektedir. Bunun sonucu olarak toplumun birbirine ve beraberinde mekana yabancılaşması beklenir.

- Zorla Kültürleme; bir kültüre mensup birey ve grupların, başka bir kültür tarafından zorla değiştirilmesidir (Güvenç,1979).
- Kültürel Özümseme; bir kültürel sistemin başka bir kültürel sistemi giderek kendine benzetmesi, kültürel egemenliği altına almasıdır (Güvenç,1979).
- Kültürel Değişim veya Kültür Değişimi; yukarıdaki bütün süreçlerin ve öteki kültürel etkenlerin bir bileşeni olarak, toplumun bütünüyle ya da kısmen değişmesi veya değişim sürecidir (Güvenç, 1979). Rapoport' a göre insanların yaşam tarzları, değerleri ve ihtiyaçlarının değişimi beraberinde kültürel değişimi getirir. Zamanla geleneksel çözüm yollarının ihtiyaçları karşılama düzeyi azalır. Bu noktada yeni ihtiyaçları karşılamak üzere farklı kültür elemanları ortaya çıkar. Bu kültür elemanları diğer toplumlardan alınır veya yayılma yoluyla gelir (Rapoport, 1978).

Bu tez çalışması kapsamında ilgi alanına giren kavramlar ayrı ayrı olarak kültürleme, kültürel yayılma, kültürleşme, kültür oku, kültürel değişim kavramlarıyla ilişkilidir. Kültürel değişim kullanım ve etkinlik değişimi beraberinde fiziki değişimle de gerçekleşir. Bu durumda uyum sağlanır ve algılanabilirlik artar. Bunun tersi durumda, yani fiziksel değişim hızlı gerçekleştiğinde insan ve mekan arasındaki bağın azalması beklenir. Kültürel ve mekansal süreklilikteki kopukluk ise negatif mekanların üretilmesine ve bunun sonucu olarak da toplumun mekana ve buna paralel olarak birbirine yabancılaşmasına neden olur. Çevresine yabancılaşan birey yaşadığı çevreyle bağ kuramaz, yaşadığı çevreye uyum sağlayamaz ve bu durum bireyin kimlik bunalımına dönüşmesine sebep olur.

Bu doğrultuda araştırma " kültürel değişim"; fiziksel ve algısal olmak üzere iki ana başlık altında değerlendirirken, sayısızlaştıran ölçülebilir bir veri olarak tanımlamayı ve tasarımda kullanmayı amaçlamaktadır.

1.3. Bir Kültür Ürünü Olarak Mekan

Bu bölümün amacı kültür-mekan etkileşimine yönelik çeşitli tanımlamaların neler olduklarını ve özelliklerini tanımlamak, bunlardan hangisinin bu tez çalışmasında yönlendirici olacağını belirlemektir.

Farklı kültürlerin farklı üslupları toplumun yaşam tarzını, estetik anlayışını biçimlendirme süreciyle oluşur. Toplumların yapısını yansıtan sokak, cadde, meydan ve konut gibi mekansal elemanlar, kültürel ya da yapısal çevreyi oluşturur. İnsanın çevresiyle ilişkisinde kullanım kültürü, mekanın belirleyici niteliğindedir. Mekanlar, kültürün en önemli yaşam alanıdır (Çınar, 1996). Sonnenfeld, (1972)'e göre; insan ve çevresi arasındaki etkileşim incelendiğinde, aynı uyaran düzeyi söz konusu olsa bile, çevre ile birey arasındaki etkileşimlerin, çevresel davranışa dönüşümünde farklılıklar görülmektedir. Aynı uyaran düzeyine maruz kalan bireyler için bu farklılıkların, kültüre ve çevreye dolayısıyla mekana göre değil en bu kritik ilişkiler boyutlarından biri veya daha fazlası bağlamında açıklanabileceği belirtilerek çevre algısı ve değerlendirilmesinin göreceliliğinin doğasına vurgu yapılmaktadır (Sonnenfeld, 1972). Özetle hiçbir kültürel (sosyal) sistem tek başına var olamaz. Onun bir kültür çevresi vardır. Kültür, çevresindeki uzak-yakın öteki toplumlarla alışveriş içinde bulunan açık bir sistemdir (Emery, 1972) ve insanın kimliği mekanın kimliğiyle bağlantılıdır. Herhangi bir olayı çevresinden bağımsız olarak düşünmek anlamsızdır. Kimliğin yaşamı ve fiziksel çevresi arasındaki bilinçsel ve bilişsel bağlar, kimliğin çevresine verdiği anlamlar, kullanıcıların mekana karşı aidiyet, güven, süreklilik gibi pozitif hislerin oluşmasına katkıda bulunur. Bu sebepten, insanlar hayatları ile yaşadıkları fiziksel çevre arasında bağlantılar ve anlamlar bulma ihtiyacı duyarlar (Carr ve diğ., 1992). Dolayısıyla her sosyal ve kültürel sistem var olabilmek için, kendi yaşam özelliklerine uygun, yeterli bir doğal çevreye muhtaçtır (Güvenç, 1979).Yapay çevre, her ölçekte kültürel bir bilgiyi barındırır ve onu oluşturan sosyal organizasyonları ve onun etkilediklerini yansıtır. Çevrede her ölçekteki mekanda bu ayrımların yansımaları görülebilmektedir (Lang, 1987).

Kısacası insanla çevreleri birbirine bağlayan mekanizmalar kültürel, kültürle ilişkilidir, kültürle değişir (Rapoport,1978).Kültürdeki yeni öğeler evrimsel veya kurumsal olarak kendilerini kabul ettirdiklerinde yine fiziksel çevreye yansır (Gür, 1996).Toplumları oluşturan bireylerin yaşamalarını sürdürmeleri için gereksinimlerini karşılayacak fiziksel çevre, o toplumun yapısına uygun olarak ortaya çıkmış ve yine o toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik durumuna uygun olarak gelişme göstermiştir. Fiziksel çevre, fiziksel, davranışsal ve kültürel faktörlerle birlikte şekillenmektedir. Ayrıca bölgenin doğal yapısı ve orada yaşayan insanların toplumsal yapısı da fiziksel çevrenin belirleyicilerindedir (Yürekli, 1980). “Doğal etkilerin tümü, ilişkiler ve ortamlar bütünü, kimliğin iyi etkileyen, şekillenmesini sağlayan ve yaşamı belirleyen fiziksel ve toplumsal

etmenlerin tümü” biçiminde tanımlanan çevre kavramı (entürer, 1995), algılayan ki iyle bilginin alınma ve yorumlanma biçimini de içine alan çe itli ö elerin dinamik bir sistemi olarak anla lmalıdır. Çevre, eylem aracılı ıyla ya anır ve simgesel, estetik, çok biçimli (e zamanlı olarak tüm duyuları ilgilendirme) bir de ere sahiptir (Morval, 1985). Koffka (1935), öznel ve nesnel çevre ayrımını ilk vurgulayan ki idir. Lewin (1951), aynı anlamda ki inin eylemlerinin salt çevreye de il eylemde bulunanın ki ili ine de ba lı oldu unu belirtmi tir. Kirk, bu görü ü geli tirerek çevreyi olgusal, ki isel ve ba lamsal olarak üç a amada tanımlamı tır.

1. Olgusal çevre; nesnel evreni
2. Ki isel çevre:
 - Davranı sal çevre; ki inin nesnel evreninden edindi i imgeler evreni
 - Deneyimsel çevre; bireyin tutum, inanç ve ye lemelerinden olu an evren
3. Ba lamsal çevre; ki inin geçmi ini yansıtan, algılarını saptıran kültür, etnik grup, sınıf, ya ve cinsiyet gibi toplumsal özellikleridir.

Çevre ba ka bir ekilde insanlar ve elemanlar arasında düzenli ili kiler süreklili i sonucu do mu bir örüntüler bütünüdür. Fiziksel çevredeki bu ili kiler ise öncelikle mekânsaldır. Nesnel ve insanlar bu mekân içinde sürekli etkile im içindedir ve bu mekân do al ve insan yapısı olarak ayrılabilir. Do al olan iklimlerle birlikte ortaya çıkan biyolojik bir dönü ümken insan yapısı olan ise insanın do ayı kullanı faaliyetlerinin do a üzerindeki ortaya çıkan etkileridir. Bu etkiler ise çevre biçimini sürekli de i tirmektedir (Yürekli,1977).

Davranı sal, algısal, i levsel çevre gibi farklı boyutlarda konuttan kente kadar de i en bir ölçek içinde ele alınabilece i gibi (Rapoport, 1977) kimine göre de çevre; sadece fiziksel ve sosyal mekandan olu maktadır (Gürel, 1978). Mekan ve anlamın belli bir biçimde örgütlenebilmesi ileti imin örgütlenmesine yansır. Kim kiminle ileti im kurar, hangi ko ullarda, nasıl, ne zaman, nerede, hangi ba lamda... Bu ba lam, yapılmı çevre ile toplumsal örgütlenmenin birbirine ba landı ı yerdir. kisi de kültüre ba lı olarak de i ir. Etkile imlerin do ası, yo unlu u, ivmesi ve yönüne uygun dü ecek biçimde kentler ve mekanlar farklıla ır (Gür, 1996). Örne in, mahremiyetin önem kazandı ı, içe dönük toplumlar, ev ile sokak aksı arasında geçi noktaları bulundururken, açık toplumlar bu geçi e fazla ihtiyaç duymazlar. Sokak aksı ile konut alanları, farklı ya am biçimleri ile

farklı dünya görüşlerinin sembollerle ifadesidir. Sosyal ve kültürel farklılıklar, mekânların coğrafyasını ve insanların ilişkilerini etkiler. İnsanların mekân içinde aralarındaki ilişkilerin niteliği de onların kültürüyle etkileşim halindedirler (Çınar,2006).Çevresindeki uzak ya da yakın öteki toplumlarla alışveriş içinde bulunan açık bir sistem olarak görülen kültür kavramı (Emery, 1972); fiziksel çevre ile bir bütün olarak ele alınır ve mekânın bir yansıması olarak kabul edilir (Lang, 1987). İnsanların yaşadıkları fiziksel çevreyle anlamlar bulma ihtiyacı (Carr ve diğerleri, 1992), süreklilik ile sağlanır ve bu durum kullanıcının mekâna aidiyet ve güven duygusu oluşturmalarına katkı sağlar. Bu ara tırma kültürün mekâna yansımasının somut bir şekilde de gerçekleştirilebilmesi için etkinliği, etkinliğe olanak sağlayan mekansal özelliklerin incelenmesi yönünde planlanmıştır. Bu bağlamda bundan sonraki bölümde mekân tanımlarına yönelik daha detaylı bilgi verilerek çalışmaya yön verecek kavramlara ışık tutulmaya çalışılacaktır.

1.3.1. Mekân Tanımı ve Türleri

Bu bölümde "mekân" kavramına ait çeşitli tanımlamalara yer verilmiş, mekân türlerinden "kentsel mekân" kavramı tanımlanmış ve kentsel mekân elemanlarının neler oldukları, özellikleri ortaya konmuştur.

Gür (1996) 'e göre; insan topluluklarını diğer canlı topluluklarından ayırt eden en büyük etmen kültür olarak belirginleşmiştir. Temel ekolojik kavramlar ve onların insan ekolojisiyle olan ilişkileri incelendiğinde ise mekân kavramının önemi bir kere daha güçlü bir biçimde karşımıza çıkmaktadır.Mekân en basit tanımıyla bir kişiyi veya grubun yeridir. Mekân insanın, insan ilişkilerinin ve bu ilişkilerin gerektirdiği donatıların içinde yer aldığı, sınırları kapsadığı örgütlenmenin yapı ve karakterine göre belirlenen bir bölümdür (Gür, 1996).

Moholy-Nagy ve Muck'a göre mekân; objektif mekân, sübjektif mekân olmak üzere iki amaçlı olarak ele alınmaktadır. Objektif mekân; üç boyutuyla ölçülebilir, sübjektif mekân ise; ölçülemeyen ancak duyularla kavranabilen mekândır (Ataç, 2006). Mekânlar iç ve dış mekânlar (Giedion,1941,1967; Zevi,1957,1990)olarak ayırt edilebilecekleri gibi insan elinden çıkmış veya doğada var olduğu haliyle mekansal özellik taşıyan mekânlar da doğal/yapay mekânlar olarak tartışılabilirler ve özel/toplumsal olma boyutunda da derecelenebilirler(Ataç, 2006). Norberg Schulz (1971,1984), dış mekânı

daha çok kentsel/toplumsal mekanı anlatmada, iç mekanı ise özel ve yarı özel kapalı mekanları anlatmada kullanır. İç mekan kapalılık hissi uyandırırken, dış mekan açıklık hissi uyandırır (Schulz,1971).

Mekan, çevrenin insana göreli durumudur. Bu bakımdan mekanı kavramada en önemli paradigma bu defa çevrenin değil insanın varoluşsal gerçekliği dir.Gür (1996)'e göre; mekanla ilgili ki kuran insan önce en somut ve yararsal olana ulaşır ve somutla deneyimlerinden bir soyut tanıya varır. Deneyimler yapısal mimari mekanın soyut geometrik formunun algısıyla, ekolojik deneyimleriyle bağlantılı ve ancak zihinsel olarak algılanan siyasal, toplumsal,ekonomik, kültürel ve simgesel bir yapıya uzanır (Gür, 1996). İnsanın varoluşsal mekanı, ki buna mekanın göreliliği de demek olanaklıdır, ilk kez Norberg Schulz tarafından tanımlanmıştır (Schulz, 1963). Bu durumda varoluşsal mekan herhangi bir plan paralelinde değil de toplumun kültürel, simgesel ve deneyimsel koşullarına ilintili olarak oluşan ve yaşayan mekandır (Gür, 1996). Bir başka tanıma göre; “mekan, yerde, yeraltında, yerüstünde doğul olarak oluşmuş ya da insanlarca oluşturulmuş, içinden yararlanılabilen boşluklardır” (Güngör, 1972). Tasarımcının görevinin anlam dolu yerler tasarlamak olduğunu belirten Norberg-Schulz; “Genius Loci” kitabında “yer, özel bir karaktere sahip mekandır” diyerek mekan kavramına yorum getirmiştir (Schulz, 1980).

Norberg Schulz'a (1971) dayalı olarak mekan aşağıdaki gibi sınıflanmaktadır;

1. Yararsal mekan; fiziksel çevreyi kendi gereksinimleri doğrultusunda kullanan ve ihtiyaçlarını insanın yaşamaya, çalışmaya ve üretmeye ilişkin sürekli kullandığı davranış modlarının yer aldığı ekolojik ve operasyonel mekandır.
2. Simgesel mekan;bireyin doğrudan algısal boyutları içinde olmayan siyasal, ekonomik, kültürel, toplumsal sistemler ve bunların simgesel yapısına bağlı olan, toplumun bilişsel, duyu ve değerlendirme ile yordanan bireye nüfuz eden mekandır.
3. Varoluşsal mekan; insanın duyu organlarıyla algıladığı fiziksel mekanın etkileri, anılar, beklentiler gibi örneklenebilen, bilişsel dayalı öznel yorumlarla tanımlanmasıdır. Varoluşsal bir gerçeklik olan bu mekan pasif olmayıp, insanın eylemleri tarafından sürekli olarak yeniden yaratılan yaşam biçimlenen mekandır. Varoluşsal mekanı zihinsel yapı ve süreçler belirler. İnsanın çevresel algılardan ve simgelerden oluştuğu ve varoluşunun boyutlarından birisi olarak bellekte

canlı tuttu u birikim varolu sal (varlıksal) mekan adı verilebilecek bir birikimdir (Aksoy, 1975).Varolu sal mekân, yönelme ve ki ilik gibi, birbirini tamamlayan iki bölüme ayrılmı tır. nsan, varolu unun kayna ı olan sembolleri ya adı ı çevrede bulup, psikolojik ihtiyaçları olan ki ilik ve yönlenme sayesinde anlamlandırdı ı için orada ikamet eder ve ancak böylelikle mekânların ruhundan söz edilebilir ve bu sayede de orası aidiyeti simgeleyen bir “yer” olur (Çınar,2006).

4. Yapısal (Mimari) mekan;insanı barındıran, zaman dahil dört boyutu sınırlandırılmı , örgütsel bo undur. Co rafyasal mekandan binaya kadar çe itli düzeyleri kapsar. nsanla çevresi arasındaki ili ki iki yönlü bir etkile imdir. Mimari mekan, bu sürecin somutla mı bir görünümüdür.
5. Soyut mekan;mimari mekanın soyutlama yolu ile elde edilen geometrik kurgusu ve kompozisyonudur.
6. Algısal mekan;içinde bulunan insan tarafından gözlenen, ya anan ve algılanan mekandır. Hem uyarıcının fiziksel özelliklerinin hem de algılayanın öznel de erlerinin bir i levidir. Nesnel de erlerin algılama yolu ile öznedede olu turdu u duysal, simgesel ve izlenimsel bütün, algısal mekanı olu turur (Schulz, 1980).
7. Bili sel mekan;mekanın insan zihninde, dü üncede yeniden yapılandırılmı ve içselle tirilmı temsilidir. Saptama, varsayım yapma ve de erlendirme sonucu zihinde olu an üç boyutlu kurgular zihinsel emaları olu turur.
8. Sosyal mekan; mimari (yapısal) mekan içinde insanların mekan ve birbirleriyle girdikleri ili kinin tümüdür.
9. Psikolojik mekan;bireyin kendi çevresinde korudu u mekanın niteli i ve boyutlarıdır. Psikolojik mekanı etkileyen sosyal nitelikler ise statü, ki iler arası arkadaş lık, tanı ıklık, yabancılık, kültürel ö elerdir (Morval, 1985).

Özetle; insan geçmi i tanımlarken zihnindeki bili sel mekanı tanımlar. Bir mekanın varolu sal mekan olarak tanımlanabilmesi ise;mekanın ve mekandaki etkinliklerin sürdürülmesi ile ili kilidir ve insan kendini o mekana ait hisseder. E er o mekanda insanlarla ve mekanla bir ili ki kalmamı sa sosyal mekan ve varolu sal mekan kaybolur. Bu durum insanın mekana ve topluma yabancılaşmasına sebep olur. Crang (1998)'e göre;mekân bir toplumun kültürünü, pratiklerini ve teknolojilerini yansıtır. Mekân insanların inançlarını yansıtan bir metin ekinde okunabilir (Crang, 1998). Alver (2007)'e göre ise; insan ve toplum mekânda varlık kazanır, mekânda olu umunu gerçeikle tirir,

mekânda dönüür. Mekân sadece insanın varlığını çevreleyen yer olmanın ötesinde bir değer olarak da kabul edilmektedir (Alver, 2007).

Çevre ve insan etkileşimi, toplum, mekân ve davranış ilişkileri bireylerin ve toplumun kendi yaşam koşullarını belirlemesine imkân verir. Bu durum kentlinin kent kültürü ile gelişimi açısından çok önemlidir (Erdönmez, 2005). Benjamin (1979)'a göre kent; insanların geçimlerinin bir deposudur ve kentsel mekanla somutlaştırılır (Çetin, 2010). Zaman içerisinde toplumun ihtiyaçlarına bağlı olarak üretilen kentsel mekan; yapılardan oluşur, kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel olayların gerçekleştiği bir bütündür (Konuk, 1979). Kentsel mekânlar, değişen sosyo-ekonomik koşullara ve kentlerin kültürel dokusuna cevap verebilen “yaşayan organizmalar” (Alexander, 1977) olarak da kabul edilmektedir. Kentsel mekan elemanları meydanlar ve cadde/sokaklar (Rob Krier, 1988) olarak tanımlandığı gibi, meydan, cadde/sokak ayırımı düzenleme noktaları ve dağıtım alanları (Leon Krier, 1988) şeklinde de yapılmaktadır. Lynch (1992), somut olarak ehirlere okunabilir yapan ve fiziksel yapısını anlatır kılan beş kategorideki elemanları yollar, sınırlar, bölgeler, düzenlemeler, vurgu noktaları olarak belirler. Norberg Schulz (1971), Lynch'in tanımladığı algısal beş öyeye yakın bu tür üç temel elemanı yerler, yollar ve alanlar olarak tanımlar. Stea (1969), noktalar, sınırlar, yollar ve engeller olarak dört temel ayırım yapar. Lang (1987), insanların yolları ehri organize eden en önemli elemanlar olarak algıladığını ortaya koyar.

Değişen sosyo-ekonomik koşullara ve kentlerin kültürel dokusuna cevap verebilen “yaşayan organizmalar” (Alexander, 1977) olarak tanımlanan kentsel mekânlar, sadece insanın varlığını çevreleyen yer değil, aynı zamanda bir değer (Alver, 2007) olarak da kabul görmektedir. İnsanların geçimlerinin bir deposu (Benjamin, 1979) olarak değerlendirildiğinde mekan ve mekan içerisindeki etkinliklerin sürdürülmesi, insanların o mekana ait birikimiyle (Aksoy, 1975) ilişkilidir. Bu tez çalışması kapsamında ele alınan konu kültürün bir yansıması olarak değerlendirilecek olan etkinliğin ve bu etkinliğe olanak sağlayan mekansal özelliklerin geçmişten günümüze kadar geçen tarihsel süreç içerisinde irdelenmesine, geçmiş ve günümüz kullanıcı memnuniyetinin saptanmasına yöneliktir. Kültürel süreçlerin mekansal değişime etkisi tanımlamasına geçilmeden önce bundan sonraki kısımlarda kentsel mekan ürünü olarak meydan, tanımı ve işlevi kavramları ele alınacaktır.

1.3.1.1. Kentsel Mekan Ürünü Olarak Meydan

Kentsel mekânlar, her kentin kendine özgü karakterini zenginleştiren ve açığa vuran, oluşturan veya tanımlayan göstergeler alanlarıdır. Bu oluşturma sürecinde farklı kültürel ya da yerel kodlar ve zaman içinde toplumsal yaşamın sürdürdüğü izler etkin olmuştur. Kentsel mekân, kültürel oluşturmalarla ve bunları belirleyen değişimlerin karşılıklı etkileşimi dikkate alınarak tanımlanmaktadır (Lynch, 1981). Kentsel mekânın formunu belirlemede, Punter'e göre, fonksiyonlar, kültürel birlik, anlam, imaj, kalite, kullanım değişimleri, toplumsal ve kültürel yargılar vb. etkindir. Ancak katılım bu etkenleri baskılayıcı, öncelikli bir olgudur. Dolayısıyla kullanıcının mekâna yüklediği anlam ve algılama biçimi, kentsel mekânın tanımlanmasında ya da üretilmesinde önemli bir diğer ölçüttür (Ashihara, 1981).

Kentsel mekân, kendi içlerinde "yapılanmamış mekânlar" ve "yapılanmamış mekânlar" olarak gruplandırılabilir. Yapılanmamış olan alanlar, "kentsel dış mekânlar"; yani yol, sokak, cadde, meydan, park, bahçe, arsa, arazi, vb. tarif eder. Yapılanmamış dış mekânlar ise kamu binaları, ticari faaliyet sürdüren kurumlar, sanayi, sağlık, eğitim, rekreasyon, dinlenme, vb. donatılardan oluşur (Ashihara, 1981). Robert Krier'e göre kentsel mekân, öz anlamı ile kentin binalarla tanımlanan, ancak binaların dışında kalan bölümleridir. Bu alanlar topluma ait ortak mekânlardır (Krier, 1979).

1.3.1.2. Meydan Tanımı ve İşlevi

Meydan, sözlüklerde insanların toplandığı, etrafı binalarla çevrili, geniş ve düz alan olarak tanımlanmakla beraber, Akdoğan (1962) 'ye göre meydan; halkın sosyal, dini ve ticari amaçlarla toplandığı, askeri ve siyasi gösterilere sahne olan açık alanlar olarak ifade edilmektedir (Altınçekiç ve Kart, 2000). Meydan, insana sürekli ve yönlendirilmiş bir hareket düzeninden çok, durma olanağı veren ve hareketliliği zorlamayan mekandır (Öksüz, 1999). Geleneksel Türk kentlerinde meydanlar, toplumun dini, kültürel, sosyal, ticari, eğitimsel, rekreasyonel, dinlenme ve ulaşım gibi fonksiyonel ihtiyaçları sonucu belirli bir biçim kazanmış kentsel mekanlardır (Gençel, 2000). Bir başka tanıma göre meydan, kentsel sirkülasyonu baskılayma ve yönlendirme ile kent insanına toplanma mekanı olarak hizmet veren geniş açık alanlar olup, bu mekanlar her türlü yerleşim biriminin odak noktası ya da odak noktalarıdır (Küçükkerem, Özkan, 1994). Meydan kelimesine getirilen bir başka tanımlama ise, doğal çevre ve/veya yapılaşmış çevre öğeleri ile çevrelenmiş sınırlı bir mekan olmasıdır. Meydan kentte veya köyde olsun belirli bir amaca yönelik toplu

etkinliklere oldu u kadar bireysel isteklere ba lı hareketlere de olanak sa lar. Bireysel ve toplu etkinlikler için hiçbir ödeme yapılmadan kullanıma açıktır. Bu kamu arazisini çevreleyen yapılar tarihsel geli me sürecinde zaman içinde olu ur. Kent kimli ini yansıtan bu yapısal geli me genelde korunması gereken bir ortak miras yaratmaktadır (Suher, 1998).

Meydanlar tarihten günümüze, ehir halkının veya ziyaretçilerinin bulu ma yeri, ehrin karma asından kopup soluklandıkları, rahatlama ve dinlenme imkânı buldukları, insanların birbirini izledikleri ve kentteki olup biten olayları payla tıkları, kısaca çok amaçlı kullanım mekânları olmu lardır. Günümüzde ise teknolojinin ve ileti imin geli mesiyle birlikte bütün dünya ehirlerinde oldu u gibi araçlar tarafından yo un trafikle i gal edilmi lerdir. Geçmi teki kullanım anlamlarını ve amaçlarını biraz yitirmi lerdir (nceo lu,2007).

Meydanlar, kent ya amını belirli bir i levinin, özel bir etkinli in, özel bir yapının ya da içerisinde bulunan herhangi bir objenin adıyla da anılabilmektedir (Zucker,1959). Osmanlı kentinde çe itli etkinlikler için kullanılan geni açık alanlar meydan olarak tanımlanmı tır. Bu anlamda Osmanlı kentinde meydan olarak ifade edilen mekanlar,kentin içinde veya dı nda, yapılarla sınırlı veya sınırlı olmayan alanlardır. Bu meydanlar, sahip oldukları özel i leve göre adlandırılmı tır. Örne in Cirit oyunlarının oynandı ı alanlar At Meydanı, okçuluk ile ilgili çalı maların yapıldı ı alanlar ise Ok Meydanı adını almı tır (ahin,2006). Bu mekânlar antik dönemden Cumhuriyetin ilk dönemlerine kadar kentin temel ö esi olarak kent kültürünün önemli bir parçası olmu tur. Ancak Türkiye'nin 1950'li yıllarda ba layarak hızlanan geli me sürecinde ya adı ı hızlı kentle me olgusuyla birlikte kentler sürekli büyümekte ve nitelik de i tirmektedir. Kentsel mekanlar; tasarımın ekonomik rasyonellik baskısı altında kalmakta ve geçmi teki Anadolu kentlerinin kent imgesinin kenti tanımlayan ö eler olarak meydan, sokak, avlu, insan ölçe i ve kent kültürünün kentlilik, kentli olma bilinci ve kentte ya anılan de erler, gelenek, görenek, unutulmasıyla kimliksiz, niteliksiz ve benzer karakterde mekanlar ortaya çıkmaktadır (URL-2). Meydanlar toplumun organik bir parçasıdır. nsanlar bir araya gelmek, bulu mak, günlük problemlerini tartı mak, alı veri yapmak için bütün kültürlerde meydanlara ihtiyaç duymu lardır (ahinler,1964). Kevin Lynch'e göre meydanlar, kentsel mekanlarda olu turulmu yo un aktivite odaklarıdır. Tipik olarak meydanlar dö enmi , yüksek yo unlukta yapılar ve caddelerle çevrenmi lerdir ve insan gruplarını etkileyecek ve bulu maları kolayla tıracak özellikler ta ırlar (Marcus ve Francis 1998). Meydanları

sınıflandırmada, fonksiyon ve form aynı derecede önem taşıyan iki kriterdir. Bir meydanın fonksiyonu, meydanın yapması ve görsel çekiciliği açısından önem taşıyor (Moughtin, 1992). Meydanlar tarihsel süreç içinde ticaret, yönetim, kültür, eğlence gibi çeşitli işlevler ve anlamlar yüklenmişler, değişik isimler altında tanımlanmışlardır. Bir meydana aktivite olması hem mekânın canlılığı, hem de görsel çekiciliği açısından önem taşımaktadır. Meydanların işlevleri, farklı derecelerde önceliklere sahip olabilirler. Bir kentte birbirinden farklı işlevlere sahip çok sayıda meydan bulunabilir (Uzun,2006).

Çalışmanın bu kısmına kadar sıkça kullanılan terimler kültür, kültürel deneyim, etkinlik, fiziksel deneyim, mekan ve algısal deneyim olmuştur. Bu terimlerin neye göre bir arada kullanıldıkları açıklanmaya çalışılacaktır. Kültürel deneyimin etkinlik - mekan ve algısal deneyime yansımaları basite indirgenip şöyle ifade edilebilir:

Kültürel deneyim;

1. Fiziksel deneyim (kullanım kültürü / etkinlikler, yapısal ve doğal karakterler + fonksiyon / mekan)

2. Algısal deneyim (kullanıcı memnuniyeti)

Bu doğrultuda Kültürel deneyim;

Fiziksel deneyim = Etkinlik (korunan, korunmayan)

Mekan (korunan, korunmayan)

Algısal deneyim = Kullanıcı memnuniyeti

olarak bu tez çalışması kapsamında geçmişten günümüze deneyimin saptanabilmesi için kabul edilmiştir.

1.3.2.Kültürel Süreçlerin Mekansal Deneyime Etkisi

Bu bölümde, mekan kuramları ve tez çalışması kapsamında ele alınan deneyim hızı sonucu oluşan negatif mekan ve bu kavrama alternatif getirmesini amaçlayan pozitif mekan tanımlarına yer verilecektir.

1.3.2.1.Mekan Kuramları

Trancik (1986) "Finding Lost Space" kitabında tasarımcıların kentsel mekanı tasarlarlarken sadece doluluk boşluk gibi fiziksel mekanla kalmayıp, kültürel değerleri de göz önüne alarak, tüm çevrenin sosyal ve kültürel sentezinin bu mekana yansıtılması gerektiğini savunur (Trancik, 1986). Aalto (1996); ekil-zemin kuramını; kentteki doluluk

bo luk oranını gösteren, ehirdeki kentsel mekanların yerini belirginle tiren grafiksel bir araç olarak açıklamaktadır. Her ehir kütle (ekil), bo luklardan (zemin) meydana gelir.Bina da ılımının açık mekan da ılımına ekil verip onların birer pozitif mekan olmalarını sa layacak ekilde düzenlenmesi gerekti ini belirtir(Aalto, 1996). Ba lantı kuramına göre; çizgilerin organizasyonu önem ta ır. Bu çizgiler, cadde/sokak, yaya yolları, lineer açık mekanlar ve ehir kısımlarını birbirine ba layan di er elemanlardan olu ur. Fumihika Maki (1992), çok geni bir alanı, bu alanın birbirinden ayrı kısımlarını birbirine ba lamak yoluyla kente hem anla ılabilir bir strüktür hem de kolay ula ım sa lanabilece ini savunmaktadır (Maki, 1992). Yer kuramı ise; tasarıma insanın algılamalarını, kültürel ve sosyal de erlerini, tarihi ve do al çevreleri de katar. nsanın kültürel ve sosyal karakteriyle sıkı sıkıya ili kili olan yer kuramına göre, e er bir mekana çevreden gelen bir anlam kazandırılabilirse yer adını alabilir (Relph, 1987). Kevin Lynch (1970) yerelli in yakın geçmi te oldu u gibi, yakın gelecekle de ili kili olması gerekti ini, yer ve zamanın insanın küçüklü ünden beri ya adı ı tecrübelerle var olan ayrılmaz bir bütün oldu unu belirtmektedir (Lynch, 1970). Bu bilgiler do rultusunda genel olarak kültürel de erlerin mekana yansıtılması (Trancik, 1986), mekan da ılımının pozitif mekan sa layacak ekilde düzenlenmesi (Aalto, 1996), insanın kültürel ve sosyal karakterleriyle mekana anlam kazandırılması gerekti i (Relph, 1987) sonucu ortaya çıkmaktadır.

Alexander (1977) mekanı, pozitif ve negatif olmak üzere iki türlü ele almı tır. Pozitif mekan kesin, belirgin, kolay anla ılabilir, okunabilir mekanlar olarak tanımlanmı tır (Alexander,1977).

Pozitif mekan; bütünlük, ku atılmı lık, rahatlık, i levsel uygunluk hissi veren, tasarımda iyi kurgulanmı mekanlardır(Çakmaklı, 1992).Mekanın okunaklılı ı kullanıcının mekanı algılaması, uyum sa laması ve tanımlayabilmesi için önemlidir. Bireyin mekanı algılayı ı ve mekanla olan ili kisi o mekanın okunaklılı ından do rudan etkilenir (Gökgür, 2008).

Negatif mekan, binalar arasında kesin bir tanımdan uzak, insanların kendilerini rahat hissetmedikleri mekandır (Alexander,1977). Negatif mekan; biçim algısında belirsizlik, i levsel ve görsel rahatsızlık hissi veren mekanlardır (Çakmaklı, 1992).

1.4.Çalı manın Amaç ve Varsayımlarının Ortaya Konması

Bu tez çalı masının ba langıcından beri sıkça kullanılande i im hızı ve beraberinde gerçekte en kültür-mekan etkile imi do rultusundaki yönelmeler;

- (1) De i im hızına paralel olarak kaybolan, devam eden ve ortaya çıkan etkinlikleri,
- (2) Korunan, korunmayan ve yeni eklenen mekansal özellikleri,
- (3) Geçmi ve günümüz kullanıcı memnuniyetini,
- (4) Ya anan bu de i imin, tez çalı masının ba ında tanımlanan yabancıla ma, toplumsalla ma, aidiyet-güven, pozitif mekan ve negatif mekan kavramlarıyla olan ili kisini,
- (5) Ya anan bu de i im sonucu olu an negatif mekan kavramına alternatif getirilmesini savunan bir ara tırma modeli ile sonuçlanmı tır.

Bu çalı manın en önemli yönü kültürel de i imi fiziksel de i im ile beraberinde gerçekte en algısal de i imin, etkinlik, mekan ve kullanıcı memnuniyeti ba lamında teorik bir çatkıya göre belirlenmesini savunması ve bunu sa lamasıdır. Böylece çevresel tasarımcılar toplum için ortak olan de erleri sa lam bir çatkıya ba lı olarak saptayıp, güvenilir bulgular elde edebilirler. Bu bulgular do rultusunda yapılacak olan tasarımların kullanıcı ve mekan arasındaki uyumu güçlendirerek, mekanın algılanabilirli ini arttırması ve böylece toplumun çevresine ve aynı zamanda birbirine yabancıla masının önüne geçilmesi mümkün olur.

Bu çatkının kabulü çalı manın amacını ve varsayımlarını da do rudan etkileyip yönlendirmi tir. Çalı manın amacı; genel olarak kültürel de i ime ba lı olarak kaybolan,devam eden ve ortaya çıkan etkinliklerin ve bu etkinliklerin gerçekte mesine olanak sa layan mekansal özelliklerin ve geçmi günümüz kullanıcı memnuniyetinin saptanması ve ya anan bu de i im sonucu olu an negatif mekan kavramına alternatif getirilmesidir.

1.5.Ara tırma Yöntemi çinde Yer Alan Teknikler

Bu ba lık altında uygulamada kullanılacak olan ara tırma tekniklerine ili kin literatür bilgilerine yer verilmi tir. Ara tırmada farklı teknikler bir arada kullanılarak

bütüncül bir ara tırma yakla ımı belirlenmi tir. Temelde kullanılan teknikler belge tarama, yüz yüze görü me, içerik analizi ve restitüsyon çalı masıdır.

1.5.1. Belge Tarama Tekni i

Tarihsel süreç içerisinde fiziksel de i imin belirlenebilmesi amacıyla belge taraması yöntemiyle veriler toplanmı tır. Çalı ma alanlarına ait etkinlik ve mekan özelliklerine ili kin yazılı anlatımlar ve hatıratlar (Ala, 2011; Çapa ve Çiçek, 2004; Bal, 2011; Özdemir, 2011; Sezer, 2010; Kantarcı, 2011; Sümerkan, 2011; Özer, 2011; Aksoy, 2008; Üçüncüo lu, 2012; Yılmaz, 2011) tarihi foto raflar (Özdemir, 2011; Özer, 2011 ve Ceyhan Murathano lu ar ivi), haritalar (Lambert Trabzon mar Planı, 1939; Trabzon l Etüt Projesi, 1967; Trabzon mar Planı, 1986; Trabzon mar Planı, 2001; Trabzon mar Planı, 2014) taranmı tır.

1.5.2. Yüz Yüze Görü me Tekni i

Nitel ara tırmalarda kullanılan görü me tekni i, sözlü ileti im yoluyla veri toplama (soru turma) tekni idir (Karasar, 2005). Stewart ve Cash (1985) görü meyi, “önceden belirlenmi ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı kar ılıklı ve etkile imli bir ileti im süreci” olarak tanımlamı tır (Yıldırım ve im ek, 2005).Görü me türleri yapılandırılmı , yarı yapılandırılmı , yapılandırılmamı olmak üzere üçe ayrılır.

Yapılandırılmı görü me tekni i:Önceden yapılan ve ne tür soruların ne ekilde sorulup, hangi verilerin toplanaca ını en ayrıntılı biçimde saptayan, görü me planının aynen uygulandı ı bir görü medir (Karasar, 2005). Bu türde yanıtlayıcıdan önceden belirlenmi yanıt kategorileri içinde önceden belirlenmi bir dizi soruyu yanıtlaması istenir. Görü me, aynı zamanda standartla tırılmı sa bütün yanıtlayıcılara, tüm sorular, aynı sırada ve standartla tırılmı bir biçimde yöneltilir. Görü meyi yapan tarafsız kalır. Büyük oranda yapılandırılmı görü me, özellikle cevap seçenekleri de bütünü ile yapılandırılmı ise daha çok bir nicel veri toplama tekni idir. Ancak ileri düzeyde yapılandırılmı mülakat yanıtları ya da gözlem verileri, ço u kez nitel diye tanımlanmakla birlikte bunlar ileri derecede düzenlenmi olsalar da gerçekte sayılara dönü türülmedikçe nicel olarak tanımlanmayacaktır (Punch, 2005).

Yarı yapılandırılmı görü me tekni i:Yapılandırılmı görü me tekni inden biraz daha esnektir. Bu teknikte, ara tırmacı önceden sormayı planladı ı soruları içeren görü me

protokolünü hazırlar. Buna karşın ara tırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak derinlik ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin ara tırmacıya sunduğu en önemli kolaylık görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Yapılandırılmamış görüşme tekniği: Görüşmeye büyük hareket ve yargı serbestisi veren, esnek, kişisel görüş ve yargıların kökenlerine inmeyi sağlayan bir görüşme eklidir. Bu görüşmeler daha çok, ara tırmaların başlangıç amaçlarında soruna ilişkin önemli derinlikleri saptarken yararlı olurlar (Karasar, 2005). Bu görüşmelerin geleneksel türü, etnografik görüşme olarak da adlandırılan standartlaştırılmamış, açık uçlu, derinlemesine görüşmedir (Punch, 2005).

Görüşmeler, görüşme amacına, görüşmeye katılanların sayısına göre sınıflandırılmak istenen kişilerle görüşmedeki kuralların katılına bağlı olarak sınıflandırılabilirler. Görüşmeye katılanların sayısına göre görüşmeler; bireysel ve grupça olmak üzere iki sınıfta incelenebilir. Bireysel görüşmede görüşme ile kaynak kişiler dışında kimse bulunmaz. Grupça görüşmede ise çok sayıda kaynak kişiler konuyu birlikte konuşup tartışır. Çoğu görüşmeler bireysel niteliktedir (Karasar, 2005).

Ara tırma stratejisi, bakış açısı, amaçları ve soruları ile uygun olacak biçimde görüşme türüne karar verilmesi önemli bir adımdır. Görüşme yapılacak kişilerin seçimi, görüşmenin yönetilmesi ve görüşmeyi kaydetme, uygulamada ortaya çıkan temel noktalardır (Punch, 2005). Örneklem seçiminde uygulanan ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan örneklem grubuyla çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler ara tırmacı tarafından oluşturulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Açık uçlu sorular görüşmecilerin kendi yanıtlarını belirttikleri (Sommer ve Sommer, 2002), herhangi bir seçeneğin sunulmadığı soru tipleridir.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve ara tırmanın örneklem seçiminde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılacak, görüşmeler açık uçlu sorular yöneltilerek bireysel olarak gerçekleştirilecek ve kayıt altına alınacaktır. Böylece geçmiş ve günümüz mekansal özellikleri ile kullanım kültürünü (etkinlikleri)

saptamak, görü meye katılanların ifadeleriyle geçmi ve günümüzü tanımlamak amaçlanmaktadır.

1.5.3. Çerik Analizi

çerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ili kilere ula maktır (Yıldırım ve im ek,2005). Strauss ve Corbin (1990) belirtti i gibi " bilim kavramlar olmadan var olamaz, kavramlar bizim olguları anlamamıza ve bu olgular üzerinde etkili dü ünmemize yardımcı olur. Bir kavrama bir ad verdi imiz zaman, o kavramla ilgili sorular sorabiliriz, o kavramı inceleyebiliriz ve ba ka kavramlarla ili kilendirebiliriz" (Strauss ve Corbin, 1985).

Bu çerçevede, içerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya yönelik yapılan i lem, birbirine benzer verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabilece i bir biçimde organize ederek yorumlamaktır. Bu temel amaç çerçevesinde içerik analizinin yapılı nda takip edilen a amalar; tümevarımcı analiz, kodlama, kavram ve kategori (tema) olmak üzere 4'e ayrılır (Yıldırım ve im ek,2005).

Bu a amalardan yola çıkarak içerik analizi yöntemiyle görü me sonucu elde edilen verilerin analiz edilmesi amacıyla verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların organize edilmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması gerekir.

Verilerin kodlanması a aması elde edilen verilerin incelenmesine ve kavramsal olarak ne anlam ifade etti inin bulunmasına yönelik bir a amadır (Yıldırım ve im ek,2005). Daha önceden belirlenmi kavramlara göre yapılan kodlama, verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama ve genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama olmak üzere üç tür kodlama biçimi vardır (Strauss ve Corbin, 1985). Daha önceden belirlenmi kavramlara göre yapılan kodlama, veriler toplanmadan önce bir kod listesi çıkarılarak olu turulur.Verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlamada ise, ara tırmacı verileri satır satır okur ve ara tırmanın amacı çerçevesinde önemli olan boyutları saptamaya çalı ır. Genel bir çerçeve içinde yapılan kodlamada, verilerin analizinden önce genel bir kavramsal yapı olu turulur ve bu kavramsal yapıya göre kodlama yapılır. Ancak ortaya çıkan yeni kodlar listeye dahil edilir (Yıldırım ve im ek,2005).Bu tez çalı masında içerik analizi yöntemi kapsamında daha önceden belirlenmi kavramlara göre yapılan kodlama olan birinci tür kodlama ile verilerden

çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama olan ikinci tür kodlama biçimlerinin birle iminden oluş an "genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama" biçimi uygulanacaktır.

1.5.4. Restitüsyon Çalışması

Restitüsyon çalışmasının amacı bir kültür varlığının ilk yapıldığı andan (özgün halinden) başlayarak, günümüze kadar geçirdiği çeşitli değişimleri ve bu değişimlerin ortaya çıktığı dönemlerde veya anlarda bu kültür varlığının fiziksel durumunu saptayabilmektir. Yöntem olarak restitüsyon, günümüzden başlayarak yapılır ve kaynakların yeterliliği, güvenilirliği doğrultusunda özgüne ulaşana kadar devam ettirilir (URL-1). Yenileme anlamına gelen restorasyon sözcüğü dilimize Fransızca'dan girmiş olup, kazılar sonucu ortaya çıkan ya da hala ayakta olan antik yapıların, gelecek kuşaklara taşınmasını sağlamak amacıyla, özgün yapılarını korumak ilkesiyle yapılan onarım çalışmaları olarak tanımlanmaktadır (Ahunbay, 1996). Bir bakımdan restorasyon tarihi yapıların gelecek kuşaklara aktarılmasının ve koruma anlayışının gelişmesinde en önemli teknik yöntemlerden biri olarak kabul edilmektedir (Erim, 2007). Ahunbay (1996)'a göre tarihi bir sokak, kent, mahalle, doğal ve kültürel değerlerin bir arada olduğu alanlar da korunacak alanlar olarak benimsenmektedir (Atik; Danacı, 2013). Bir bakımdan tanıma göre restitüsyon, sonradan değiştirilmiş veya kısmen yıkılmış ya da yok olmuş yapıların veya yerleşmelerin ilk tasarımlarındaki ya da belirli bir tarihteki durumlarının, arşiv kayıtlarından, yapı üzerindeki izlerden, yapıya, yerleşmeye ait çizim, fotoğraf gibi belgelerden yararlanılarak plan, kesit, görünüş ve aksonometrik çizimlerle, ya da maketle anlatımına denilmektedir (Ahunbay, 2014). Ahunbay (2014) 'a göre; ilk tasarım ve onu izleyen dönemler 1. dönemin restitüsyonu, 2. dönemin restitüsyonu şeklinde adlandırılabilir. Eğer bu dönemlerin tarihi biliniyorsa, örneğin ilk restitüsyon "1850'deki durum" olarak ya da 19. yüzyıl sonuna rastlıyorsa bu ancak "1900'lerdeki durum" olarak açıklanır. Bu tez çalışmasında burada anlatılan yaklaşım geçmiş dönemlere ait mevcut durumun ve mekansal özelliklerin (yapısal ve doğal karakterlerin) görselleştirilebilmesi, farklı zaman periyotlarındaki fiziksel değişimin yıllara göre analizinin saptanabilmesi amacıyla kullanılacaktır.

2. ARA TIRMA YÖNTEM

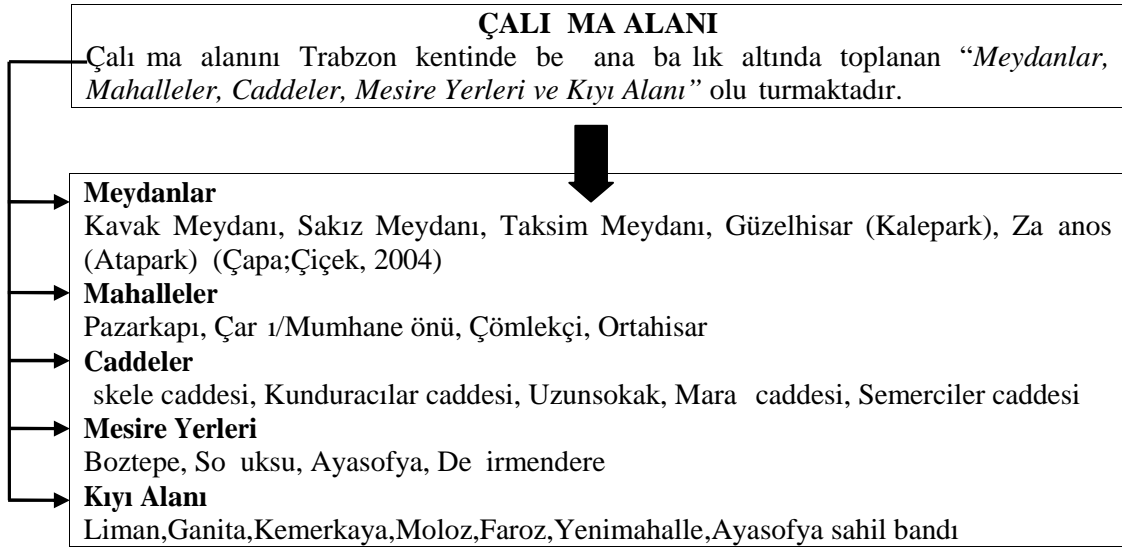
2.1. Ara tırma Tasarımının Geli tirilmesi

Geçmi ten günümüze gerçekle en kültürel ve fiziksel de i im hızının de erlendirilebilmesi amacıyla ortaya çıkan, devam eden ve kaybolan etkinliklerin ve bu etkinliklere olanak sa layan mekansal özelliklerin ve kullanıcı memnuniyetinin belirlenmesi ve ya anan bu de i im sonucu, belirli bir ya grubuna göreolu an negatif mekankavramına alternatif getirilmesi bu çalı mada temel amaçtır. Ara tırmanın temel varsayımı ise; kültürel de i imin kullanım ve etkinlik boyutu ile fizikselboyutu arasında do rusal bir ili ki oldu u, fiziksel de i imin hızlı gerçekle mesi sonucuinsan ve mekan arasındaki ba ın azaldı ı, kültürel süreklilikteki kopuklu un negatif mekanların üretilmesine sebep oldu udur. Kültürel süreklili in sa lanmadı ı çevre düzenlemeleri toplumun mekana ve buna paralel olarak birbirlerine yabancılaşmasına neden olur ve çevresine yabancılaşan birey ya adı ı çevreyle ba kuramayarak, ya adı ı çevreye uyum sa layamaz aidiyet duygusu azalır ve bu durum bireyin kimlik bunalımına dü mesine sebep olur. Ba ka bir deyi lekültürel süreklilikte ya anan kopukluk negatif mekanların üretilmesine sebep olurken, kültürel süreklili in ya andı ı mekanların pozitif mekan olması beklenir.

Tarihsel süreç içerisinde yapı ve çevre ili kisi, koruma, restitüsyon konularında farklı yakla ımlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları tarihi yapı ve çevresinin malzeme özellikleri, restitüsyon öncesindeki ve sonrasındaki malzemeler (Ahunbay,1996), fonksiyonu, do al ve yapay unsurları, restitüsyon öncesi ve sonrası kullanıcı sayısı (Orba lı, 2008 ve Insall, 2008) gibi çe itli sınıflandırmaların yapıldı ı analiz çalı malarıdır. Ahunbay (1996), Orba lı (2008) ve Insall (2008)'in çalı malarından yola çıkarak bu ara tırmadaki çalı ma alanlarına ait restitüsyon ve çizim haritalarının mevcut durum restitüsyonundan günümüze kadar belirlenen zaman aralıklarındaki mekan özelliklerini belirleyebilmek için fonksiyonu, do al ve yapay unsurları, malzeme özellikleri (donatısı), etkinlik de i im analizini belirleyebilmek amacıyla bu sınıflandırmalara ek olarak etkinlikler ve bu etkinliklerin nerede yapıldıklarını kapsamaları planlanmı tır. Görü meler sonucu elde edilen veriler do rultusunda geçmi ve günümüz kullanım durumu ve kullanıcı memnuniyeti de literatürde belirlenen kavramlar do rultusunda sınınmı tır.

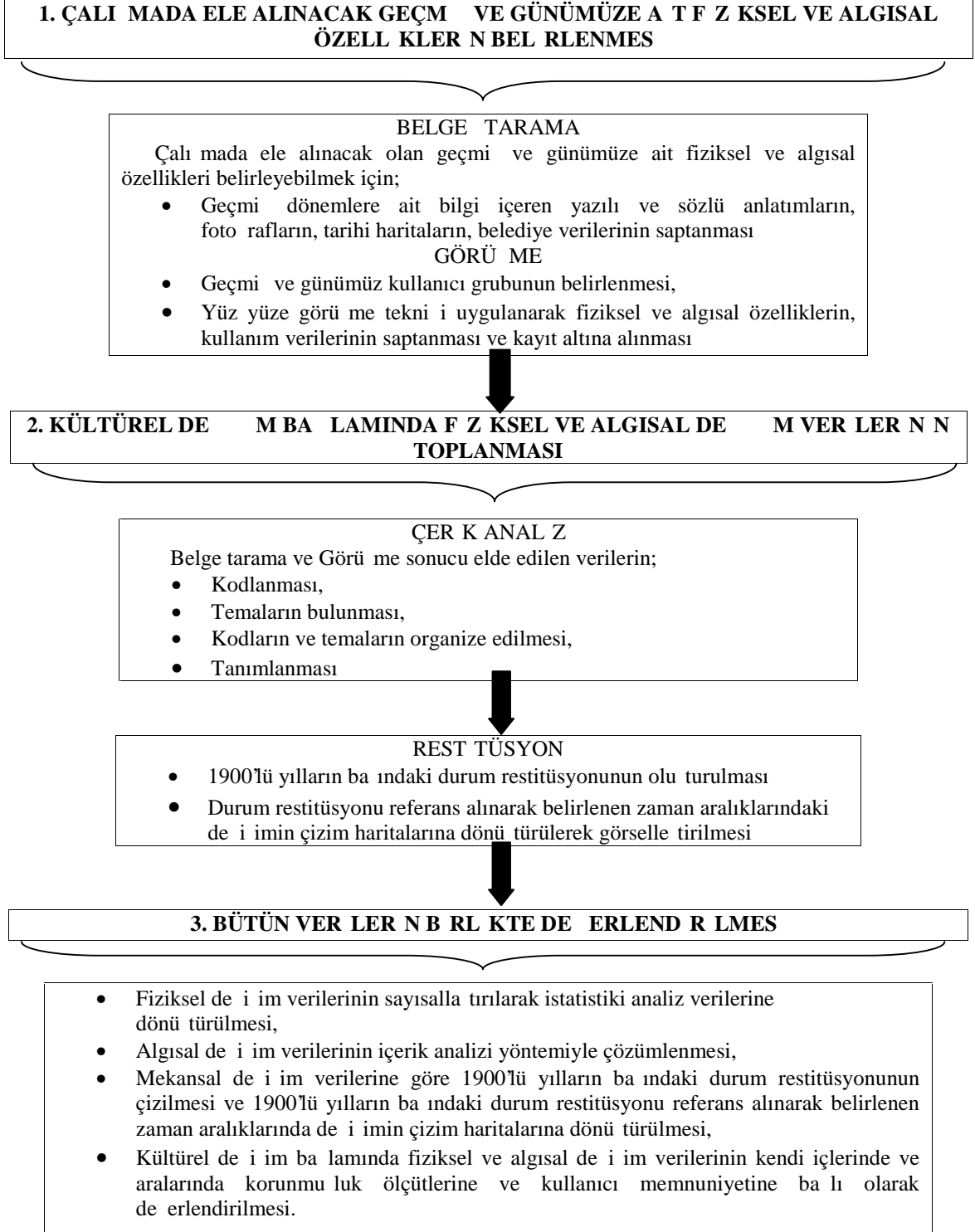
Bu başlıkta fiziksel de i imi belirleyebilmek amacıyla; geçmiş ve günümüz etkinlik ve mekan tanımları, korunmuşluk ve korunmamışlık kavramları altında korunan alanlar etkinli in ve mekanın korundu u, az korunan alanlar etkinli in de i ti i; ancak mekanın korundu u ya da mekanın de i ti i; ancak etkinli in korundu u, korunmayan alanlar ise hem etkinli in hem de mekanın de i ti i alanlar olarak belirlenmiştir. Algısal de i imi belirleyebilmek amacıyla; tanımlanan "yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan ve negatif mekan" kavramları görüşmeler sonucu bu kavramlara karılıklı gelen ifadeler sınanmıştır. Bu araştırmadaki uygulamanın temel amaçları kapsaması planlanmıştır: (1) Çalışmada ele alınacak olan geçmiş ve günümüze ait etkinliklerin ve mekansal özelliklerin belirlenmesi, (2) Fiziksel ve algısal verilerin toplanması, (3) Verilerin değerlendirilmesi

Her uygulama amacı için amaca en uygun olan veri toplama yöntemi seçilmiştir. Her aşamanın amacı ve elde edilmeye çalışılan bilgi göz önünde bulundurularak, araştırma modelinde çok yönlü bir yaklaşım sergilenmiştir. Böylece yöntemlerden birinin eksik yönünü diğerinin gidermesi sağlanmıştır. Bu başlıkta Trabzon kenti tarihsel süreç içerisinde ele alındığında kentsel mekan elemanlarından Meydanlar, Caddeler ile de i imin belirgin bir biçimde hissedildiği Mahalleler, Mesire Yerleri ve Kıyı Alanı çalışılma alanı olarak öne çıkmaktadır (ekil 3).

ekil 3. Trabzon kenti kentsel mekan elemanları

Çalışma kapsamında belge tarama, yüz yüze görü me, içerik analizi, restitüsyon gibi farklı tekniklerin bir arada olduğu bir ara tırma modeli kurgulanmıştır (ekil 4).

ekil 4. Ara tırma modeli kapsamında kurgulanan amaçlar

2.2.Çalışma Alanının Seçimi ve Tanımlanması

Kuruluşu M.Ö. 2000'li yıllara dayanan Trabzon konumu itibariyle tarihin bütün evrelerinde tüm dünyanın ilgisini çekmiş nadir kentlerden biridir. Avrupa ile Asya'nın ipek yolu üzerindeki en önemli irtibat noktasında bulunması, de i ik medeniyetlere ev sahipli i i yapması Trabzon'u ayrıcalıklı kılan etkenlerin başında gelmektedir. Çok sayıda yerli ve yabancı gezginler tarafından ziyaret edilerek adından övgü ile söz ettirmiş, ünlü seyyah Marko Polo ve Evliya Çelebi'nin anılarına da konu olmuştur (Trabzon, 2009). Trabzon, Karadeniz'in çok eski ve köklü bir kültür kentidir. Geçmişini dört bin yıl öncesine uzanan bu tarihsel kentin kültür yatağını, yüzyıllar boyunca süren göç ve istilalarla iç içe geçerek biçimlenmiş ve bu etkileşim sürecinde çok de i ik halkların kültürel birikimiyle harmanlanarak günümüze ulaşmıştır (Aydın, 2009). Her zaman önemli bir ticaret ve geçiş bölgesi olan Trabzon'da 19. yüzyılın sonlarında üç ayrı dilde gazete çıkmaktadır ve 10 ayrı ülkenin konsolosluğu da yine bu kentte bulunmaktadır (Özdemir, 2011). Trabzon kent yerleşiminde 1900'li yıllardan günümüze kadar tarihsel süreç içerisinde de i iminin belirgin bir biçimde hissedildi i alanlar olarak öne çıkan Caddeler (Semerciler Caddesi, Kunduracılar, Uzunsokak, Mara Caddesi, Skele Caddesi), Mahalleler (Pazarkapı, Ortahisar, Tabakhane, Çömlekçi, Mumhaneönü Mahallesi), Meydanlar (Kavak Meydanı, Sakız Meydanı, Meydan ve çevresi, Güzelhisar-Kalepark, Zanos-Atapark), Mesire Yerleri (Ayasofya, Boztepe, Deirmendere, Soğuksu, Kireçhane) ve Kıyı Alanı (Liman, Ganita, Kemer kaya, Moloz, Faroz, Yenimahalle, Ayasofya sahil bandı) çalışma alanının sınırlarını oluşturmaktadır (ekil 5). Çalışma alanlarına ilişkin elde edilen veriler Tablo 1. de verilmiştir.

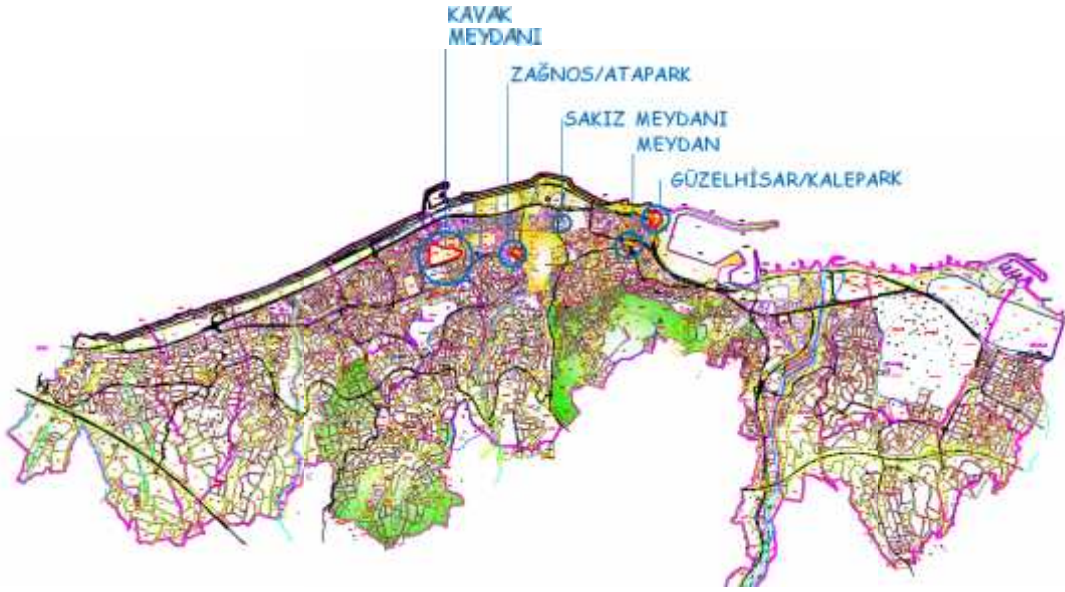

ekil 5. Trabzon kenti de i iminin belirgin bir biçimde hissedildi i alanlar

Tablo 1. Çalışma alanlarına ait veriler

	Foto raflar	Haritalar	Literatür ve Sözlü Anlatım	Belediye Verileri
Semerciler Caddesi				
Kunduracılar Caddesi	✓	✓	✓	
Uzunsokak	✓	✓	✓	
Mara Caddesi		✓	✓	
skele Caddesi	✓	✓	✓	
Pazarkapı Mahallesi		✓	✓	✓
Ortahisar	✓	✓	✓	
Tabakhane	✓			✓
Çömlekçi	✓	✓	✓	✓
Mumhaneözü	✓	✓	✓	
Kavak Meydanı	✓	✓	✓	✓
Sakız Meydanı		✓	✓	
Meydan	✓	✓	✓	
Güzelhisar/Kalepark	✓			
Za noz/Atapark	✓	✓	✓	
Ayasofya	✓	✓	✓	✓
Boztepe	✓	✓	✓	✓
De irmendere	✓	✓	✓	
So uksu	✓	✓	✓	
Kireçhane				✓
Liman	✓	✓		
Ganita	✓	✓	✓	
Kemerkaya	✓			✓
Moloz	✓	✓	✓	
Faroz	✓	✓		
Yenimahalle	✓			✓

Çalı ma alanının amacı geçmişten günümüze gerçekleşen en kültürel de i imin kullanım ve etkinlik ile mekan etkile imi ba lamında de erlendirilmesine yönelik oldu undan, çalı ma alanı olarak Trabzon kenti için önemi ve anlamı olan, yo un kullanımlı bir alan seçilmesi kararla tırılmıştır. Çalı ma alanlarına ait di er ara tırmalardan (Özer ve Ayten, 2005; nceo lu ve Aytu , 2009; Eyüce, 2000)elde edilen sonuçlar dikkate alındı ında farklı fiziksel ve kültürel özellikleri de bünyesinde barındıran ve aynı zamanda kenti en iyi yansıtan alanların meydanlar oldu u belirlenmiştir. Böylece Trabzon kent merkezinde bulunan Meydanlardan Taksim Meydan ve çevresi (Çapa ve Çiçek, 2004;Tuluk ve Düzenli, 2010) çalı ma alanı olarak seçilmiştir (ekil 6).

ekil 6. Çalı ma alanı

2.3. Birinci Amaç: Çalı ma Alanında Ele Alınacak Geçmiş ve Günümüze Ait Fiziksel ve Algısal Özelliklerin Belirlenmesi

2.3.1. Belge Tarama

Ara tırma modelinin ilk adımında belge taraması yapılarak çalı ma alanları ile ilgili 1900'lü yıllardan günümüze etkinlik ve mekan özellikleri belirlenmiştir. Bu özellikleri belirlerken çalı ma alanlarının 1900'lü yılların ba ından günümüze kadar etkinlik ve mekansal özelliklerini yansıtan, geçmiş ve günümüze ait tanımlamaları içeren yazılı anlatımlar ve hatıratlardan (Ala, 2011; Çapa ve Çiçek, 2004; Bal, 2011; Özdemir, 2011; Sezer, 2010; Kantarcı, 2011; Sümerkan, 2011; Özer, 2011; Aksoy, 2008; Üçüncüo lu,

2012; Yılmaz, 2011) tarihi foto raflardan (Özdemir, 2011; Özer, 2011 ve Ceyhan Murathano lu ar ivi) yararlanılmı tır. Daha sonra elde edilen bu veriler do rultusunda 1900'lü yılların ba ına ait mevcut durumu gösteren restitüsyon haritası olu turulmu tur. 1900'lü yıllara ait mevcut durumu gösteren ilk restitüsyon haritası referans alınarak bir önceki yıla göre korunan, korunmayan ve yeni eklenen mekanlar AutoCAD 2014 ortamında çizilerek Meydanların fiziksel de i imi geçmi ten günümüze adım adım haritalandırılmı tır. Çizimlere altlık olarak Lambert Trabzon mar Planı (1939), Trabzon 1 Etüt Projesi (1967), Trabzon mar planı (1986), Trabzon mar planı (2001), Trabzon mar planı (2014) haritalarından yararlanılmı tır. Restitüsyon çalı ması sonucu üretilen haritalarda, fiziksel de i im analizi restitüsyon sonrası belirlenen zaman aralıklarındaki fonksiyon, do al ve yapay unsurlar, malzeme özellikleri, etkinliklerin neler oldu u ve nerede yapıldı ının de i imi üzerinden de erlendirilmı tir. Bu alanlara ait daha detaylı bilgi elde edebilmek ve elde edilen verilerin eksik yönlerini tamamlayabilmek amacıyla görü me yapılması planlanmı tır.

2.3.2.Soruların ve Görü meye Katılanların Belirlenmesi

statistiksel i lemler ya da ba ka bir sayısal araç olmaksızın verilerin üretildi i (Altunı ık, Co kun, Bayraktaro lu ve Yıldırım, 2005), bütüncül bir yakla ımla algıların ortaya konuldu u, ara tırma deseninde esnekli e ve tümevarımcı bir analize sahip olan (Yıldırım ve im ek, 2006) nitel ara tırmalarda kullanılan görü me tekni inin belirleyici özelli i, görü ülen ki ilerinin bakı açılarını ortaya çıkarma oldu undan, görü mecilerin duygu ve dü üncelerini anlama sürecinde daha derin bilgi sa lamaktadır (Ku , 2009). Bu tez çalı masında görü melerde Çevik'in (1991) ve Kalın'ın (2004) görü me yürütme planı olarak belirledi i ilgi alanları ve sorulması olanaklı sorular uygulama çalı masına adapte edilerek 1. Grup soru "Tarif ve Tanıtma",2. Grup soru "Geçmi Ya antı ve Günümüz Ya antı"olmak üzere iki soru tekni i bir arada kullanılmı tır (Çevik, 1991). Çalı ma alanlarına ait daha detaylı bilgi alabilmek amacıyla;

1. "Trabzon'un meydanları olarak bilinen Kavak meydanı, Za anos meydanı, Sakız meydanı, Taksim meydanı ve Güzelhisar meydanı geçmi te (çocuklu unuzda) nasıldı?Anlatır mısınız?"
2. "Meydanların en belirgin özellikleri nelerdi? Nasıl bir yerdı?"
- 3."Özel yerler ve yapılar var mıydı?"

4. "Günümüzde nasıl değerlendirilir misiniz?"
5. "Geçmişte meydanları nasıl kullanıyordunuz?Neler yapıyordunuz?Hatırladığınız özel kullanımlar,me kanlar, olaylar var mı?"
6. "Günümüzde meydanları kullanıyor musunuz?Neler yapıyorsunuz?"
7. "Geçmişe göre bu alanlar günümüzde nasıl?"
8. "Toplumsal olarak nasıl değerlendirilir sizce?Geçmişte insanlar nasıldı?Günümüzde nasıl, anlatır mısınız?"
9. "Değerimden memnun musunuz? Bu değerimin sizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?"
10. "Bu meydanları günümüzde kullanıyor musunuz?"

eklindeki sorulara görüşmeye katılanlardan yanıt vermeleri istenmiştir. İçerik analizi, literatür taramasıyla saptanılan;Yabancılaşma,Toplumsallaşma,Aidiyet ve Güven,Negatif Mekan, Pozitif Mekan kavramları bakımından algılanan değerlerin ve kullanıcı memnuniyetinin belirlenebilmesi amacıyla yapılmıştır. Değerimi saptayabilmek amacıyla geçmiş ve günümüz (1) etkinlik tanımı ve (2) mekan tanımı verilerine ulaşılmıştır.

Araştırmanın örneklem seçiminde ölçüt örnekleme yöntemi (Yıldırım ve Şimşek, 2005) kullanılmıştır. Bu konuda en çok bilgi sahibi kimler olabilir? sorusuyla ulaşılan ilk bilgi kaynağının ya da kaynaklarının verdiği isimlerle günümüz ve geçmişe ait kültürel ve mekansal değerimi saptamak amacıyla "kartopu yada zincirleme örnekleme yöntemi" (Altunışık; Coşkun; Yıldırım ve Bayraktarolu, 2002) kullanılarak görüşme denekleri belirlenmiştir. Yapılan bir araştırmada uzman 6 akademisyenle görüşmeler yapılmış, katılımcılar tarafından elde edilen 47 cevap temalara ve alt temalara ayrılarak analiz edilmiştir (Aydoğmuş, 2015). Bir başka araştırmada çalışmaya grubunu oluşturulan toplam 13 kişiyle görüşme yapılmıştır (Kaya, Alım, 2015). Bir başka araştırmada ise görüşme yapılan 32 kişi arasında çalışmaya yönlerecek toplam 5 kişi seçilmiştir (Taçı, Soran,2012). Yine benzer bir araştırmada oluşturulan 13 kişilik örneklem grubuyla görüşmeler yapılmıştır (Özdemir, Sarı, 2007). Bu tez çalışmasında örneklem grubu oluşturulurken dikkate alınan ölçütler; "çalışmaya alanını bilen, en az üç kuşak Trabzon kentinde ikamet etmiş olmak" olarak belirlenmiş ve genelini 60 yaş üzeri kullanıcı

grubunun olu turdu u 16 ki iyle yüz yüze görü me yapılmı tır.Görü me ve belge tarama sonucu görü me sayısı 26 ki iye ula mı tır.Saptanılan tanımlamalar, ifadeler ve kullanım verileri günümüz ve geçmi dönem çalı ma alanı için de sınınmı tır. Bunlar dı nda katılımcıların adları, ya ları ve kaç yıldır Trabzon'da oturdukları da görü mede kaydedilmi tir.

2.3.3.Yüz Yüze Görü me Süreci

Çalı manın bu a amasında Trabzon kent meydanlarının geçmi ten günümüze fiziksel ve kültürel de i imi bireysel yapılandırılmı görü me tekni i uygulanarak tanımlanmı tır. Fiziksel ve kültürel de i imin geçmi ten günümüze tanımlanması hem izlenen sürecin algılanabilmesi, hem de bu süreç içerisinde negatif ve pozitif yönde de i mi bölgelerin belirlenmesini sa layacaktır. Görü me yakla ık 1 saat sürmü ve kayıt altına alınmı tır. Bu ba lamda kurgulanan uygulama çalı masının bu a amasında; Trabzon'u çalı ma alanı kapsamında en iyi bildi i dü ünülen görü meciler tespit edilmi , kartopu örnekleme (Altunı ık, vd.,2002) yapılarak görü me yapılan ki inin yardımıyla bir ba kasıyla, daha sonra yine aynı yolla bir ba kasıyla temas kurularak kartopu etkisi ekinde, zincirleme olarak örnek büyütülmü tür. Görü meler sonucu elde edilen bilgilerle yeni isimlere ula ılmı ve görü meci sayısı bu ekinde arttırılmı tır.

Görü melerin içerik analizinin ilk a aması olarak veriler, satır satır okunarak ara tırmanın amacı çerçevesinde geçmi ve günümüz etkinlik, mekan özellikleri saptanmaya çalı ılmı tır. Bu ba lamda görü mecilerin ifadelerinden geçmi ve günümüz etkinlik ve mekan özelliklerine ili kin kavramlar kodlanmı tır. Bu çalı ma yapılırken Çevik'in (1991) ve Kalın'ın (2004) görü me yürütme planı olarak belirledi i genel görü me yürütme adımlarından da yararlanılmı tır.

Ana ba lıklar halinde ilgi alanları a a ıdaki gibi belirlenmi tir:

1. Tarif/Tanıtmı
(F Z KSEL DE M)

Uygulama alanının geçmi ini bilenler, orada ya ayan ve etkin kullananlar tarafından ifadesi ve anlatımındaki ö eler-vurgulu ö eler, tanımlayıcı-ili kilendirici ö eler

2. Geçmiş ve Günümüz Yaşantısı
(ALGISAL DEĞERLEME)

Geçmişten günümüze oradaki yaşantı, yaşantının özel olaylar, anısı olan şeyler. Duygusal bağlar, bağolu turan şeyler

Görülmede elde edilmesi planlanan bu verilerin yanı sıra algısal de i imi saptayabilmek amacıyla geçmiş ve günümüz kullanım durumunu ve kullanıcı memnuniyetini belirlemek de esas alınmıştır. Böylece yazılı anlatımların, foto rafların ve tarihi haritaların yanı sıra sözlü anlatımların da çalı maya yön vermesi bu a amanın öncelikli hedefleridir.

I. A AMA

AMAÇ: Belge taramanın amacı geçmiş ve günümüze ait fiziksel özelliklerin belirlenmesidir.

YANITLANMAYA ÇALI ILAN SORULAR:

- Belirlenen çalı ma alanlarının geçmiş fiziksel özellikleri nelerdir?
- Bu alanlardaki do al ve yapısal karakterler nelerdir?
- Bu alanlarda yapılan etkinlikler nelerdir?

TEKNİK ÖZELLİKLER

- Yazılı anlatımlar, tarihi foto raflar, haritalar ve belediye verilerinin incelenmesi

ELDE EDİLECEK BULGULAR

- Restitüsyon çalı ması ve çizim haritalarında de erlendirilecek veriler

AMAÇ: Görülmenin amacı geçmiş ve günümüze ait fiziksel ve algısal özelliklerin belirlenmesidir.

YANITLANMAYA ÇALI ILAN SORULAR

- Çalı ma alanlarına ait geçmiş mekan tanımları,
- Çalı ma alanlarına ait günümüz mekan tanımları ,
- Çalı ma alanlarına ait geçmiş etkinlik tanımları,
- Çalı ma alanlarına ait günümüz etkinlik tanımları,
- Çalı ma alanlarına ait geçmiş i tanımlayan ifadeler,
- Çalı ma alanlarına ait geçmiş i tanımlayan ifadeler nelerdir?

TEKNİK ÖZELLİKLER

- Yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşme tekni i

ELDE EDİLECEK BULGULAR

- Etkinlik ve Mekansal özellikler
- Kullanıcı memnuniyeti ve kullanım verileri

II. A AMAYA TABAN OLU TURAN VERİLER

ekil 7. I. A amanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular

2.4. İkinci Aşama:Kültürel Değişim Bağlamında Fiziksel ve Algısal Değişim Verilerinin Toplanması

2.4.1. İçerik Analizi

Nitel araştırmalarda geçerlik bulguların doğruluğu, güvenilirlik ise bulguların tekrarlanabilirliğiyle ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu bağlamda yapılan görüşmeler ile çalışma alanlarına ait bilgi içeren yazılı ve sözlü anlatımlar satır satır okunarak geçmiş ve günümüze ait veriler kodlanmış, kodlanan veriler literatür taramasıyla saptanılan kavramlara karşılık gelen ifadeler, etkinlik ve mekan tanımları olarak temalara ayrılmıştır.Güvenilirliğinin sınanabilmesi amacıyla elde edilen verilerin tekrarlanabilirliği analiz edilmiş ve sıklık yüzdeleri hesaplanmıştır(Şekil 8).

2.4.2. Restitüsyon Çalışması

Bu aşamada birinci aşamada elde edilen veriler doğrultusunda çalışma alanları ve yakın çevresinin "1900'lü yılların başındaki durum" restitüsyonunu çizmek, restitüsyon çalışmasını referans alarak belirlenen zaman periotlarındaki mekansal değişimi görselleştirmek hedeflenmiştir. Bu bağlamda Trabzon kent meydanlarının "1900'lü yılların başındaki durum" restitüsyonundan günümüze kadar geçen tarihsel süreç içerisinde mekansal değişimini görselleştirmek amacıyla tarihi haritalar, fotoğraflar, literatür ve sözlü anlatımlar, belediye verileri çalışmaya yön vermiştir. Bu amaç doğrultusunda her bir çalışma alanı için;

- "1900'lü yılların başındaki durum" restitüsyonun çizilmesi,
- Restitüsyon çalışması referans alınarak yıllara göre mekansal özelliklerinin (fonksiyonu, yapısal ve doğal karakterleri, malzeme özelliği (varsa donatısı), etkinlikler ve etkinliklerin nerede yapıldığı) belirlenmesi hedeflenmiştir (Şekil 8).

II. AŞAMA

AMAC:Çalışma alanlarına ait geçmiş ve günümüz literatür taramasıyla saptanılan kavramlara karşılık gelen ifadeleri, etkinlik ve mekan tanımlarını belirlemek.

YANITLANMAYA ÇALIŞILAN SORULAR

- Görüşmeciler, yazılı ve sözlü anlatım verilerine ait kodlar ve temalar nasıl organize edilmeli?
- Organize edilen kodlar ve temalar nasıl tanımlanmalı?

TEKNİK ÖZELLİKLER

Belge tarama ve görüşme sonucu elde edilen veriler ve imar planları doğrultusunda;

- Verilerin içerik analizi yöntemiyle tekrarlanabilirliği analiz edilmiş, sıklık yüzdeleri hesaplanmıştır.

ELDE EDİLECEK BULGULAR

- Çalışma alanlarına ait geçmiş ve günümüz algısal ve fiziksel değişim verilerinin tablolara dönüştürülmesi.

AMAC: Çalışma alanlarına ait 1900'lü yılların başındaki durum restitüsyonunu çizmek, restitüsyon çalışmasını referans olarak belirlenen zaman aralıklarındaki fiziksel değişimi görselleştirmek.

YANITLANMAYA ÇALIŞILAN SORULAR

- Restitüsyon çalışması neye göre çizilmelidir?
- Zaman aralıkları neye göre belirlenmelidir?
- Belirlenen zaman aralıklarındaki fiziksel değişim nasıl görselleştirilmelidir?

TEKNİK ÖZELLİKLER

Belge tarama ve görüşme sonucu elde edilen veriler ve imar planları doğrultusunda;

- Veriler AutoCad 2014 ortamında çizim haritalarına dönüştürülmüştür.

ELDE EDİLECEK BULGULAR

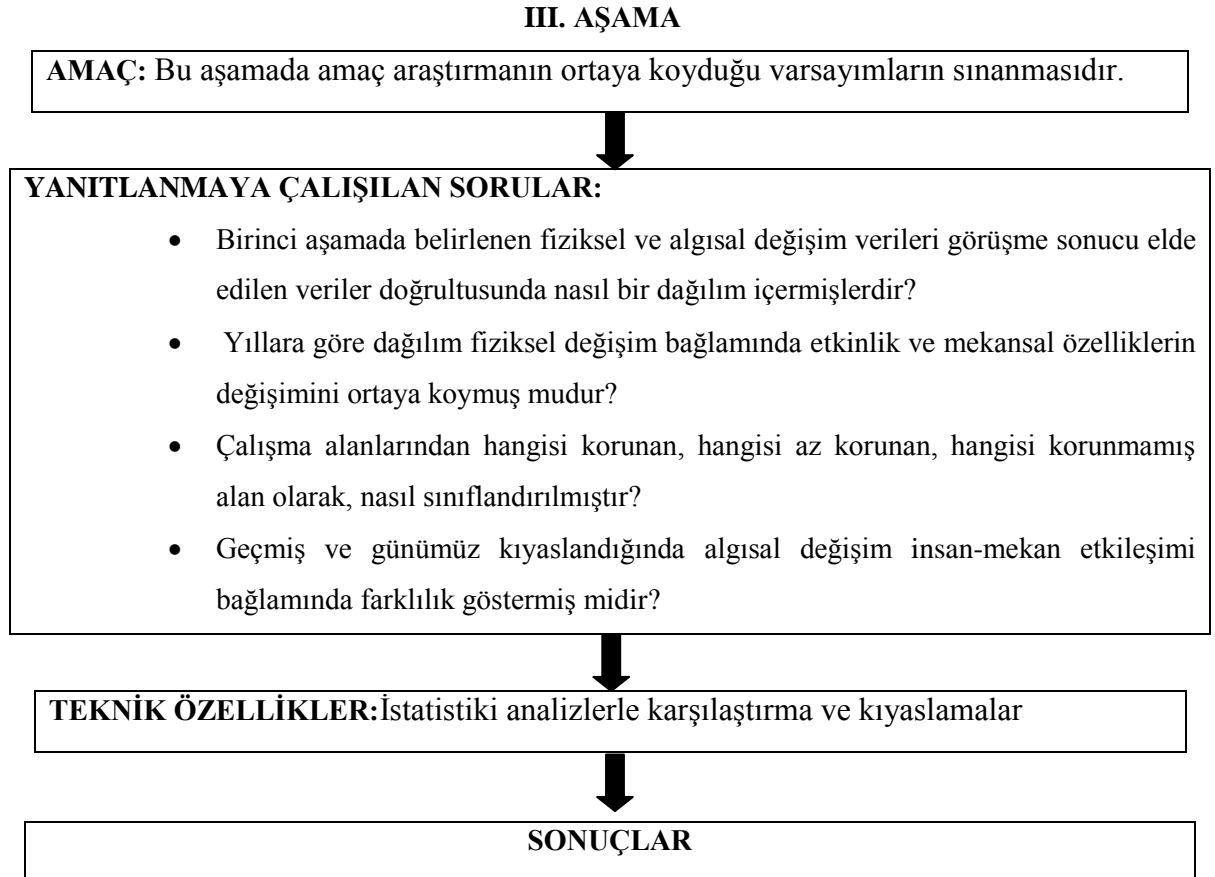
- Çalışma alanlarına ait geçmiş ve günümüz fiziksel değişim verilerinin çizim haritalarına dönüştürülmesi

III. AŞAMAYA TABAN OLUŞTURAN VERİLER

Şekil 8. II. Aşamamın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular

2.5. Üçüncü Aşama: Tüm Aşamalardan Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi

Üçüncü ve son aşama tüm aşamalardan elde edilen verilerin birleştirilmesi ve karşılaştırılmasını içerir. Bu aşamanın amacı varsayımların sınanmasıdır. Varsayımların sınanmasına yönelik istatistikî analizlerin ağırlıkta olduğu bir aşamadır (Şekil 9)

Şekil 9. III. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve elde edilecek bulgular

3. BULGULAR

3.1. Birinci Amaç: Çalı ma Ele Alınacak Geçmiş ve Günümüze Ait Fiziksel ve Algısal Özelliklerin Belirlenmesine İlişkin Bulgular

Yazılı ve sözlü anlatımlar, tarihi foto raflar, haritalar ve belediye verilerinden yararlanılmı , çalı ma alanlarına ait daha detaylı bilgi elde edebilmek ve elde edilen verilerin eksik yönlerini tamamlayabilmek amacıyla görü me yapılmı tır.

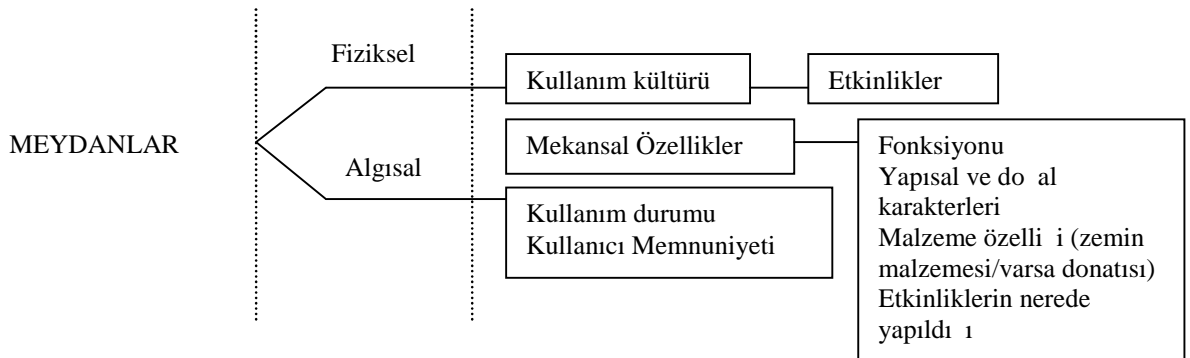
3.2. İkinci Amaç: Kültürel De ğerim Ba lamında Fiziksel ve Algısal De ğerim Verilerine İlişkin Bulgular

3.2.1. Görü me Katılımcılarının Sosyo-demografik Özellikleri

Ara tırmanın örneklem seçiminde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmı tır. Bu do rultuda 16 ki iyle yüz yüze görü meler yapılmı tır. Görü meye katılanlar 60 ile 90 ya ları arasındadırlar. Katılımcıların ço u en az 60 yıldır Trabzon'da ikamet etmektedirler. Katılımcıların e itim düzeyleri üniversite olup, meslek açısından çe itlilik göstermektedirler (Akademisyen, ressam, otel i letmecisi, eski belediye ba kanı gibi). Yazılı ve sözlü anlatımlardan da yararlanılarak görü me sayısı 26 ki iye ula mı tır.

3.2.2. Çalı ma Alanlarına Ait Fiziksel ve Algısal De ğerim Verileri

Yazılı anlatımlar, tarihi foto raflar, haritalar, belediye verileri ve görü me sonucu elde edilen veriler do rultusunda, geçmiş ve günümüz fiziksel ve algısal de ğerimin sorgulanabilmesi için çalı ma alanlarına ait etkinlikler, mekansal özellikler ile kullanım durumu ve kullanıcı memnuniyetine ilişkin kavramlar bu kısımda sunulacaktır (ekil 10).

ekil 10. Çalı ma alanlarına ait kültürel de ğerim ba lamında fiziksel ve algısal de ğerim analizi

1900'lü yılların ba ndaki mevcut durum, 1920'ler ve 1930'lar, 1940'lar, 50'ler, 60'lar, 80'ler, 2000'li yılların ba ı ve 2014 hem yazılı ve sözlü anlatımlar, tarihi foto raflar, haritalardan hem de görü me sonucu elde edilen verilerden yararlanılarak fiziksel ve algısal de i im ba lamında de erlendirilmi tir. Fiziksel de i imin yıllara göre da ılımı etkinlik ve mekan açısından detaylı bir ekilde sorgulanmı tır. Algısal de i im verileri ise içerik analizi yöntemi uygulanarak sayısalla tırılmı tır. Çalı ma alanlarına ili kin 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçteki fiziksel de i im analizleri olu turulan mevcut durum restitüsyonu referans alınarak çizim haritalarına dönü türülmü tür.

3.2.2.1.Kavak Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal De i im Verileri

Yazılı anlatımlar, tarihi foto raflar ve görü meler do rultusunda elde edilen fiziksel de i im verilerine göre Kavak meydanı 1900'lü yılların ba nda ve 1920'li yıllarda askeri birliklerin talim yeri (ekil 11) ve futbol maçlarının oynandı ı alan olarak i lev görmektedir. Görü meler sonucu elde edilen verilere göre; 30'lu yıllarda futbol maçlarının oynandı ı bir alan olarak kullanılmı tır (ekil12). 40'lı ve 50'li yıllarda ise bayram törenlerinin kutlandı ı, dönme dolapların kuruldu u bir panayır alanı ve futbol maçlarının oynandı ı alan olmu tur (ekil13), 50 sonrası ve günümüze gelindi inde sadece futbol maçlarının oynandı ı bir alandır.

ekil11. Kavak meydanı, askeri birlikler, 1930'lu yıllar (Özdemir,2011)

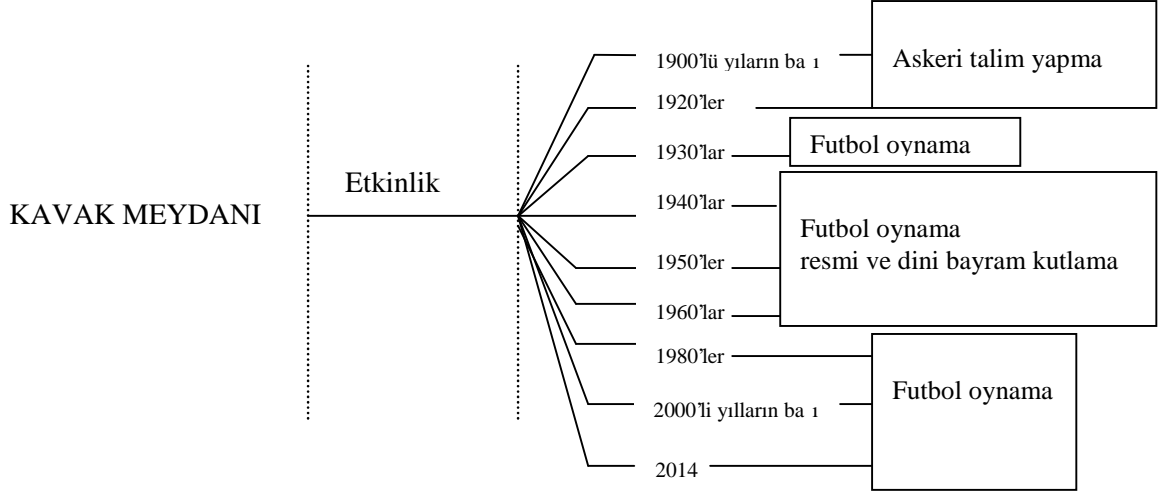

ekil 12.Kavak Meydanı, futbol,1920'li yıllar (Özdemir,2011)

ekil 13.Kavak Meydanı, dönme dolaplar, 1950'li yıllar
(Özdemir,2011)

Literatür taraması ve görü me sonucu elde edilen veriler do rultusunda Kavak Meydanına ait geçmi ve günümüz fiziksel de i imi etkinlik ve mekan ba lamında de erlendirilmi ve etkinlik de i imine ili kin tanımlamalara ekil 14 'de yer verilmi tir.

ekil 14. Kavak meydanına ait etkinlik de i im analizi

Literatür taraması ve görü me sonucu elde edilen veriler do rultusunda Kavak Meydanına ait etkinlik de i im analizinin yıllara göre da ılımı Tablo 2'de verilmi tir.

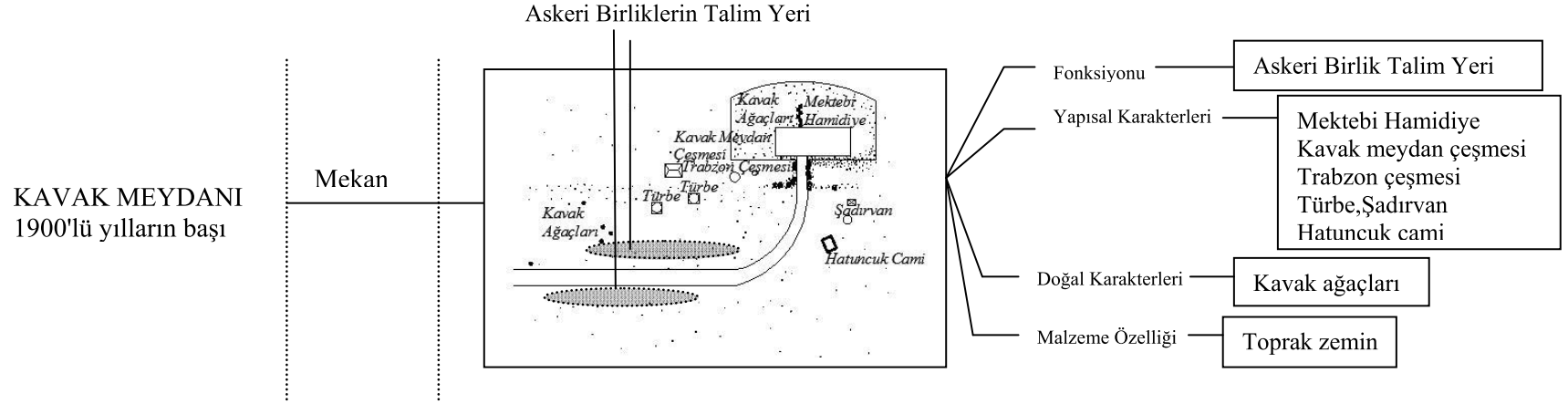
Tablo 2. Kavak Meydanına ait etkinlik de i im analizinin yıllara göre da ılımı

Kavak Meydan'ına ait Etkinli e ba lı özellikler	1900'ü yılların ba ı	1920'li yıllar	1930'lu yıllar	1940'ı yıllar	1950'li yıllar	1960'ı yıllar	1980'li yıllar	2000'li yılların ba ı	2014
Askeri Talim Yapma	✓	✓							
Futbol			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Bayram Kutlamaları				✓	✓	✓			

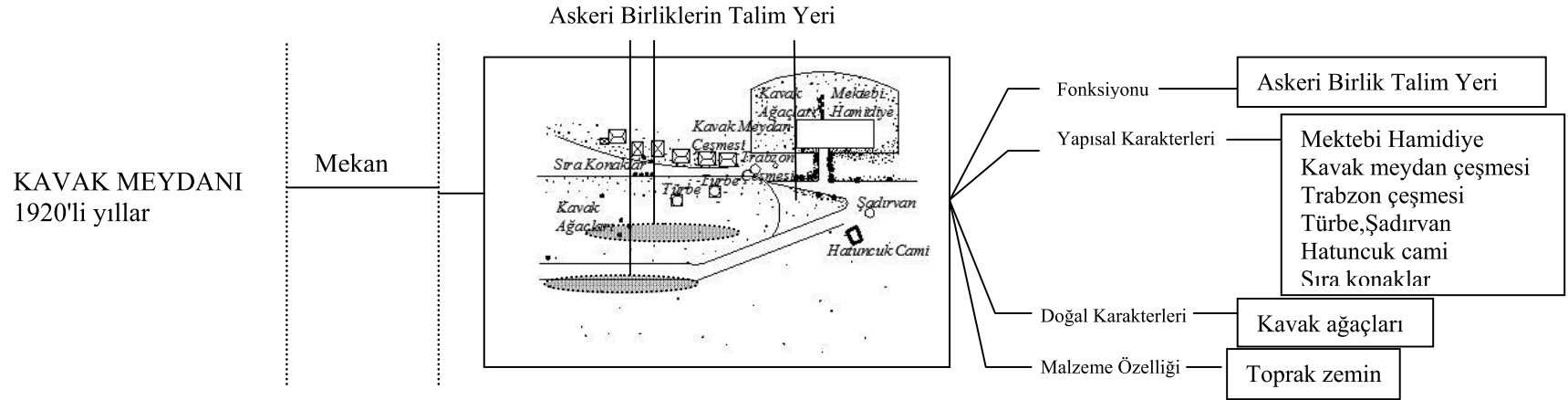
1900'ü yılların ba ındaki mevcut durum, 1920'ler (ekil 15), 1930'lar, 1940'lar, 1950'ler,1980'ler, 2000'li yılların ba ı ve 2014 yıllarına ait mekansal de i im analizi, fonksiyonu, do al ve yapay unsurları, malzeme özellikleri(donatısı), etkinlikler ve bu etkinliklerin nerede yapıldı ına ili kin bulgular do rultusunda de erlendirilmi ve ekil 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24'de verilmi tir.

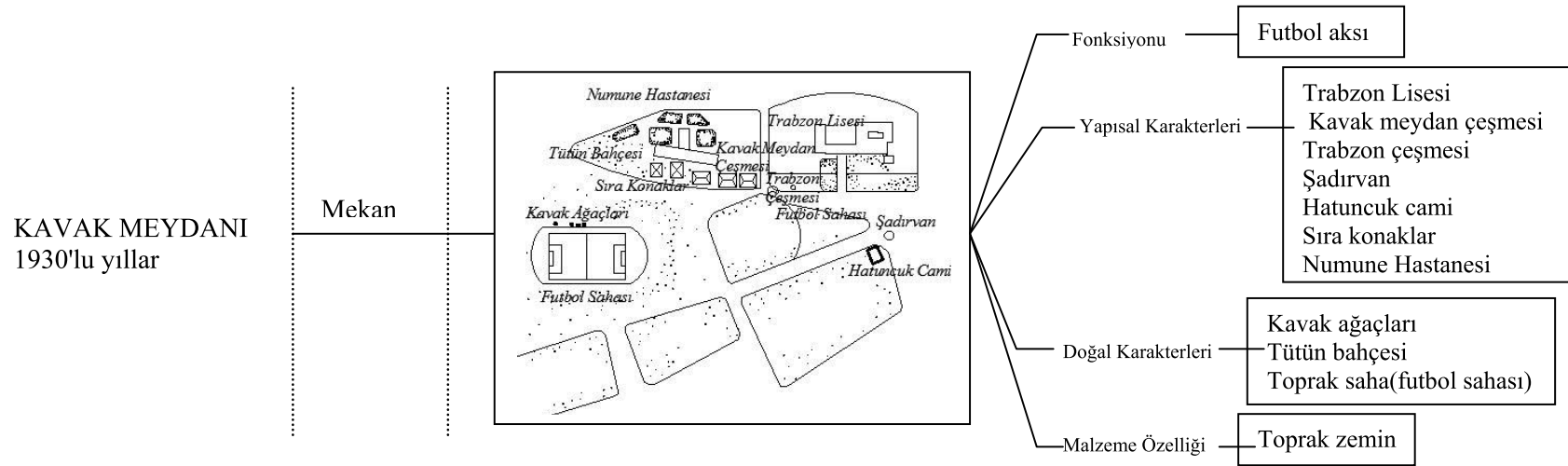
ekil15. Kavak Meydanı, 1920'ler (Özdemir,2011)

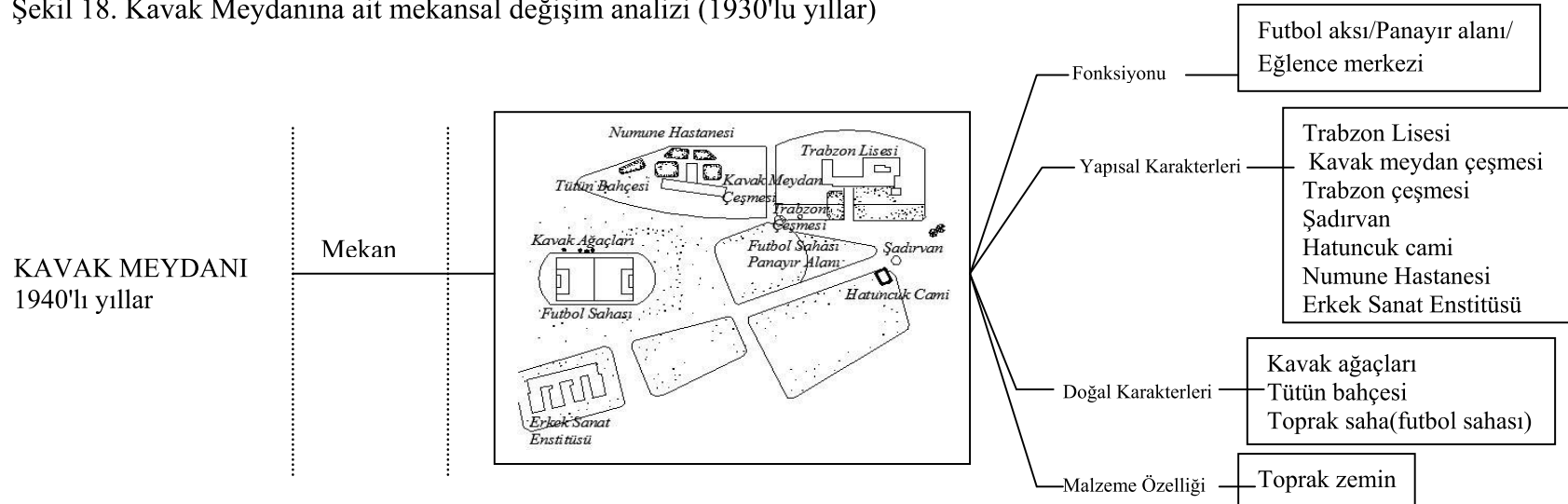
Şekil 16. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1900'lü yılların başı)

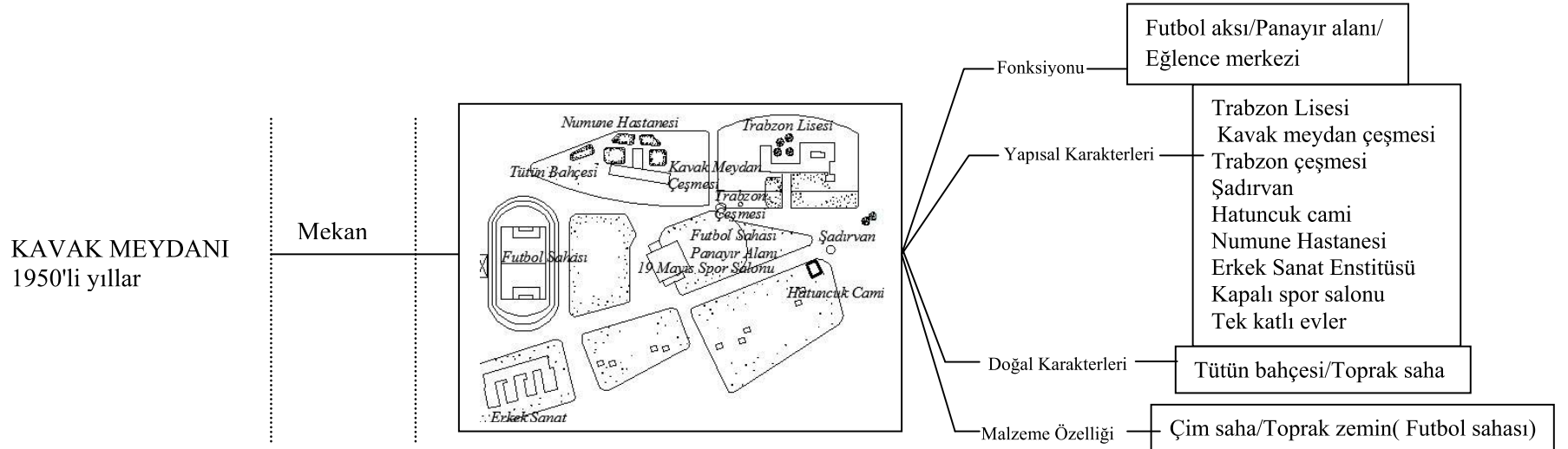
Şekil 17. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1920'li yıllar)

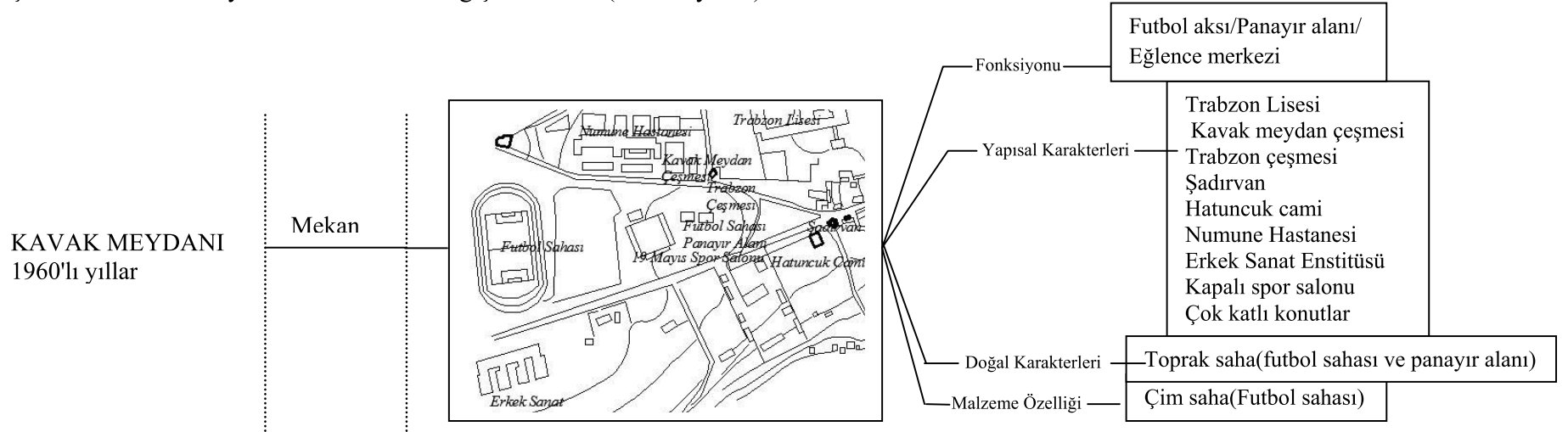
Şekil 18. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1930'lu yıllar)

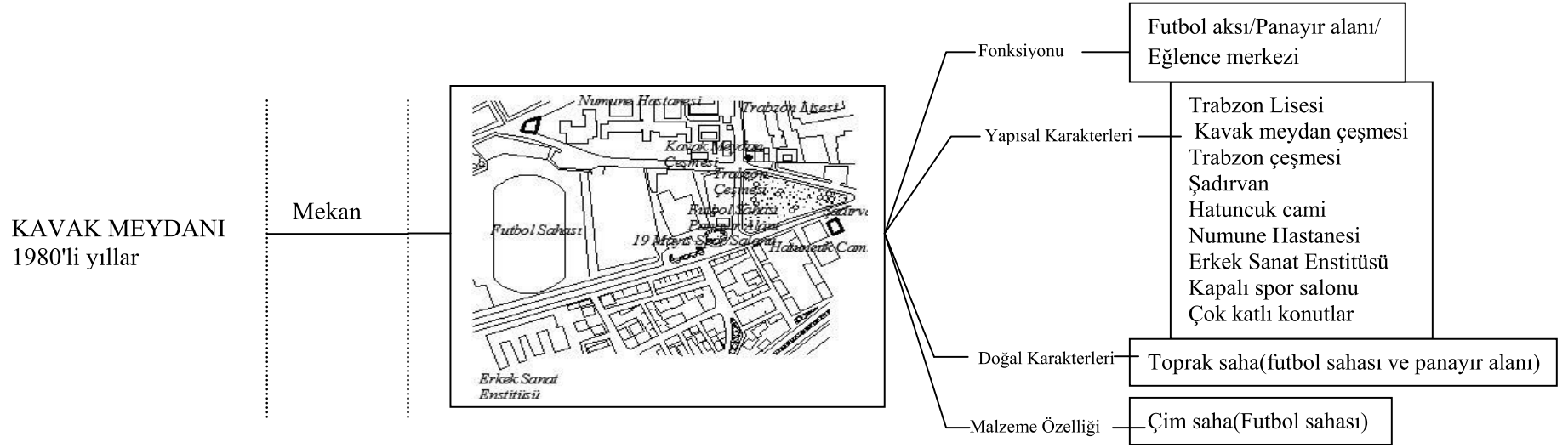
Şekil 19. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1940'lı yıllar)

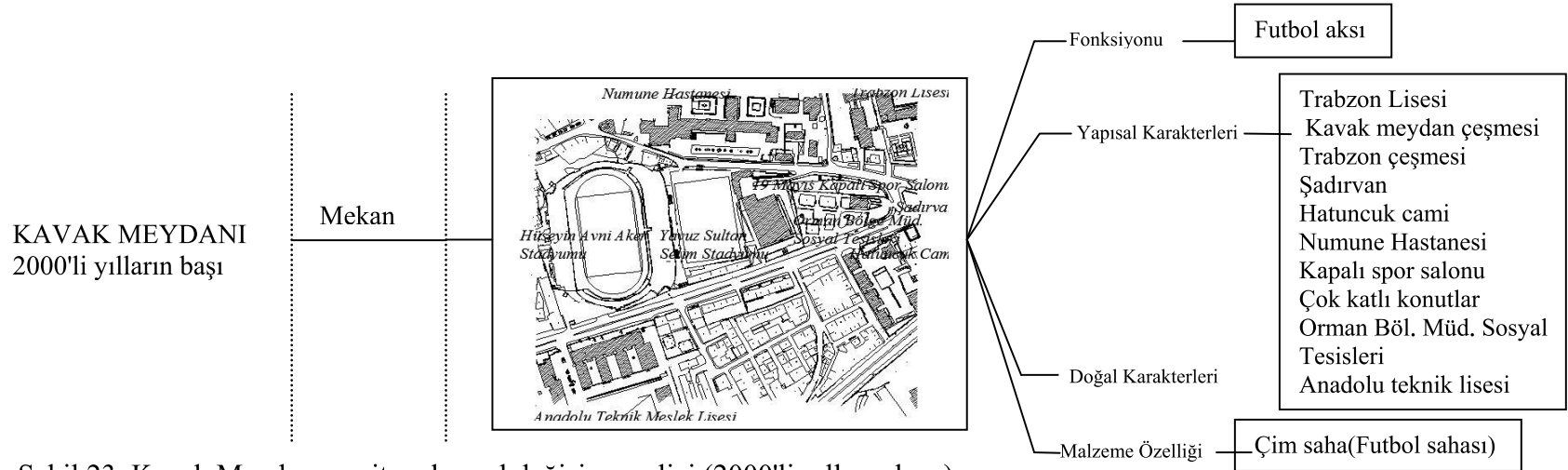
Şekil 20. Kavak Meydanına ait mekan değişim analizi (1950'li yıllar)

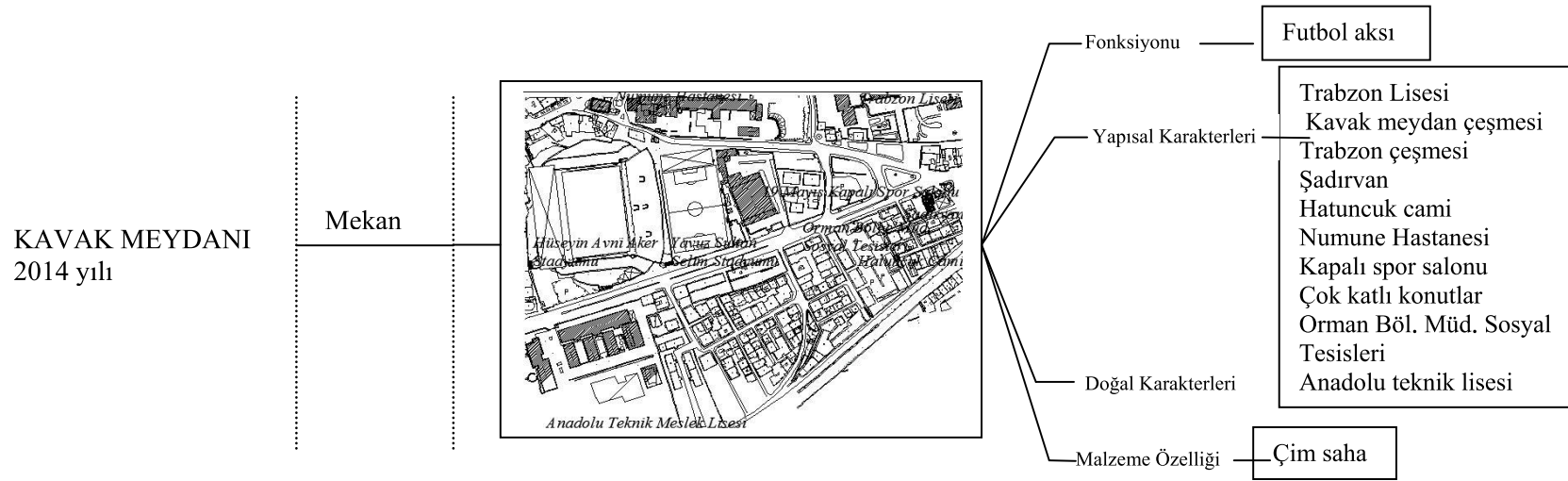
Şekil 21. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'lı yıllar)

Şekil 22. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (1980'li yıllar)

Şekil 23. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (2000'li yılların başı)

Şekil 24. Kavak Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Kavak Meydanına ait algısal değişim verilerine ilişkin bulgular Tablo 3’de verilmiştir. Hem yazılı hem sözlü anlatımlar hem de görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda geçmiş ve günümüze ait kodlamalar yapılmış, etkinlik ve mekan tanımları saptanmıştır (Tablo 3). Literatürde tanımlanan kavramlar (yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan) bağlamında yazılı, sözlü anlatımlar ve görüşmeler sonucu kavramla karışık gelen ifadeler temalara ayrılmıştır (Tablo 4).

Tablo 3. Kavak meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama

<p><u>Görüşme 1:</u> ...Çelebi zamanından beri var olan, panayır alanı... 1937 yılında planlı Lambert tarafından kentin spor aksı olarak belirlenmiştir. Bugünkü Orman lojmanlarının bulunduğu geniş, boş alan üç-dört mahallenin çift kale maç yaptığı alan olarak kullanılırdı. Bayramlarda bu alana panayırlar kurulur, çadırlarda çeşitli gösteriler düzenlenirdi...bugünkü stadın orada olması kentin nefes aldığı bir boşluk olu turuyor, ancak etrafında yükselen binalar adeta boşluğu sıkarcasına... Toplumsal karakterimiz bozuldu...</p>	geçmiş	panayır alanı spor aksı geniş alan maç bayram kutlamaları
<p><u>Görüşme 2:</u> ...Ok atma talimlerinin yapıldığı, futbol oynanan, bayram törenlerinin yapıldığı, askeri birliklerin talim yeri, geniş düz alan. Kavak aaçları...kent yabancılaşıyor...anlamı vardı...daha samimiydi...</p>	günümüz	Orman lojmanları stat yükselen binalar (adeta boşluğu sıkarcasına)
<p><u>Görüşme 3:</u> ...Halkın eğlence yeri, yeşil bahçelerle doluydu, özellikle Cumhuriyet Bayramlarında atlı karıncalar, salıncaklar, ahaptan yapılmış dönme dolaplar ve kayıklar kurulur, meydan panayır alanına dönüşürdü...ne güzeldi...insandışlanmamalı...tarihi dokuya aykırı...</p>	geçmiş	(askeri birliklerin talim yeri) geniş alan kavak aaçları ok atma futbol oynama bayram törenleri
<p><u>Görüşme 4:</u> ...Fetihten önce şehrin dışında kalan, eğlence kültürü, Komnenoz döneminde polo oyunlarının oynandığı, Yavuz Selim’in cirit oynadığı, atlı sporların yapıldığı geniş alan, dini ve resmi bayramların kutlandığı panayır alanıdır...gürültülü ve kısıtlanan alanlar...</p>	geçmiş	eğlence yeri yeşil bahçeler panayır alanı bayram kutlamaları atlı karıncalar dönme dolaplar kayıklar güzel
<p><u>Görüşme 5:</u> ...Fetihten önce şehrin dışında kalan, eğlence kültürü, Komnenoz döneminde polo oyunlarının oynandığı, Yavuz Selim’in cirit oynadığı, atlı sporların yapıldığı geniş alan, dini ve resmi bayramların kutlandığı panayır alanıdır...gürültülü ve kısıtlanan alanlar...</p>	geçmiş	geniş alan panayır alanı spor eğlence bayram kutlamaları

Tablo 3'ün devamı.

<p><u>Görü meci 5:</u> ...Dini ve Resmi Bayramlarda ah aptan yapılmı dönme dolaplar ve kayıklar kurulurdu. Futbol maçları oynanırdı...Kavak a açlarıyla doluydu...kimse birbirine selam bile vermiyor...yok olmu luk...betonla tırdık...eskiden do aldı...</p>	geçmi	kavak a açları bayram kutlamaları dönme dolaplar kayıklar futbol
<p><u>Görü meci 6:</u> ...Kavak a açlarının oldu u, düz alandı. Arazi çok geni ti. Bütün futbol antrenmanları orada yapılırdı...Bugünkü Numune hastanesinin oldu u yerler tütün bahçesiydi... kom uluk ili kileri ba lılık çok güzeldi... imdi güzel de il...yo un yapıla ma...</p>	geçmi günümüz	kavak a açları düz, geni alan tütün bahçesi futbol Numune hastanesi
<p><u>Görü meci 7:</u> ...Bugünkü Orman lojmanlarının oldu u yer etrafi duvarla çevrili, geni , düz alanda top oynardık. Aynı alanda bayram kutlamalarında cambazlar gösteriler yapar, dönme dolaplar kurulurdu...Bugünkü Numune hastanesinin oldu u yerler tütün bahçesiydi...kente yabancıla tık...sohbet vardı...payla ım vardı...</p>	geçmi	geni ,düz alan tütün bahçesi top oynama bayram kutlamaları cambaz gösterileri dönme dolaplar
<p><u>Görü meci 8:</u>...futbol sahası...futbol izlemeye giderdik...futbolcular bugünkü adırında yıkanırıldı...kimse birbirine saygı duymuyor...anla ılır ve do aldı... imdi karma a var...</p>	geçmi	futbol sahası seyir adırvan
<p><u>Görü meci 9:</u> Trabzon'da 1950'den sonra apartman yapımı ba lamı tır. Onun öncesinde apartman yoktu, bütün binalar 2-3 katlı, bahçe içindeydi...ye il alan daha çoktu...Kavak meydanında mandalina, portakal bahçeleri vardı...gözünüze çirkin gelen hiç bir ey yoktu.Günümüzde aynı yerlere bakıyorum, çok çirkin...Bugünkü Orman Bölge lojmanlarının oldu u yerde futbol sahası vardı,oradan ötesi bo tu,tamamen tütün tarlalarıydı...futbol izlerdik...toprak zemindi saha...futbolcular bugünkü adırında o yıllarda futbol sonrası yıkanırıldı... ehir kültürü kayboldu...geçmi e özlem duyuyorum...</p>	geçmi günümüz geçmi	2-3 katlı bahçeli evler (mandalina,portakal bahçeleri) çirkin de ildi çok çirkin Orman Bölge lojmanları adırvan futbol sahası toprak zemin adırvan
<p><u>Görü meci 10:</u> ...o yıllarda Tu la fabrikası stadın arkasında kalırdı...Bugünkü Orman bölge lojmanlarının bulundu u alan bo tu, futbol oynanırdı...Biz seyrederdik...panayır kurulur, salıncaklar, dönme dolaplar bayram kutlamaları orada olurdu...hızlı bir de i im söz konusu...payla ım vardı...kom uluk vardı...daha ye ildi...</p>	geçmi	bo alan futbol seyir panayır alanı salıncaklar dönme dolaplar bayram kutlamaları
	günümüz	Orman Bölge lojmanları

Tablo 3'ün devamı.

<p><u>Görü meci 11:</u> ...bugünkü Trabzon lisesi o yıllarda da var...futbol seyretmeye giderdik...kurulan dönme dolap, salıncak, kayıklara binerdik...yol güzergahı bombo tu...tütün bahçeleri vardı...Bugünkü orman bölge lojmanlarının bulundu u alan bo tu, o alanda futbol oynanır, bayram kutlamalarında o alanda panayırlar kurulurdu... yabancıla tık...bizden de il...</p>	<p>geçmi Trabzon Lisesi futbol seyir dönme dolaplar salıncaklar, kayıklar tütün bahçeleri bo alan bayram kutlamaları panayır alanı</p>
<p><u>Görü meci 12:</u>...Bisiklet kiralardık...bo araziye kurulan çubuklarla ehliyet sınavları orada olurdu... bugünkü Trabzon lisesi o yıllarda da var...futbol seyretmeye giderdik...kurulan dönme dolap, salıncak, kayıklara binerdik...yol güzergahı bombo tu...tütün bahçeleri vardı...Bugünkü orman bölge lojmanlarının bulundu u alan bo tu, o alanda futbol oynanır, bayram kutlamalarında o alanda panayırlar kurulurdu...kente bakıyorum da tanıyamıyorum...her ey de i ti...eskiyi özlemle anar olduk... kayboldu her ey... en güzeldi... yo unluk... betonarme...</p>	<p>günümüz Trabzon lisesi Orman Bölge lojmanları</p> <p>geçmi Bisiklet kiralama ehliyet sınavları Trabzon Lisesi futbol seyir dönme dolaplar salıncaklar, kayıklar tütün bahçeleri bo alan bayram kutlamaları panayır alanı</p>
<p><u>Görü meci 13:</u>Kavak meydanında sıra konaklar, bahçeli ve meyve a açlı...Bugünkü Orman bölge lojmanlarının bulundu u bo alan futbol sahası, oradan askeri talim ba lar bugünkü Fatih hastanesine kadar devam ederdi...Bugünkü Stadın çevresi o yıllarda yüksek duvarlarla çevreliydi...Futbol oynardık, seyrederdik...duvarların alt tarafları, bugünkü adırvanın oralarda Kavak a açları vardı...bugünkü Trabzon lisesi o yıllarda da vardı...ah o yıllar geri gelse ke ke... kavak meydanına gitmiyorum artık...do al bulmuyorum...ye il yok...</p>	<p>günümüz Trabzon lisesi Orman Bölge lojmanları tanıyamıyorum de i ti özlem kayboldu</p> <p>geçmi sıra konaklar bahçeli,meyve a açlı bo alan futbol sahası askeri talim stat futbol seyir Kavak a açları adırvan Trabzon Lisesi</p> <p>günümüz adırvan Trabzon Lisesi stat özlem</p>

Tablo 3'ün devamı.

<p><u>Görüşme 14:</u> Kavak meydanında bahçeli ve bahçesinde meyve ağaçları olan konaklar vardı.Bugünkü Orman bölge lojmanlarının bulunduğu bu alan futbol sahasıydı... orada askeri tesisler yapıldı...Bugünkü Stadyum çevresi o yıllarda yüksek duvarlarla çevreliydi...Futbol oynardık, seyredirdik... Kavak ağaçları vardı...bugünkü Trabzon lisesi o yıllarda da vardı...ye il daha çoktu...ye il kalmadı, betonla tırdık her yeri... kavak meydanına gitmiyorum artık...ye il kalmadı...</p>	<p>geçmiş bahçeli konaklar bu alan futbol sahası askeri tesis stat futbol seyir Kavak ağaçları Trabzon lisesi yo un ye il</p> <p>günümüz Orman Bölge lojmanları stat Trabzon lisesi ye il kalmadı betonla tırdık</p>
<p><u>Görüşme 16:</u> ...Bugünkü Trabzon Lisesi o yıllarda da vardı...futbol oynardık...Bugünkü Orman bölge lojmanlarının olduğu yer geniş, bu bir toprak alındı...stadyum yapıldı...Bugünkü Numune hastanesinin orası tütün bahçesiydi..bayram kutlamaları yapıldı...Kavak ağaçları vardı... şimdi etrafını doldurdular alanın...çok yo un yapılmamış var...Binalar bugünkü gibi çok yüksek de idi... şimdi hiçbir yeri göremez olduk...gitmiyorum, kullanmıyorum burayı...tanıdık gelmiyor artık...paylaşım kalmadı...daha karmaşık...</p>	<p>geçmiş Trabzon Lisesi futbol geniş ,bu ,toprak alan stadyum tütün bahçesi Kavak ağaçları bayram kutlamaları</p> <p>günümüz Trabzon Lisesi Orman bölge lojmanları stadyum Numune hastanesi yüksek binalar yo un yapılmamış</p>
<p><u>Sözlü anlatım 1:</u>... Davul, zurna sesleri duyarım...çocuk sesleri de gelmektedir kulağıma...Salıncak kurulur...Cambazlar düdüğü ecek...Kemençe sesi yükselir...Horona duran ayakların tepinen sesleri yankılanır...Kamalar çekilmiş, bıçak oyunu oynanmaktadır...(Ala, 2011)...Trabzon halkı bayram yapmaktadır...Kavak meydanında büyük sevinç gösterileri ile kutlanır... Kavak meydanım da narenciye ağaçlarıyla doluydu aslında...1887 yılında Mektebi Hamidiye açılır...evimizin önü futbol sahası... Numune hastanesi 1937 de projelendirilmiş , 47 de kavak meydanında halka hizmet etmeye başlamış ...stadyumdan çıkıp yaparak meydanıma dolan seyirci, evimin önünden akın akın, slogan atarak ilerliyor...sa tarafımda yıllar önce top ko turulan alan var.Orman Bölgeye tahsisli o alan...Bakarken içim ezildi i o alan...bol ağaçlarla kaplı olsa da çevresi, geçi yaparken oynanıyor orada hala o maç sahnesi...</p>	<p>geçmiş davul, zurna sesleri çocuklar salıncak cambazlar horon bayram kutlamaları narenciye ağaçları Mektebi Hamidiye Numune Hastanesi futbol sahası SSK binası stat slogan atarak ilerlemek top ko turulan alan bol ağaçlar bayram provaları antreman toprak saha</p>

Tablo 3'ün devamı.

seyir hakkı sunan Yavuz selim spor sahası Avni aker ile 19 mayıs arasında kalan...ö renciler bayram provalarını bu sahada yapıyor...amatör kulüpler antremanlarına bu saha da çıkıyor...2007 yılına kadar toprak olan bu saha suni çim imdi...	günümüz	Orman Bölgeye tahsisli içimin ezildi i Yavuz Selim Spor sah. Avni Aker stadi 19 Mayıs salonu suni çim
<u>Sözlü anlatım 2:</u> ...köylüsüyle, kentlisiyle halk toplanırdı.....meydanın tam göbe inde bo bir alan vardı...çakıl doluydu yer.bayramlar orada olurdu...siyasi partiler orada konu ma yapardı...Lisedeki bahçe a açlandırdı nda kuzeyde çınar, dı budak, güneyde manolya tercih edilmi ti... ..(Ala, 2011)	geçmi	halk toplanırdı bo alan çakıl zemin bayramlar konu malar(siyasi p.) Trabzon Lisesi çınar, dı budak, manolya
<u>Sözlü anlatım 3:</u> resmi geçitler, bayramlar orada olurdu...Atlar, omzu tüfekli askerler lisenin önüne gelirdi...Ba tan ba a evdi caddenin üstü...ta binalar, bombeli cumbaları demirli evler...bahçelerinde her çe it meyve vardı.....(Ala, 2011)	geçmi	resmi geçitler bayramlar atlar,omzu tüfekli asker... Trabzon Lisesi sıra konaklar bahçeli, meyve a açlı
<u>Sözlü anlatım 4:</u> ...gündüz futbol oynar, spor yapar, gece de ba lamasını alan gelir meydana saz çalar söylerdi...Numüne hastanesinin oldu u yerlerde inekler otlardı...ö renciler ehrin her yerinden yürüme gider gelirdi...(Ala, 2011)	geçmi	futbol spor saz çalıp söylemek Numune Hastanesi yaya ula ımı
<u>Sözlü anlatım 5:</u> ...me rutiyetten beri muhtelif spor faaliyetlerinin, mitinglerin ve bayram e lencelerinin yapıldı ı bir yerdi (Çapa;Çiçek, 2004)	geçmi	spor faaliyetleri mitingler bayram e lenceleri
<u>Sözlü anlatım 6:</u> ...bu kavak meydanında bayram e lencelerin yapıldı ı gibi, horon oyunları da oynanırdı...(Çapa;Çiçek, 2004)	geçmi	bayram e lenceleri horon
<u>Sözlü anlatım 7:</u> ...Trabzon Lisesi yapımı 1881...eskiydi ve yıkılmak üzereydi...Bahçedeki manolya a acı zarar görmesin diye lisenin planı hafiften geriye do ru alınmı tı...Lise geni muhafaza duvarlarıyla çevriliydi...Batıda Numune hastanesi vardı. Arada bo alanlar bulunuyordu.Bo luktan sonra iki-üç tane ev ve adırvan vardı... adırvandan askerler, ö renciler su içerdi. adırvanın yanındaki ilk evin altında bir dükkan vardı. dmanoca ının lokali buradaydı...birkaç a açtan sonra Za anos'a giden yol gelirdi...daha yukarı gidince askeri tesisler ve Ziya Bey'e ait mandalinalık vardı...(Bal, 2011)	geçmi	Trabzon Lisesi manolya a acı Numune Hastanesi bo alan adırvan askerler mandalinalık

Tablo 3'ün devamı.

<p><u>Yazılı anlatım 1:</u>Kavak meydan arkasında Trabzon bugünkü lisesi, 1900'lü yıllar...Ön planda iki türbe dönemin valisi tarafından yıktırılmıştır...Kazım Karabekir Pa a Trabzon lisesi önünde 1922 yılında askeri talim yaparken...(Özdemir, 2011)</p>	geçmi	Trabzon Lisesi iki türbe askeri talim
<p><u>Yazılı anlatım 2:</u>...Okullar tatil oldu u için Trabzon Lisesinin bahçesi oldukça ıssız, yakla ıp manolya a acını görmeye çalı ıyorum, mimar Taut'un kesilmesin diye okul projesini de i tirdi i manolya a acı! Trabzon Lisesi, 1884 yılında Vali Giritli Sırrı Pa a'nın giri imleri ile tasarlanıp temeli atılmış .1887 yılında ö renime açılmış ...1933 yılında ise iyice eskien bu bina yıkılarak, aynı yere imdiki lise binası in a edilmiştir...Bir a acı kesmemek için teknik planlarını de i tiren insanların var oldu u dünyada, umutlu olmak için hala neden var demektir...1800'lü yıllarda çe itli toplantılarda, evlerde iir okuyan, ud çalıp, arkı söyleyen kadınların, birço u aynı zamanda air, edip olan yöneticilerin ya adı ı, ülke ve dünyada gerek yeti tirdi i bilim ve sanat adamları, gerekse ticari potansiyeli açısından önemli bir yeri olan Trabzon, bugün yalnızca futbol üzerinden var olmaya çalı ıyor...yıl 1946, Trabzon Lisesinden Yeti enler Musiki Cemiyeti kurulur...kentler ta ıdıkları de erlerle, olu turdukları ya ama kültürü, estetik bilinç ve bilime verdikleri katkı ile kimlik kazanırlar.Trabzon kültür tarihi bu gibi örneklerle doludur...bu da kentin kültür dokusunu besler, sosyal ya ama canlılık</p>	geçmi	Trabzon Lisesi manolya a acı umutlu olmak
	geçmi	iir okuyan ud çalan arkı söyleyen kadınlar bilim ve sanat
	günümüz	sadece futbol
	geçmi	ya ama kültürü estetik bilinç bilim kimlik kültür dokusu sosyal ya am

Tablo 4. Kavak meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması

Tanımlanan Kavram	Kavrama Karşılık Gelen ifadeler	
YABANCILA MA (günümüz)	...toplumsal karakterimiz bozuldu...	Görü meci 1
	...kent yabancılaşıyor...	Görü meci 2
	...koruma olacaksa insan dı lanmamadan olmalı...	Görü meci 3
	...kimse birbirine selam bile vermez oldu...	Görü meci 5
	...kente yabancılaşık...	Görü meci 7
	...kimse birbirine saygı duymuyor...	Görü meci 8
	...ehir kültürü kayboldu...	Görü meci 9
	...geçmişe özlem duyuyorum...	
	...yabancılaşık...bizden de il...	Görü meci 11
	...tanıyamıyorum...	Görü meci 12
	...değişti...	
	...özlemler anar olduk...	
	...kayboldu her şey...	
	...ah o yıllar geri gelse keke...	Görü meci 13
	...tanıdık gelmiyor artık...	Görü meci 16
...bakarken içimin ezildiği o alan...	Sözlü anlatım 1	
TOPLUMSALLA MA (geçmiş)	...herkes birbirine saygılıydı...	Görü meci 1
	...komuluk ilikileri, bahlılık çok güzeldi...	Görü meci 6
	...sohbet vardı...	Görü meci 7
	...paylaşım vardı...	
	...sosyal hayat bugünkünden daha ilerdeydi...	Görü meci 9
	...paylaşım vardı...komuluk vardı...	Görü meci 10
	...paylaşım,yardımseverlik,saygı vardı...	Görü meci 16
	...iir okuyan, ud çalan, arkı söyleyen...	Yazılı anlatım 2
	...bilim ve sanata katkı sağlayan...	
	...yama kültürüne yansıyan estetik bilinç...	
...bilime ilgi...		
...sosyal yama canlılık getirirdi...		
A D YET VE GÜVEN (geçmiş)	...daha tanıdıkta...	Görü meci 1
	...bir anlamı vardı...daha samimiydi...	Görü meci 2
	...eskiden daha bizden, bize ait hissederdik...	Görü meci 11
	...daha kimlikliydi...	Yazılı anlatım 2
POZ T F MEKAN (geçmiş)	...karakter bütünlüğü vardı...	Görü meci 1
	...mutlu ve gidilesi mekanlardı...	Görü meci 2
	...güzeldi...	Görü meci 3
	...huzurlu mekanlardı...	Görü meci 4
	...doğaldı...	Görü meci 5
	...çirkin de ildi...	Görü meci 9
	...daha yeildi...daha doğaldı...	Görü meci 10
	...en güzeldi...	Görü meci 12
...yoğun ye il...	Görü meci 14	
NEGAT F MEKAN (günümüz)	...adete bozazımı sıkarcasına yükselen binalar...	Görü meci 1
	...yoğunluk...yoğun yapılaşma...	Görü meci 2

Tablo 4'ün devamı.

NEGAT F MEKAN (günümüz)	...tarihi dokuya aykırı...	Görü meci 3
	...gürültülü ve kısıtlanan alanlar...	Görü meci 4
	...yok olmu luk...betonla tırdık...	Görü meci 5
	...güzel de il...	
	...yo un yapıla ma...	Görü meci 6
	...karma a...	Görü meci 8
	...çok çirkin...	
	...betonla tırdık...	Görü meci 9
	...yo unluk...	
	...betonarme...	Görü meci 12
	...do a yok...ye il yok...	Görü meci 13
	...do al bulmuyorum...	
	...ye il yok...	Görü meci 14

3.2.2.2. Za anos Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal De i im Verileri

Yazılı anlatımlar, tarihi foto raflar, haritalardan elde edilen verilere göre Za anos Meydanı 1930'lu yılların sonuna kadar bugün ayakta kalabilmi Gülbaharhatun Camii ve Türbesinden ba ka içerisinde medrese, imaret, mektep, darül-kurra'nın yer aldığı Hatuniye külliyesi olarak i lev görmü tür (Tuluk ve Düzenli,2010). Görü me sonucu elde edilen veriler do rultusunda Za anos Meydanı 1937 den sonra yıktırılan yapıların bo altıldı ı bir park alanına dönü türülmü tür. O yıllarda parkta yer alan yakla ık 6x30 m daire formundaki havuz büyüklü üyle dikkat çekici bir özellik göstermektedir. Alana havuzu seyir amaçlı gelenlerin sayısı oldukça fazladır. Havuz etrafında oturma, seyir gibi etkinlikler yapılırken, okul çıkı nda ö renciler yine havuz etrafında ders çalı maktadır. Günümüzde parkın kar ısında yer alan Avm 40'lı yıllarda 500 ün üzerinde bayan i çinin çalı tı ı Tütün Farikası olarak i lev görmektedir ve i çilerin çıkı saatinde meydan panayır alanına dönmektedir. Aynı yıllarda günümüzde tiyatro binasının bulundu u alanda mitingler düzenlenmekte, bayramlarda cambazlar gösteri yapmaktadır. 50'li yıllarda Za anos Burcu'nun hemen kar ısında in a edilen ah ap silindir planlı otobüs dura ı (ekil 25) insanların toplanma ve da ılma noktasıdır. Yine o yıllarda park içerisinde yer alan havuz küçültülmü ve kare formunu almı tır (ekil 26).

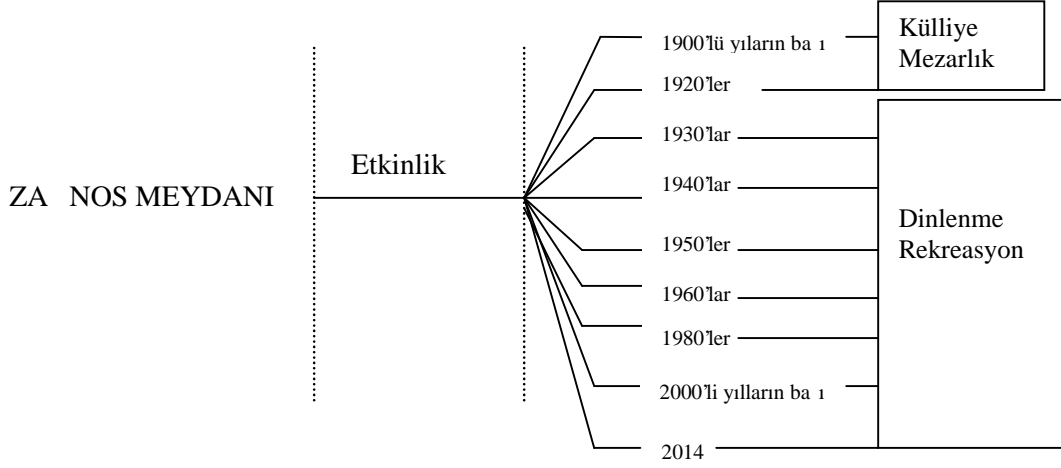

ekil 25. Zaanos Meydanı, Otobüs durağı, 1950'li yıllar (Özdemir, 2011)

ekil 26. Zaanos Meydanı, havuz, 1950'li yıllar(Özdemir,2011)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Zaanos Meydanına ait fiziksel değişim etkinlik ve mekan bakımında değerlendirilmiş ve etkinlik değişimine ilişkin tanımlamalara ekil 27'de yer verilmiştir.

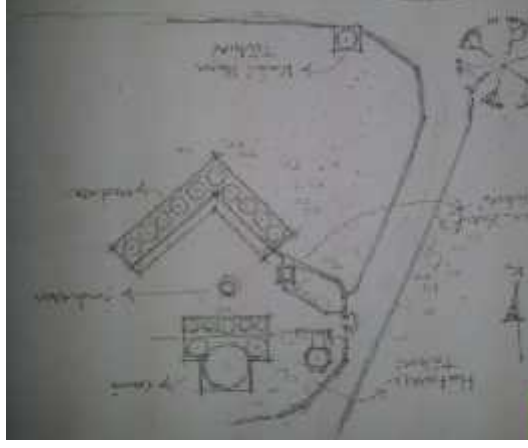
ekil 27. Zaanos meydanına ait etkinlik değişim analizi

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Zaanos Meydanına ait etkinlik değişim analizi yıllara göre dağılımı Tablo 5'te verilmiştir.

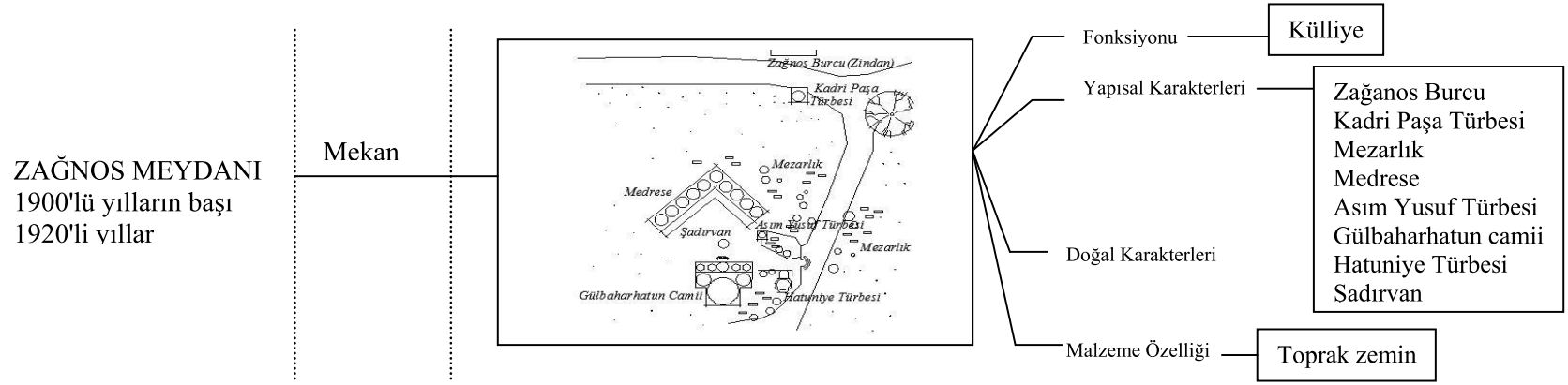
Tablo 5. Zaanos Meydanına ait etkinlik değişim analizinin yıllara göre dağılımı

Zaanos Meydanı'na ait Etkinliğe bağlı özellikler	1900'li yılların başı	1920'li yıllar	1930'lu yıllar	1940'lı yıllar	1950'li yıllar	1960'lı yıllar	1980'li yıllar	2000'li yılların başı	2014
Külliye	✓	✓							
Mezarlık	✓	✓							
Dinlenme			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Rekreasyon		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Havuzu seyir			✓	✓					
Ders çalışması			✓	✓					

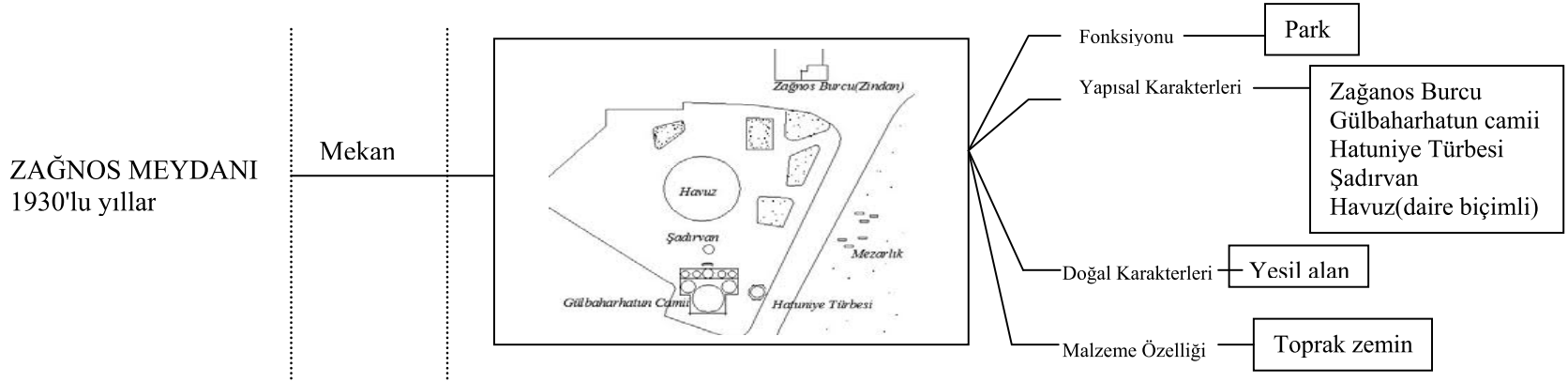
1900'lü yılların ba ındaki mevcut durum, 1920'ler (ekil 28), 1930'lar, 1940'lar, 1950'ler, 1980'ler, 2000'li yılların ba ı ve 2014 yıllarına ait mekansal de i im analizi, fonksiyonu, do al ve yapay unsurları, malzeme özellikleri(donatısı), etkinlikler ve bu etkinliklerin nerede yapıldı ına ili kin bulgular do rultusunda de erlendirilmi ve ekil 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36'da verilmi tir.

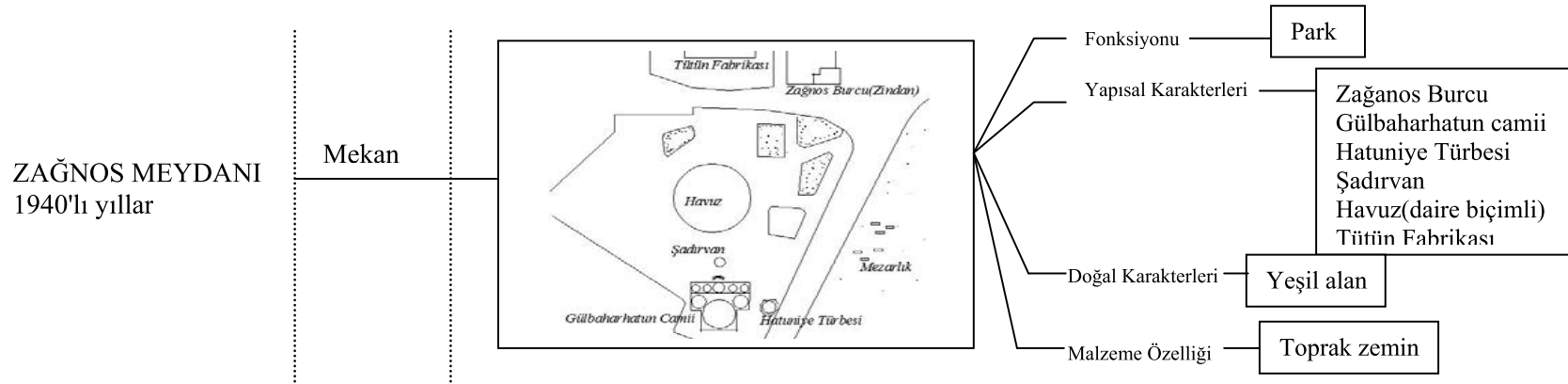
ekil 28. Zeynep Hanım Meydanı,1920'ler muhtemel biçimi
(Restitüsyon: Ömer skender Tuluk)

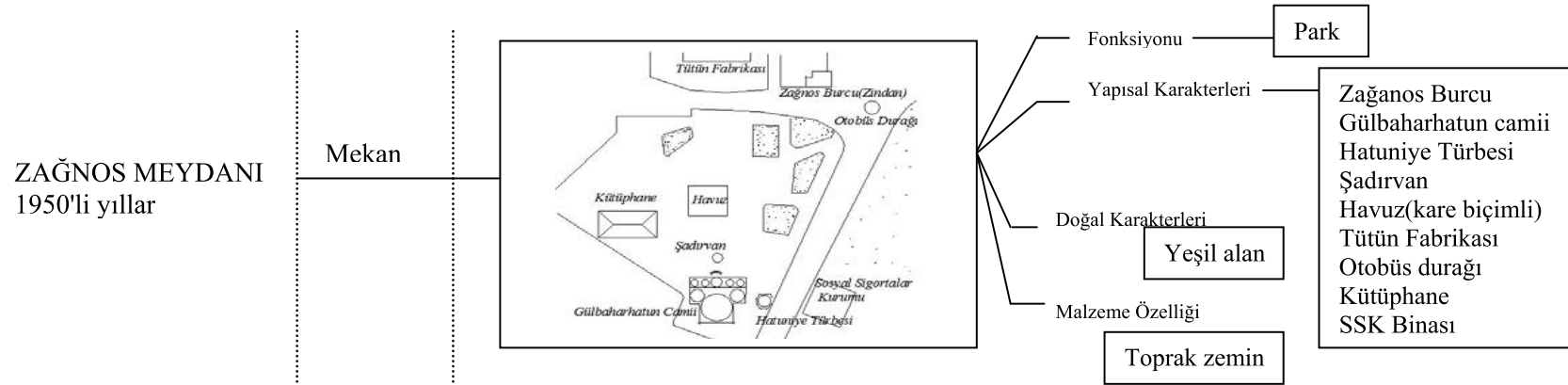
Şekil 29. Zağnos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1900'lü yılların başı ve 1920'li yıllar)

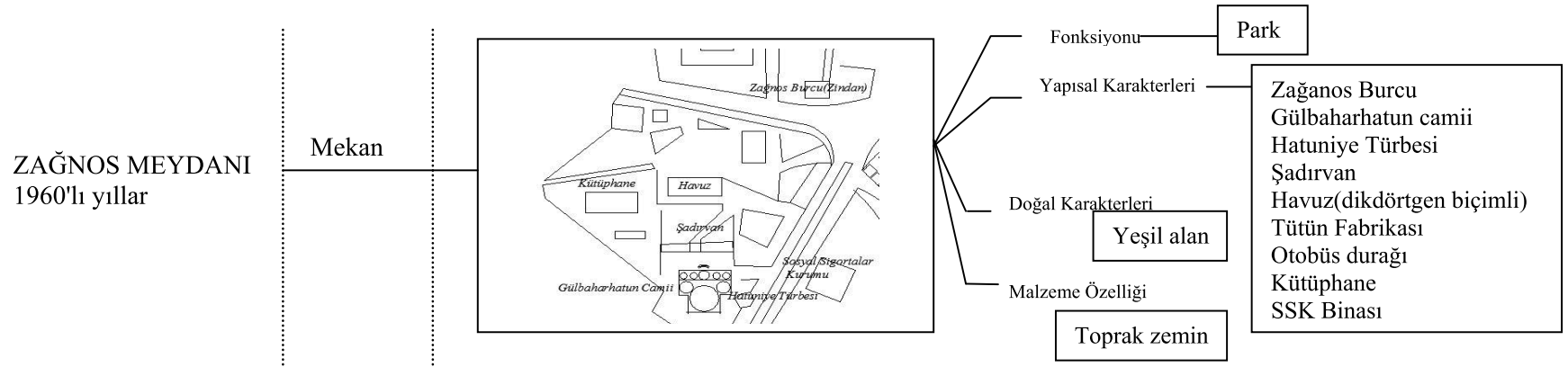
Şekil 30. Zağnos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1930'lu yıllar)

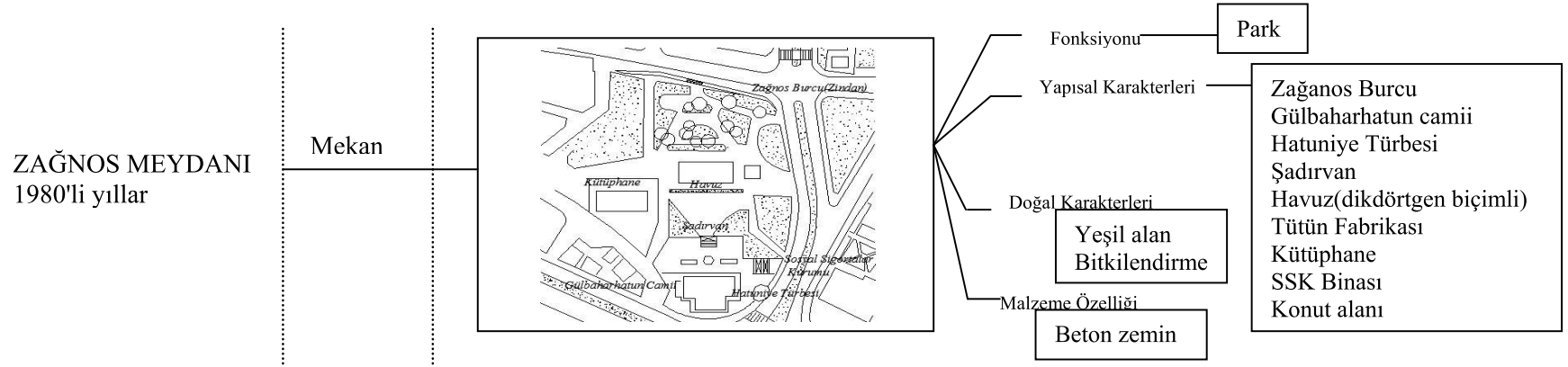
Şekil 31. Zağnos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1940'lı yıllar)

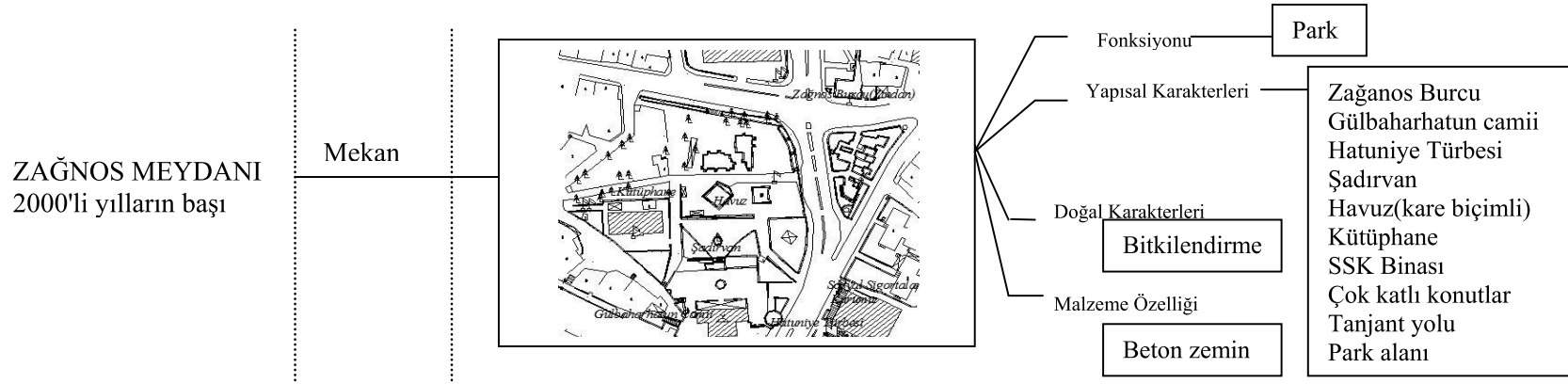
Şekil 32. Zağnos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1950'li yıllar)

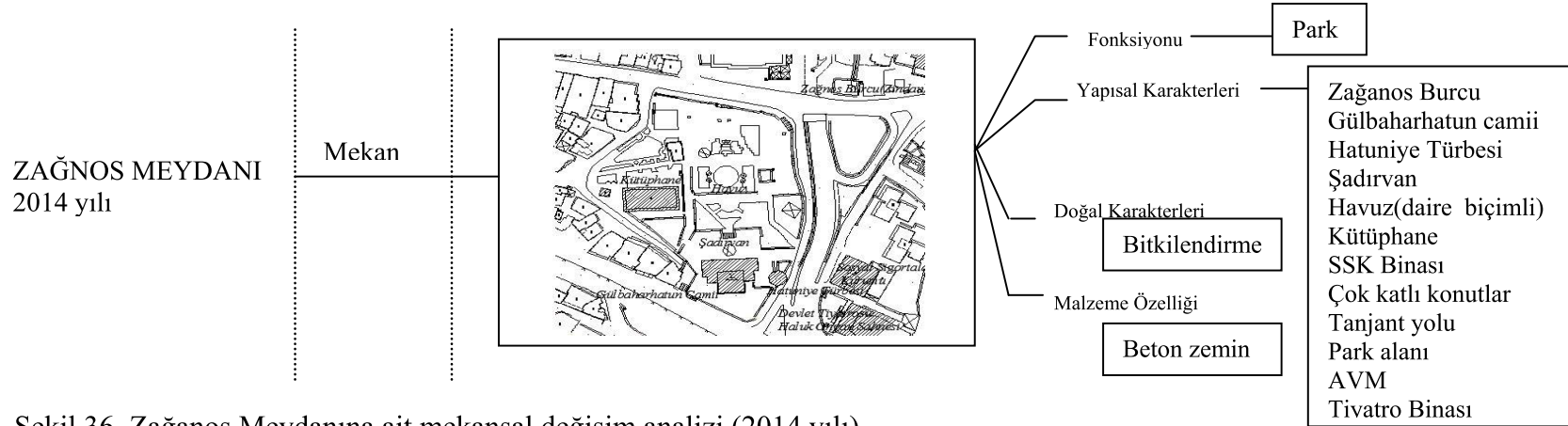
Şekil 33. Zağnos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'lı yıllar)

Şekil 34. Zağnos Meydanına ait mekansal değişim analizi (1980'li yıllar)

Şekil 35. Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (2000'li yılların başı)

Şekil 36. Zağanos Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Zaanos Meydanına ait algısal değişim verilerine ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir. Hem yazılı hem sözlü anlatımlar hem de görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda geçmiş ve günümüze ait kodlamalar yapılmış, etkinlik ve mekan tanımları saptanmıştır (Tablo 6). Literatürde tanımlanan kavramlar (yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan) bağlamında yazılı, sözlü anlatımlar ve görüşmeler sonucu kavramlaştıran ifadeler temalara ayrılmıştır (Tablo 7).

Tablo 6. Zaanos meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama

<p><u>Görüşme 1:</u> ...Vadiler, Surlar daha net, az müdahale edilmiş. Surlarla özdeşleşen sivil mimari ve bahçe örnekleri, surlar içerisindeki tarihi alanlarda eski, geleneksel Osmanlı - Türk karışımı (hibrit) konutlar...Vadiler ise; yemyeşil, portakal bahçelerinin olduğu, vadinin kuzeyinde güneye doğru yavaş yavaş estetik ve fonksiyonel kaygılarla ünlü yapılmış derme çatma binaların başlangıcı...toplum olarak toplumsal karakterimiz erozyona uğradı diyebilirim...eskiden herkes birbirine saygılıydı...kent daha tanıdık gelirdi...karakter bütünlüğü vardı...</p>	geçmiş	daha net az müdahale edilmiş surlarla özdeşleşen geleneksel yemyeşil portakal bahçeleri saygı tanıdık karakter bütünlüğü
	günümüz	...toplumsal karakterimiz erozyona uğradı...
	geçmiş	Küllüye Mezarlık Park
	günümüz	yabancılaşma
<p><u>Görüşme 2:</u> Yavuz Selim'le birlikte Külliye'ye dönüşüm, Cumhuriyet döneminde şehrin ortasında yer alan bir mezarlık haline gelmiş, 1937 yılında yıkılan türbeler ve mezarlıklarla park alanı olmuştur...yıkılan her şeyle birlikte kent yabancılaşmaya başlıyor...eskisi daha samimi ve anlamlıydı...</p>	geçmiş	samimi anlamlı
	geçmiş	Tekel Binası otobüs durağı daha büyük kamerye banklarda oturma çay içme seyir büyük havuz daha doğaldır ... havuz başında ders çalıma... mitingler panayır alanı cambazlar
<p><u>Görüşme 3:</u> Bugünkü AVM'nin olduğu yer Eski Tekel Binasıydı. Tam meydanın ortasında piramidal, silindirik planlı otobüs durağı vardı. Ya murlu havalarda tıka basa dolar, otobüsler beklenirdi. Park bugünkü gibi küçük değil daha büyüktü. O günlerde bugüne göre daha canlıydı. Metal, silindirik bir kamerye vardı. Banklarda oturur, çay içer, gelen gideni izlerdik. Havuz bugünkünden 2-3 kat daha büyüktü, çok bakımlıydı. Toprak, çim zemin, bitkiler, ahududular, menekeler... Lise talebeleri havuzun başında ders çalırdı. Vadinin eteklerin iki-üç tane ahşap küçük ev bulunur, tertemiz derede balıklar yüzerdi. Bugünkü SSK ve Tiyatronun bulunduğu alanda (Eski mezarlık) mitingler yapılırdı. Kavak Meydanı seviğini yitirdiği zaman cambazların bulunduğu panayır alanı buraya kurulurdu...</p>	geçmiş	Tekel Binası otobüs durağı daha büyük kamerye banklarda oturma çay içme seyir büyük havuz daha doğaldır ... havuz başında ders çalıma... mitingler panayır alanı cambazlar

Tablo 6'nın devamı.

<p>insanla mekan arasındaki ba 1, o alanda ya anmı anıları yok ediyorsunuz...</p> <p><u>Görü meci 4:</u> imdiki Atapark SSK lojmanlarına kadar büyük bir alandı. 5x20 ya da 6x30 ebatlarında büyük bir havuz vardı. Orhan Bey zamanında 6x6 büyüklü ünde bir havuz olarak küçültülmü tür. Havuzun büyüklü ünü izlemek için Za anos meydanına gidilirdi. Olması gerekti inden büyüktü ve büyüklü ü insanı çekerdi. Koca bir göl izlenimi verirdi. etrafında oturulur, çay içilir ve havuz ilgiyle izlenirdi. Parka dönü türülmeden önce Atapark'ın tümü, Sigorta Kurumu, Tiyatro, Lojmanlar ve Za anos vadisinin ba ına kadar mezarlıktı...</p> <p><u>Görü meci 6:</u> Za anos Köprüsünün altı mandalina ve portakal a açlarıyla doluydu. Tabakhane Köprüsünün altından geçen dereye (Kuzguncuk adı verilir) hem yüzülür hem de balık tutulurdu. imdiki Suat Oyman Parkı'na kadardı. Küçük bir meydanlık ortasında kameriye , kocaman bir havuzu vardı...Kom uluk ili kileri ve payla ım çok güzeldi...</p> <p><u>Görü meci 7:</u> Bugünkü Tiyatro binasının oldu u yer mezarlıktı, sonraki yıllar tiyatro gösterilerinin yapıldı ı, mitinglerin düzenlendi i düz bir alana dönü türüldü. Mandalina ve portakal a açlarıyla dolu, tertemiz bir dereye sahipti. Atapark'ta yuvarlak büyük bir havuz vardı...her yer de i ti...yok oldu...yok ettik...yabancıla tık...eskiden sohbet vardı...payla ım vardı...</p> <p><u>Görü meci 8:</u> Ö renciyken Za anos köprüsünden geçer okula yürüyerek gider gelirdik. Köprünün altı mandalina ve portakal a açlarıyla doluydu. Atapark'ın içinde büyük bir havuz vardı...herkes birbirini tanırdı...saygı vardı...</p> <p><u>Görü meci 9:</u> ...eski tarihi, bahçe içindeki binalar yok oldu...Atapark mezarlıktı, bugünkü Tiyatro Binasının oldu u yer mezarlıktı...Suat Oyman parkı sonradan yapıldı... nsanlar ye il alana gitme ihtiyacı duyar...Ama her yeri betonla tırdık...Bir karı ye il bırakmadık...Halkın sosyal ya am ve ye il alan ihtiyacını yok ettik...Bugün ehirl kalmadı ı için ehir kültürü kalmadı... ehirdeki insanlar büyük ehirlere göç edince, kırsal kesimden ve yakın vilayetlerden ehre göç aldık...Alı kanlıklar de i ti...tarihi doku, surlar, bir-iki katlı geleneksel binalar her ey uyum içindeydi...</p>	<p>günümüz SSK ve Tiyatro Binası ba -anıları yok etmek</p> <p>geçmi büyük alan büyük bir havuz havuzu seyir havuz etrafı oturma çay içme mezarlık</p> <p>günümüz Atapark SSK-Tiyatro Binası</p> <p>geçmi ... mandalina,portakal a açları... Kameriye kocaman havuz kom uluk payla ım Suat Oyman parkı</p> <p>geçmi mezarlık tiyatro gösterileri mitingler düz alan ...mandalina,portakal a açları... sohbet-payla ım</p> <p>günümüz her yer de i ti yok oldu yok etik yabancıla tık</p> <p>geçmi ...mandalina,portakal a açları... büyük havuz tanıdık saygı</p> <p>geçmi tarihi binalar mezarlık geleneksel uyum ye il-do al</p> <p>günümüz Suat Oyman parkı betonla tırdık ye il bırakmadık yok ettik göç</p>
--	---

Tablo 6'nın devamı.

<p>imdi bakıyorum da estetik anlayışından uzak yüksek binalar...her yer beton yapıldı...daha yeşil ve daha doğaldı eskiden...</p>	<p>değerli en alı kanlıklar estetikten uzak beton yapıldı</p>
<p><u>Görüşme 10:</u> ..Zaferan meydanında anımsadığımız mandalina ve portakal bahçeleri vardı...Bugünkü tiyatro binasının olduğu bölgeye salıncaklar kurulur, cambazlar gelirdi...Atapark önceden mezarlıktı...boş altılıp parka dönüştürüldü...Suat Oyman parkı sonradan yapıldı...parkın hemen önünde otobüs durağı vardı...Ataparkta havuz vardı etrafında oturur, seyrederdik...paylaşım kalmadı...daha yeşildi...</p>	<p>geçmiş ...mandalina,portakal ağaçları... boş alan salıncaklar cambazlar mezarlık otobüs durağı havuz havuz etrafında oturma seyir daha yeşil</p>
<p><u>Görüşme 11:</u> ...bugünkü Tiyatro ve SSK Binasının olduğu alan mezarlıktı...daha sonraları boş altıldı...boş alana kurulan salıncaklara binerdik...cambazlar gelirdi...izledik...artık hiçbir şey bize ait gelmiyor...daha doğaldı...</p>	<p>günümüz Tiyatro binası Atapark Suat Oyman parkı paylaşım kalmadı</p> <p>geçmiş mezarlık boş alan salıncaklar cambazlar seyir daha doğaldı</p>
<p><u>Görüşme 12:</u> ...bugünkü Atapark, Tiyatro ve SSK Binasının olduğu alan mezarlıktı...daha sonraları boş altıldı...boş alana kurulan salıncaklara binerdik... cambazlar, gelirdi...eskiye özlem duyuyorum...parkın içerisindeki havuzun etrafında oturur,seyrederdik... imdiki yapılar malar tarihi dokuya aykırı...</p>	<p>günümüz Tiyatro binası-SSK bize ait değil</p> <p>geçmiş mezarlık boş alan salıncaklar cambazlar eskiye özlem ...havuz etrafında oturma... seyir</p>
<p><u>Görüşme 13:</u> ..Zaferan meydanında anımsadığımız mandalina ve portakal bahçeleri vardı...Bugünkü tiyatro binasının olduğu bölgeye salıncaklar kurulur, cambazlar gelirdi...Atapark önceden mezarlıktı...boş altılıp parka dönüştürüldü...Suat Oyman parkı sonradan yapıldı...parkın hemen önünde otobüs durağı vardı... köye gitmek isteyenler otobüs durağına dolar, orada beklerdi...Atapark'ta havuz vardı etrafında oturur, seyrederdik...</p>	<p>günümüz ...tarihi dokuya aykırı yapılar ma...</p> <p>geçmiş ...mandalina,portakal ağaçları... boş alan salıncaklar cambazlar mezarlık otobüs durağı havuz</p> <p>seyir daha yeşil</p>

Tablo 6'nın devamı.

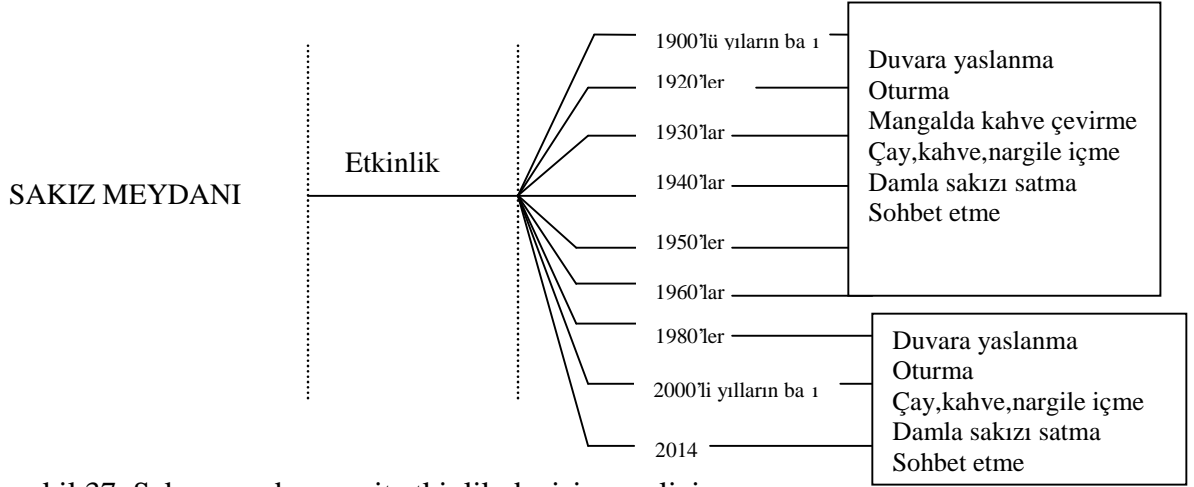
<p><u>Görü meci 14:</u> ...Za anos meydanında mandalina ve portakal bahçeleri vardı...Bugünkü tiyatro binasının oldu u bo alana salıncaklar kurulu, cambazlar gelirdi...Atapark önceden mezarlıktı...bo altılıp parka dönü türüldü...Suat Oyman parkı sonradan yapıldı...parkın hemen önünde otobüs dura ı vardı... köye gitmek isteyenler otobüs dura ına dolar, orada beklerdi...Atapark'ta havuz vardı etrafında oturur, seyrederdik...</p> <p><u>Görü meci 16:</u> ...Suat Oyman parkı yapılmadan önce durak yeri...ah ap, piramidal kubbeli otobüs dura ı vardı...o yıllarda Atapark'ta a açlar vardı...parkın içinde havuz vardı...Bugünkü SSK ve Tiyatro binasının oldu u yerler mezarlıktı...daha do aldı...daha gelenekseldi...</p> <p><u>Sözlü anlatım 1:</u>...Atapark'ın kar ısında Za anos karakolu vardı...Za anos meydanına gelince solda Mara caddesine inen geni bir yol vardı...Yolun ba ında Za anos Zindanı bulunuyordu...Za anos meydanında birkaç dükkanla, me hur bir fırın bulunuyordu...Za anos meydanının benim için iki yönü var...bunlardan biri Za anos Vadisi ve tarihi surlar...bir di eri de Tekfurçayır ile Kindinar'ı birle tiren iki yaka arasındaki su yolu...(Bal,2011)</p> <p><u>Yazılı anlatım 1:</u> ...Gülbaharhatun Türbesine bakıyorum...türbenin yan tarafındaki avlusunda bir grup erkek ayaküstü sohbet ediyor.Bazıları usul adımlarla yürüyor çıkı a do ru.Parmaklıkların dı tarafında yürüyen bir kadın, türbenin kalın demir parmaklıklarından içeriye bakarak, ellerini kaldırıp dua ediyor...Ardından avluda kalabalık da ılıyor.Kadının gidi iyle bo kalan türbe penceresinden içeri bakıyorum...onlar hakkında ne kadar az ey bildi imizi dü ünüyorum...(Sezer, 2010)</p>	<p>havuz etrafı oturma</p> <p>günümüz Tiyatro binası Atapark Suat Oyman parkı</p> <p>geçmi ...mandalina,portakal a açları... bo alan salıncaklar cambazlar mezarlık otobüs dura ı havuz havuz etrafı oturma</p> <p>günümüz Tiyatro binası Atapark Suat Oyman parkı</p> <p>geçmi otobüs dura ı a açlar havuz mezarlık do al geleneksel</p> <p>günümüz SSK-Tiyatro binası Atapark Suat Oyman parkı</p> <p>geçmi Za anos Zindanı tarihi surlar vadi</p> <p>günümüz Za anos Zindanı tarihi surlar vadi</p> <p>geçmi Gülbaharhatun türbesi</p> <p>günümüz Gülbaharhatun türbesi ...geçmi e dair az ey bilmek...</p>
--	--

Tablo 7. Za anos meydanına ait geçmi ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması

Tanımlanan Kavram	Kavrama Karşılık Gelen ifadeler	
YABANCILA MA (günümüz)	...toplumsal karakterimiz erozyona uğradı...	Görü meci 1
	...kent yabancıla mayaba lıyor...	Görü meci 2
	...ya anlamı lıkları yok ediyoruz...	Görü meci 3
	...heryer de i ti...	Görü meci 7
	...yok oldu...yok ettik...	
	...yabancıla tık...	
	...yok ettik...	Görü meci 9
	...alı kanlıklarımız de i ti...	
	...payla ım kalmadı...	
	...bize ait de il...	Görü meci 10
...geçmi e dair az ey bildi imizi dü ünüyorum...	Görü meci 11	
	Yazılı anlatım 1	
TOPLUMSALLA MA (geçmi)	...herkes birbirine saygılıydı...	Görü meci 1
	...kom uluk ili kileri, ba lılık çok güzeldi...	Görü meci 6
	...sohbet vardı...	Görü meci 7
	...payla ım vardı...	
	...herkes birbirine saygılıydı...	Görü meci 8
	...her ey uyum içindeydi...	Görü meci 9
A D YET VE GÜVEN (geçmi)	...daha tanıdıktı...	Görü meci 1
	...daha samimi...	Görü meci 2
	...daha anlamlı...	
	...daha tanıdık...	Görü meci 8
POZ T F MEKAN (geçmi)	...daha net...	Görü meci 1
	...az müdahale edilmi ...	
	...surlarla özde le en mimari...	
	...geleneksel...	
	...yemye il...	
	...karakter bütünlü ü...	Görü meci 3
	...daha do aldı...	
	...geleneksel...	Görü meci 9
	...ye il...do al...	
	...daha ye ildi...	Görü meci 10
	...daha do aldı...	Görü meci 11
...do aldı...geleneksel yapıla ma...	Görü meci 16	
NEGAT F MEKAN (günümüz)	...betonla tırdık...	Görü meci 9
	...estetikten uzak...	
	...beton yı ını...	Görü meci 12
	...tarihi dokuya aykırı yapıla ma...	

3.2.2.3. Sakız Meydana Ait Fiziksel ve Algısal De i im Verileri

Sakız Meydanı 1900'lü yıllarda oldu u gibi duvara yaslanma, oturma, çay,kahve,nargile içme, damla sakızı satma, sohbet etme etkinliklerinin günümüze kadar ta ındı ı küçük bir meydan i levi görmektedir. 1900'lü yıllarda mangalda kahve çevirme günümüzde uygulanmamaktadır.Literatür taraması ve görü me sonucu elde edilen veriler do rultusunda Sakız Meydanına ait fiziksel de i im etkinlik ve mekan ba lamında de erlendirilmi ve etkinlik de i imine ili kin tanımlamalara ekil 37 'de yer verilmi tir.

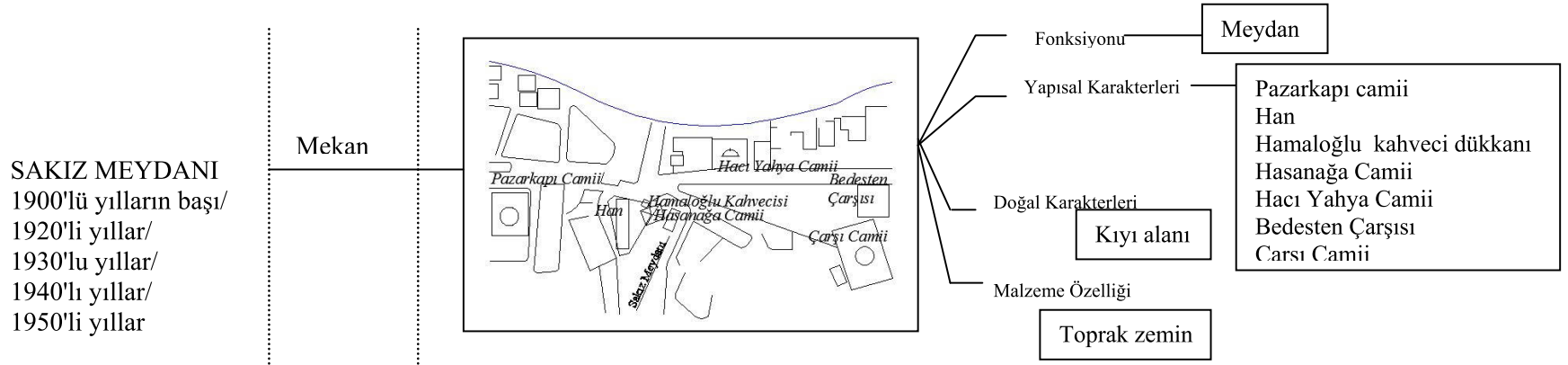
ekil 37. Sakız meydanına ait etkinlik de i im analizi

Literatür taraması ve görü me sonucu elde edilen veriler do rultusunda Sakız Meydanına ait etkinlik de i im analizinin yıllara göre da ılımı Tablo 8'de verilmi tir.

Tablo 8. Sakız Meydanına ait etkinlik de i im analizinin yıllara göre da ılımı

Sakız Meydanına ait Etkinli e ba lı özellikler	1900'lü yılların ba ı	1920'li yıllar	1930'lu yıllar	1940'lı yıllar	1950'li yıllar	1960'lı yıllar	1980'li yıllar	2000'li yılların ba ı	2014
Duvara yaslanma	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Oturma	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mangalda Kahve çevirme	✓	✓	✓	✓	✓	✓			
Çay,kahve,nargile içme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Damla sakızı satma	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sohbet etme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

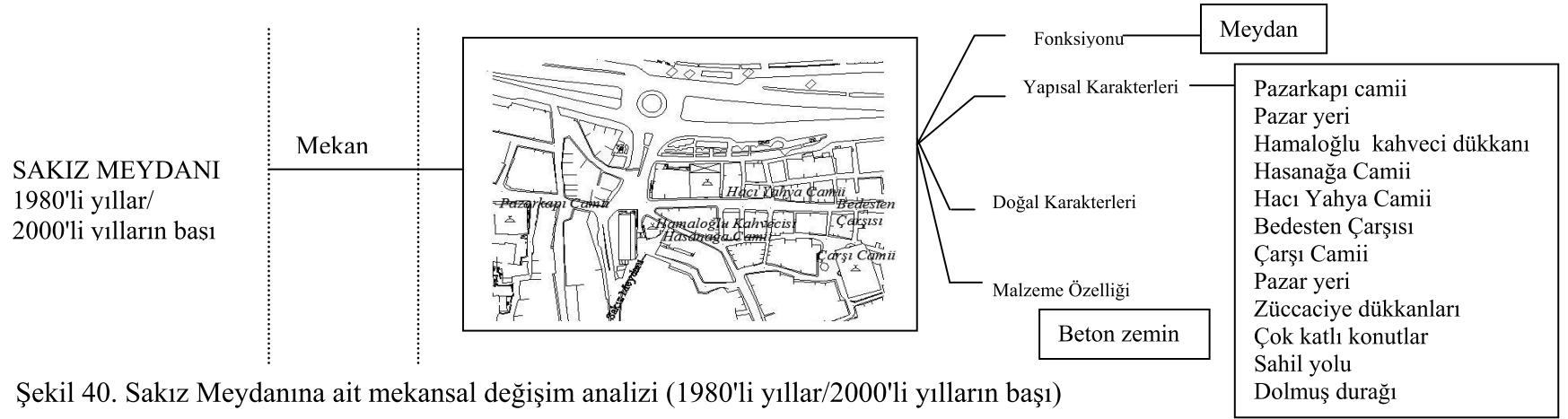
1900'lü yılların ba ındaki mevcut durum, 1920'ler, 1930'lar, 1940'lar, 1950'ler, 1980'ler, 2000'li yılların ba ı ve 2014 yıllarına ait mekansal de i im analizi, fonksiyonu, do al ve yapay unsurları, malzeme özellikleri (donatısı), etkinlikler ve bu etkinliklerin nerede yapıldı ına ili kin bulgular do rultusunda de erlendirilmi ve ekil 38, 39, 40, 41'deverilmi tir.

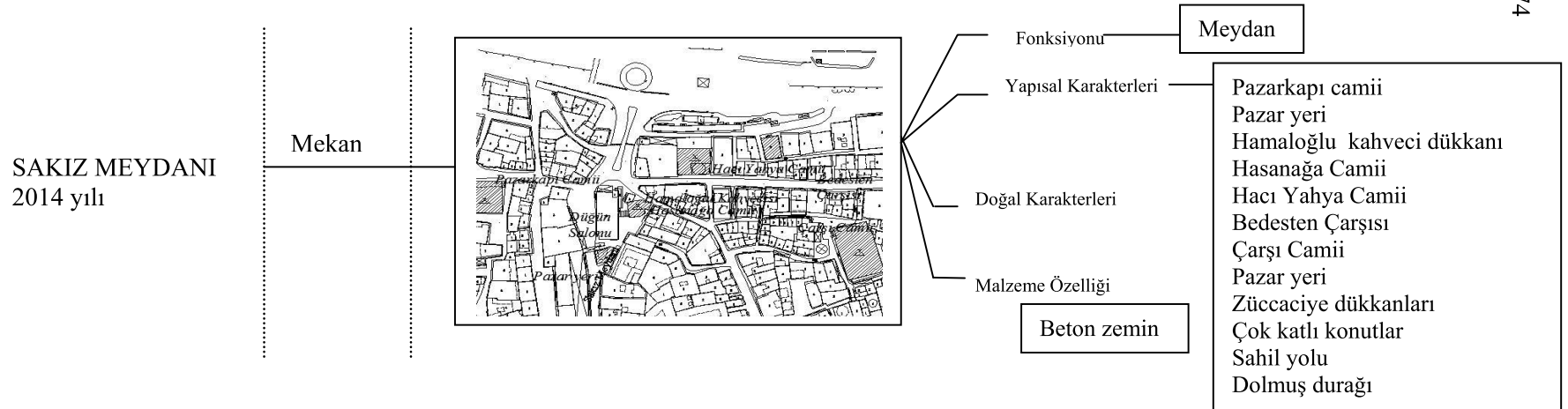
Şekil 38. Sakız Meydanına ait mekansal değişim analizi (1900'lü yılların başı - 1950'li yıllar)

Şekil 39. Sakız Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'lı yıllar)

Şekil 40. Sakız Meydanına ait mekansal değişim analizi (1980'li yıllar/2000'li yılların başı)

Şekil 41. Sakız Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Sakız Meydanına ait algısal değişim verilerine ilişkin bulgular Tablo 9da verilmiştir. Hem yazılı hem sözlü anlatımlar hem de görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda geçmiş ve günümüze ait kodlamalar yapılmış, etkinlik ve mekan tanımları saptanmıştır (Tablo 9). Literatürde tanımlanan kavramlar (yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan) bağlamında yazılı, sözlü anlatımlar ve görüşmeler sonucu kavramatik gelen ifadeler temalara ayrılmıştır (Tablo 10).

Tablo 9. Sakız meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama

<p><u>Görüşme 2:</u> ... Ticari alanın ortasında küçük bir alandır. Diğer meydanlardan daha farklı bir seviye üstlendiğini düşünmekteyim...halen bu alan aynı kaldı diyebilirim...eski esnaflardan aktarla hala burada...eskilerden pek fazla kalmadı...insanlar değişti...ihtiyaçlar değişti...</p> <p><u>Görüşme 3:</u> ...Mumhane Meydanı'nda bal mumu satılırdı. Sakız Meydanı'nda damla sakızı satılırdı. Ahap silindir yapılı Balıkhane hemen meydanın önündeydi. Kahveler mangalda elle çevrilerek kavrulurdu. Mis gibi kahve kokardı...aktarlar burada hala...bir iki züccaciye dükkanı eklendi... konfeksiyoncu...</p> <p><u>Görüşme 4:</u> ...küçük bir avlusu olan ve meydan seviyesinin tümüyle kaplı bir alandır. İnsanların duvara yaslandıkları, sohbet ettikleri, birkaç masada oturup çay, kahve içtikleri, içinden birkaç yolla geçebildikleri bir meydandı. Çok da değerli aslında... 110-120 m2 lik bir alan... Mumhaneönü toprak zemine sahipti zamanla parke kaplaması yapıldı. Ortasında bir aydınlatma direği vardı. Atlar oraya bağlanırdı. Geçici olarak yüklerin taşıdığı bir alan olarak kullanılırdı...aktarlar...Hasana ahammed camii...az yıllerde eskiden han, şimdi ise pazar yeri...bu küçük alanda kahve içilirdi...</p> <p><u>Görüşme 6:</u> ...Alçak sandalyelerde oturulur, sapsız fincanlarda kahveler içilirdi. Mumhane önü Meydanı ticaret meydanı olarak seviye görülür, fındık tüccarları ve toptancılar, kantarcılar gelir malzemeyi tartar not verirlerdi...hamallar bu alanda dinlenirdi...pek de değerli burası...</p> <p><u>Görüşme 7:</u> ...Sakız satılır, kahve içilir, oturulur, sohbet edilirdi...aktarlar var hala...damla sakızı da satılmaya devam ediliyor...ancak mangalda kahve pişirilip, içilmiyor artık...</p>	geçmiş	küçük bir alan
	günümüz	küçük bir alan
	geçmiş	damla sakızı satmak Balıkhane mangalda kahve çevirmek
	geçmiş	küçük bir avlu duvara yaslanma sohbet etme ... masada oturup çay içme... kahve içme
	günümüz	...çok da değerli...
	geçmiş	...alçak sandalyelerde oturma... kahve içme
	geçmiş	sakız satma kahve içme oturma sohbet etme

Tablo 9'un devamı.

<p><u>Görü meci 15.</u> ...Sakız meydanı hiç de i medi diyebilirim...küçük bir meydan burası...dükkanların çevreledi i bir avlu bile diyebiliriz...eskiden han olan yapı bugün pazar yeri olarak kullanılmakta...buradaki dükkanların buldukları yerler aynı...sadece bazı dükkanların fonksiyonu de i ti...ka itçi dükkanıyken imdi konfeksiyoncu oldu mesela...meydanın hemen kar ısındaki betonarme yapı eklendi...ve pazar yerinin kar ısında bir iki tane yüksek katlı betonarme yapılardan ba ka pek de bir de i iklik olmadı burada...aktarlar halen burada hizmet vermektedir...meydan çok de i medi, ama eskiden oldu u gibi meydanda oturup kahve içilip, sohbet edilmiyor...insanların ço u yabancı...bir ben kaldım eskilerden...</p> <p><u>Yazılı anlatım 1:</u> Eskiden beri aynı adla anılan Sakız meydanı Hasan A a Camisinin avlusu görünümünde, dört yoldan varılabilen küçük bir meydandır...Sakız Meydanına çıkan aralıklar oldukça dardır...Sakız Meydanında kahve pi irilir, Trabzon'un ekabir takımı buraya kahve içmeye gelirmi ...(Kantarıcı, 2011)</p> <p><u>Yazılı anlatım 2:</u> (Sümerkan, 2011)...Sakız meydanını görünce meydan sözcü ünün aslında bir kavram oldu unu, büyüklü ünün ikinci planda kaldı mı algılıyorsunuz...</p>	geçmi	Han Ka itçi dükkanı
	günümüz	...de i medi diyebilirim... pazar yeri (konfeksiyoncu dükkanları) betonarme yapılar aktarlar
	geçmi	kahve pi irme Hasan A a Camii
	günümüz	Hasan A a Camii

Tablo 10.Sakız Meydanı ait geçmi ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması

Tanımlanan Kavram	Kavrama Kar ılıklı Gelen fadeler	
YABANCILA MA (günümüz)	...eskilerden fazla ki i kalmadı...	Görü meci 2
	...insanlar de i ti...	
	...insanların ço u yabancı...	Görü meci 15
	...eskilerden bir ben kaldım...	
TOPLUMSALLA MA (geçmi)	...sohbet vardı...	Görü meci 6
	...Paylaşım vardı...	Görü meci 7
	...sohbet vardı...	
	...herkes birbirini tanırdı...	Görü meci 15
	...sohbet vardı...	
A D YET VE GÜVEN (geçmi)	...bu meydan aynı kaldı diyebilirim...	Görü meci 2
	...çok da de i medi...	Görü meci 4
	...pek de i medi...	Görü meci 6
	...de i medi diyebilirim...	Görü meci 15

3.2.2.4. Taksim Meydanına Ait Fiziksel ve Algısal Değişim Verileri

Tarihi foto raflar ve görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda Taksim Meydanı 1900'li yılların başında sadece sirkülasyon (geçiş alanı) ve kervanların dinlenme alanı olarak işlev görmektedir (ekil 42). 1920'li yıllarda sinema ve tiyatronun etkisiyle insanların buluşma, sohbet etme mekanı haline gelmiş, konserlerin dinlendiği bir alan olmuştur. Özellikle meydanın kuzeydoğu köşesinde yer alan Sümer sineması bir cephesiyle eski Belediye binasına bakan görkemli bir yapıdır (ekil 43). Türkiye'de yapılan ilk opera binası olması sebebiyle de kentli için oldukça önemli ve anlamlıdır (Özen, 2014).

Görüşmeler sonucu elde edilen verilere göre 1930'lu yıllarda meydan insanların toplanıp radyo (ajans) haberlerini bir arada dinledikleri ve gündemi takip ettikleri bir alan olmuştur. Yine bu yıllarda askeri fener alayının bando ekleminde yürüyüş yapıldığı (ekil 44) ve bayram törenlerinin günlerce horon oynanarak kutlandığı bir alan olmuştur ve 1950'li yılların sonuna kadar bu etkinlik devam etmiştir. 50'li yıllarda Taksim meydanında bulunan katlanır sandalyeler oturma etkinliği için kullanılmıştır (ekil 45).

ekil 42. Deve kervanları (Özdemir, 2011)

ekil 43. Sümer sineması (Özdemir, 2011)

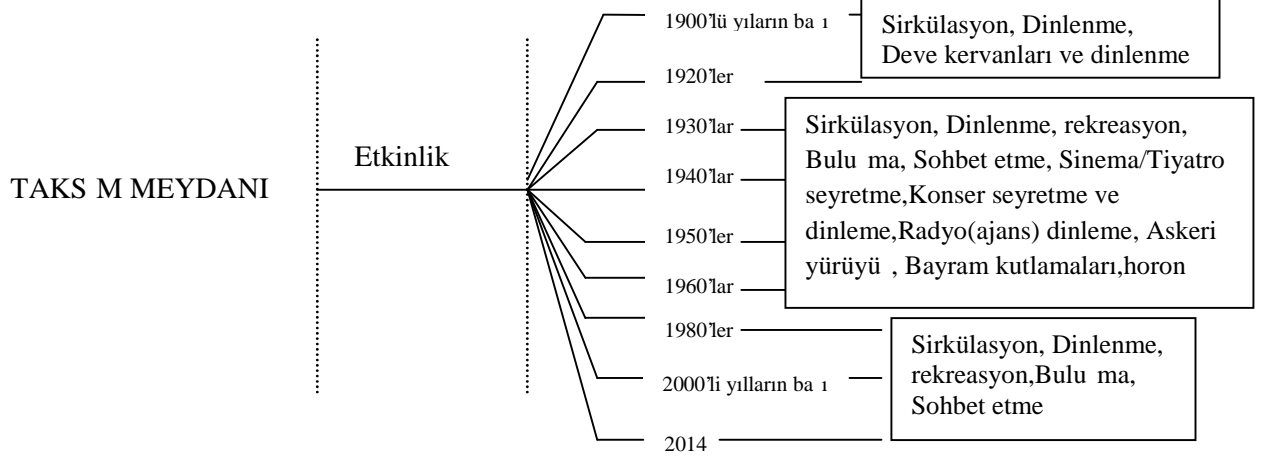

ekil 44. Yürüyüş Merasimi, 1960'lar (Ceyhan Murathano lu'ndan)

ekil 45. Meydan, katlanır sandalyeler 1950'ler (Özer, 2011)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Taksim Meydanına ait fiziksel de i im etkinlik ve mekan ba lamında de erlendirilmi ve etkinlik de i imine ili kin tanımlamalara ekil 46'da yer verilmi tir.

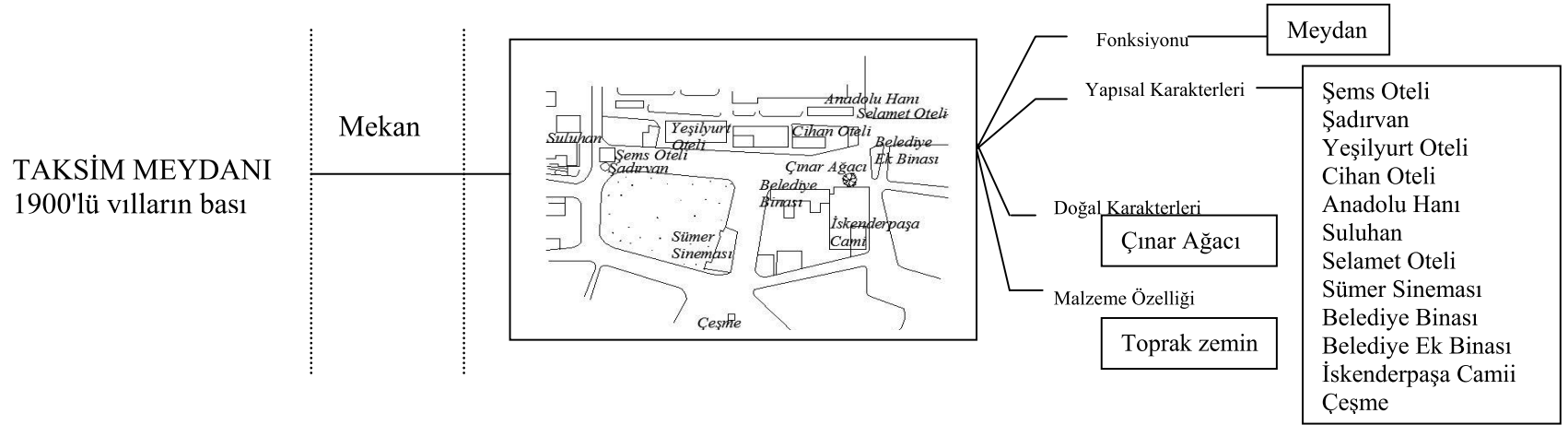
ekil 46. Taksim meydanına ait etkinlik de i im anaız

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Taksim Meydanına ait etkinlik de i im analizinin yıllara göre da ılımı Tablo 11'de verilmi tir.

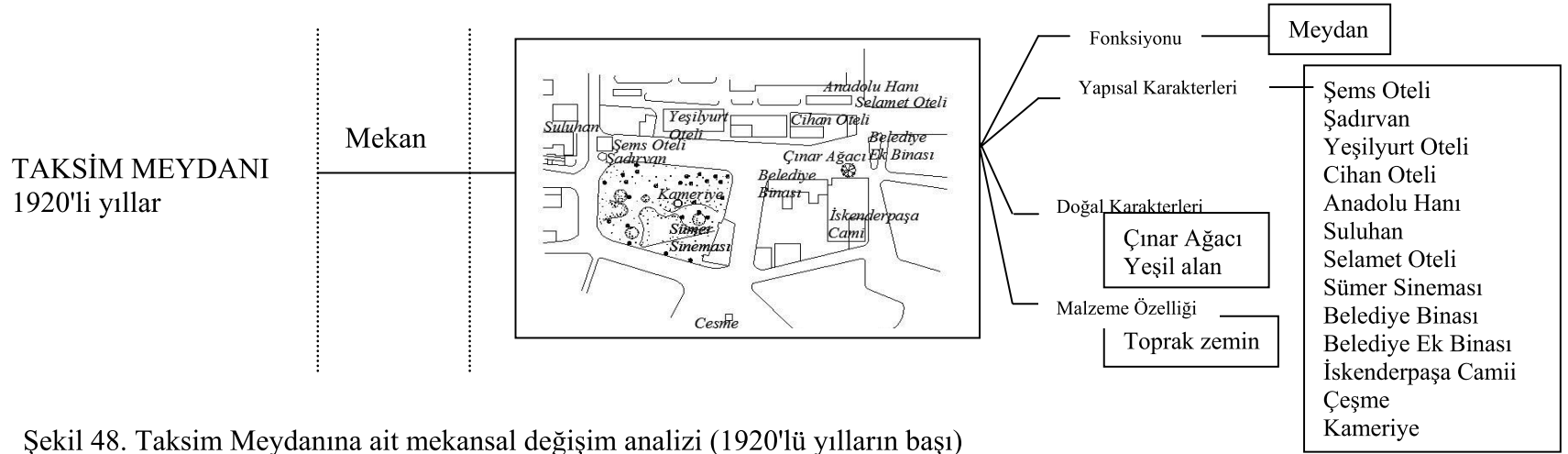
Tablo 11. Taksim Meydanına ait etkinlik de i im analizinin yıllara göre da ılımı

Meydan'a ait Etkinli e ba lı özellikler	1900'ü yılların ba ı	1920'li yıllar	1930'lu yıllar	1940'lı yıllar	1950'li yıllar	1960'lı yıllar	1980'li yıllar	2000'li yılların ba ı	2014
Sirkülasyon	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Dinlenme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Deve Kervanları Dinlenme	✓	✓	✓	✓					
Rekreasyon		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Bulu ma		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sohbet etme		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sinema/Tiyatro Seyretme		✓	✓	✓	✓	✓			
Konser Seyretme ve Dinleme		✓	✓	✓	✓	✓			
Radyo (Ajans) Dinleme			✓	✓	✓	✓			
Askeri yürüyü Merasimi			✓	✓	✓	✓			
Bayram Kutlamaları /Horon			✓	✓	✓	✓			

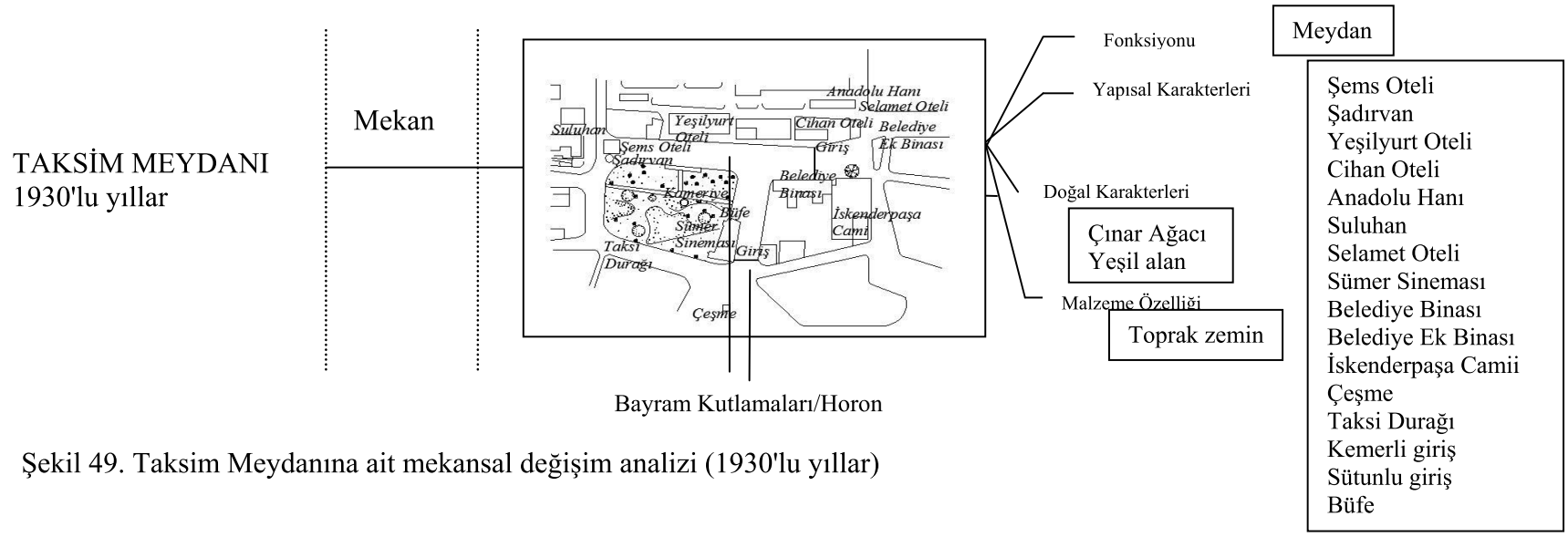
1900'ü yılların ba ındaki mevcut durum, 1920'ler, 1930'lar, 1940'lar, 1950'ler, 1980'ler, 2000'li yılların ba ı ve 2014 yıllarına ait mekansal de i im analizi, fonksiyonu, do al ve yapay unsurları, malzeme özellikleri (donatısı), etkinlikler ve bu etkinliklerin nerede yapıldı na ili kin bulgular doğrultusunda de erlendirilmi ve ekil 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55'de verilmi tir.

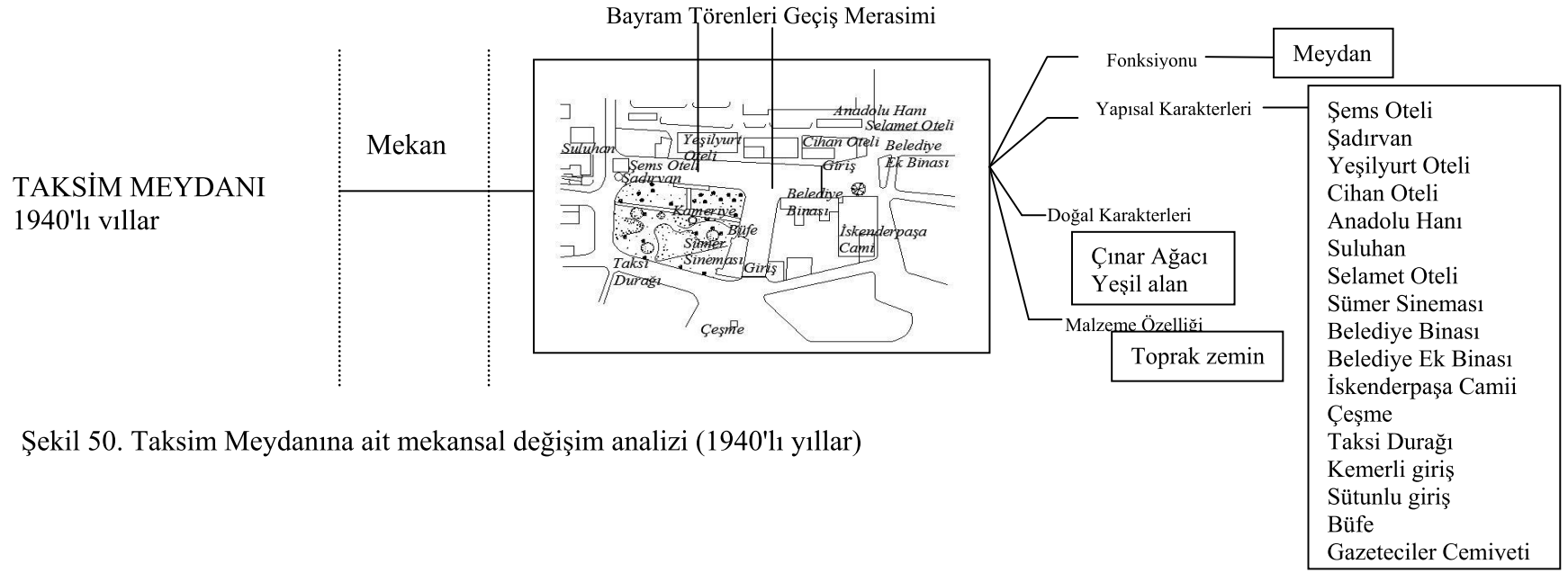
Şekil 47. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1900'lü yılların başı)

Şekil 48. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1920'lü yılların başı)

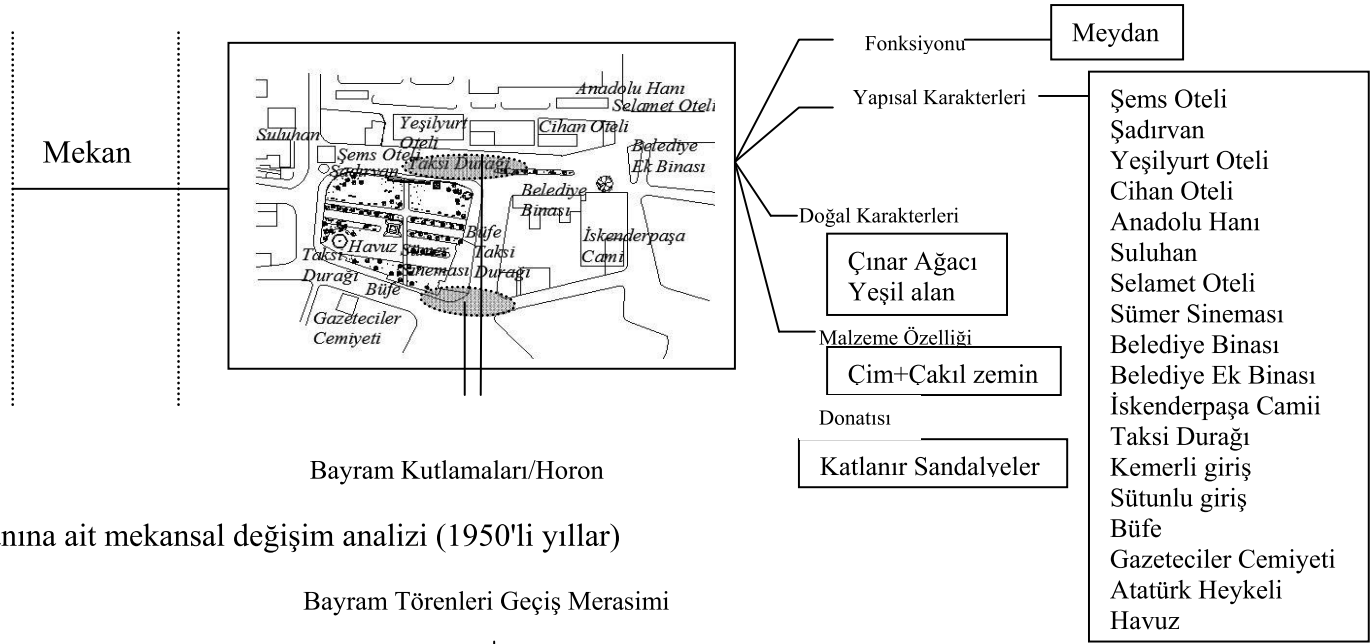

Şekil 49. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1930'lu yıllar)

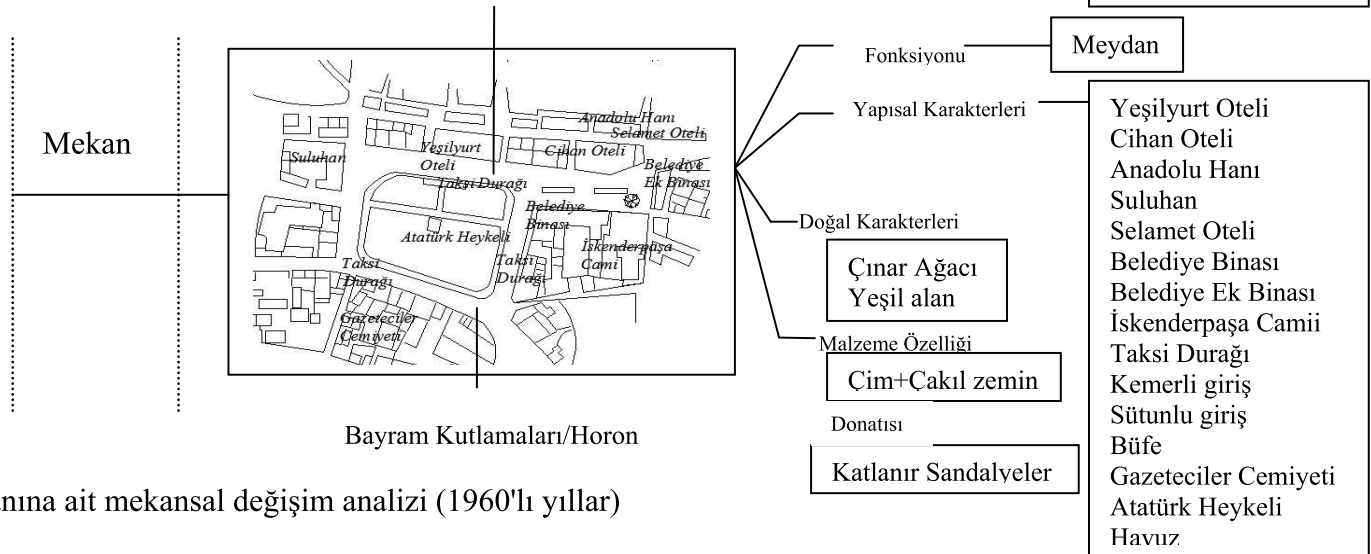
Şekil 50. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1940'lı yıllar)

TAKSİM MEYDANI
1950'li yıllar

Şekil 51. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1950'li yıllar)

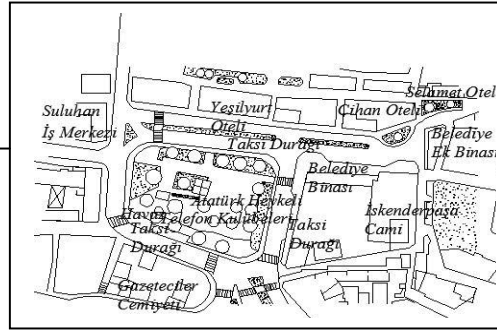
TAKSİM MEYDANI
1960'lı yıllar

Şekil 52. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'lı yıllar)

TAKSİM MEYDANI
1980'li yıllar

Mekan

Fonksiyonu

Meydan

Yapısal Karakterleri

Yeşilyurt Otel
Cihan Otel
Suluhan (İş Merkezi)
Selamet Otel
Belediye Binası
Belediye Ek Binası
İskenderpaşa Camii
Taksit Durağı
Büfe
Gazeteciler Cemiyeti
Atatürk Heykeli
Havuz
Hediyelik eşya dükkanı
Kuafor
Cafe
Posthane
Telefon Kulüpleri
Ayakkabı Boyacıları

Doğal Karakterleri

Çınar Ağacı
Bitkilendirme

Malzeme Özelliği

Beton zemin

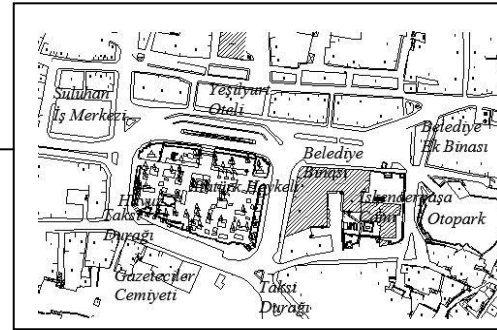
Donatısı

Plastik Sandalyeler

Şekil 53. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (1980'li yıllar)

TAKSİM MEYDANI
2000'li yılların başı

Mekan

Fonksiyonu

Meydan

Yapısal Karakterleri

Yeşilyurt Otel
Cihan Otel
Suluhan (İş Merkezi)
Selamet Otel
Belediye Binası
Belediye Ek Binası
İskenderpaşa Camii
Taksit Durağı
Büfe
Gazeteciler Cemiyeti
Atatürk Heykeli
Havuz
Hediyelik eşya dükkanı
Kuafor
Cafe
Posthane
Telefon Kulüpleri
Ayakkabı Boyacıları
Otopark
Taksi

Doğal Karakterleri

Çınar Ağacı
Bitkilendirme

Malzeme Özelliği

Beton zemin

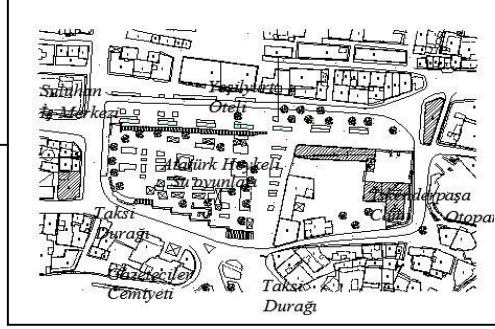
Donatısı

Plastik Sandalyeler

Şekil 54. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (2000'li yılların başı)

TAKSİM MEYDANI
2014 yılı

Mekan

Fonksiyonu

Meydan

Yapısal Karakterleri

Doğal Karakterleri

Çınar Ağacı
Bitkilendirme
Su Ovunları

Malzeme Özelliği

Beton zemin

Donatısı

Ahşap Oturma Birimleri

Yeşilyurt Oteli
Cihan Oteli
Suluhan (İş Merkezi)
Selamet Oteli
İskenderpaşa Camii
Taksi Duracağı
Büfe
Gazeteciler Cemiyeti
Atatürk Heykeli
Havuz
Hediyelik eşya dükkanı
Kuaför
Cafe
Posthane
Ayakkabı Boyacıları
Otopark

Şekil 55. Taksim Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Taksim Meydanına ait algısal değişim verilerine ilişkin bulgular Tablo 11’de verilmiştir. Hem yazılı hem sözlü anlatımlar hem de görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda geçmiş ve günümüze ait kodlamalar yapılmış, etkinlik ve mekan tanımları saptanmıştır (Tablo 12). Literatürde tanımlanan kavramlar (yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan) bağlamında yazılı, sözlü anlatımlar ve görüşmeler sonucu kavrama karışık gelen ifadeler temalara ayrılmıştır (Tablo 13).

Tablo 12. Taksim meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama

<p><u>Görüşme 1:</u>...anlamsal olarak düşünüldüğünde birbirine saygılı herkesin meydana gelme üslubu ve tarzı vardı.Meydanın çevresindeki tüm binalar tescille de erdi.Ba ta Anadolu Hanı, Suluhan, Eski Belediye Binası, Selamet Oteli...karakter bütünlüğü içerisinde uyumluluk vardı. Sosyal olarak değerlendirildiğinde, bando eliinde müzik dinletisi, Belediye önünde Bayram Törenleri düzenlenirdi. Yazlık Sinemalar da ıldıında Meydan’da kahve ve ıra içmek bir alışkanlıktı. Yaya ulaşımının yoğun olduğu, herkesin birbirini tanıdığı, selamla tması, sosyal kalitenin yüksek olduğu, ... Konserler yapılır, tiyatrolar düzenlenirdi.... Fener alayları yürüyü yapar, Vapur geldiğinde ayrı bir seramoni ya anırdı...Trafik az olduğu, yaya ulaşımının yoğun olduğu bir alandı...Günümüzde ise toplumsal karakterin ve diyalogların erozyona uğradığı, her açıdan iyi örneklerin de il, kötü örneklerin çoğunlukta olduğu, bütünüyle yoğunluğuna, kirliliği sürükleyen gerçeğiyle yüz yüzeyiz...Meydan revize edilmeden önce etrafında trafik ve kotlar, sınırlarla ayrılmıştı.Önceden daha çok park fonksiyonunda olan Taksim meydanı günümüzde meydan olma özelliğine dönüşmüştür...Geçmişte değerlendirildiğinde karakterli ve yoğun ye il olan bu alanların, günümüzde karakterersiz, yoğun yapılaşmanın olduğu alanlara dönüşmesi üzücü...</p> <p><u>Görüşme 2:</u> ...sirkülasyon, dinlence, gazino, sinema/tiyatro, ajans(radyo), merasim, idamlar(58’ler), otobüs durağı, ayakkabı boyacısı, buluşma noktası, demokrasi(heterojen bir yapı) gibi birkaç fonksiyonu bir arada bulundurdu meydan ... Sümer sinemasının (opera binası) önünde resmi törenler düzenlenirdi, 58’li yıllarda yıkıldı...Ye il yurt oteline Trabzon’un elit kesimi gelirdi... Meydan parkında katlanır sandalyeler vardı ...Günümüzde uygulama öncesi değerlendirildiğinde fonksiyonların bazıları aynı ancak, uygulama sonrası değişti...Manolya, Çınar yok oldu, flora mahvoldu...</p>	geçmiş	saygı tescille de er binalar karakter bütünlüğü uyum müzik dinletisi bayram törenleri yazlık sinemalar kahve ve ıra içmek yoğun yaya ulaşımı tanıdık selamla mak konserler tiyatrolar fener alayları yürüyü karakterli yoğun ye il
günümüz	toplumsal erozyon kötü örnekler yoğunluk kirlilik karaktersiz yoğun yapılaşma	
geçmiş	sirkülasyon dinlence gazino sinema/ tiyatro (ajans)radyo merasim idam otobüs durağı ayakkabı boyacısı buluşma noktası	

Tablo 12'nin devamı.

<p>...katlanır sandalyelerin bir anlamı vardı, daha samimiydi, günümüzde ise standart masa, sandalyeler..kent yabancıla yor...Çocuklu umuzda, gençli imizde mutlu mekanlardı, imdi ise az mutlu mekanlar...</p> <p><u>Görü meci 3:</u> ehri tam göbe inde daha sembolik, her kesimin, her etnik grubun bulundu u ama daha çok ticaret merkezi oldu u için geçmi te daha çok gayrimüslimlerin ekonomik üstünlü ünün yer aldı ı bir alan... ehre dı arıdan gelenlerin bulu ma noktası...Son birkaç yıl önce yapılan uygulamanın postmodern , tarihi dokuya aykırı kullanılan malzeme...Kültürünü ve kimli ini ehir kendi üretir, insan dı lanarak koruma olmaz, ya ama kültürü devam etmeli...kente dair belle inizde bir eyler kapatıyorsunuz...Ortak dinlenme mekanlarının kullanıcılarla, insanlar ve mekanlar arasındaki ba dan bahsediyorum, yapılan düzenlemelerle o ba kalktı...Ruhuma indirilmi bir darbe...ili kisini kopardı...</p>	<p>katlanır sandalyeler</p> <p>anlam samimiyet mutlu mekan</p> <p>günümüz sandalyeler yabancıla ma</p> <p>az mutlu mekan</p> <p>geçmi</p> <p>sembolik her etnik gruptan insan ticaret merkezi (gayrimüslimlerin ekonomik üstünlü ü) bulu ma noktası</p> <p>günümüz</p> <p>postmodern malzeme tarihi dokuya aykırı dı lanma (insan-mekan arasındaki ba ın kopması)</p>
<p><u>Görü meci 4:</u>...meydanın boyutu yoktur, yönü de yoktur,meydana girince boyuttan arınırsın, her noktası senindir, kendini nerede rahat ve güvende hissedersen orada oturur ya da ayakta durursun...geçmi te 1870'lere ait bir foto raf meydanı anlatan tam da böyle bir yer... herkes tarafından özgürce kullanılırdı. Belediyeden özellikle de Cumhuriyet Bayramlarında havai fi ek gösterileri yapılır, Boztepe'den askerler yürüyü yapar, üstü açık arabalarla da geçi törenleri düzenlenirdi. ... ehir halkı meydana yaya iner, çay içerdi. Belediye binasının önündeki düzlükte dans gösterileri yapılırdı...Trafikten arındırıldıktan sonra daha iyi ancak, o kadar bölündük ki, meydan kavramını yitirdi.Meydanda ko arsin, top oynarsın, miting yaparsın...Ancak günümüzde bu alanlar kısıtlandı.Meydan ile park kavramı karı tırılıyor...Araç sayısı arttıkça meydanları yitirdik. 50'li yıllarda araç olmadı ndan ehir halkı meydana iner, çay içer vakit geçirirdi.Günümüzde ise zaman geçirmek için u rak yeri oldu sadece...Eskiden bu alanlar huzurlu, gidilesi alanlardı ancak imdi, gürültülü, zorunluluktan gidilen adeta bekleme salonuna dönü tü...meydanı geçi amaçlı kullanıyorum...</p>	<p>geçmi</p> <p>boyut yok yön yok her noktası senin rahat hissetme güvende hissetme özgürce kullanım havai fi ek gösterileri askeri yürüyü geçi törenleri yaya ula ım çay içmek dans gösterileri huzurlu gidilesi</p> <p>günümüz</p> <p>bölünmü lük kısıtlanma u rak yeri gürültülü zorunluluktan gidilen</p>

Tablo 12'nin devamı.

<p><u>Görü meci 5:</u>...zeminde çakıl ta larıyla, çiçekleriyle Meydan do al bir parktı. Bahçeli sıralı evler Meydan'dan Arafilboyu güzergahı boyunca çömlekçiye kadar inerdi...hiç biri kalmadı...yok oldu gittiler...yerini betonla mı , yapay eyler aldı...</p>	<p>bekleme salonu</p> <p>geçmi çakıl ta ları çiçekler do al bahçeli sıralı evler</p>
<p><u>Görü meci 6:</u>... Çınar a acı altında hamallar a ık oyunu oynar, çocuklar misket yuvarlardı. . Meydan için önemi olan kapalı çar ı niteli inde Anadolu Hanı'na atlar, deve kervanları gelir, Han'ın üstünde konaklar, alt katında hayvanlar bırakılırdı.. Ta ba ı'ndan yukarı meydana çıkan yolu vapurla limana gelenler kullanırdı. . Meydan parkının içerisinde tiyatro oyunları sergilenirdi...Cumhuriyet Bayramları günlerce kutlanır, köyden gelenler, ehirdekiler katılır, davullar, zurnalar çalınır, horonlar oynanır, kutlamalar sabaha kadar sürerdi. Çok aktif kullanılan Sümer Sinemasında tiyatrolar, sinemalar izlenir,açık hava sineması olarak i lev gören Yıldız Sineması da hem tiyatro hem sinema olarak kullanılırdı.Bugünkü Doktorlar i hanının oldu u yer de yine açık hava sinemasıydı. Meydan'ın içinde havuz, teneke masalar ve katlanır sandalyeler vardı. Kom uluk ili kileri, ba lılık çok güzeldi. Meydan'da birçok konsolosluk binası vardı...Eskiden güzeldi, gelenekseldi... imdi ise güzel de il, bize ait de il...Kom uluk ili kileri, payla ımlar çok güzeldi, ba lılık vardı...Günümüzde ise kimse birbirine selam bile vermiyor...Bahçeli evler, meyve a açları, ta lık alan her biri yıkıldı, yok oldu...Meydana gitmem imdi...</p>	<p>günümüz yok olmu luk betonla mı yapay</p>
<p><u>Görü meci 7:</u> ...Meydan Parkı imdikinden daha gerideydi. Bugünkü haliyle biraz daha öne kaydı. Askeri geçit törenleri o güzergah üzerinde yapılırdı. Daha büyüktü. Meydan deyince aklıma Belediye'nin önünde idam edilen infaz sahneleri geliyor... arkada larımızla toplanır a açların meyvelerinden yedik. Oturma ve sohbet yeriydi Meydan. Sonraki yıllar havuz yapıldı. skenderpa a camiinin önünde yer alan Çınar a acının üzerinde Sı ırcık ku ları vardı.Bütün e lenceler, Bayramlar özellikle de Cumhuriyet Bayramı kutlamaları Meydan'da yapılırdı.</p>	<p>geçmi çınar a acı a ık oyunu (hamallar) misket oyunu(çocuklar) Anadolu Hanı deve kervanları tiyatro oyunları bayram kutlamaları horon açık hava sinemaları havuz katlanır masa</p> <p>sandalyeler kom uluk ili kileri ba lılık güzel geleneksel</p>
<p><u>Görü meci 7:</u> ...Meydan Parkı imdikinden daha gerideydi. Bugünkü haliyle biraz daha öne kaydı. Askeri geçit törenleri o güzergah üzerinde yapılırdı. Daha büyüktü. Meydan deyince aklıma Belediye'nin önünde idam edilen infaz sahneleri geliyor... arkada larımızla toplanır a açların meyvelerinden yedik. Oturma ve sohbet yeriydi Meydan. Sonraki yıllar havuz yapıldı. skenderpa a camiinin önünde yer alan Çınar a acının üzerinde Sı ırcık ku ları vardı.Bütün e lenceler, Bayramlar özellikle de Cumhuriyet Bayramı kutlamaları Meydan'da yapılırdı.</p>	<p>günümüz güzel de il bize ait de il selamla mamak yok olmu luk</p> <p>geçmi askeri tören daha büyük infaz (a açlardan meyve yemek) oturma sohbet havuz çınar a acı bayram kutlamaları</p>

Tablo 12'nin devamı.

<p>Horon ekipleri gelirdi...geçitler düzenlenirdi. Geçitlerin ardından Belediyenin balkonundan barutlu tüfek atarlardı...Her ehrin yerlisi asildir...Bize ait olan eyeri muhafaza edemiyoruz, kayıp gidiyorlar... ehir kültürüne alı amayanlar hala alı madılar...yozla tık...Kolay de il bana göre en az yedi göbek oturmalı bir ehirde...Geçmi te insanlık vardı, karde lik, kom uluk, arkada lık, payla ım, sohbet vardı... Payla ım hepsi ortadan kalktı...yabancıla tım...meydana gitmiyorum...</p> <p><u>Görü meci 8:</u> ...Trabzon'un merkezi Meydan'dı. Sinema, tiyatro vb. bütün etkinlikler Meydan'da toplanm tı. Sümer Sinemasında her hafta sonu Türk Sanat Müzi i, Box ve güre müsabakaları tertip edilirdi. Bugünkü stikbal'in oldu u yer Kristal Kahvesiydi. Hemen arkasındaki bo araziye tiyatrolar gelirdi. Bugünkü Doktorlar hanı Açık Hava Yıldız Sinemasıydı. Bugünkü pekyol merkezinin altında sinema vardı, tiyatro gösterileri verilirdi. Cumhuriyet Bayramları büyük bir co kuyla Meydan'da kutlanır, horonlar oynanırdı. Askeri Fener Alayı Erdo du Sarıkı la'dan ve Kalepark'tan gelir yürüyü yapardı. talyan, Alman, ran Konsoloslu u (günümüzde mevcut) 10-15 konsolosluk Meydan'da toplanm tı. Mara Caddesine çıkan kö e ems oteli ve altı lokantaydı. Nargile kahvehaneleri oldukça fazlaydı . ehirde Trabzon'un kentlisi bulunurdu. Bahçeli, bahçesinin içinde havuzu olan, mandalina, karayemi ,limon, nar a açlarıyla süslü eski ta binalar vardı. Meydan Parkı çakıl, çim, a açlarla ve teneke masalarla ah aptan sandalyelerle do al bir görünüm sunardı. Çay oca ı Sümer Sinemasının hemen altındaydı. ems Otelinin arkasında ayakkabı boyacıları yer alırdı. Cumhuriyet Bayramları a ırlıkta olmak üzere Belediye binasının ve Sümer Sinemasının önü tamamen dolar, horon ekipleri gelir, kutlamalar düzenlenirdi...eski bayram etkinlikleri, spor, tiyatro, sinema hiç biri kalmadı...Meydan parkı daha büyüktü, küçülttüler, yeni düzenlemeyle biraz daha büyüdü...</p>	<p>horon</p> <p>geçit törenleri (insanlık,karde lik, kom uluk,arkada lık) payla ım sohbet</p> <p>günümüz</p> <p>(bize ait olanı muhafaza edememek) yozla mak payla ım yok yabancıla ma</p> <p>geçmi</p> <p>merkez (bütün etkinliklerin toplandı ı alan) müzik dinletisi (box ve güre müsabakaları) tiyatrolar (açık hava yazlık sinema) bayram kutlamaları horon (askeri fener alayı yürüyü merasimi) ems Otel nargile kahvehaneleri kentlisi ehirde (bahçeli, havuzlu, meyve a açları olan ta binalar) çakıl, çim, a açlar teneke masa ah ap sandalye do al a aç altı oturma saygı dolu sevgi dolu anla ılır</p>
---	---

Tablo 12'nin devamı.

<p>Günümüzde meydan dolmuşların durak yeri oldu adeta...Eskiden aaçların altında otururduk, imdi ise farklı örtülerin altında oturur olduk...Sevgi doluydu, saygı doluydu...Saygı kalmadı, insanlar eskiden birbirine saygılıydı...Bir karma a var, eskiden daha anlaşırdı ehir... Pek kullanmıyorum, geçi güzergahı...</p>	<p>günümüz (bayram kutlamaları kalmadı) (spor, sinema, tiyatro kalmadı) dolmuşların durak yeri (farklı örtülerin altında oturma) saygı kalmadı karma a</p>
<p><u>Görü meci 9:</u>... imdikinden daha büyüktü...Türkiye'de ilk opera binası olan Sümer Sineması buradaydı...1958 yılında büyük bir talihsizlikle yıkıldı...eskiden daha ye ildi...çok güzeldi...Betonla mamı tı...çakıl ta ları vardı zeminde...Bütün insanlar ık kıyafetleriyle Taksim meydanına gelir, oraya doldururdu...sahne kurulurdu... stanbul'dan gelen heyetler konserler verirdi,bizler de dinlerdik...Bütün masalar dolardı, ça da görünömlü insanlar...Bir kültür ehriydi Trabzon.....eski günlerini bilenler, Trabzon'un bugünkü halini görünce a ırıyor...Bizler o günleri gördü ümüz için, bugüne çok üzüliyoruz...Trabzon imara açıldıkça büyüdü, çok de i ti, ama ben o eski Trabzon'u özlemle anıyorum...Bugün her yeri betonla tırdık...a açları kurutur olduk...eskiden bamba ka bir havası vardı, evler iki ya da üç katlıydı, bahçe içerisindeydi, her evin bahçesinde meyve a açları vardı...Sosyal hayat bugünkünden çok ilerdeydi...sohbet vardı, birbirine insanlar kibar ve nazik davranırdı, herkes birbirine selam verirdi...Eskiden Trabzon ipekyolu ticaret merkeziydi, Erzurum'a demir yolu yapıldıktan sonra Trabzon kentinde bulunan insanlar, büyük firmalar daha büyük ehirlere göç ettiler...Göçün yerini kırsal kesimden gelenler doldurdu...Böylece ehir kültürü kayboldu...Gençleri yeti tiren, e itim veren Halkevleri vardı...konser dinletileri yapılır, operetler yeti tirilir, tiyatro ve sanata büyük ilgi duyulurdu.Ancak bugün tiyatroya bile gidilmiyor...paylaşım vardı...Komuluk vardı... imdi kimse birbirini tanımıyor... imdiki nesil geçmi ini bilmiyor, okumuyoruz da...Gençlere geçmi i, tarihi aktarmalıyız...Eskiden havuz ba nda arkadaş larla oturup sohbet etti im bu yeri bugün geçi amaçlı kullanıyorum... ehirlere ehir yapan, onlara kimlik kazandıran içinde ya ayan insanlardır...Yurtdı ı örneklerinde kültür her eyin önünden gelir, eskiyi koruyup, muhafaza ediyorlar, aslına uygun restore ediyorlar.Bu bir kültür olayıdır i te!O günkü Trabzon'la bugünkü Trabzon çok de i ti, çok farklı...Gönül isterdi ki bu de i iklik eski haliyle korunsaydı...Geli me olurken korunarak büyüseydi...</p>	<p>geçmi daha büyük ilk opera binası (Sümer Sineması) daha ye il zeminde çakıl ta ları ık kıyafetli insanlar konser dinletileri ça da görünüm kültür ehri</p> <p>günümüz üzüntü geçmi e özlem betonla tırdık</p> <p>geçmi iki, üç katlı bahçeli evler, meyve a açları sosyal hayat sohbet kibar ve nazik selamla mak</p> <p>günümüz göç (kaybolan ehir kültürü)</p> <p>geçmi Halkevleri konser dinletileri operetler tiyatro ve sanata ilgi paylaşım komuluk (havuz ba nda sohbet)</p>
	<p>günümüz geçi amaçlı çok farklı</p>

Tablo 12'nin devamı.

<p><u>Görü meci 10:</u> ...aylar öncesinden bayram kutlamalarına hazırlık yapılırdı...horonlar oynanırdı...günlerce kutlamalar sürerdi...Deve kervanları Ye ilyurt otelinin önünde dinlenirlerdi... imdiki Ulusoy binasının önünde ems oteli ve adırvan vardı...iki kapısı vardı meydan parkının, ak am kapanırdı, zemini çakıldı, Opera binası (Sümer sineması), çiçekler harikaydı... imdi daha yapay, betonun üstünde a açlar kuruyor...Ben yenilikten yanayım ama, bugünkü de i im de çok hızlı gerçekleşiyor...eskiden göç yoktu, Trabzon'da kentli vardı...Payla ım vardı, kom uluk vardı...Ben hikayelerle büyüdüm...Payla ımlar azaldı...Daha do al, daha ye ildi...Her evin bahçesinde meyve a açları, mandalinalar... imdi yo unluk, kirlilik var...Sinemalar vardı, yazlık sinemalar vardı...Anadolu Hamı, Suluhan...Suluhan ortası açık biravluuydu, etrafında dükkanlar bir, iki katlı...Payla ım kalmadı...Eski Trabzonluların yerlisinin ço u yok...büyük ehirlere göç oldu...Kırsal kesimden de kente göç oldu...civar ehirlerden, daha da yüksek köylerden kente göçler oluyor...12 sene dedem, 42 sene babam, 56 senedir de ben i letiyorum bu müesseyi...dolayısıyla i letmem burada oldu undan geçi amaçlı kullanıyorum...idamlar olurdu...</p> <p><u>Görü meci 11:</u>...meydan daha büyüktü...üstten ve alttan daralttılar... her yer açıldı, rüzgar sirkülasyonu vardı... imdi her yer kapandı, sirkülasyon kalmadı...de i imden hiç memnun de ilim... Metropol ehri dedi imiz yer, liman kenti, kültür kenti dedi imiz yer yok oldu... herkes geçmi ini özlemle anar, ancak bizde her ey kayboldu, her ey de i ti...hiç bir ey eskisi gibi kalmadı...Yurtdı ında böyle de il, koruyarak geli im oluyor... her evde insanlar ud, piyano çalardı... imdi yok...de i imden hiç memnun de iliz...her yeri doldurduk, her yer yol oldu... imdi meydan bulu ma yeri oldu...eskiden ise ık kıyafetleriyle insanlar gider, oturur, müzik dinler, sohbet ederdi...eskiden çok özümserdik, daha bizden, daha bize ait gelirdi... imdi çok yabancı geliyor her yer...bizden de il...</p>	<p>korunsaydı</p> <p>geçmi horon deve kervanları</p> <p>ems Oteli</p> <p>çakıl zemin</p> <p>günümüz</p> <p>geçmi</p> <p>günümüz</p> <p>bayram kutlamaları</p> <p>Ye ilyurt oteli</p> <p>adırvan iki kapısı</p> <p>Sümer Sineması çiçekler payla ım kom uluk do al ye il bahçeli evler meyve a açları sinemalar Anadolu Hamı Suluhan</p> <p>göç geçi amaçlı payla ım kalmadı yapay beton hızlı de i im</p> <p>daha büyüktü her yer açıldı her evde ud, piyona ık kıyafetli insanlar müzik dinletisi sohbet daha bizden bize ait</p> <p>daralttılar her yer kapandı yok oldu kayboldu eskisi gibi kalmadı</p>
---	---

Tablo 12'nin devamı.

<p><u>Görü meci 12:</u>...üst ve alt yol daha geni ti...üst ve alt yoldan daralttılar...eskiden daha büyüktü meydan... ems oteli, adırvan vardı...hemen arkasında ayakkabı boyacıları...Sümer sineması vardı, ilk opera binası...58'de yıkıldı... konser dinletileri olurdu...bayram törenleri, geçi merasimleri, fener alayı...orası merkezdi...her ey orada ba lar, orada biterdi...nargile içti imiz, çay içti imiz kahvehaneler vardı...yolun üst tarafında Güzelbahçeler...Türkiye'nin en güzel ehriydi...en rezalet ehri oldu...tabela kirlili i, yo unluk var... 12-13 konsolosluk vardı Trabzon'da...Halkevlerinde bayanlar tenis oynardı...kentli büyük ehirlere göç etti...kırsaldan da kente göç oldu...artık ehirde ya ayanlar Trabzon'un yerlisi de il...yabancıla tık, kimse birbirini tanımıyor... meydana gider güzel takım elbiseli aileler oturur, sohbet ederdik... imdi betonarme, ehri dokusu bozuldu...çok kalabalık...</p>	<p>memnun de ilim</p> <p>her yeri doldurduk yabancı bizden de il</p> <p>geçmi</p> <p>daha geni daha büyük ems oteli adırvan ayakkabı boyacıları Sümer sineması konser bayram törenleri merkez en güzel takım elbiseli</p> <p>sohbet</p> <p>Halkevleri</p> <p>günümüz</p> <p>rezalet tabela kirlili i yo unluk göç yabancıla tık betonarme ehri dokusu</p> <p>bozuldu</p>
<p><u>Görü meci 13:</u>... ems otelini iyi anımsarım, bayram törenlerinde okul ö retmenleri onun etrafından dolandırır, yürüyü yapardık...park daha büyüktü...alttan ve üstten daha daralttılar...cıvıl, cıvıldı o zamanlar...herkes ık kıyafetleriyle oraya giderdi... Opera binası (Sümer sineması) ordaydı...Bugünkü de i imden hiç memnun de ilim...ah eski günler olsa da ya asak!..bu medeniyet de il, rezalet!..Do a yok oldu, ye il yok oldu...küstürdüler...idamlar olurdu...</p>	<p>geçmi</p> <p>ems oteli bayram kutlamaları daha büyüktü ık kıyafetler Sümer Sineması</p> <p>günümüz</p> <p>memnun de ilim rezalet do a yok ye il yok</p>

Tablo 12'nin devamı.

<p><u>Görü meci 14:</u> ... ems oteli, adırvan... bayram törenlerinde geçi merasimi, yürüyü ...park daha büyüktü o zamanlar...havuz ba ında oturur sohbet ederdik... aileler oraya giderdi...Opera binası (Sümer sineması) ordaydı...Bugünkü de i imden hiç memnun de ilim...Do al bulmuyorum, ye il yok oldu... ye ille olan, do allıkla olan ba ımızı yok ettiler...</p>	<p>geçmi ems oteli adırvan bayram törenleri daha büyüktü havuz ba ında sohbet Sümer sineması</p> <p>günümüz memnun de ilim do al bulmuyorum ye il yok ba ımızı yok ettiler</p>
<p><u>Görü meci 15:</u>Meydanda Suluhan ortası açık, geni bir avlu, etrafında bir, iki katlı dükkanlar...bayram kutlamaları meydanda yapılırdı, horonlar oynanırdı, geçi merasimleri düzenlenirdi...sinemaya giderdik...daha sadeydi o zamanlar... imdi daha karma ık...insanlar birbirine daha saygılıydı... payla ım vardı...çok göç verdik, civar köylerden, ehirlerden göç aldık... eskilerden nerdeyse kimse kalmadı... yabancıla tık...</p>	<p>geçmi Suluhan bayram kutlamaları horon geçi merasimleri sinemalar daha sade saygı payla ım</p> <p>günümüz daha karma ık göç yabancıla tık</p>
<p><u>Görü meci 16:</u>...binalar bugünkü gibi çok yüksek de ildi...tek katlı binalar, seyrek ve bahçeli evler...bakınca her yeri rahatça görürdük... imdi çok katlı binalar, görü alanımızı kesti, hiç bir ey göremez olduk...Meydanda Suluhan ortası açık, geni bir avlu, etrafında bir, iki katlı dükkanlar...bayram kutlamaları meydanda yapılırdı, horonlar oynanırdı, geçi merasimleri düzenlenirdi...sinemaya giderdik...at arabaları vardı, yaya ula ımı vardı...daha sade, daha gelenekseldi o zamanlar... imdi daha karma ık, eskiden yapıla ma daha bize aitti, imdi modern ama bize ait de il, estetik de il...insanlar birbirine daha saygılıydı, yardımseverdi...payla ım vardı...yabancıla tık...çok yo un ve kalabalık...tanıdık gelmiyor artık...</p>	<p>geçmi tek katlı binalar seyrek, bahçeli evler Suluhan bayram kutlamaları horonlar geçi merasimi sinema daha sade daha geleneksel saygı yardımsever payla ım bize ait</p>

Tablo 12'nin devamı.

<p><u>Sözlü anlatım 1:</u> ...Meydandaki ünlü Yıldız Sinemasıyla belediye arasındaki aralıktan ağır yüklü kamyonların zar zor geçtiğini anımsıyorum...Meydan kentin gözdesiydi; kenti, kültür ve sanatı, tarihi, parkı, okaliptüs, manolya ve çınardı; sinemalardı, Suluhan'dı, foto raf stüdyolarıydı, otellerdi (Özer,2011)...meydan, Trabzon Lisesinde örenim gördüğümüz yıllarda bütün okulların katıldığı ulusal bayram törenlerinin yapıldığı yerdirdi...60'lı yıllarda anımsadığım meydan bayramlarında binlerce insanla tıklım tıklım olurdu...29 Ekim Cumhuriyet Bayramı tatil süresi iki buçuk gün olurdu,bağlarında öğretmenleriyle öğrenciler geçirdi, askeri araçların ardından esnaf ve zanaatkarların geçi büyük bir alkışla da beraberinde getirirdi...Ulusal bayramların yanı sıra Trabzon'un kurtuluş günü olan 24ubat da görkemli bir şekilde meydanda kutlanırdı ...meydanın bir dönemki halini görmeyenler, orayı en güzel anlatan hiç üşesiz Sümer sinemasıdır...Bugün kimi Avrupa kentlerinde görebileceğimiz mimari doku olan Sümer sinemasından, önüne kimi zaman atları, arabalarını, yük taşıyanları, okul yolunda gençleri gösteren görüntüler kalmıştır bize... o sinemanın önünden kentin güneyine bakıldığında bir zamanlar Fatih parkı olarak nitelenen yerle birlikte hemen üst kesiminde yer alan Boztepe görünürdü... şimdi bu noktaya gidin bakın ufkunuzun nasıl da yok edildiğini içiniz sızlayarak ya ayacaksınız...1920'li yıllarda Taksim meydanında Mehmet Lami Efendi Lokantası, Cihan Lokantası, Kırım Letafet Lokantası ve Ferah Lokantası bulunurdu.Ferah lokantasında piyano e li inde yemek yenirdi...yine o yıllarda Sümer sinemasında sessiz film gösteriminden önce piyano ve keman e li inde müzik dinletisi verilirdi...Trabzon Belediye binası ile Taksim Meydanı arasında yer alan özgün bir mimariye sahip bu bina 1958 yılında yıkılmıştır... Meydana anlam katan yerlerin bağında park gelir...50'li yıllarda parkın zemini çakıl taşlarıyla döşenmişti...bağlangıçta hasır koltukların, beyaz örtülü masaların yer aldığı parkta, sonraları açılır kapanır demirden sandalyelere yer verildi...Parkın her iki tarafında kapılar vardı.Gece kapanan bir yerdi burası...Girişte ve çıkışta büfeler parkın estetiğiyle uyum içindeydi...Oradaki sarmaşık gülleri parka ayrı bir güzellik katardı.</p>	<p>günümüz</p> <p>daha karmaşık bize ait değil yabancılaşmış yoğun kalabalık tanıdık değil</p>
	<p>geçmiş</p> <p>kentin gözdesi Suluhan foto raf stüdyoları</p>
	<p>oteller</p> <p>bayram törenleri</p>
	<p>geçmiş</p> <p>sanatı</p> <p>kentin gözdesi</p> <p>tarihi Suluhan foto raf stüdyoları</p> <p>bayram törenleri</p> <p>Sümer sineması</p>
<p>piyano e li inde yemek</p> <p>çakıl taşları hasır koltuklar beyaz örtülü masalar (açılır kapanır demir sandalyeler) iki tarafında kapılar büfeler uyum sarmaşık gülleri</p>	

Tablo 12'nin devamı.

<p>Park ço u aydının, ö renci kesiminden pek çok gencin soluklandı ı yerdı...Meydan zaman içinde sanat konulu sergilere de mekan olurdu...Atatürk heykelinin bulundu u alanda her mevsim ı l l ıl çiçekler yer alırdı...Bir zamanlar meydanda o yıllardaki Millet Bahçesinde yaz mevsiminde sahne gösterileri yapılırdı. Kısa bir sürede buraya bir sinema makinesi kurularak film gösterildi i bilinir.O yıllarda bahçenin orta bölümünün dört tarafı perdelerle çevrilir, bu bölüme kurulan sahnede gösteriler yapılır,konserler verilirdi (1930'lu yıllar)...Parkın giri ve çıkı ında demir i lemeli özgün kapılar vardı...50'li, 60'lı yıllarda parkın güney tarafında yer alan kocaman oval bir havuz ve içerisinde kırmızı balıklar vardı. Havuzun özgün bir fiskiyesi vardı, fiskiyeden püsküren sulara güvercinlerin kanat çırparak daldıklarını iyi anımsıyorum...Meydan her dönemde farklı kesimlerin soluklandı ı yerdı.Bir grup ki i koca çınarın altında yıllar boyu politika üretmi tir...Atatürk heykeli 1950'de getirilmi ve Taksim meydanına kurulmu tur...Kuzeyde Gazipa a caddesi ile meydanın kesime noktasındaydı ems Oteli...Güneye bakan cephesinin önünde ayakkabı boyacıları yer alırdı... çinde su çıktı ı için adımı buradan alan Suluhan Erzurum yoluna dü en deve kervanlarının, araba ko ulu atların gerekli suyu aldıkları yerdı...Suluhan'ın Mara caddesine bakan tarafında alttan merdivenlerle çıkılan bir bölümü vardı, burada mü terilere nargile verilirdi...Meydan parkındaki havuzda balıkları izlemek, çay içmek, o günlerden bilincimde kalmı birkaç siyah beyaz foto raf karesidir...Ye ilyurt oteli yapımı 1885 yılı olarak belirtiliyor...Ye ilyurt'un hemen hizasında Anadolu Hanı vardı. Suluhan ve Anadolu Hanı meydanda tarihle kucakla tı ı iki mekandı.Anadolu Hanı tarihe kaldırılan balyozla yıkıldı, ortasından Otel Kalfa fı kırdı...Düzgün kesme ta tan yapılmı iki katlı Anadolu Hanın üst katına ta merdivenlerden ula ılırdı...Bugün Ye ilyurt Otelinin de bulundu u sıranın Kalepark'a uzanan kesiminde Cihan Oteli durur.Binanın sonradan eklenen en üst katının alt katlarla bir uyumsuzlu u olsa da Trabzon'un geçmi ine tanıklık etmi bir bina olarak rüzgarı üç yol a zında estirmeyi sürdürüyor....Kalepark'a giden yolun kav a ında demir balkonlara sahip görkemli bir otel vardı: afak Oteli, ço u oteller gibi onun da her katında günler geçirmi iki yüzyılın nice insanından ta ınan anılar, zamanın tozlarına karı tı.</p>	<p>sergi alanı sahne gösterileri film gösterimi</p> <p>konser dinletileri özgün kapılar oval havuz fiskiye çınar a acı Atatürk heykeli ems oteli ayakkabı boyacıları</p> <p>Suluhan nargile</p> <p>(havuzdaki balıkları izlemek) çay içmek Ye ilyurt oteli Anadolu hanı</p> <p>Cihan oteli</p>
--	--

Tablo 12'nin devamı.

<p>Bugün tümü yıkılıp gitmese de de i en her ey gibi o da suskunlu a gömüldü...Parkın Uzunsoka a bakan kesiminde dolmu taksiler yer alırdı...Meydan'da Belediyenin hemen kar ısında tarihi bir bina görürüz...1931'den 1971'e de in 40 yıl otel olarak i letilen bu bina, Trabzon'un yıkılmayan, ayakta kalan kent içi kültür varlıklarından biridir...Selamet oteli olarak i letildi ini iyi biliyorum...Meydanda mimarisiyle özgün bir görüntü olu turan bir zamanların Halk Kütüphanesi, bugün Trabzon Gazeteciler Cemiyeti olarak kullanılmaktadır.1824 tarihinde yapıldı ı vurgulanan binanın,kimi kaynaklarda 1927'de kütüphane olarak halka açıldı ı belirtilir...Bir yanıla önündeki koca çınara, bir yanıla skenderpa a Camisine el veren belediye binası kimi kaynaklarda 1882 yılında tfaiye ve posta binası olarak yapıldı ı ifade edilmektedir... skenderpa a Camisi, Trabzon'da üç kez valilik yapmı olan skenderpa a tarafından 1529 yılında medresesi ile birlikte yaptırılmı tır.Medrese ile Caminin batısında bulunan mezarlık, yol geçirme çalı maları sırasında yıkılmı tır...Zaman içerisinde caminin avlusunda bulunan medrese yıkılmı , batı yönündeki haziresi de kaldırılmı tır... Çocuklu unuza, onun süre i gençli inize tanık mekanların zaman içinde bir bir yok olması, kentle aranızda kurulan duygu ba ımı koparıyor; sizi biçimleyen kente yabancıla manıza yol açıyor. Kentin kalbi olarak nitelenen alan, toplumsal de i imle ba kala ınca, oraya tanıklık eden ki ilerın anıları da zamanın tozlarına karı ıyor (Özer, 2011).</p> <p><u>Sözlü anlatım 2:</u> ...Trabzon'da ulu a açlarla süslenmi bir meydanın kenarlarında kalabalık ve dumanlı kahveler vardı.Günümüzde Trabzon'u modernle tirmi ler ve modern hal, eskisinden güzel olmamı (Özer, 2011).</p> <p><u>Sözlü anlatım 3:</u>...kentın kültürlü insanı, ço u kez ikinci, üçüncü dili alırdı yede ine...Nar bahçeleri, zeytinlikler, incir ve karayemi a açları kentın gerdanında birer mücevher gibiydi (Özer, 2011).</p> <p><u>Sözlü anlatım 4:</u> ...Milli mücadele dönemiyle ilgili anılarında bahsi geçen ems Oteli, Çar sarayına mensup prenslerin, büyük küçük rütbede generaller, asilzadeler, fabrikatörlerin kaldıkları yer... ems oteli, Taksim meydanı ve daha topluca oturdu umuz yerlerin her kö esi bugün dile gelse tarihi vesika olacak binbir eyleri anlatırdı... (Aksoy,2008)</p>	günümüz	de i en her ey gibi
	geçmi	Selamet oteli (Gazeteciler cemiyet binası) çınar a acı skenderpa a cami medrese mezarlık
	günümüz	duygu ba ımın kopması yabancıla ma toplumsal de i im ba kala ma
	geçmi	ulu a açlar dumanlı kahveler
günümüz	modernle me güzel de il	
geçmi	kültürlü insan meyve a açları	
geçmi	ems oteli	

Tablo 12'nin devamı.

<p><u>Sözlü anlatım 5:</u> ...Babam, Ahıska Türklerindendi.Onlar da göçmen olarak Trabzon'a yerle mi ler, mesle i ticaretti. Evimizden çıkardım, Taksim meydanına ula ırdım.Taksim meydanının belle imden hiç çıkmayan görünümü ran'dan gelen deve kervanlarının olu turdu u durumlardır...fırınlardan yeni çıkmı Trabzon ekme inin i tah açıcı kokusunu soluyarak kentin tek sineması olan Sümer Sinemasının yanından parka girere, biraz çiçekler, a açlar arsından, bazen de parkın kar ısındaki kent kitaplı ının önünden geçerek Uzunsoka a girerdim... (Çapa;Çiçek, 2004)</p>	geçmi	deve kervanları fırınlr Sümer sineması çiçekler a açlar kent kitaplı ı
<p><u>Sözlü anlatım 6:</u>...Taksim meydanı bütün caddelerin toplandı ı yerdir...e lencelerin en güzeli, en seviyelisi burada yapılrđı...sazlar, operetler...Trabzon'un en zarif hanımları, en centilmen beyleri buradan geçmi tir...Burası saygı telkin etmi tir...parkın güney kısmı gençlerin, kuzey kısmı hürmete layık ya lıların yeri...çok geni bir havuz vardı...insanlar etrafında oturur, sohbet ederdi...radyo, ajans haberleri buradan dinlenirdi...parkın alt kısmı ems otelinin mü terilerine ayrılmı bir yerdi sanki...saygı ve medeniyet vardı...parkın güney kısmında, manolyanın altında liseliler tavla oynardı...parkın içine satıcı giremez, etrafından dola ırdı...do u kapısı ve batı kapısının arasında bir tek ki i sigara içmezdi... Belediyenin önünde gösteriler düzenlenirdi...dini ve resmi bayram kutlamaları yapılır, okullar yürüyü merasimi düzenler, havai fi ekler atılırdı...Kutlamalar gece devam ederdi...Geceyi renklendiren insanlar genelde mahalli kıyafetlerle mahalli oyunları oynayan ki ilerdi...resmi geçitler olurdu...zevkle seyretti imiz gösterilerdi bunlar...Askeri birlikler bando e li inde geçi yapardı (Bal, 2011).</p>	geçmi haberleri do u kapısı	en güzel e lence en seviyeli e lence sazlar,operetler zarif hanımlar centilmen beyler saygı çok geni havuz sohbet radyo, ajans ems oteli saygı, medeniyet batı kapısı bayram kutlamaları yürüyü merasimi havai fi ekler askeri birliklerin geçi i
<p><u>Sözlü anlatım 7:</u> ...45'li yıllar...o yıllarda Meydan parkı ehirlinin ö leden sonra vakit geçirmek, ak am yemekten sonra soluklanmak için tercih etti i bir mekandı.Hanımfendiler, beyfendiler orada soluklanır, ailece güzel zaman geçirirlerdi...açılır, kapanır demir sandalyeler ve demir masalar vardı. Yerler küçük çakıl ta larıyla dö eliydi...yıkılan opera binası kı lık Sümer sinemasıydı...bugünkü gazeteciler cemiyet binasının oldu u cadde üzerinde gazeteci Kenan Abi'nin dükkamı vardı, gazeteleri, kitapları, dergileri</p>	geçmi etti i Sümer sineması	ehirlinin tercih hanımfendiler beyfendiler (açılır kapanır demir sandalyeler) çakıl ta ları

Tablo 12'nin devamı.

<p>ondan alırdık...bana göre ehri n kültürüne yaptı ı i le yön veren biriydi...aylar öncesinden bayram kutlamalarına hazırlıklar yapılırdı...gündüz süslenen alan, okulların geçi merasimiyle renklenirken, gece askeri fener alayı ellerinde me alelerle katkı sa larlar, bandolar e li inde mar larla halkı co tururlardı...horon saatlerce sürerdi... ehirli hanımlar ık giyerlerdi...o yıllarda ehir bütün güzelli iyle ya ıyordu, imar yozlaşması yoktu...Suluhan imdi yerinde çok katlı bir i hanı...60 yılından sonra Trabzon'daki insan profilinin de i imi sonucu o en antik söylemlerin yerini daha kırsal, daha civar yerle im birimlerinden gelen unsurların anlatılarının aldı mı gözlemledim.Trabzon'un en eskilerinin ço u bugün büyük ehirlerde, da mık ya ıyorlar...gecelerde misafirler toplar, ikramlar yapılır, oyunlar oynanır, sohbetler edilirdi...keten helva saatlerce hazırlanır, yemesi ertesine kalırdı...De i im rüzgarı o kadar hızlı esti ki çok azımızın geçmi inde yer alan mekanlardan geriye bir eyler kaldı.Bu nedenle ço u yerde, içim sızlayarak, nerede o eski günler serzeni inde bulunuyorum...bugün artık yerinde olmayan bir ehir, bu dünyadan silinip gidene dek benimle ya ayacak olan (Üçüncü lu, 2012).</p>	<p>bayram kutlamaları geçti merasimleri askeri fener alayı bandolar horonlar</p> <p>ehirli hanımlar ık Suluhan</p> <p>paylaşım sohbet ikram</p> <p>günümüz hızlı de i im içim sızlayarak yerinde olmayan</p>
<p><u>Sözlü anlatım 8:</u> ...yok edilen mimari dokusu, sı la tırılmaya çalı ılan sosyal ya amı ile bir Trabzon...binlerce yıllık kültür tarihine sahip, nice bilim, sanat, edebiyat, dü ün insanına kucak açmı , ticari, sosyal zenginli i ile ülke ve dünyada adını duyuran Trabzon...Trabzon'un kent olgusu ba lamında geçirdi i de i im ve bu de i imin ya antı kültürüne etkileri oldu...beni ben yapan, ya antılarım ve o ya antıyı bölü tü üm, paylaşım insanlar ve mekanlardır...söz etti im aidiyet duygusu da budur...Trabzon kendine has özellikleri ile kimli i olan bir ehirdi, yazık ki bu kimlik giderek yok olmakta, ehir sıradanla maktaki, hatta çirkinle mektedir...60'lı yıllarda Taksim meydanında okul ö rencilerinin bayram kutlamalarında geçti törenleri düzenlenirdi...Bugünün teknolojisi ile bakıldı ında inanılmaz gibi geliyor ama, evlere henüz televizyonun girmedi i o yıllarda, sinemalar büyük bir sosyal i lev görmekteydi...Sümer sineması...o güzelim yapıyı, tarihin el ve ayak izlerini ta ıyan sinemayı ya atmaya beceremedik.Trabzon'da insan eliyle yıkılan, yeniden yapılan, yapılırken de tüm ya anmı lı ını, do allı ını ve elbette estetik boyutunu yitiren pek çok yapı mekan gibi Sümer Sineması da o dönemi bilen insanların anılarında ya ıyor artık...</p>	<p>günümüz (yok edilen mimari doku) (sı la tırılan sosyal ya am)</p> <p>geçmi sosyal zenginlik paylaşım insanlar paylaşım</p> <p>mekanlar aidiyet duygusu kimli i olan</p> <p>günümüz yok olan kimlik sıradanla an çirkinle en</p> <p>geçmi bayram kutlamaları geçti merasimleri sinemalar sosyal i lev Sümer Sineması</p>

Tablo 12'nin devamı.

<p>...insanların payla ım alanlarının giderek azalmasının miladı gibidir, televizyonun evlerimize girmesi. Önce gazinolar, sinemalar, sonra piknikler çıktı hayatımızdan...Yazık ki biz, pek çok güzellik gibi, o incelikli sevmeli kanlıklarımızı da kaybettik...sahip oldu umuz de erlerin ço unu yitirdik.Tabii anılarımızı da...Meydanda masaların etrafında açılır kapanır tahta sandalyelerin yerinde plastik sandalyeler var artık...oysa bir zamanlar deve kervanları geçermi buradan, alı veri , konaklama, hanlar...Trabzon'a gelen kervanlar, bu alanda konaklarmı o yıllarda...sonraları hemen her yeri oldu u gibi burayı da yapılarla doldurmu uz (Sezer, 2010).</p> <p><u>Yazılı anlatım 1:</u>Trabzon'un en tanınmı meydanları Taksim meydanı, Kavak meydanı, Za anos meydanı, Güzelhisar meydanı ve Sakız meydanıydı. 1920'li yıllarda da Trabzon'un en me hur meydanı durumunda olan Taksim meydanında eczane, kıraathane, han, fırın, otel ve lokanta gibi birçok ticari müessese bulunuyordu (Çapa;Çiçek,2004)... Ramazan geceleri di er aylara göre daha farklıydı, eski Ramazan gecelerine büyük bir özlem duyulmakla birlikte, 1920'li yıllarda bu aya mahsus tiyatro gösterileri ve müzik konserleri verildi i bilinmektedir... 20'li yıllarda Millet Bahçesi olarak anılan Taksim meydanının ortasında bir kameriye yer almaktaydı...Halkın gidebilece i e lence yerlerinden biri de sinemaydı...Sinema sahipleri piyanoya kemanla e lik ederlerdi.Bu Trabzon için önemli bir geli me olarak görülüyordu...(Çapa;Çiçek,2004)...</p> <p><u>Yazılı anlatım 2:</u> Trabzon Belediyesi 1868 yılında kuruldu.Bina bir süre postane olarak kullanıldı. Belediye olarak 1914 yılında hizmet vermeye ba ladı (Özdemir, 2011).</p>	<p>günümüz</p> <p>ya anmı lı ı yitiren do allı ı yitiren (estetik boyutunu yitiren) payla ım azalması (yitirilen alı kanlıklarımız) yitirilen anılarımız</p> <p>geçmi</p> <p>(katlanır masa sandalye) deve kervanları konaklama</p> <p>günümüz</p> <p>yapılarla dolu</p> <p>(plastik masa sandalyeler)</p> <p>geçmi</p> <p>Ramazan geceleri tiyatro gösterileri müzik konserleri</p> <p>kameriye</p> <p>sinema (piyano ve keman resitalleri)</p> <p>geçmi</p> <p>Belediye binası</p>
--	--

Tablo 13.Taksim meydanına ait geçmi ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması

Tanımlanan Kavram	Kavrama Karşılık Gelen ifadeler	
YABANCILA MA (günümüz)	...toplumsal karakterin ve diyalogların erozyona uğradığı...	Görüşme 1
	...kent yabancılaşıyor...	Görüşme 2
	...insandışı olarak koruma olmaz...	Görüşme 3
	...bize ait değil...	
	...kimse birbirine selam bile vermiyor...	Görüşme 6
	...yozsızlık...	
	...paylaşım yok...	
	...yabancılaşım...	Görüşme 7
	...saygı kalmadı...	Görüşme 8
	...üzüntü...	
	...geçmişe özlem...	
	...kaybolan şehir kültürü...	Görüşme 9
	...çok farklı...	
	...paylaşım kalmadı...	
	...hızlı değişim...	Görüşme 10
	...yok oldu...	
	...kayboldu...	
	...eskisi gibi kalmadı...	Görüşme 11
	...yabancı...	
	...bizden değil...	
	...yabancılaşım...	Görüşme 12
	...küstürdüler...	Görüşme 13
	...başımızı yok ettiler...	Görüşme 14
	...yabancılaşım...	Görüşme 15
	...bize ait değil...	
	...yabancılaşım...	Görüşme 16
	...tanıdık değil...	
	...kente yabancılaşımınıza yol açıyor...	
	...kentle aranızda kurulan duygu bağını koparıyor...	Sözlü anlatım 1
	...toplumsal değişim...	
	...başkalaşım...	
	...paylaşımın azalması...	
...yitirilen ahlâkî değerlerimiz...sırtlatılan sosyal yaşam...	Sözlü anlatım 8	
...yitirilen anılarımız...yok olan kimlik...		
...yitirilen yaşamî değerler...yok edilen mimari doku...		
TOPLUMSALLA MA (geçmiş)	...birbirine saygılı...	
	...herkesin birbiriyle selamlaşması...	Görüşme 1
	...her etnik grubun bulunduğu...	Görüşme 3
	...komşuluk ilişkileri çok güzeldi...	
	...başlılık vardı...	Görüşme 6
	...insanlık, kardeşlik, komşuluk, arkadaşlık vardı...	
	...paylaşım vardı...	Görüşme 7
	...sohbet vardı...	
...saygı doluydu, sevgi doluydu...	Görüşme 8	

Tablo 13'ün devamı.

TOPLUMSALLA MA (geçmi)	...sosyal hayat daha ilerdeydi...	Görü meci 9
	...insanlar birbirlerine kibar ve nazik davranırdı...	
	...selamla ırdık...	
	...payla ım vardı...	
	...kom uluk vardı...	Görü meci 10
	...payla ım vardı...	
	...kom uluk vardı...	Görü meci 15
	...saygı...	
	...payla ım...	Görü meci 16
	...saygılıydı...	
	...payla ım vardı...	Sözlü anlatım 6
	...yardımseverdi...	
	...saygı vardı...	Sözlü anlatım 7
	...saygı ve medeniyet vardı...	
	...payla ım...	Sözlü anlatım 8
	...ikram...	
...sosyal zenginlik...		
...payla tı ım insanlar...		
...büyük bir sosyal i lev görmekteydi...		
A D YET VE GÜVEN (geçmi)	...tanıdık...	Görü meci 1
	...bir anlamı vardı...	Görü meci 2
	...daha samimiydi...	Görü meci 4
	...her noktası senindi...	
	...rahat hissetti in...	
	...güvende hissetti in...	
	...özgürce kullandı in...	Görü meci 11
	...daha bizdendi...	
	...bize aitti...	Görü meci 16
	...eskiden yapıla ma daha bize aitti...	Sözlü anlatım 8
	...aidiyet duygusu olan ehirdi...	
	...kimli i olan bir ehirdi...	
POZ T F MEKAN (geçmi)	...karakter bütünlü ü...	Görü meci 1
	...uyum...	
	...tanıdık...	
	...karakterli...	Görü meci 2
	...mutlu mekan...	
	...huzurlu...	Görü meci 4
	...gidilesi...	Görü meci 5
	...do aldı...	Görü meci 8
	...anla ılır...do al...	Görü meci 9
	...daha ye ildi...	Görü meci 10
	...daha do aldı...	
	...daha ye ildi...	Görü meci 12
	...en güzeldi...	

Tablo 13'ün devamı.

POZ T F MEKAN	...daha sadeydi...	Görü meci 15
	...daha sadeydi...	Görü meci 16-6
	...daha gelenekseldi...	
	...uyum içindeydi...	Sözlü anlatım 1
NEGAT F MEKAN (günümüz)	...kötü örnekler...	Görü meci 2
	...yo unluk...	
	...kirlilik...	
	...karaktersiz...	
	...yo un yapıla ma...	Görü meci 3
	...tarihi dokuya aykırı...	
	...o kadar bölündük ki...	Görü meci 4
	...bu alanlar kısıtlandı...	
	...u rak yeri oldu...	
	...gürültülü...	
	...zorunluluktan gidilen...	
	...bekleme salonuna dönü tü...	
	...o kadar bölündük ki...	
	...yok olmu luk...	
	...yapay...	
	...betonla mı ...	Görü meci 6
	...güzel de il...	
	...yok olmu luk...	Görü meci 8
	...bir karma a var...	Görü meci 9
	...betonla tırdık...	Görü meci 10
	...daha yapay...	
	...beton...	
	...her yeri doldurduk...	
	...her yer kapandı...	Görü meci 12
	...rezalet...	
	...tabela kirlili i...	
	...yo unluk...	
	...betonarme...	Görü meci 13
	... ehrin dokusu bozuldu...	
	...rezalet...	
	...do a yok...	
	...ye il yok...	Görü meci 14
	...do al bulmuyorum...	
	...ye il yok...	Görü meci 15
	...daha karma ık...	Görü meci 16
	...daha karma ık...	
	...yo un...	Sözlü anlatım 2
	...kalabalık...	
	...güzel de il...	Sözlü anlatım 8
	...sıradanla an...	
...çirkinle en...		
...do allı nı yitiren...		
...estetik boyutunu yitiren...		
...yapılarla dolu...		

3.2.2.5. Güzelhisar Meydana Ait Fiziksel ve Algısal Değişim Verileri

Güzelhisar meydanına ait 1930'lu yıllara kadar yapılan etkinlikler hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamakla birlikte, yapılan görüşmeler sonucu 30'lu yıllarda yakın çevresinde kayıkla gezinti, balık tutma, yüzme, bot yarışı düzenleme (Şekil 56)ve meydanda ise sohbet etme (Şekil 57), kırkpınar yağlı güreşlerini izleme, konser dinleme, balo düzenleme etkinlikleri yapılmaktadır. 40'lı yıllarda bu etkinliklere gemi karşılama ve uğurlama eklenmektedir. Tüm bu etkinlikler 50'li yıllarda da devam etmektedir. Ancak günümüzde bu etkinliklerden sadece sohbet etme devam etmektedir.

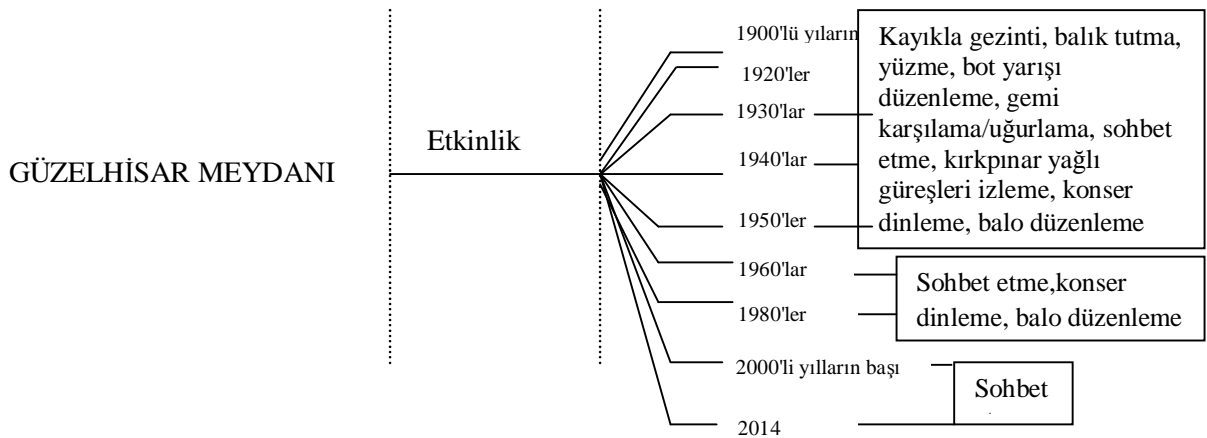

Şekil 56. Güzelhisar Meydanı (1947)
(Özdemir,2011)

Şekil 57. Güzelhisar Meydanı(1962)
(Özdemir,2011)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Güzelhisar Meydanına ait fiziksel değişim etkinlik ve mekan bağlamında değerlendirilmiş ve etkinlik değişimine ilişkin tanımlamalara Şekil 58 'de yer verilmiştir.

Şekil 58. Güzelhisar meydanına ait etkinlik değişim analizi

Güzelhisar Meydanına ait etkinlik de i im analizinin yıllara göre da ılımı Tablo 14'de verilmi tir.

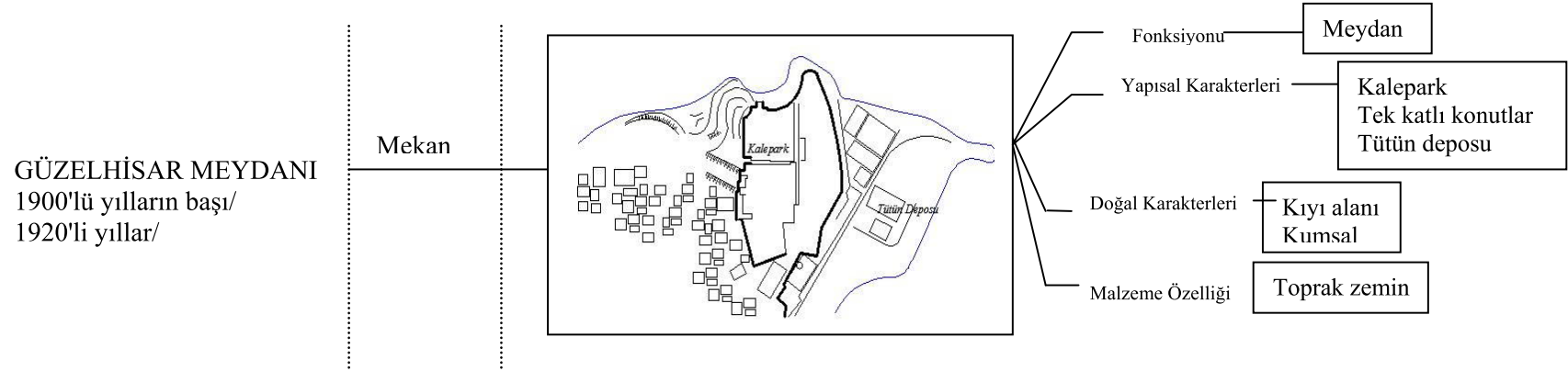
Tablo 14. Güzelhisar Meydanına ait etkinlik de i im analizinin yıllara göre da ılımı

Güzelhisar Meydanına ait Etkinli e ba lı özellikler	1900'lü yılların ba ı	1920'li yıllar	1930'lu yıllar	1940'lı yıllar	1950'li yıllar	1960'lı yıllar	1980'li yıllar	2000'li yılların ba ı	2014
Kayıkla gezinti			✓	✓	✓	✓			
Balık tutma			✓	✓	✓	✓			
Yüzme			✓	✓	✓	✓			
Bot yarı ı düzenleme			✓	✓	✓	✓			
Gemi kar ılama/u urlama			✓	✓	✓	✓			
Sohbet etme			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Kırkpınar ya lı güre leri izleme			✓	✓	✓	✓			
Konser dinleme			✓	✓	✓	✓	✓		
Balo düzenleme			✓	✓	✓	✓	✓		

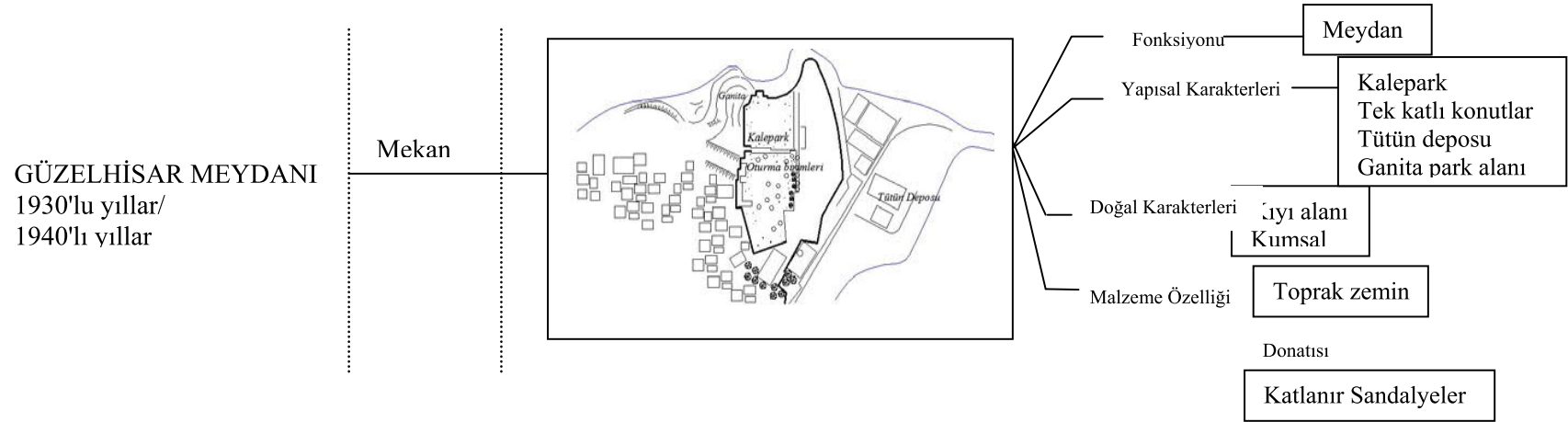
1900'lü yılların ba ındaki mevcut durum, 1920'ler, 1930'lar, 1940'lar, 1950'ler, 1980'ler, 2000'li yılların ba ı ve 2014 yıllarına ait mekansal de i im analizi, fonksiyonu, do al ve yapay unsurları, malzeme özellikleri (donatısı), etkinlikler ve bu etkinliklerin nerede yapıldı ına ili kin bulgular do rultusunda de erlendirilmi ve ekil 60, 61, 62, 63, 64, 65'deverilmi tir.

ekil 59. Güzelhisar meydanı, Ganita (Özdemir, 2011)

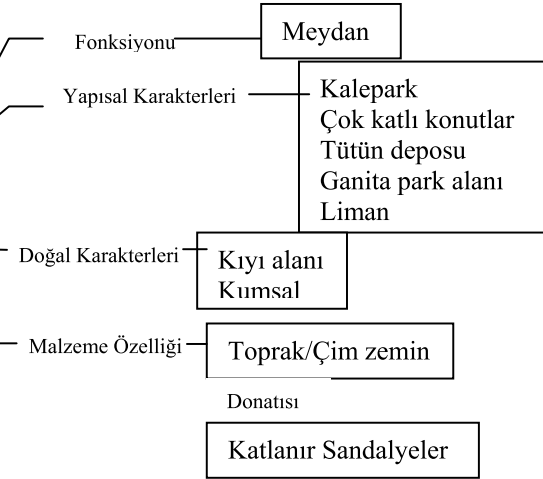
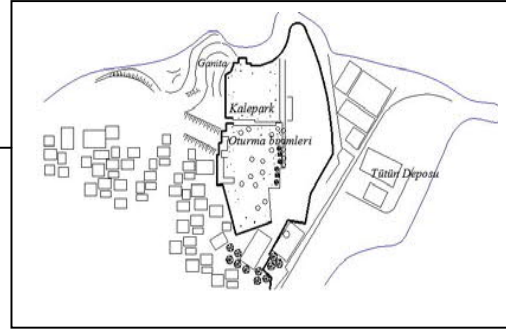
Şekil 60. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (1900'lü yılların başı, 1920'li yıllar)

Şekil 61. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (1930'lu yıllar, 1940'lı yıllar)

GÜZELHİSAR MEYDANI
1950'li yıllar

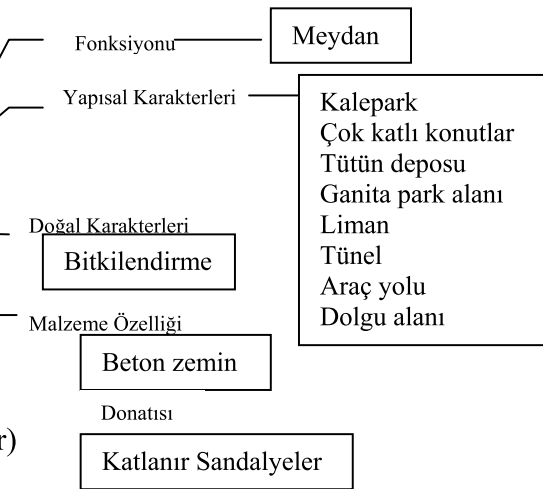
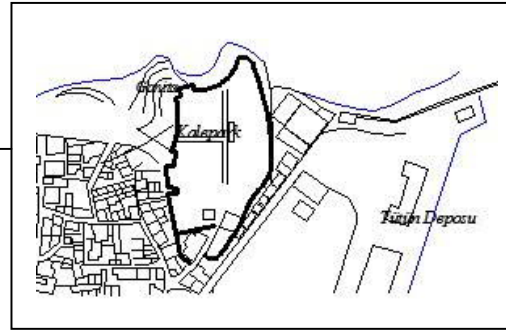
Mekan

Şekil 62. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (1950'li yıllar)

GÜZELHİSAR MEYDANI
1960'lı yıllar/
1980'li yıllar

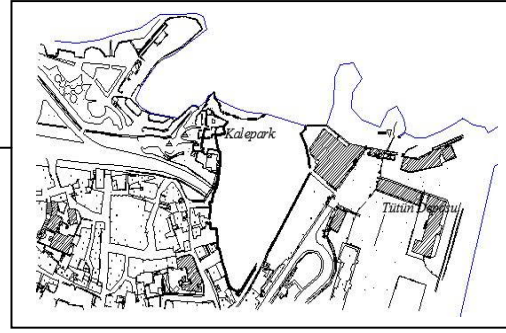
Mekan

Şekil 63. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (1960'lı yıllar, 1980'li yıllar)

GÜZELHİSAR MEYDANI
2000'li yılların başı

Mekan

Fonksiyonu

Askeri ait alan

Yapısal Karakterleri

Kalepark
Çok katlı konutlar
Tütün deposu
Ganita park alanı
Liman
Tünel
Araç yolu
Dolgu alanı

Doğal Karakterleri

Bitkilendirme

Malzeme Özelliği

Beton zemin

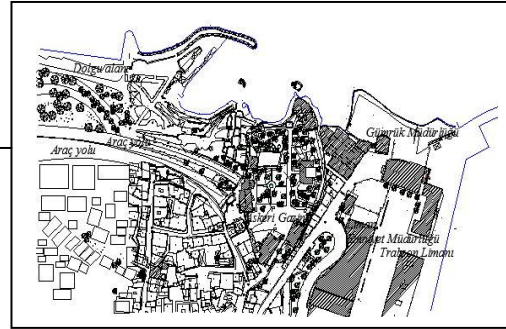
Donatısı

Plastik Sandalyeler

Şekil 64. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (2000'li yılların başı)

GÜZELHİSAR MEYDANI
2014 yılı

Mekan

Fonksiyonu

Askeri...ait alan

Yapısal Karakterleri

Kalepark
Çok katlı konutlar
Tütün deposu
Ganita park alanı
Liman
Tünel
Araç yolu
Dolgu alanı

Doğal Karakterleri

Bitkilendirme

Malzeme Özelliği

Beton zemin

Donatısı

Plastik Sandalyeler

Şekil 65. Güzelhisar Meydanına ait mekansal değişim analizi (2014 yılı)

Literatür taraması ve görüşme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda Güzelhisar Meydanına ait algısal değişim verilerine ilişkin bulgular Tablo 15’de verilmiştir. Hem yazılı hem sözlü anlatımlar hem de görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda geçmiş ve günümüze ait kodlamalar yapılmış, etkinlik ve mekan tanımları saptanmıştır (Tablo 15). Literatürde tanımlanan kavramlar (yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan) bağlamında yazılı,sözlü anlatımlar ve görüşmeler sonucu kavrama karşılık gelen ifadeler temalara ayrılmıştır (Tablo 16).

Tablo 15. Güzelhisar meydanına ait geçmiş ve günümüz tanımlamalara ilişkin kodlama

<p><u>Görüşme 1:</u> ...Evimiz hemen denizin kıyısındaydı. Evden çıkınca kuma basardık... gündüz vakti erkekler akşam vakti bayanlar denize girer yüzerdi...gemi u urlama, gemi karılaşma büyük ölen havasında olurdu...özenilerek hazırlanılır Kalepark'a gidilirdi...balolar düzenlenir,müzik dinletileri olurdu...etkinliklerin hepsi topluca yapılırdı...insan ilişkileri...paylaşım...</p>	<p>geçmiş yüzme gemi u urlama gemi karılaşma balolar müzik dinletileri Kalepark</p>
<p><u>Görüşme 3:</u> Kılık-kıyafet çok özenilerek hazırlanılır, hanımlar baloya gider gibi giyimine dikkat ederdi. Kırkpınardan gelen pehlivanlar Kalepark'ta yarışma gösterisi yaparlardı. Trabzon'un kültürel yaşamına bir eylem katan bir mekandı. Caz konserleri, balolar verilirdi.Ganitedeki kayaların her birinin bir anlamı vardı...Liman rekreatif olarak kullanılırdı (gemi u urlama, gemi karılaşma, asker sevkıyatı vb.)...bu gibi paylaşımın insanı insan yapan,sosyal hayatı zenginleştiren,kültürümüzü besleyen eylemlerdi...hiçbiri kalmadı...</p>	<p>geçmiş balolar yarışma Kalepark ...kültürel yaşamına bir eylem katan ... konserler Ganita kayalar liman rekreatif kullanım</p>
<p><u>Görüşme 5:</u> ...Bugünkü gibi de ildi halka açıktı.Tiyatrolar gelirdi izlerdik... şimdi ise Kalepark halka açık de il...bana ait de il bu alan...</p>	<p>geçmiş halka açık tiyatro seyir</p>
<p><u>Görüşme 7:</u> ...Kalepark askeriye'ye aitti...Evimiz hemen denizin kıyısındaydı. Evden çıkınca kuma basardık. Sabah güneş, martılar, kayıklar muazzam bir manzara oluştururdu. Kayıkla balık avlamaya gidilir, gündüz vakti erkekler akşam vakti bayanlar denize girer yüzerdi. Karpuz motorları denizden kıyıya yanaşır, karpuz satardı...insan ilişkileri çok güzeldi...</p>	<p>geçmiş Kalepark kayıkla balık avı muazzam manzara yüzme karpuz motorları</p>
<p><u>Görüşme 8:</u> ...Kalepark'ta askeriye'nin düzenlediği balolarda konser verirdik. Müzik dinletileri olur, açık alanda dinlerdik...sosyal aktiviteler bugünkünden çok daha ilerdeydi...</p>	<p>geçmiş Kalepark konser müzik dinletileri açık alan</p>

Tablo 15'in devamı.

<p><u>Görü meci 9:</u>...Güzelhisar meydanı daha do aldı...Trabzon kenti 4000 yıllık bir tarihi geçmi e sahip olmasına rağmen geçmi i koruyamadık...eski ehri korunsaydı bugünkü estetikten uzak, betonarme yapılar olmazdı...Bizde olanı yok ettik...Çok az bir ey kaldı...</p>	geçmi	daha do al
<p><u>Görü meci 11:</u> Ganitada balık tutar, yüzerdik...çok do aldı...oyun yerlerimiz do anın bir parçasıydı... ehri dokusu bozuldu...bizden de il...gündüz erkekler,ak am karanlık oldu mu kadınlar çocuklarını alır yüzmeye gelirdi...mahallenin delikanlıları gelen geçenlerin onları rahatsız etmesine engel olurduk...</p>	günümüz	koruyamadık estetikten uzak betonarme olanı yok ettik
<p><u>Görü meci 12:</u> ...çok daha do aldı...balık tutardık, yüzerdik...her yer do aldı...bozulmamı ... imdi ise hiçbir ey eskisi gibi kalmadı...o güzelim ehri mahfettik...</p>	geçmi	Ganita balık tutma yüzme do al
<p><u>Görü meci 13:</u> ...Kalepark askeriye'ye aitti...askeriyenin düzenledi i balolarda müzik dinletileri olurdu... Ganitadaki kayaların her birinin bir anlamı vardı...yüzerdik...balık tutardık...bayanlar ak am yüzerdi...</p>	günümüz	... ehri dokusu bozuldu... bizden de il
<p><u>Görü meci 14:</u> ...Kalepark askeriye'ye aitti...askeriyenin düzenledi i balolarda müzik dinletileri olurdu...herkes özenerek hazırlanır, balolara giderdi...Ganitada yüzerdik...balık tutardık...bayanlar ak am yüzerdi...</p>	geçmi	daha do al balık tutma yüzme bozulmamı
<p><u>Görü meci 13:</u> ...Kalepark askeriye'ye aitti...askeriyenin düzenledi i balolarda müzik dinletileri olurdu... Ganitadaki kayaların her birinin bir anlamı vardı...yüzerdik...balık tutardık...bayanlar ak am yüzerdi...</p>	günümüz	eskisi gibi kalmadı ...güzelim ehri mahfettik...
<p><u>Görü meci 14:</u> ...Kalepark askeriye'ye aitti...askeriyenin düzenledi i balolarda müzik dinletileri olurdu...herkes özenerek hazırlanır, balolara giderdi...Ganitada yüzerdik...balık tutardık...bayanlar ak am yüzerdi...</p>	geçmi	Kalepark balolar müzik dinletisi Ganita kayalar anlam yüzme balık tutma
<p><u>Görü meci 14:</u> ...Kalepark askeriye'ye aitti...askeriyenin düzenledi i balolarda müzik dinletileri olurdu...herkes özenerek hazırlanır, balolara giderdi...Ganitada yüzerdik...balık tutardık...bayanlar ak am yüzerdi...</p>	geçmi	Kalepark balolar müzik dinletisi Ganita kayalar anlam yüzme balık tutma

Tablo 15'in devamı.

<p><u>Görüş meci 16:</u>...yüzerdik...bugünkü tünele kadar denizdi...araba yolu yapıldı, sonrasında tünel in asına ba landı...tarihi doku kayboldu böylece...daha do aldı...</p> <p><u>Yazılı anlatım 1:</u>...Ganita'nın do al strüktürüne son darbe (60'lı yıllar)...yol ve tünel yapım çalı maları...(Özdemir ,2011)</p> <p><u>Yazılı anlatım 2:</u> ...tombul kayayı anlatırlar bana...Ganita'nın hemen önünde plaj oldu unu...Trabzon lisesi ö rencilerinin dünya klasiklerini burada okuduklarını,Trabzon'un yeti tirdi i ne kadar ressam, air, karikatürist varsa hemen hepsinin yolunun buradan geçti ini,satranç,dama ve tavla partilerinin tertip edildi ini, iir günlerini, dinlenen müzikleri, yapılan sohbetleri...bizatihi dinledim...(Yılmaz, 2011)</p>	<p>geçmi</p> <p>yüzme daha do al</p> <p>günümüz</p> <p>...tarihi doku kayboldu...</p> <p>yol ve tünel çalı maları</p>
--	---

Tablo16. Güzelhisar Meydanına ait geçmi ve günümüz tanımlamaların temalara ayrılması

Tanımlanan Kavram	Kavrama Karşılık Gelen ifadeler	
YABANCILA MA (günümüz)	... imdi hiçbiri kalmadı...	Görü meci 3
	...Kalepark halka açık de il...	
	...her isteyen bu alanı kullanamıyor...	Görü meci 5
	...özgürce kullanamayacaksam bana ait de il...	
	... imdi her ey, ili kiler de yapay...	Görü meci 7
	... imdi hepsi ortadan kalktı...	Görü meci 8
	...koruyamadık...	
	...olanı yok ettik...	Görü meci 9
	...bizden de il...	Görü meci 11
	...eskisi gibi kalmadı...	Görü meci 12
TOPLUMSALLA MA (geçmi)	...bütün bu etkinlikler topluca yapılırdı..	Görü meci 1
	...insan ili kileri,payla ım çok güzeldi...	
	...bu gibi payla ımlar insanı insan yapan...	
	...toplumu toplum yapan...	Görü meci 3
	...sosyal hayatı zenginle tiren...	
	...kültürümüzü besleyen...	
	...insan ili kileri çok güzeldi...	Görü meci 7
	...eskiden sosyal aktiviteler bugünkünden ilerdeydi..	
	...sohbet vardı...payla ım vardı...	Görü meci 8
	...gündüz erkekler, ak amları bayanlar yüzerdi... ...mahallenin delikanlıları onları korurdu...	Görü meci 1 Görü meci 11
A D YET VE GÜVEN (geçmi)	...Ganitadaki kayaların her birinin bir anlamı vardı...	Görü meci 3
	...kayaların her birinin bir anlamı vardı...	Görü meci 13
	...Ganitadaki kayaların her birinin bir anlamı vardı...	Görü meci 14
POZ T F MEKAN (geçmi)	...her ey çok do aldı...	Görü meci 7
	...do aldı...	Görü meci 11
	...daha do aldı...	
	...bozulmamı ...	Görü meci 12
	...daha do aldı...	Görü meci 16
...do al...	Yazılı anlatım 1	
NEGAT F MEKAN (günümüz)	...estetikten uzak...	
	...betonarme...	Görü meci 9
	... ehrin dokusu bozuldu...	Görü meci 11
	...güzelim ehri mahvettik...	Görü meci 12
	...tarihi doku kayboldu...	Görü meci 16

3.2.3. Restitüsyon Çalışmasına Altlık Oluşturulan Verilerle İlgili Bulgular

Çalışma alanlarına ait fiziksel veri im başlığında mekan analizleri elde edilen veriler doğrultusunda AutoCad 2014 ortamında çizilmiş, tarihi foto raflar, belediye verilerinden elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulan 1900'lü yıllara ait mevcut durum restitüsyonu referans alınarak, bir önceki yıla göre korunmuş, korunmamış ve yeni eklenen mekanlar çizimde belirtilmiştir (Tablo 17,18,19,20,21). Lambert Trabzon Harita Planı (1939), Trabzon 1 Etüt Projesi (1967), Trabzon Harita Planı (1986), Trabzon Harita Planı (2001), Trabzon Harita Planı (2014) haritalarından yararlanılmıştır.

Tablo 17.Kavak meydanına ait korunan, korunmayan,yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı

KAVAK MEYDANI (1900'lü yılların başı)	KAVAK MEYDANI (1920'li yıllar)	KAVAK MEYDANI (1930'lu yıllar)				
FONKSİYONU: Askeri birlik talim yeri	FONKSİYONU: Askeri birlik talim yeri	FONKSİYONU: Futbol				
Mevcut Durum	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Mektebi Hamidiye (Trabzon Lisesi)			Sıra Konaklar	Kavak Ağaçları	Mektebi Hamidiye	Trabzon Lisesi
Kavak Ağaçları				Kavak Meydan Çeşmesi	Türbe	Numune Hastanesi
Kavak Meydan Çeşmesi				Trabzon Çeşmesi		Futbol sahası/Toprak saha
Trabzon Çeşmesi				Şadırvan		
Türbe				Hatuncuk cami		
Şadırvan				Sıra Konaklar		
Hatuncuk cami				Toprak zemin		
Toprak zemin						

Tablo 17'nin devamı.

KAVAK MEYDANI (1940'lı yıllar)			KAVAK MEYDANI (1950'li yıllar)			KAVAK MEYDANI (1960'lı yıllar)		
FONKSİYONU: Futbol/Panayır alanı			FONKSİYONU: Futbol/Panayır alanı			FONKSİYONU: Futbol/Panayır alanı		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Trabzon Lisesi	Sıra Konaklar	Panayır alanı	Trabzon Lisesi	Kavak Ağaçları	Futbol Sahası/Çim saha	Trabzon Lisesi	Tütün Bahçesi	Çok katlı konutlar
Numune Hastanesi		Erkek Sanat Enstitüsü	Numune Hastanesi	Toprak zemin	Kapalı Spor Salonu	Numune Hastanesi	Toprak zemin	
Kavak Ağaçları			Kavak Meydan Çeşmesi	Futbol sahası/Toprak saha	Tek katlı evler	Kavak Meydan Çeşmesi	Kavak Ağaçları	
Kavak Meydan Çeşmesi			Trabzon Çeşmesi			Panayır alanı	Futbol sahası/Toprak saha	
Trabzon Çeşmesi			Şadırvan			Trabzon Çeşmesi		
Şadırvan			Hatuncuk cami			Şadırvan		
Hatuncuk cami			Tütün Bahçesi			Hatuncuk cami		
Toprak zemin			Panayır alanı			Futbol Sahası/Çim saha		
Tütün Bahçesi			Erkek Sanat Enstitüsü			Kapalı Spor Salonu		

Tablo 17'nin devamı.

KAVAK MEYDANI (1980'li yıllar)			KAVAK MEYDANI (2000'li yılların başı)			KAVAK MEYDANI (2014)		
FONKSİYONU: Futbol/Panayır alanı			FONKSİYONU: Futbol			FONKSİYONU: Futbol		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunmuş	Korunmamış	Yeni Eklenen
Trabzon Lisesi		Çok katlı konutlar	Trabzon Lisesi	Panayır alanı	Orman Bölge Müd. Sosyal Tesisleri	Trabzon Lisesi		Çok Katlı konutlar
Numune Hastanesi			Numune Hastanesi	Erkek Sanat Enstitüsü		Numune Hastanesi		
Trabzon Çeşmesi			Kavak Meydan Çeşmesi		Anadolu Teknik Meslek Lisesi	Kavak Meydan Çeşmesi		
Kavak Meydan Çeşmesi			Trabzon Çeşmesi		Çok Katlı konutlar	Trabzon Çeşmesi		
Şadırvan			Şadırvan			Şadırvan		
Futbol sahası			Hatuncuk Cami			Futbol Sahası		
Erkek Sanat Enstitüsü			Futbol Sahası			Kapalı Spor Salonu		
Panayır alanı			Kapalı Spor Salonu			Orman Bölge Lojmanları		
Hatuncuk Cami						Anadolu Ticaret Meslek Lisesi		
						Hatuncuk Cami		

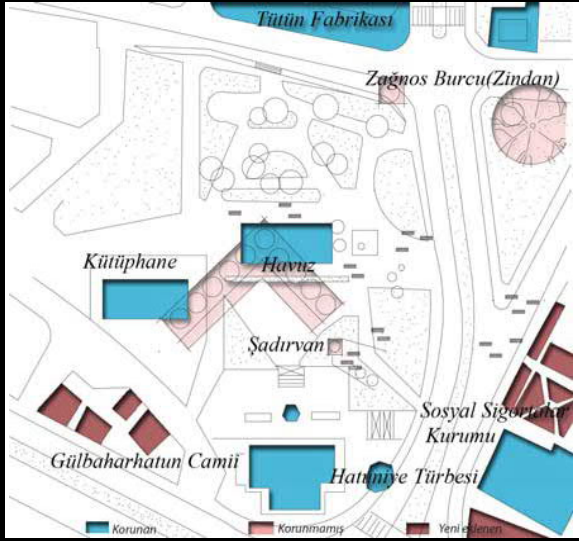
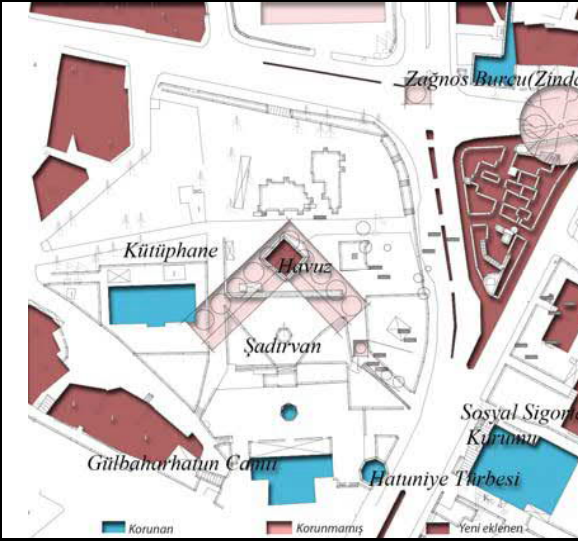
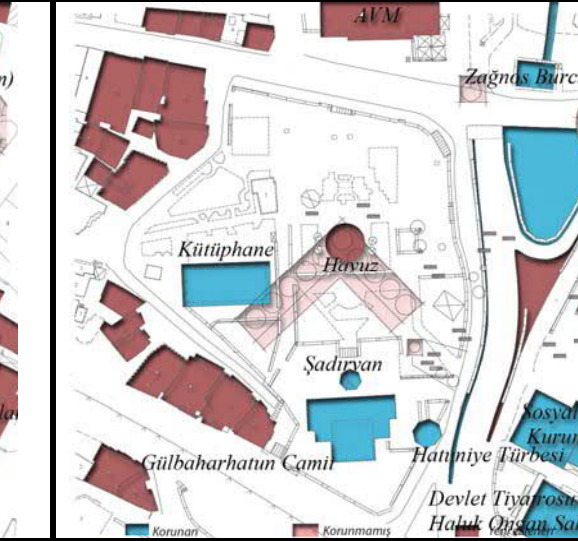
Tablo 18.Zağanos meydanına ait korunan, korunmayan, yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı

ZAĞANOS MEYDANI (1900'lü yılların başı)	ZAĞANOS MEYDANI (1920'li yıllar)	ZAĞANOS MEYDANI (1930'lu yıllar)				
FONKSİYONU: Külliye	FONKSİYONU: Külliye	FONKSİYONU: Park				
Mevcut Durum	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Zağanos Burcu	Zağanos Burcu			Zağanos Burcu	Kadri Paşa Türbesi	Daire Havuz
Kadri Paşa Türbesi	Kadri Paşa Türbesi			Mezarlık	Mezarlık	Toprak/çim
Mezarlık	Mezarlık			Gülbaharhatun Camii	Medrese	Yeşil alan
Medrese	Medrese			Hatuniye Türbesi	Asım Yusuf Türbesi	
Asım Yusuf Türbesi	Asım Yusuf Türbesi			Şadırvan	Toprak zemin	
Gülbaharhatun Camii	Gülbaharhatun Camii					
Hatuniye Türbesi	Hatuniye Türbesi					
Şadırvan	Şadırvan					
Toprak zemin	Toprak zemin					

Tablo 18'nin devamı.

ZAĞANOS MEYDANI (1940'lı yıllar)			ZAĞANOS MEYDANI (1950'li yıllar)			ZAĞANOS MEYDANI (1960'lı yıllar)		
FONKSİYONU: Park			FONKSİYONU: Park			FONKSİYONU: Park		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
		Tütün Fabrikası	Zağanos Burcu	Mezarlık	Sosyal Sigortalar Kurumu	Zağanos Burcu	Toprak/çim	Dikdörtgen Havuz
			Gülbaharhatun Camii	Daire Havuz		Gülbaharhatun Camii	Kare Havuz	
			Hatuniye Türbesi		Kütüphane	Hatuniye Türbesi		
			Şadırvan		Otobüs Durağı	Şadırvan		
			Toprak/çim		Kare Havuz	Sosyal Sigortalar Kurumu		
			Yeşil alan			Tütün Fabrikası		
			Tütün Fabrikası			Kütüphane		
						Otobüs Durağı		

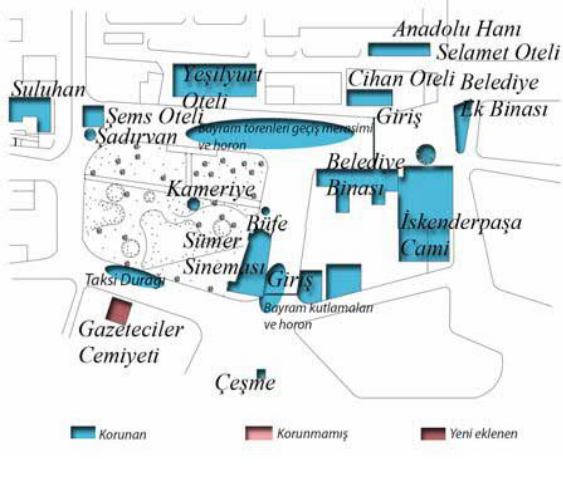
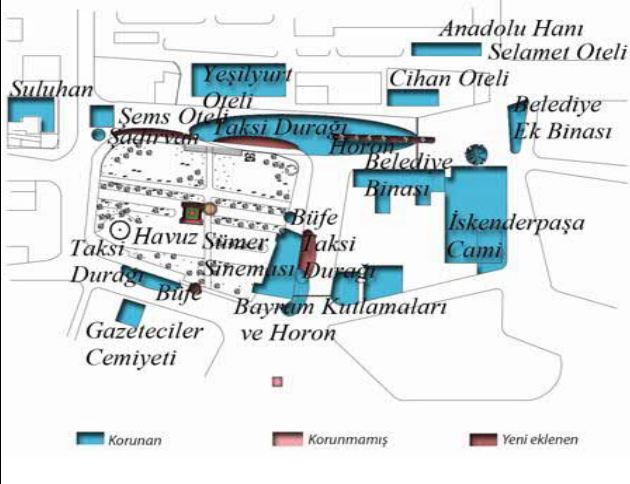
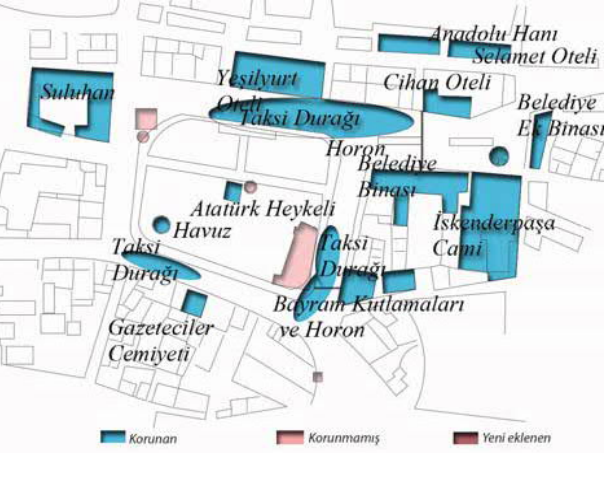
Tablo 18'nin devamı.

ZAĞANOS MEYDANI (1980'li yıllar)			ZAĞANOS MEYDANI (2000'li yılların başı)			ZAĞANOS MEYDANI (2014)		
								
FONKSİYONU: Park			FONKSİYONU: Park			FONKSİYONU: Park		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Zağanos Burcu	Otobüs Durağı	Konut alanı	Zağanos Burcu	Tütün Fabrikası	Çok Katlı Konutlar	Zağanos Burcu	Kare Havuz	AVM
Gülbaharhatun Camii		Tiyatro Binası	Gülbaharhatun Camii	Dikdörtgen Havuz	Kare Havuz	Gülbaharhatun Camii		Daire Havuz
Hatuniye Türbesi			Hatuniye Türbesi	Yeşil alan	Park alanı	Hatuniye Türbesi		Tiyatro Binası
Şadırvan			Şadırvan		Tanjant yolu	Şadırvan		Beton zemin
Dikdörtgen Havuz			Sosyal Sigortalar Kurumu			Sosyal Sigortalar Kurumu		Çok Katlı Konutlar
Sosyal Sigortalar Kurumu			Tiyatro Binası			Kütüphane		
Tütün Fabrikası						Tanjant yolu		
Yeşil alan						Tiyatro Binası		

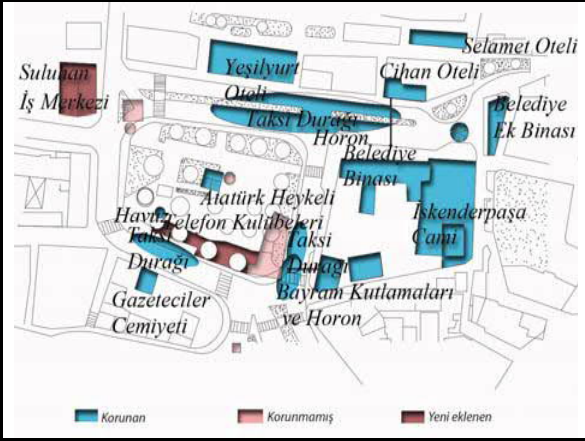
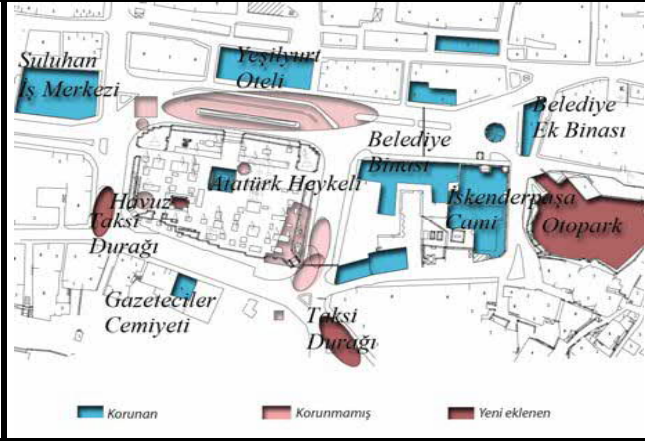
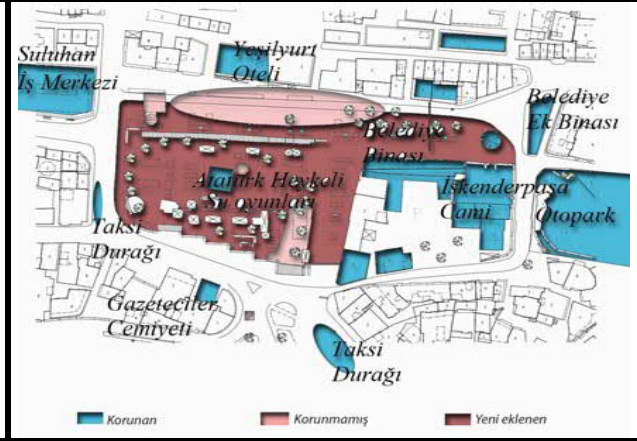
Tablo 19. Taksim meydanına ait korunan, korunmayan, yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı

TAKSİM MEYDANI (1900'lü yılların başı)	TAKSİM MEYDANI (1920'li yıllar)	TAKSİM MEYDANI (1930'lu yıllar)				
FONKSİYONU: Meydan	FONKSİYONU: Meydan					
Mevcut Durum	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Şems Oteli	Şems Oteli		Kameriye	Şems Oteli		Taksi Durağı
Şadırvan	Şadırvan			Şadırvan		Kemerli alana giriş
Yeşilyurt Oteli	Yeşilyurt Oteli			Yeşilyurt Oteli		Sutünlü meydana giriş
Cihan Oteli	Anadolu Hanı			Anadolu Hanı		Büfe
Anadolu Hanı	Suluhan			Suluhan		
Suluhan	Selamet Oteli			Selamet Oteli		
Selamet Oteli	Cihan Oteli			Cihan Oteli		
Çınar Ağacı	Çınar Ağacı			Çınar Ağacı		
Belediye Binası	Belediye Binası			Belediye Binası		
Sümer Sineması	Sümer Sineması			Sümer Sineması		
İskenderpaşa Camii	İskenderpaşa Camii			İskenderpaşa Camii		
Çeşme	Çeşme			Çeşme		
Toprak Zemin	Toprak Zemin/çim			Toprak Zemin/çim		
Belediye Ek Binası	Belediye Ek Binası			Kameriye		

Tablo 19'un devamı.

TAKSİM MEYDANI (1940'lı yıllar)			TAKSİM MEYDANI (1950'li yıllar)			TAKSİM MEYDANI (1960'lı yıllar)		
								
FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Şems Oteli / Şadırvan	Çeşme	Gazeteciler Cemiyeti	Çınar Ağacı	Çeşme	Atatürk Heykeli	Çınar Ağacı	Şems Oteli	Katlı konutlar
Yeşilyurt Oteli			Belediye Binası /Ek Binası		Çakıl Zemin/çim-katlanır sandalyeler	İskenderpaşa Camii	Şadırvan	
Çeşme/Deve Ker.						Atatürk Heykeli	Sümer Sineması	
Anadolu Hanı			İskenderpaşa Camii		Havuz			
Suluhan			Atatürk Heykeli		Taksi Durağı	Taksi durağı		
Selamet Oteli			Suluhan		Büfe	Gazteciler Cemiyeti		
Belediye Binası			Gazteciler Cemiyeti			Çakıl Zemin/katlanır sandalyeler		
Sümer Sineması			Büfe			Suluhan		
İskenderpaşa Camii			Şems Oteli / Şadırvan			Anadolu Hanı		
Kameriye/Büfe			Yeşilyurt Oteli			Yeşilyurt Oteli		
Çınar Ağacı			Selamet Oteli			Selamet Oteli		
Cihan Oteli			Anadolu Hanı			Cihan Oteli		
Alana ve Meydana Gir			Cihan Oteli			Belediye B. /Ek Bina.		
			Sümer Sineması					

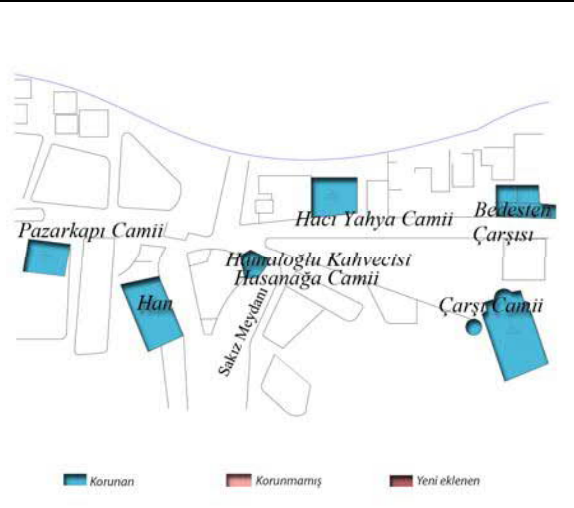
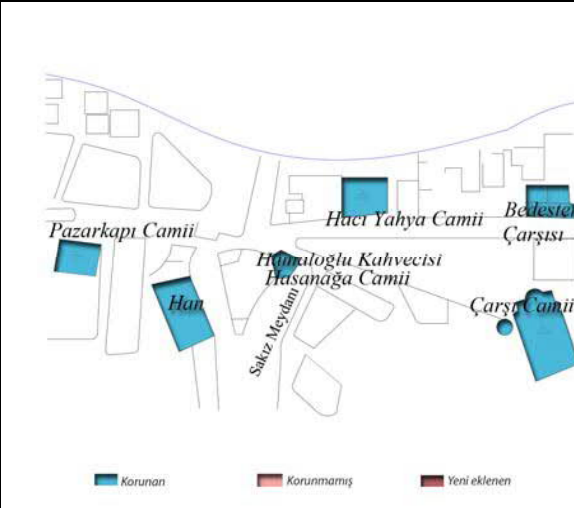
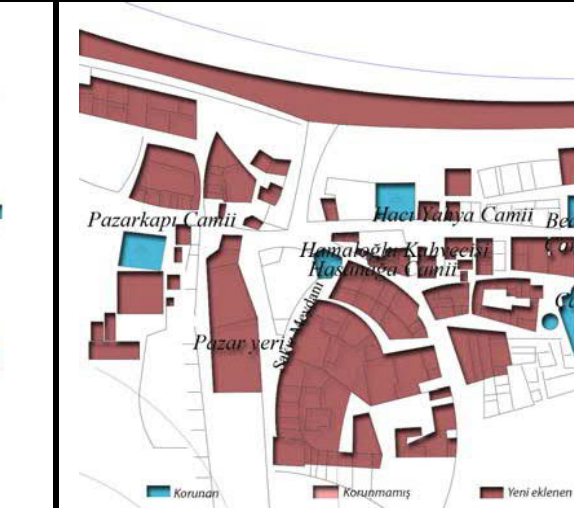
Tablo 19'un devamı.

TAKSİM MEYDANI (1980'li yıllar)			TAKSİM MEYDANI (2000'li yılların başı)			TAKSİM MEYDANI (2014)		
								
FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Belediye B. /Ek Bina	Suluhan	Beton zemin/plastik masa-sandalye	Suluhan İş Merkezi		Bilet Satış Birimi	Atatürk Heykeli	Telefon Kulübeleri	Beton zemin/ahşap oturma birimleri
İskenderpaşa Camii	Anadolu Hanı	Telefon Kulübeleri	Belediye B. /Ek Bina		Otopark	İskenderpaşa Camii	Bilet Satış Birimi	oturma birimleri
Atatürk Heykeli		Ayakkabı boyacıları	İskenderpaşa Camii			Gazeteciler Cemiyeti		Küçük Havuzlar
Gazeteciler Cemiyeti		Posthane	Atatürk Heykeli			Suluhan İş Merkezi		Bisiklet park yeri
Havuz		cafe	Gazeteciler Cemiyeti			Ayakkabı boyacıları		Sergi alanı
Taksi Durağı		Kuaför	Ayakkabı boyacıları			Ptt/ cafe /Kuaför/ Büfe		Su oyunları
Yeşilyurt Otel		Hediyeleş eşya dükkanı	Beton zemin/plastik masa-sandalye			Otopark		
Cihan Otel		Suluhan İş Merkezi	Ptt/ cafe /Kuaför/ Büfe			Belediye B. /Ek Bina		
Selamet Otel			Hediyeleş eşya dükkanı			Cihan Otel		
Çınar Ağacı			Cihan Otel			Selamet Otel		
			Selamet Otel			Çınar Ağacı		

Tablo 20. Sakız meydanına ait korunan, korunmayan, yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı

SAKIZ MEYDANI (1900'li yılların başı)	SAKIZ MEYDANI (1920'li yıllar)	SAKIZ MEYDANI (1930'lu yıllar)
	<p style="text-align: center;"> ■ Korunan ■ Korunmamış ■ Yeni eklenen </p>	<p style="text-align: center;"> ■ Korunan ■ Korunmamış ■ Yeni eklenen </p>
FONKSİYONU: Meydan	FONKSİYONU: Meydan	FONKSİYONU: Meydan
Mevcut Durum	Korunan Korunmayan Yeni Eklenen	Korunan Korunmayan Yeni Eklenen
Pazarkapı Camii		
Han		
Hamaloğlu Kahvecisi		
Hasanağa Camii		
Hacı Yahya Camii		
Bedesten Çarşısı		
Çarşı Camii		
Kıyı alanı		

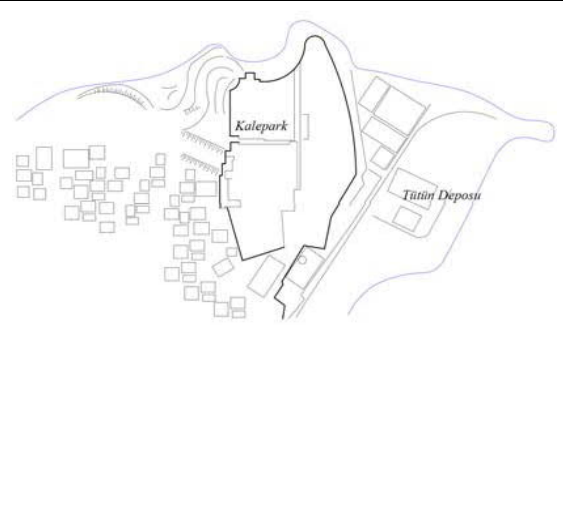
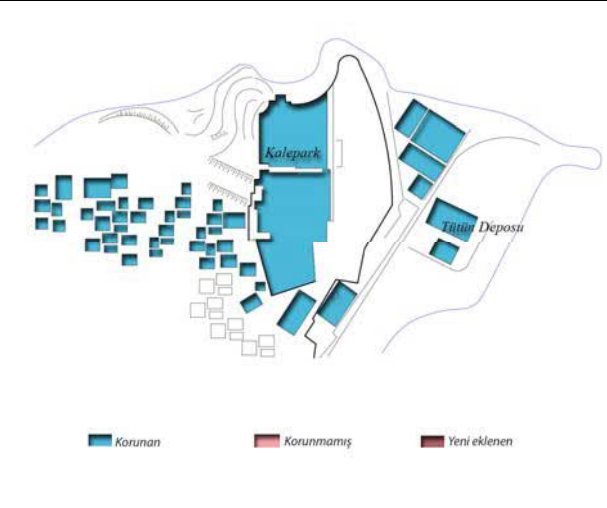
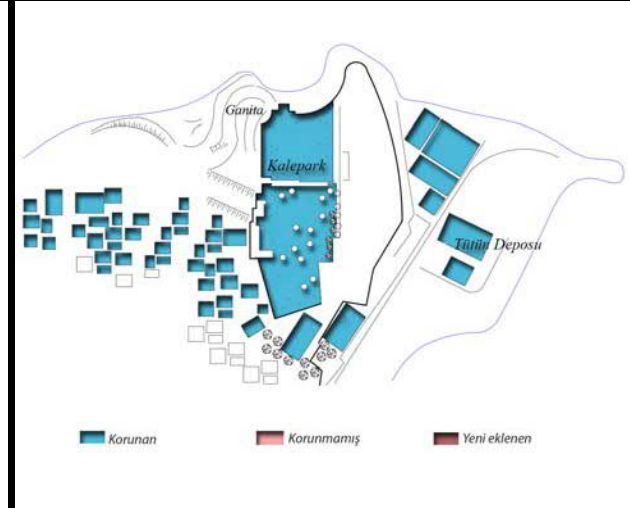
Tablo 20'nin devamı.

SAKIZ MEYDANI (1940'lı yıllar)			SAKIZ MEYDANI (1950'li yıllar)			SAKIZ MEYDANI (1960'lı yıllar)		
								
FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Pazarkapı Camii			Pazarkapı Camii			Pazarkapı Camii	Kıyı alanı	Pazar yeri (Han)
Han			Han			Hamaloğlu Kahvecisi		Züccaciye dükkanları
Hamaloğlu Kahvecisi			Hamaloğlu Kahvecisi			Hasanağa Camii		Çok Katlı Konutlar
Hasanağa Camii			Hasanağa Camii			Hacı Yahya Camii		
Hacı Yahya Camii			Hacı Yahya Camii			Bedesten Çarşısı		
Bedesten Çarşısı			Bedesten Çarşısı			Çarşı Camii		
Çarşı Camii			Çarşı Camii					
Kıyı alanı			Kıyı alanı					

Tablo 20'nin devamı.

SAKIZ MEYDANI (1980'li yıllar)			SAKIZ MEYDANI (2000'li yılların başı)			SAKIZ MEYDANI (2014)		
FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Pazarkapı Camii	Kıyı alanı	Sahil Yolu	Pazarkapı Camii	Kıyı alanı	Çok Katlı Konutlar	Pazarkapı Camii	Kıyı alanı	Çok Katlı Konutlar
Han (Pazar yeri)		Çok Katlı Konutlar	Pazar yeri (Han)			Pazar yeri (Han)		
Hamaloğlu Kahvecisi		Dolmuş Durağı	Hamaloğlu Kahvecisi			Hamaloğlu Kahvecisi		
Hasanpaşa Camii		Züccaciye dükkanları	Hasanpaşa Camii			Hasanpaşa Camii		
Hacı Yahya Camii			Hacı Yahya Camii			Hacı Yahya Camii		
Bedesten Çarşısı			Bedesten Çarşısı			Bedesten Çarşısı		
Çarşı Camii			Çarşı Camii			Çarşı Camii		
			Sahil Yolu			Sahil Yolu		
			Dolmuş Durağı			Dolmuş Durağı		

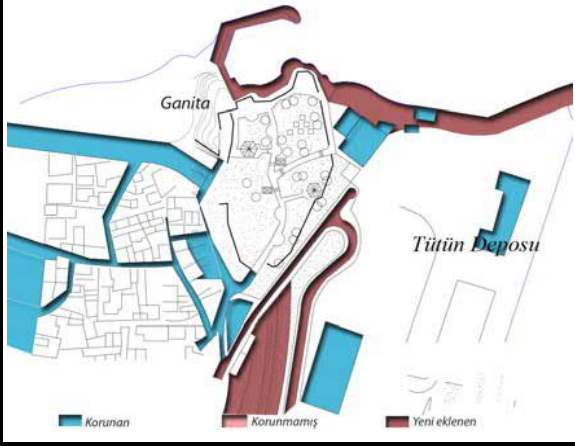
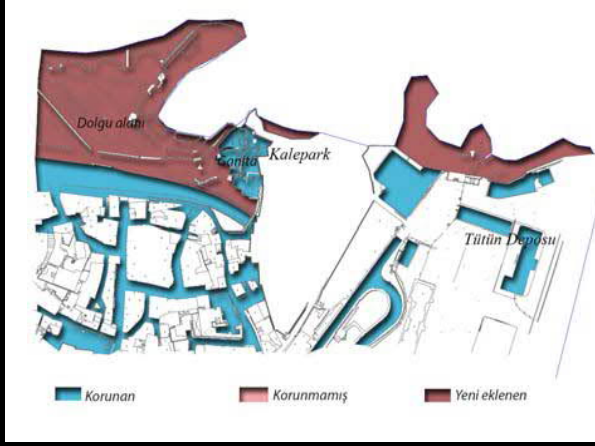
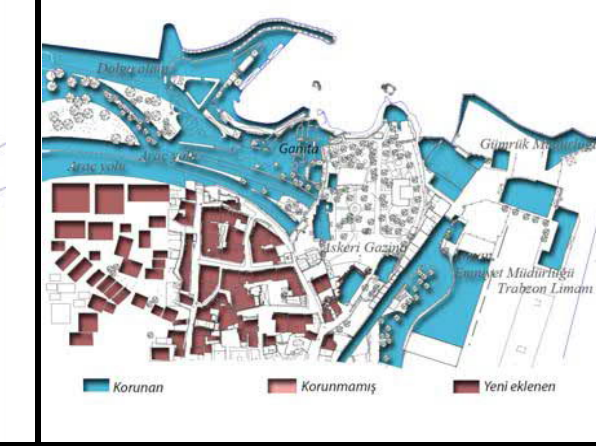
Tablo 21. Güzelhisar meydanına ait korunan, korunmayan, yeni eklenen etkinliklerin ve mekanların yıllara göre dağılımı

GÜZELHİSAR MEYDANI (1900'lü yılların başı)	GÜZELHİSAR MEYDANI (1920'li yıllar)			GÜZELHİSAR MEYDANI (1930'lu yıllar)		
						
FONKSİYONU: Meydan	FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan		
Mevcut Durum	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Kalepark	Kalepark			Kalepark		Ganita
Tek katlı konutlar	Tek katlı konutlar			Tek katlı konutlar		katlanır sandalyeler
Tütün Deposu	Tütün Deposu			Tütün Deposu		
Kumsal/Kıyı alanı	Kumsal/Kıyı alanı			Kumsal/Kıyı alanı		

Tablo 21'in devamı.

GÜZELHİSAR MEYDANI (1940'lı yıllar)			GÜZELHİSAR MEYDANI (1950'li yıllar)			GÜZELHİSAR MEYDANI (1960'lı yıllar)		
FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Meydan		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Kalepark			Kalepark		Çok Katlı Konutlar	Kalepark	Tek katlı konutlar	Çok Katlı Apartmanlar
Tek katlı konutlar			Tek katlı konutlar		Liman	Ganita Çay Bahçesi	Kumsal/Kıyı alanı	Liman
Tütün Deposu			Tütün Deposu			Tütün Deposu		Tünel
Kumsal/Kıyı alanı			Kumsal/Kıyı alanı				Oturma elemanları (katlanır sandalyeler)	Araç yolu
Katlanır sandalyeler			Ganita Çay Bahçesi					Dolgu alanı
			Oturma elemanları (katlanır sandalyeler)					

Tablo 21'in devamı.

GÜZELHİSAR MEYDANI (1980'li yıllar)			GÜZELHİSAR MEYDANI (2000'li yılların başı)			GÜZELHİSAR MEYDANI (2014)		
								
FONKSİYONU: Meydan			FONKSİYONU: Askeri alan			FONKSİYONU: Askeri alan		
Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen	Korunan	Korunmayan	Yeni Eklenen
Kalepark		Dolgu alanı	Kalepark	Kumsal/Kıyı alanı	Dolgu alanı	Kalepark	Tütün Deposu	Çok Katlı Apartmanlar
Tütün Deposu			Tütün Deposu	Oturma elemanları (katlanır sandalyeler)	Çok Katlı Apartmanlar	Ganita Çay Bahçesi	Kumsal/Kıyı alanı	
Ganita Çay Bahçesi			Ganita Çay Bahçesi		Plastik masa/sandalye	Tünel		
Oturma elemanları (katlanır sandalyeler)			Araç yolu			Plastik masa/sandalye		
Tünel			Tünel			Liman		
Liman			Liman			Araç yolu		
Araç yolu								

3.4. Üçüncü A ama: Tüm A amalardan Elde Edilen Verilerin Kıyaslanması

Çalışma alanlarına ait, belirlenen etkinlik ve mekan tanımlarının toplam sıklığı (f) ve yüzde dağılımları ile literatürde tanımlanan yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan, negatif mekan kavramlarına karşılık gelen ifadelerin tekrarlanabilirlik toplam sıklığı (f) ve yüzde dağılımları fiziksel ve algısal değişim analizleri doğrultusunda irdelenmiştir.

Kavak meydanına ait geçmiş etkinlik tanımları tekrarlanabilirlik yüzde dağılımlarına göre, Bayram kutlamaları (%33) ve futbol (%33) öne çıkmaktadır (Tablo 22).

Tablo 22. Kavak meydanı geçmi ve günümüz etkinlik tanımları toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	Etkinlik Tanımı					
	Askeri talim yapma	Bayram kutlamaları	Futbol	Ok atma	Seyir	Diğer
G 1		x	x			
G 2	x	x	x	x		
G 3		x				
G 4		x	x			
G 5		x	x			
G 6			x			
G 7		x	x			
G 8					x	
G 10		x	x		x	
G 11		x	x		x	
G 12		x	x	x		x
G 13	x		x		x	
G 14	x		x		x	
G 16		x	x			
S.AN 1		x				x
S.AN 2		x				x
S.AN 3	x	x				
S.AN 4			x			x
S.AN 5		x	x			
S.AN 6		x				
Y.AN 2			x			
Toplam	4	15	15	2	5	4
Yüzde	%9	%33	%33	%4	%11	%9

Kavak meydanına ait geçmi mekan tanımlarında ise geni ,bo ,düz alan tanımlaması (%15), Trabzon Lisesi (%13) ve panayır alanı (%11) öne çıkan tanımlamalar olmu tur (Tablo 23).

Tablo 23. Kavak meydanı geçmi ve günümüz mekan tanımları toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	Mekan Tanımı													
	Panayır Alanı	Spor Aksı	Geni , bo , düz alan	Orman Lojmanları	Stat (sumi çim)	Kavak ağaçları	Tütün Bahçeleri	Numune Hastanesi	adlıran	Toprak saha	Sıra konaklar	Narenciye bahçeleri	Trabzon lisesi	Di er
G 1	x	x	x	x										
G 2			x											
G 3	x													
G 4	x		x											
G 5	x					x								
G 6			x			x	x	x						
G 7	x		x				x							
G 8									x	x				
G 9				x					x	x	x	x		
G 10	x		x	x					x					
G 11	x		x	x			x						x	
G 12	x		x				x						x	
G 13			x		x	x			x	x	x		x	
G 14			x	x	x	x				x	x		x	
G 16			x	x	x	x	x	x					x	
S.AN 1	x	x		x	x	x		x		x		x	x	x
S.AN 2			x										x	x
S.AN 3											x		x	
S.AN 4								x						
S.AN 7			x					x	x			x	x	x
Y.AN 1													x	x
Y.AN 2													x	x
Toplam	9	2	13	7	4	6	5	5	5	5	4	3	11	5
Yüzde	%11	%2	%15	%8	%5	%7	%6	%6	%6	%6	%5	%4	%13	%6

Günümüz de erlendirildi inde algısal de i im ba lamında Kavak meydanı yabancılaşma (%29) ve negatif mekan (%27) tanımları, geçmi de erlendirildi inde ise toplumsallaşma (%21), pozitif mekan (%16), aidiyet ve güven (%7) tanımları öne çıkan kavramlar olmu tur (Tablo 24).

Tablo 24. Kavak meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	Kavram Tanımı				
	Yabancılaşma	Toplumsallaşma	Aidiyet ve Güven	Pozitif Mekan	Negatif Mekan
G 1	1	1	1	1	1
G 2	1		1	1	1
G 3	1			1	1
G 4				1	1
G 5	1			1	1
G 6		1			2
G 7	1	2			1
G 8	1				
G 9	2	1		1	2
G 10		1		1	
G 11	1		1		
G 12	4			1	2
G 13	1				1
G 14				1	2
G 16	1	1			
S.AN 1	1				
Y.AN 2		5	1		
Toplam	16	12	4	9	15
Yüzde	%29	%21	%7	%16	%27

Za anos meydanına ait geçmi etkinlik tanımları tekrarlanabilirlik yüzde dağılımlarına göre, havuz etrafı oturma ve seyir (%60) oranında öne çıkan etkinlik olmu tur (Tablo 25).

Tablo 25. Za anos meydanı geçmi ve günümüz etkinlik tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	Etkinlik Tanımı				
	Dinlenme	Oturma-seyir	Tiyatro gösterileri	Mitingler	Diğer
G 3	x				
G 4		x			x
G 7			x	x	
G 10		x			
G 11		x			
G 12		x			
G 13		x			
G 14		x			
Y.AN 2		x			
Toplam	1	6	1	1	1
Yüzde	%10	%60	%10	%10	%10

Za anos meydanına ait geçmi mekan tanımlarında ise mezarlık (%13), havuz (%11) ve narenciye bahçeleri (%11) öne çıkan tanımlamalar olmu tur (Tablo 26).

Tablo 26. Za anos meydanı geçmi ve günümüz mekan tanımı toplam sıklı ı ve yüzde da ılımları

Örnekleme grubu	Mekan Tanımı														
	Küllüye	Mezarlık	Atapark	Otobüs Durakları	Panayır Alanı	SSK-Tiyatro Binası	Havuz	Narenciye bahçeleri	Suat Oyman Parkı	Boş alan	Za anos Zindanı	Gülbaharhatun Türbesi	Tarihi surlar	Daha Büyük	Diğer
G 1								X							
G 2	X	X	X												
G 3				X	X	X	X							X	X
G 4		X	X		X		X							X	
G 6							X	X	X						X
G 7		X						X							
G 8							X	X							
G 9									X						X
G 10		X	X	X	X	X	X	X	X	X					
G 11		X		X	X	X									
G 12		X			X					X					
G 13		X	X	X	X	X	X	X	X	X					
G 14		X	X	X	X	X	X	X	X	X					
G 16		X	X	X		X	X	X	X						
S.AN 1											X		X		
Y.AN 1												X			
Toplam	1	10	6	5	7	6	8	8	6	5	1	1	1	2	3
Yüzde	%1	%13	%8	%7	%9	%8	%11	%11	%8	%7	%1	%1	%1	%3	%4

Günümüz de erlendirildi inde algısal de i im ba lamında Za anos meydanı yabancıla ma (%31) ve negatif mekan (%11) tanımları, geçmi de erlendirildi inde ise toplumsalla ma (%17), pozitif mekan (%31), aidiyet ve güven (%11) tanımları öne çıkan kavramlar olmu tur (Tablo 27).

Tablo 27. Za anos meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklı ı ve yüzde da ılımları

Örneklem grubu	Kavram Tanımı				
	Yabancıla ma	Toplumsalla ma	Aidiyet ve Güven	Pozitif Mekan	Negatif Mekan
G 1	1	1	1	6	
G 2	1		2		
G 3	1			1	
G 6		1			
G 7	3	2			
G 8		1	1		
G 9	2	1		2	3
G 10	1			1	
G 11	1			1	
G 12	4				1
Y.AN 1	1				
Toplam	11	6	4	11	4
Yüzde	%31	%17	%11	%31	%11

Taksim meydanına ait geçmi etkinlik tanımları tekrarlanabilirlik yüzde da ılımlarına göre Bayram kutlamaları (%25) ve müzik dinletileri (%14) öne çıkmaktadır (Tablo 28).

Tablo 28. Taksim meydanı geçmi ve günümüz etkinlik tanımı toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	Etkinlik Tanımı										
	Bayram kutlamaları	Müzik Dinletileri	Sohbet	Dinlenme-Konaklama	Kahve-çay içme	Tiyatro Seyir	dam	Nargile içme	Sahne, film gösterileri	Haber (radyo) dinleme	Diğer
G 1	x	x			x	x					
G 2	x			x			x			x	x
G 4	x				x				x		
G 6	x			x		x					x
G 7	x		x				x				x
G 8	x	x				x					x
G 9		x	x								
G 10	x			x			x				
G 11		x	x								
G 12	x	x	x		x			x			
G 13	x										
G 14	x		x				x				
G 15	x										
G 16	x										
S.AN 1		x			x			x		x	x
S.AN 5				x							
S.AN 6	x	x	x						x		
S.AN 7	x										
S.AN 8	x			x							
Y.AN 1		x									x
Toplam	15	8	6	5	4	3	4	2	2	2	6
Yüzde	%26	%14	%11	%9	%7	%5	%7	%4	%4	%4	%10

Taksim meydanına ait geçmi mekan tanımlarında ise Sümer sineması (%11), ems oteli (%10), meydan parkı içerisindeki katlanır sandalyeler (%10) ve sinemalar (%10) öne çıkan mekan tanımlamaları olmuştur (Tablo 29).

Tablo 29. Taksim meydanı geçmi ve günümüz mekan tanımını toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	Mekan Tanımı														
	Sümer Sineması	ems Otel	Sinemalar	Katlanır Sandalyeler	Bahçeli evler	Çakıl taşları	Suluhan	ki kaplı	Havuz	Ayakkabı boyacıları	Çiçekler	Çınar ağacı	Anadolu Hamı	Daha Büyük	adıran
G 1			X												
G 2				X						X					
G 5					X	X					X				
G 6			X	X					X			X	X		
G 7									X			X		X	
G 8		X	X	X	X	X									
G 9	X				X	X								X	
G 10	X	X			X	X	X	X			X		X		X
G 11														X	
G 12	X	X								X				X	X
G 13	X	X												X	
G 14	X	X												X	X
G 15			X				X								
G 16			X		X		X								
S.AN 1		X		X		X	X	X	X	X	X	X			
S.AN 4		X													
S.AN 5	X							X	X		X				
S.AN 7	X			X		X	X								
S.AN 8	X		X	X											
Y.AN 1			X	X											
Toplam	8	7	7	7	5	6	5	3	4	3	4	3	2	6	3
Yüzde	%11	%10	%10	%10	%7	%8	%7	%4	%5	%4	%5	%4	%3	%8	%4

Günümüz de erlendirildi inde algısal de i im ba lamında Taksim meydanı yabancılaşma (%26) ve negatif mekan (%32) tanımları, geçmi de erlendirildi inde ise toplumsalla ma (%19), pozitif mekan (%14), aidiyet ve güven (%9) tanımları öne çıkan kavramlar olmu tur (Tablo30).

Tablo 30. Taksim meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	Kavram Tanımı				
	Yabancılaşma	Toplumsallaşma	Aidiyet ve Güven	Pozitif Mekan	Negatif Mekan
G 1	1	2	1	4	
G 2	1		2	1	5
G 3	1	1			1
G 4			4	2	7
G 5				1	3
G 6	2	2		1	2
G 7	3	3			
G 8	1	1		1	1
G 9	4	5		1	1
G 10	2	2		2	4
G 11	5			1	5
G 12	1			1	2
G 13	1				3
G 14	1				2
G 15	1			1	1
G 16	3	3	1	2	3
S.AN 1	4			2	
S.AN 2					1
S.AN 6		2			
S.AN 7		2			
S.AN 8	4	3	2		5
Toplam	35	26	12	19	44
Yüzde	%26	%19	%9	%14	%32

Sakız meydanına ait geçmiş etkinlik tanımları tekrarlanabilirlik yüzde dağılımlarına göre, damla sakızı satma (%21) ve çay, kahve, nargile içme (%21) öne çıkmaktadır (Tablo 31).

Tablo 31.Sakız meydanına ait geçmi ve günümüz etkinlik tanımı toplam sıklı ı ve yüzde da ılımları

Örneklem grubu	Etkinlik Tanımı					
	Damla Sakızı Satma	Mangalda Kahve Çevirme	Duvara yaslanma	Sohbet etme	Çay,kahve,nar gile içme	Oturma
G 3	x	x				
G 4			x	x	x	
G 6					x	x
G 7	x			x	x	x
G 15						
Y.AN 1		x				
Y.AN 2	x		x			
Toplam	3	2	2	2	3	2
Yüzde	%21	% 14	% 14	% 14	%21	% 14

Sakız meydanına ait geçmi mekan tanımlarında ise küçük bir alan tanımlaması (%25) ve balıkxane (%25) öne çıkan tanımlamalar olmu tur (Tablo 32).

Tablo 32. Sakız meydanına ait geçmi ve günümüz mekan tanımı toplam sıklı ı ve yüzde da ılımları

Örneklem grubu	Mekan Tanımı					
	Küçük bir alan	Balıkxane	Han	Pazaryeri	Hasana a Camii	Di er
G 2	x					
G 3		x				
G 4	x					
G 15			x	x		x
Y.AN 1					x	
Y.AN 2		x				
Toplam	2	2	1	1	1	1
Yüzde	%25	%25	% 10	% 10	% 10	% 10

Günümüz de erlendirildi inde algısal de i im ba lamında Sakız meydanı yabancıla ma (%31), geçmi de erlendirildi inde ise toplumsalla ma (%38) aidiyet ve güven (%31) tanımları öne çıkan kavramlar olmu tur (Tablo 33).

Tablo 33. Sakız meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	Kavram Tanımı				
	Yabancılaşma	Toplumsallaşma	Aidiyet ve Güven	Pozitif Mekan	Negatif Mekan
G 2	2		1		
G 4			1		
G 6		1	1		
G 7		2			
G 15	2	2	1		
Toplam	4	5	4		
Yüzde	%31	%38	%31		

Güzelhisar meydanına ait geçmiş etkinlik tanımları tekrarlanabilirlik yüzde dağılımlarına göre, denizde yüzme (%27), kayıkla balık avlamak (%19) ve müzik dinletileri (%19) oranında öne çıkan etkinlikler olmuştur (Tablo 34).

Tablo 34. Güzelhisar meydanına ait geçmiş ve günümüz etkinlik tanımları toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	Etkinlik Tanımı						
	Yüzme	Gemilerle uurlama-karşılaşma	Balıklar düzenleme	Müzik dinletileri	Tiyatro seyir	Kayıkla Balık avlama	Diğer
G 1	x	x	x	x			
G 3		x	x	x			x
G 5					x		
G 7	x					x	x
G 8				x			
G 11	x					x	
G 12	x					x	
G 13	x		x	x		x	
G 14	x		x	x		x	
G 16	x						
Toplam	7	2	4	5	1	5	2
Yüzde	%27	%8	%15	%19	%4	%19	%8

Güzelhisar meydanına ait geçmi mekan tanımlarında ise Kalepark (%32), Ganita (%26) ve kayalar (%16) öne çıkan tanımlamalar olmu tur (Tablo 35).

Tablo 35.Güzelhisar meydanına ait geçmi ve günümüz mekan tanımları toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	Mekan Tanımı					
	Kalepark	Ganita	Kayalar	Halka açık	Güzel manzara	Diğer
G 1	x					
G 3	x	x	x			x
G 5				x		
G 7	x				x	
G 8	x			x		
G 11		x				
G 13	x	x	x			
G 14	x	x	x			
Y.AN 1		x				x
Toplam	6	5	3	2	1	2
Yüzde	%32	%26	%16	%11	%5	%11

Günümüz de erlendirildi inde algısal de i im ba lamında Güzelhisar meydanı yabancılaşma(%30) ve negatif mekan (%15)tanımları, geçmi de erlendirildi inde ise toplumsallaşma (%30) ,pozitif mekan (%15), aidiyet ve güven (%10) tanımları öne çıkan kavramlar olmu tur (Tablo 36).

Tablo 36. Güzelhisar meydanına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklığı ve yüzde dağılımları

Örneklem grubu	Kavram Tanımı				
	Yabancılaşma	Toplumsallaşma	Aidiyet ve Güven	Pozitif Mekan	Negatif Mekan
G 1		3			
G 3	1	4	1		
G 5	3				
G 7	1	1		1	
G 8	1	2			
G 9	2			1	2
G 11	1	1		1	1
G 12	1	1		1	1
G 13			1		
G 14			1		
G 16				1	1
Y.AN 1				1	
Toplam	10	11	3	6	5
Yüzde	%30	%30	%10	%15	%15

Kültürel değişimin fiziksel değişim bağlamında etkinlik-mekan ilişkisinin çözümlenmesinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Etkinlik-mekan ilişkisi frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve yarım standart sapma değerleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Etkinlik frekans da ılımı ve Mekan frekans da ılımı göstergelerine yönelik toplam etkinlik sayısı, korunan etkinlik sayısı ve toplam mekan sayısı, korunan mekan sayısına ba lı olarak Korunan Etkinlik ve Korunan Mekan sayısının (%) yüzde oranları belirlenerek kültürel de i imin fiziksel de i im ba lamında etkinlik-mekan ili kisi elde edilen veriler do rultusunda irdelenmi tir (Tablo 37,38).

Tablo 37. Etkinlik Frekans Da ılımı Göstergeleri

	Toplam Etkinlik Frekans Da ılımı	Korunan Etkinlik Frekans Da ılımı	Korunmamı Etkinlik Frekans Da ılımı
Kavak Meydanı	3	1	2
Za anos Meydanı	6	2	4
Sakız Meydanı	6	5	1
Taksim Meydanı	11	5	6
Güzelhisar Meydanı	9	1	8

Tablo 38. Mekan Frekans Da ılımı Göstergeleri

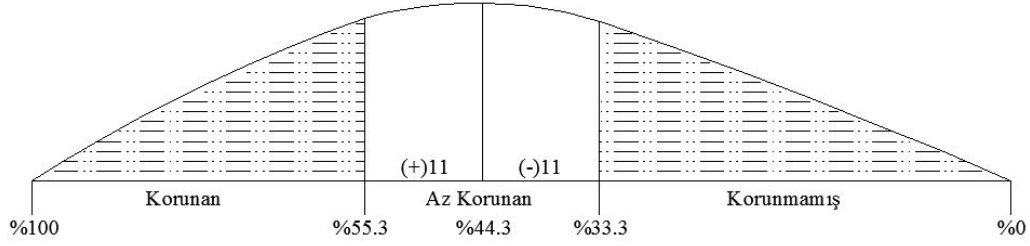
	Toplam Mekan Frekans Da ılımı	Korunan Mekan Frekans Da ılımı	Korunmamı Mekan Frekans Da ılımı
Kavak Meydanı	21	10	11
Za anos Meydanı	29	8	21
Sakız Meydanı	14	9	3
Taksim Meydanı	41	14	23
Güzelhisar Meydanı	12	6	6

Korunan etkinlik ve mekan da ılımının istatistiki olarak anlamlı olup olmadı mın belirlenmesi amacıyla, yüzde da ılımları (Tablo 39) yarım standart sapma aralı ndan yararlanılarak analiz edilmi tir.

Tablo 39. Etkinlik ve Mekan Korunma Yüzdeleri

	Korunan Etkinlik (%)	Korunan Mekan (%)
Kavak Meydanı	33	48
Za anos Meydanı	33	28
Sakız Meydanı	83	64
Taksim Meydanı	45	34
Güzelhisar Meydanı	11	50

Çalışma alanları “Korunan (Etkinlik ve Mekan Korunmuş), Az Korunan (Etkinlik korunmuş-Mekan değişmiş ya da Mekan korunmuş-Etkinlik değişmiş), Korunmayan (Etkinlik ve Mekan değişmiş) “ başlıkları altında üç gruba ayrılmıştır. Aritmetik ortalama ve (+) (-) yarım standart sapma aralığından yararlanılarak, çıkan sonuca göre %44.3 aritmetik ortalama ve yarım standart sapma (+11,-11) ile %55.3 ve üzeri “Korunan”, %33.3 ve altı “Korunmayan” alan, %55.3 ve %33.3 aralığında kalan “Az Korunan” alan olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 64).

Şekil 66. Korunan, Az Korunan, Korunmayan alanlarına ilişkin (%) aralığı

% 100 - % 55.3 aralığı Korunan, % 55.3 - % 33.3 aralığı Az Korunan ve % 33.3 - 0 aralığı ise Korunmayan olarak tespit edilmiştir. Bu sınıflandırmaya göre Kavak Meydanı korunan etkinlik ve korunan mekan yüzdelerinin aritmetik ortalaması % 41.5, Zağanos Meydanı korunan etkinlik ve korunan mekan yüzdelerinin aritmetik ortalaması % 33, Sakız Meydanı korunan etkinlik ve korunan mekan yüzdelerinin aritmetik ortalaması % 85, Taksim Meydanı korunan etkinlik ve korunan mekan yüzdelerinin aritmetik ortalaması % 40.5, Güzelhisar Meydanı korunan etkinlik ve korunan mekan yüzdelerinin aritmetik ortalaması % 22 olarak hesaplanmıştır (Tablo 40).

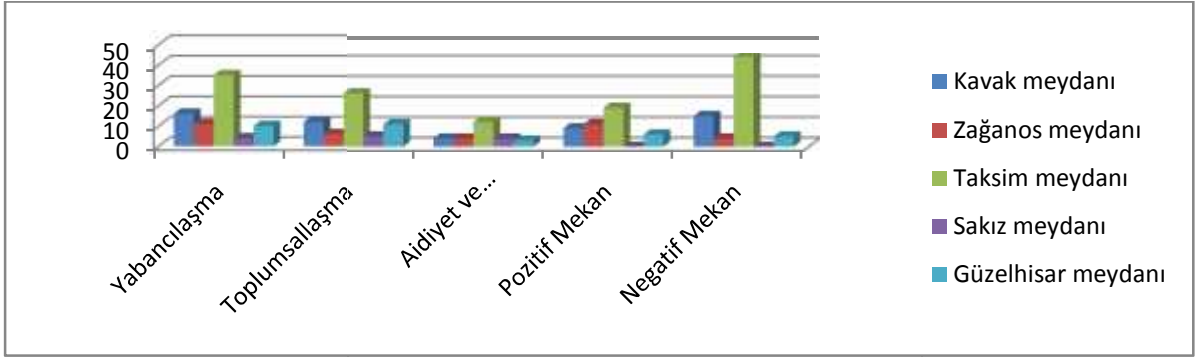
Tablo 40. Çalışma alanlarına ait korunmuşluk göstergeleri

	Korunan Etkinlik (%)	Korunan Mekan (%)	Aritmetik Ort.	
Kavak Meydanı	33	48	40.5	Az Korunan
Zağanos Meydanı	33	28	30.5	Korunmayan
Sakız Meydanı	83	64	73.5	Korunan
Taksim Meydanı	45	34	39.5	Az Korunan
Güzelhisar Meydanı	11	50	30.5	Korunmayan

Çalı ma alanlarına ait kavramların tekrarlanabilirlik toplam sıklı ı (f) ve yüzde da ılımları incelenmiştir (Tablo 41). Elde edilen veriler do rultusunda günümüz de erlendirildi inde Taksim meydanı yabancıla ma ve negatif mekan kavramı tekrarlanabilirlik toplam sıklı ına göre en yüksek de ere sahiptir. *Yabancıla ma* kavramının tekrarlanabilirlik toplam sıklı ına göre en dü ük de eri ise Sakız meydanı almı tır ve Sakız meydanı için negatif mekan tanımlamasına yer verilmemi tir. Yabancıla ma kavramının tekrarlanabilirlik toplam sıklı ına göre ikinci sırayı Kavak meydanı, üçüncü ve dördüncü sırayı Za anos meydanı ve Güzelhisar meydanı almaktadır. Geçmi de erlendirildi inde ise toplumsalla ma, aidiyet ve güven, pozitif mekan kavramlarının tekrarlanabilirlik toplam sıklı ına göre en yüksek de ere sahip meydan Taksim meydanıdır. Toplumsalla ma kavramının tekrarlanabilirlik toplam sıklı ına göre ikinci ve üçüncü sırayı Kavak meydanı ve Güzelhisar meydanı almaktadır. Pozitif mekan kavramı de erlendirildi inde Za anos meydanı ikinci en yüksek de ere sahip meydanıdır.

Tablo 41. Çalı ma alanlarına ait kavramların tekrarlanabilirlik yüzde da ılımları

	Kavak M.	Za anos M.	Taksim M.	Sakız M.	Güzelhisar M.
Yabancıla ma	%21	%14	%46	%5	%13
Toplumsalla ma	%20	%10	%43	%8	%18
Aidiyet ve Güven	%15	%15	%44	%15	%11
Pozitif Mekan	%20	%24	%42	-	%13
Negatif Mekan	%22	%6	%65	-	%7

ekil 67. Kavramların çalı ma alanlarına göre da ılımı

Yapılan görü meler do rultusunda kullanım durumu da sorgulanmı ve görü meye katılanların hiçbirinin bu alanları kullanmak istemedikleri ve kullanmadıkları da tespit edilmi tir. Güvenilirlik çalı ması için Miles ve Hubermann (1994)'ın "Güvenilirlik = ((Görü Birli i) : (Görü Birli i + Görü Ayrılı ı)) x 100 formülü kullanılmı tir. Tanımlanan kavramlara kar ılık gelen ifadelerin güvenilirlik analizinde uyu um yüzdesi % 100 olarak hesaplanmı tir.

4. TARTI MA

Çevresindeki uzak ya da yakın öteki toplumlarla alı veri içinde bulunan açık bir sistem olarak görülen kültür kavramı (Emery, 1972); fiziksel çevre ile bir bütün olarak ele alınır ve mekanın bir yansıması olarak kabul görür (Lang, 1987). İnsanların ya adıkları fiziksel çevreyle anlamlar bulma ihtiyacı (Carr ve di ., 1992), süreklilik ile sağlanır ve bu durum insanın mekana aidiyet ve güven duygusu oluşturmaya katkı sağlar. Bu araştırma kültürün mekana yansımasının somut bir şekilde de gösterilebilmesi için etkinliği, etkinliğe olanak sağlayan mekansal özelliklerin ve algısal boyutunun incelenmesi yönünde planlanmıştır. Tarihi süreç içerisinde de i mi inceleyen *Mekan-Bellek* ya da *Mekan-Kimlik* üzerine yapılmış birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Ancak yapılan çalışmalar daha çok mimari boyutta olup, tarihi binaların de i mi irdelenmektedir. De iimin sorgulandığı kentsel kamusal alanlarda ise yine çevresindeki tarihi binalar ve kamusal alanın fonksiyonuna bağlı olarak o alana yüklenen anlam sorgulanmaktadır. 2863 sayılı Yasa, "tarihi anıtların kültür varlıklarının korunması, görünümlerinin ve çevreleri ile uyumlarının muhafazası" ölçütlerini getirmektedir. Danacı; Atik (2013) yaptıkları çalışmada yapı ve çevre ilişkisi analizi için tasarım özelliklerinin sınıflandırılmasında Miccolina (1993), malzeme özelliklerinin sınıflandırılmasında ise Ahunbay (1996), Orbalı (2008) ve Insall (2008) 'ın çalışmalarını temel almış, yapının restorasyon öncesi fonksiyonu, yapı çevresinin bilinen doğal ve yapay unsurları, yapının orijinal konumu, ulaşım durumu ve o zamanlardaki kullanıcı sayısını de i lenmişlerdir. Sağöz ve Kahya (2004) kentsel sit alanlarında yaptıkları çalışmada yapıları sağlamlık derecelerine göre yok olan yapılar, ağır tahripli yapılar, de i lenirilebilir yapılar olarak üç sınıfa ayırmış, koruma türü olarak da aktif korunan yapı ve pasif korunan yapı olarak sınıflandırmışlardır. Sağlamlık derecelerine göre sayılarını belirlemiş ve çıkan yüzde oranlarını en iyi korunan, en kötü korunan olmak üzere yorumlamışlardır. Bu tez çalışmasında, tarihi süreç içerisinde kültürel de i im fiziksel ve algısal de i im bağlamında sorgulanmış, elde edilen verilerin yorumlanabilmesi için bilimsel sistematik içinde kriterler elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın en önemli yanı kültürel de i imi fiziksel (etkinlik ve mekan) ve algısal tanımlama yaklaşımıdır. Bu yaklaşım içinde fiziksel ve algısal de i im kültürel de i imin tanımlanmasında yön belirleyici olmuştur.

Fiziksel değişim verilerinin sonuçlarına göre etkinlik değişimi, 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte benzer etkinlikler yapılırken bazı etkinlikler de değişim göstermektedir. Kavak meydanı 1900'lü yılların başında askeri talim amaçlı kullanılırken, 30'lu yıllardan itibaren futbol oynanan bir alan olmuştur. Yapılan görüşmeler ve incelenen sözlü anlatımlar doğrultusunda elde verilere göre; Kavak meydanına ait geçmiş etkinlik tanımında Bayram kutlamaları ve futbol birinci sırada yer almaktadır. Kavak meydanına ait geçmiş etkinlik tanımında ikinci sırada (futbol oynayanları) seyir yer almaktadır.

Fiziksel değişim verilerine göre mekan değişimi, Kavak meydanı 1900'lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte askeri talim iken, futbol işlevi göstermektedir. Kavak meydanında tarihi yapısal karakterlerin halen ayakta kalması birer kazançtır. Ancak 1900'lü yılların başındaki mevcut duruma göre iki türbe yıkılmış, Mekteb-i Hamidiye binası geriye çekilerek Trabzon Lisesi olarak işlev değiştirmektedir. Özellikle bugünkü Orman Bölge lojmanlarına tahsis edilen geniş, boş alan 2000'li yılların başına kadar futbol ve bayram kutlamaları olarak değerlendirilmektedir. Günümüzde meydanın alansal olarak büyüklüğünde ve malzeme özelliğinde değişiklik olmuştur. Malzeme özelliğine göre 1900'lü yıllardan 50'li yıllara kadar toprak zemin olan futbol sahası (doğal malzeme), 50'li yıllardan itibaren çim saha olarak değişmiştir. O dönemlerde varlığını sürdüren Kavak ağaçları yok olmuştur. Farklı dönemlerde fiziki müdahalelere maruz kalan Kavak meydanı elde edilen verilerin sayısallaştırılması sonucu korunmuşluk ölçütlerine göre az korunan alandır. O yıllardan günümüze kadar varlığını sürdüren yapısal karakterler Kavak meydan çeşmesi, Trabzon çeşmesi, Şadırvan ve Hatuncuk Camii'dir. Yapılan görüşmeler sonucu Kavak meydanına ait geçmiş mekan tanımlarında geniş, boş, düz alan ilk sırayı almaktadır. İkinci sırayı ise meydanın geçmişte panayır alanı olarak kullanıldığı belirtilen görüş yer almaktadır. Üçüncü sırayı ise bugün de alanda varlığını sürdüren Trabzon Lisesi yer almaktadır.

Çalışma alanına ait etkinlik ve mekan tanımlamaları değerlendirildiğinde etkinlik ve mekan arasında mekan değiştikçe etkinliğin değişmesi bağlamında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kavak meydanı etkinlik tanımlamasında öne çıkan Bayram kutlamaları ve futbol, bu etkinliklerin yapıldığı mekan tanımlamalarında öne çıkan geniş, boş, düz alan ve panayır alanıyla ilişkilidir. Daha sonraki dönem verilerinin değerlendirilmesinde geniş,

bo , düz alanın doldurulması bu mekanda yapılan bayram kutlaması ve futbol etkinliklerinin kaybolması bu ili ki yi tanımlayan önemli bulgulardan biridir.

Algısal de i im verilerine göre çalı ma alanına ait geçmi de erlendirildi inde Kavak meydanına yüklenen pozitif mekan tanımlamalarının toplumsalla ma kavramı ile ili kili oldu u sınınmı , bu durumun aidiyet ve güven duygusunu tetikledi i ortaya konmu tur. Toplumsalla ma kavramı görü melerde özellikle “birbirine saygılı olmak, kom uluk ili kileri ve ba lılık, payla ım, sohbet, canlı sosyal hayat” gibi kavramlarla tanımlanırken, bu kavramların olu turdu u etki pozitif mekanı “karakter bütünlü ü, mutlu- gidilesi mekan, do al, yo un ye il, huzurlu, ye il, güzel” kavramlarıyla ili kilendirmi tir. Pozitif mekânın güçlendirdi i toplumsalla ma kavramı “tanıdık, anlamlı, samimi, bize ait, kimlikli” kavramlarıyla Kavak meydanına dair aidiyet ve güven kavramını tanımlamaktadır.

Günümüz de erlendirildi inde ise negatif mekan tanımlamalarına yer verildi i ve negatif mekan tanımlamalarının da yabancıla ma kavramı ile ili kili oldu u saptanmı tır. Görü me verilerine göre yabancıla ma “toplumsal karakterin bozulması, bize ait de il, kimse birbirine selam bile vermiyor, yok oldu/kayboldu/eskisi gibi kalmadı, özlemle anar olduk,tanıdık gelmiyor” kavramlarıyla tanımlanırken bu kavramların olu turdu u etki negatif mekanı “yo un yapıla ma, yo unluk, karma a, çok çirkin, gürültülü, kısıtlanan alanlar, betonla mı , do al bulmuyorum, yok olmu luk, tarihi dokuya aykırı” kavramlarıyla ili kilendirmi tir.

Fiziksel de i im verilerinin sonuçlarına göre etkinlik de i imi, 1900’lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte benzer etkinlikler yapılırken bazı etkinlikler de de i im göstermektedir. Za anos meydanı 1900’lü yılların ba ında Külliye ve mezarlık olarak kullanılırken, 1930’lu yıllardan günümüze kadar dinlenme ve rekreasyon amaçlı de erlendirilen bir park alanı olmu tur. Yapılan görü meler ve incelenen sözlü anlatımlar do rultusunda elde verilere göre; Za anos meydanına ait geçmi etkinlik tanımında oturma ve seyir birinci sırada yer almaktadır.

Fiziksel de i im verilerine göre mekan de i imi,Za anos meydanı 1900’lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte Külliye iken, 30’lu yıllardan itibaren park olarak i lev göstermektedir. Za anos meydanında tarihi yapısal karakterlerinden Za anos Burcu, adırvan, Hatuniye Türbesi ve Gülbaharhatun Camii halen ayakta kalması birer kazançtır.

Ancak 1930'lu yılların sonlarına kadar varlığını sürdüren medrese, mezarlıklar ve türbeler yıkılmış yerine park alanı yapılmıştır. Malzeme özelliğine göre 1900'li yıllardan 80'li yıllara kadar toprak zemin (doğal malzeme) yerini 80'li yıllardan itibaren beton zemin kaplamasına (yapay malzeme) bırakmıştır. Farklı dönemlerde fiziki müdahalelere maruz kalan Zaanos meydanı elde edilen verilerin sayısal olarak tırılması sonucu korunmuşluk ölçütlerine göre korunmayan alandır. 1900'li yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte doğal yeşil doku yerini bitkilendirmeye bırakmıştır. 1950'li yıllarda meydana yer alan otobüs durağı yine o yıllarda insanların toplanma ve dağılıma mekanıdır. Yol çalışmaları nedeniyle 60'lı yıllarda yıkılmıştır. 40'lı yıllarda parkın içerisinde bulunan büyük daire formulu havuz, 50'li yıllardan itibaren küçültülerek kare ve dikdörtgen forma dönüştürülmüştür. Günümüzde ise yine daire formundadır. Yapılan görüşmeler sonucu Zaanos meydanına ait geçmiş mekan tanımlarında mezarlık ilk sırayı almaktadır. İkinci sırayı ise parkın içinde yer alan ve geçmişte bugünkünden daha büyük olduğu belirtilen havuz yer almaktadır. Üçüncü sırayı ise o günkü meydanın etrafındaki narenciye bahçeleri yer almaktadır. Yine o yıllarda parkın hemen önündeki panayır alanı dördüncü sırayı almaktadır.

Çalışma alanına ait etkinlik ve mekan tanımlamaları değerlendirildiğinde etkinlik ve mekan arasında mekan değeri yüksek etkinliğin değeri mesabesinde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Zaanos meydanı etkinlik bakımından değerlendirildiğinde etkinlik tanımlamasında öne çıkan havuz etrafında oturma ve seyir, mekan tanımlamalarında öne çıkan havuz ilişkilidir.

Algısal değerim verilerine göre çalışma alanına ait geçmiş değerlendirildiğinde Zaanos meydanına yüklenen pozitif mekan tanımlamalarının toplumsallaşma kavramı ile ilişkili olduğu sınırlıdır, bu durumun aidiyet ve güven duygusunu tetiklediği ortaya konmuştur. Toplumsallaşma kavramı görüşmelerde özellikle "birbirine saygılı olmak, komuluk ilişkileri ve bağlılık, paylaşım, sohbet, uyum" gibi kavramlarla tanımlanırken, bu kavramların oluşturduğu pozitif mekan "karakter bütünlüğü, daha net, daha doğal, az müdahale edilmiş, geleneksel, yeşil, surlarla özdeşleşen mimari" kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir. Pozitif mekanın güçlendirdiği toplumsallaşma kavramı "tanıdık, anlamlı, samimi" kavramlarıyla Zaanos meydanına dair aidiyet ve güven kavramını tanımlamaktadır.

Günümüz değerlendirildiğinde ise negatif mekan tanımlamalarına yer verildiği ve negatif mekan tanımlamalarının da yabancılaşma kavramı ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

Görülme verilerine göre yabancılaşma “toplumsal karakterin ve diyalogların erozyonu raması, bize ait de il, yok ettik, paylaşım kalmadı, yabancılaşma, yabancılaşma, yabancılaşma” kavramlarıyla tanımlanırken bu kavramların oluşturduğu etki negatif mekânı “betonla tırdık, estetikten uzak, beton yapıyı, karakersiz, bu alanlar kısıtlandı, gürültülü., zorunluluktan gidilen, yok olmalık, tarihi dokuya aykırı yapılaşma” kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir.

Fiziksel deyim verilerinin sonuçlarına göre etkinlik deyim, 1900’lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte benzer etkinlikler yapılırken bazı etkinlikler deyim göstermektedir. Sakız meydanı 1900’lü yıllardan itibaren damla sakızı satma, oturma, sohbet etme, mangalda kahve çevirme olarak kullanılırken, günümüzde bütün bu etkinliklerden sadece mangalda kahve çevirmenin yapılmadığı ama diğer etkinliklerin halen yapıldığı bir meydana. Yapılan görüşmeler ve incelenen sözlü anlatımlar doğrultusunda elde verilere göre; Sakız meydanına ait geçmiş etkinlik tanımında damla sakızı satma ve çay, kahve, nargile içme birinci sırada yer almaktadır. Malzeme özelliğine göre 1900’lü yıllardan 60’lı yıllara kadar toprak zemin (doğal malzeme) yerini beton zemin kaplamasına bırakmıştır. Sakız meydanı elde edilen verilerin sayısallaştırılması sonucu korunmuş ölçütlerine göre korunan alandır. Yine o yıllarda meydanın köşesinde yer alan Hasana Camii halen alanda varlığını sürdürmektedir. Tarihi süreç içerisinde fiziki müdahaleye fazla maruz kalmayan meydana o yıllarda han olarak kullanılan mekân zamanla pazar yeri olarak deyimleşmiştir. Doğal karakterler de erlendirildiğinde özellikle kıyı alanı zaman içerisinde yerini dolgu alanı ve araç yoluna bırakmıştır. Yapılan görüşmeler sonucu Sakız meydanına ait geçmiş mekân tanımlarında küçük bir alan ve balıkhaneye ilk sırayı almaktadır.

Çalışma alanına ait etkinlik ve mekân tanımlamaları de erlendirildiğinde etkinlik ve mekân arasında mekân deyimleşme etkinliğinde deyimleşme bağlamında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sakız meydanı etkinlik bakımından de erlendirildiğinde Sakız meydanı etkinlik tanımlamasında öne çıkan çay, kahve, nargile içmek, mekân tanımlamalarında öne çıkan küçük alan ile ilişkilidir. Mekânın korunması bu etkinliklerin devam etmesi bu ilişkiyi tanımlayan önemli bulgulardan biridir.

Algısal de i im verilerine göre çalı ma alanına ait geçmi de erlendirildi inde Sakız meydanına yüklenen pozitif mekan tanımlamalarının toplumsalla ma kavramı ile ili kili oldu u sınanmı , bu durumun aidiyet ve güven duygusunu tetikledi i ortaya konmu tur. Toplumsalla ma kavramı görü melerde özellikle “herkes birbirini tanırđı, payla ım, sohbet” gibi kavramlarla tanımlanmaktadır.Bu kavramların olu turdu u etki pozitif mekanın güçlendirdi i “bu meydan aynı kaldı diyebilirim, çok da de i medi, de i medi” kavramlarıyla Sakız meydanına dair aidiyet ve güven kavramını tanımlamaktadır.

Günümüz de erlendirildi inde ise negatif mekan tanımlamalarına yer verilmemi tir. Görü me verilerine göre yabancıla ma “eskilerden pek fazla ki i kalmadı, insanlar de i ti, insanların o u yabancı” kavramlarıyla tanımlanmaktadır.

Fiziksel de i im verilerinin sonuçlarına göre etkinlik de i imi, 1900’l yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte benzer etkinlikler yapılırken bazı etkinlikler de de i im göstermektedir. Taksim meydanı 1900’l yılların ba ında sirkülasyon ve deve kervanlarının dinlenme amaçlı olarak kullanılırken, 1930’lu yıllardan 2000’li yıllara kadar bayram törenlerinin geçi merasimleriyle yapıldı ı, horonlarla kutlandı ı bir alan olmu tur. 2000’li yıllardan günümüze kadar geçen süreçte ise sirkülasyon, dinlenme, rekreasyon, bulu ma, sohbet etme olarak de erlendirilmektedir. Yapılan görü meler ve incelenen szli anlatımlar do rultusunda elde verilere göre; Taksim meydanına ait geçmi etkinlik tanımında Bayram kutlamaları birinci sırada yer almaktadır. Aylar öncesinden dini ve resmi bayram törenlerine hazırlıkların ba landı ı, okulların ellerinde bayrak ta ıyan  rencilerle yürüyü yaptı ı, ak am oldu unda askeri fener alayının me aleler ve bando e li inde geçi törenine katıldı ı, sadece kentlinin de il kırsal kesimden de insanların kutlamalar için tören alanına geldi i ve horonlar oynayarak günlerce kutlandı ı verileri elde edilmi tir. Taksim meydanına ait geçmi etkinlik tanımında ikinci sırada Müzik dinletileri ve konserler yer almaktadır. nc sırayı ise havuz ba ında yapılan sohbetler, dördüncü sırayı ise Taksim meydanında kahve içmek, tiyatro gösterilerini izlemek etkinlikleri yer almaktadır.

Fiziksel de i im verilerine göre mekan de i imi, Taksim meydanı 1900’l yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte meydan i levi göstermektedir. Taksim meydanında tarihi yapısal karakterlerin halen ayakta kalması birer kazançtır. 1950’li yıllarda meydanda yer alan Atatürk anıtı günümüzde de meydanda yer almaktadır. 50’li yıllardan itibaren

meydanda yer alan daire formundaki havuz ve etrafında oturup sohbet eden insanların yerini günümüzde küçük, dikdörtgen formlu havuzlara ve çocukların ilgisini çeken su oyunlarına bırakmıştır. Günümüzde meydanın alansal olarak büyüklüğünde ve malzeme özelliğinde de değişiklik olmuştur. Malzeme özelliğine göre 1900'li yıllardan 50'li yıllara kadar toprak zemin (doğal malzeme), 50'li yıllarda çakıl zemin ve katlanır sandalyeler (donatısı), 80'li yıllardan itibaren beton zemin (yapay malzeme) ve plastik masa ve sandalyeler günümüzde yerini beton zemine (yapay malzeme) ve ahşap oturma elemanlarına (donatısı) bırakmıştır. Görümlerde elde edilen verilere göre görüşmeler için katlanır sandalye ve masalar günümüzde uygulanan donatılardan daha samimi bulunmaktadır. Farklı dönemlerde fiziki müdahalelere maruz kalan Taksim meydanı elde edilen verilerin sayısallaştırılması sonucu korunmuşluk ölçütlerine göre az korunan alandır. Yine o yıllarda meydanın kuzeybatı köşesinde yer alan kent merkezinin en iyi otellerinden birisi olan Ems Oteli ve otelin hemen önündeki Adırmân ve meydanın kuzeydoğu köşesinde yer alan Sümer sineması 50'li yılların sonundan itibaren alanda varlığını sürdürmemektedir. Bu yapıların yıkımı Taksim meydanı ve yakın çevresinin tarihi sürekliliğini zedelemiştir. Anadolu Hanı, atlı ve deve kervanlarının konakladığı iki katlı, toprak zemin tarihi yapı günümüzde işlevde değildir ve yapılan müdahaleler sonucu cephe balmında bozulmuş ve yok olmaya terk edilmiştir. Suluhan ise 1980'li yıllara kadar yarı kapalı bir handır. 80'li yılların sonunda yıkılmış ve kapalı iş merkezi haline almıştır. 1900'li yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte Çınar acağı varlığını halen sürdürmektedir. Belediye binası ve ek binası günümüzde işlevde değildir, ancak yapısal karakter olarak alanda yer almaktadır. İskenderpaşa Camii 1900'li yıllardan günümüze kadar varlığını sürdürmektedir. 1920'li yıllarda meydanda yer alan Kameriye 50'li yıllardan itibaren meydanda yer almamaktadır. 1930'lu yıllarda yer alan kemerli alana girişi ve sütunlu, demir kapılı meydana girişleri 80'li yıllardan itibaren kaldırılmıştır. 1940'lı yıllarda meydanın güneyinde yer alan Gazeteciler Cemiyet binası günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Yapılan görüşmeler sonucu Taksim meydanına ait geçmişi mekan tanımlarında Sümer Sineması (Türkiye'de yapılan ilk opera binası), Ems Oteli, Yazlık sinemalar ve sinema, park içerisinde yer alan katlanır masa, sandalyeler ile Taksim meydanında yer alan iki katlı, bahçeli, bahçesinde meyve ağaçları olan evler ilk sırayı almaktadır. İkinci sırayı ise meydanın geçmişiyle bugünkünden daha büyük olduğu belirtilen görüş yer almaktadır. Üçüncü sırayı ise parkın o günkü zemininin çakıl taşlarıyla döşeli olduğu ve bugünkü katlı iş merkezinin yerinde o yıllarda iki katlı, ortasında geniş, açık bir

avlusu olan Suluhan yer almaktadır. Parkın do u, batı kapısı (o yıllarda ak amları kapanan bir yerdir burası), parkın içerisinde yer alan oval havuz, çiçekler ve alanda günümüzde de varlı mını sürdüren çınar a acı dördüncü sırayı almaktadır.

Çalı ma alanına ait etkinlik ve mekan tanımlamaları de erlendirildi inde etkinlik ve mekan arasında mekan de i tikçe etkinli in de i mesi ba lamında bir ili ki oldu u tespit edilmi tir. Taksim meydanı etkinlik bakımından de erlendirildi inde Bayram kutlamaları ve müzik dinletileri etkinlikleri, bu etkinli in yapıldı ı mekan olarak Sümer Sineması (Opera binası)'nın önü ön plana çıkmaktadır. Daha sonraki dönem verilerinin de erlendirilmesinde Sümer Sinemasının yıkılmasıyla bu mekanın önünde yapılan bayram kutlaması ve müzik dinletisi etkinliklerinin kaybolması bu ili kiyi tanımlayan önemli bulgulardan biridir.

Algısal de i im verilerine göre çalı ma alanına ait geçmi de erlendirildi inde Taksim meydanına yüklenen pozitif mekan tanımlamalarının toplumsalla ma kavramı ile ili kili oldu u sınınmı , bu durumun aidiyet ve güven duygusunu tetikledi i ortaya konmu tur. Toplumsalla ma kavramı görü melerde özellikle “birbirine saygılı olmak, selamla mak, kom uluk ili kileri ve ba lılık, payla ım, sohbet, zengin ve güçlü sosyal hayat” gibi kavramlarla tanımlanırken, bu kavramların olu turdu u etki pozitif mekanı “karakter bütünlü ü, mutlu-huzurlu mekan, do al, sade, anla ılır, geleneksel, ye il, güzel” kavramlarıyla ili kilendirmi tir. Pozitif mekanı güçlendirdi i toplumsalla ma kavramı “tanıdık, anlam, samimi, rahat, güven, bize ait, kimlikli” kavramlarıyla Taksim meydanına dair aidiyet ve güven kavramını tanımlamaktadır.

Günümüz de erlendirildi inde ise negatif mekan tanımlamalarına yer verildi i ve negatif mekan tanımlamalarının da yabancıla ma kavramı ile ili kili oldu u saptanmı tir. Görü me verilerine göre yabancıla ma “toplumsal karakterin ve diyalogların erozyona u raması, bize ait de il, kimse birbirine selam bile vermiyor, yozla tık, payla ım yok, yok oldu/kayboldu/eskisi gibi kalmadı, yo un yapıla ma, ba ımızı yok ettiler, ba kala ım, payla ımın azalması, yitirilen alı kanlıklarımız/anılarımız, sı la tırılan sosyal ya am, yok olan kimlik, yitirilen ya anmı lıklar, yok edilen mimari doku” kavramlarıyla tanımlanırken bu kavramların olu turdu u etki negatif mekanı “kötü örnekler, yo unluk, kirlilik, karakersiz, bu alanlar kısıtlandı, gürültülü., zorunluluktan gidilen, yok olmu luk, yapay, betonla mı , bir karma a var, her yer kapandı, ehrin dokusu bozuldu, do a yok, ye il yok,

yo un, kalabalık, sıradanla an, çirkinle en, estetik boyutunu yitiren” kavramlarıyla ili kilendirmi tir.

Fiziksel de i im verilerinin sonuçlarına göre etkinlik de i imi, 1900’lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte benzer etkinlikler yapılırken bazı etkinlikler de de i im göstermektedir. Güzelhisarmeydanı ve çevresi 1930’lu, 40’lı, 50’li ve 60’lı yıllarda kayıkla gezinti, balık tutma, yüzmeye, bot yarışları düzenleme, gemi kar ilama/ururlama, sohbet etme, kırkpınar yarışları güre leri izleme, konser dinleme, balo düzenleme etkinliklerinin yapıldı ı bir alan olmu tur. 1980’li yıllardan günümüze kadar geçen süreçte ise bu etkinliklerin ço u varlı ını sürdürmemektedir.Yapılan görü meler ve incelenen sözlü anlatımlar do rultusunda elde verilere göre; Güzelhisar meydanına ait geçmi etkinlik tanımında yüzmeye birinci sırada yer almaktadır. Güzelhisar meydanına ait geçmi etkinlik tanımında ikinci sırada kayıkla balık avlamak ve müzik dinletileri yer almaktadır. Üçüncü sırayı ise meydanının içinde düzenlenen balolar yer almaktadır.

Fiziksel de i im verilerine göre mekan de i imi, Güzelhisar meydanı 1900’lü yıllardan günümüze kadar geçen tarihi süreçte halka açık meydan iken, günümüzde askeriyeeye ait alan olarak i lev göstermektedir. 1960’lı yıllarda tünel in aası ile do al yapının bozuldu u belirlenmi tir. Kıyı alanı denizle olan ba lantısı yapılan müdahaleler sonucu kaybolmu tur.Malzeme özelli ine göre 1900’lü yıllardan60’lı yıllara kadar toprak zemin kaplaması (do al malzeme),60’lı yıllardan itibaren beton zemin kaplaması (yapay malzeme) olarak de i mi ve 30’lu yıllardan 80’li yıllara kadar katlanır masa ve sandalyeler 2000’li yıllardan itibaren yerini plastik masa ve sandalyelere(donatısı) bırakmı tır. Farklı dönemlerde fiziki müdahalelere maruz kalan Güzelhisar meydanı elde edilen verilerin sayısalla tırılması sonucu korunmu luk ölçütlerine göre korunmayan alandır.Yapılan görü meler sonucu Güzelhisar meydanına ait geçmi mekan tanımlarında Kalepark ilk sırayı almaktadır. kinci sırayı ise Ganita yer almaktadır. Üçüncü sırayı ise kıyı alanındaki kayalar almaktadır.

Çalı ma alanına ait etkinlik ve mekan tanımlamaları de erlendirildi inde etkinlik ve mekan arasında mekan de i tikçe etkinli in de i mesi ba lamında bir ili ki oldu u tespit edilmi tir. Güzelhisar meydanı etkinlik bakımından de erlendirildi inde Güzelhisar meydanı etkinlik tanımlamasında öne çıkan yüzmeye ve müzik dinletileri, mekan tanımlamalarında öne çıkan Ganita ve Kalepark ile örtü mektedir. Daha sonraki dönem verilerinin de erlendirilmesinde kıyı ile deniz ba lantısının kesilmesi, dolgu alanı ve araç

yolu ve meydanın halka açık olmaması bu mekanda yapılan yüzme etkinli inin kaybolması bu ili kiyi tanımlayan önemli bulgulardan biridir.

Algısal de i im verilerine göre çalı ma alanına ait geçmi de erlendirildi inde Güzelhisar meydanına yüklenen pozitif mekan tanımlamalarının toplumsalla ma kavramı ile ili kili oldu u sınınmı , bu durumun aidiyet ve güven duygusunu tetikledi i ortaya konmu tur. Toplumsalla ma kavramı görü melerde özellikle “insan ili kileri ve payla ım çok güzeldi, bugünkünden ilerde sosyal aktivite, payla ım, sohbet, zengin ve güçlü sosyal hayat” gibi kavramlarla tanımlanırken, bu kavramların olu turdu u etki pozitif mekanı “çok do al, bozulmamı ” kavramlarıyla ili kilendirmi tir. Pozitif mekanın güçlendirdi i toplumsalla ma kavramı “anlamalı” kavramıyla Güzelhisar meydanına dair aidiyet ve güven kavramını tanımlamaktadır.

Günümüz de erlendirildi inde ise negatif mekan tanımlamalarına yer verildi i ve negatif mekan tanımlamalarının da yabancıla ma kavramı ile ili kili oldu u saptanmı tur. Görü me verilerine göre yabancıla ma “her ey, ili kiler de yapay, bize ait de il, eskisi gibi kalmadı, yok ettik, koruyamadık, her isteyen bu alanı kullanamıyor” kavramlarıyla tanımlanırken bu kavramların olu turdu u etki negatif mekanı “estetikten uzak, betonarme, tarihi doku kayboldu, ehrin dokusu bozuldu” kavramlarıyla ili kilendirmi tir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, alan çalışmasına yönelik bir ara tırma yürütülmü ve buna ek olarak tarihi foto raflar, tarihi haritalar, planlar, ara tırma alanına ilişkin foto raflar, yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır. Bu ara tırmanın en önemli yönlerinden biri, kültür kavramının peyzaj alanında mekanla ilişkilendirilmesidir. Ara tırmanın başında kültürel değerimin kullanım ve etkinlik boyutu ile fiziksel boyutu arasında doğrusal bir ilişki olduğu kabul edilmiş ve korunan, az korunan, korunmayan ölçütleri belirlenmiş ve literatürde tanımlanan kavramlarla görüşmeler ile sözlü ve yazılı anlatımlardan elde edilen veriler doğrultusunda kavramlara karşılık gelen ifadeler sıvanmıştır.

- Bu doğrultuda çalışmanın uygulamaya en önemli katkısı; daha önce yapılan çalışmalardan farklı olarak fiziksel ve algısal değerimin kültürel değeri me yönelik tanımlamasıdır.
- Birinci adımda belge taraması yapılarak meydanlar ile ilgili 1900'li yıllardan günümüze etkinlik ve mekan özellikleri belirlenmiştir. Bu özellikleri belirlerken Meydanların 1900'li yılların başından günümüze kadar etkinlik ve mekansal özelliklerini yansıtan, geçmiş ve günümüze ait tanımlamaları içeren yazılı ve sözlü anlatımlardan, geçmiş dönemlere ait foto raflardan, tarihi haritalardan, belediye verilerinden yararlanılmış, yüz yüze görüşme yapılarak bütüncül bir ara tırma yaklaşımı belirlenmiştir. Daha sonra elde edilen bu veriler doğrultusunda 1900'li yılların başına ait mevcut durumu gösteren restitüsyon haritası oluşturulmuştur.
- 1900'li yıllara ait mevcut durumu gösteren ilk restitüsyon haritası referans alınarak bir önceki yıla göre korunan, korunmayan ve yeni eklenen mekanlar AutoCAD 2014 ortamında çizilerek meydanların fiziksel değerimi geçmişten günümüze adım adım haritalandırılmıştır.
- Ara tırmanın kültürel değerimin algısal boyutunu belirleyen ikinci adımında meydanlara ait daha detaylı bilgi elde edebilmek ve elde edilen verilerin eksik yönlerini tamamlayabilmek amacıyla görüşmeler yapılmıştır. Daha sonra bu görüşmeler içerik analizi yöntemi kullanılarak literatürden daha önce kültürel değeri me ile ilgili olarak belirlenen kavramlar ve bu kavramlara karşılık gelen ifadeler

biçiminde temalara ayrılarak analiz edilmiştir. Böylece meydanlara ait algısal değerlerin kullanım durumu ve kullanıcı memnuniyeti üzerinden de değerlendirilmiştir.

Görüşmeler sonucu elde edilen verilere göre özellikle belirli yaşın üzerindeki insanların mekanlara yapılan müdahaleler sonucunda geçmiş kullanım kültürünün günümüze taşınmayıp kaybolduğundan şikayet ettikleri ve bu nedenle gençlik dönemlerinde kullandıkları bu alanları günümüzde kullanmadıkları belirlenmiştir. Bu durum kentsel mekana dair fiziksel değerlerin kültürel değerlerle uyumsuzluğu ve insan-mekan arasında yaşanan yabancılaşmayı doğrular niteliktedir. Araştırmanın bağlamında tanımlanan yabancılaşma, toplumsallaşma, aidiyet ve güven, pozitif mekan ve negatif mekan kavramları yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda sınanmış ve belirli bir yaş grubundaki insanların günümüzü tanımlarken negatif mekan tanımlarını ifade ettiklerini ve hem birbirlerine hem de mekana yabancılaşmalarını belirlemiştir. Geçmiş tanımlarken ise insanlar toplumsallaşmaya yönelik tanımlamalara öncelik vermiş, pozitif mekan tanımlarını kullanmış ve bu durumu aidiyet, güven duygusuyla ilişkilendirmişlerdir.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu en önemli sonuçlardan biri kentsel mekanlar için kültürel değerlerin etkinlik değeri ve beraberinde fiziksel değerlerin de gerçekleştirildiğinde ancak kullanıcının mekana uyum sağlayabileceği ve buna bağlı olarak mekansal algılanabilirliğin artabileceğidir. Çünkü değer özellikle mekanların geçmişine tanıklık etmiş, belirli bir yaş grubundaki insanların ve mekanla arasındaki bağ azaltmakta ve böylece mekansal süreklilikteki kopukluk negatif mekanları üretmektedir. Fiziksel sürekliliğin sağlanmaması durumunda insanın mekana ve paralelinde birbirlerine yabancılaşması beklenir. Bu durum da kaçınılmaz olarak bireyin uyum ve aidiyet duygusunda azalmaya neden olacaktır. Dolayısıyla insanların yabancılaşmış mekanlar yerine yeni tasarımlarda kültürel ve fiziksel sürekliliği sağlayan mekanlara ve geçmişte o mekanlarda yapılan etkinliklere yer verilmelidir. Ayrıca kentsel açık mekanlar tasarlanırken geçmiş dönemlerde o alanda yer alan mekansal özellikler ve etkinlik verileri öncelikli olarak değerlendirilmeli ve tasarıma yansıtılmalıdır.

Bu ara tırmanın ortaya koydu u en önemli sonuçlar unlardır:

- Kültürel de i imin fiziksel boyutu ile algısal boyutu arasında bir ili ki oldu u saptanmı tır.
- Kültürel de i imin etkinlik de i imi ve beraberinde mekansal de i imi de gerçekte tirdi inde uyumun sa lanabilece i ve buna ba lı olarak algılanabilirli in artabilece i ortaya konmu tur.
- De i imin, özellikle mekanların geçmi ine tanıklık etmi , belirli bir ya grubunun üzerindeki insanlar ile mekan arasındaki ba lı azalttı ı ve böylece mekansal süreklilikteki kopuklu un negatif mekanlar üretti i tespit edilmi tir.
- Fiziksel süreklili in sa lanmaması durumunda belirli bir ya grubunun üzerindeki insanların mekana ve paralelinde birbirlerine yabancıla tı ı saptanmı tır.
- Bu durumun bireyin uyum ve aidiyet duygusundaki azalmaya sebep oldu u tespit edilmi tir.
- Farklı dönemlerde fiziki müdahalelere maruz kalan meydanlar elde edilen verilerin sayısalla tırılması sonucu korunmu luk ölçütlerine göre Kavak Meydanı ve Taksim Meydanı “Az Korunan”, Sakız Meydanı “Korunan”, Za anos Meydanı ve Güzelhisar Meydanı “Korunmayan” alan olarak belirlenmi tir.
- Görü meler sonucu elde edilen veriler do rultusunda özellikle belirli ya ın üzerindeki insanların mekanlara yapılan müdahaleler sonucu gençlik dönemlerinde kullandıkları bu alanları günümüz kullanımları bakımından olumsuz etkiledi i belirlenmi tir. Bu durum insan mekan arasında ya anan yabancıla mayı do rular niteliktedir.
- Günümüzde meydanların büyüklü ünde ve malzeme özelli inde de i iklik olmu tur. Malzeme özelli ine göre do al malzemeler yerini yapay malzemelere bırakmı tır.
- Görü melerde elde edilen verilere göre görü meciler için katlanır sandalye ve masalar günümüzde uygulanan donatılardan daha samimi bulunmaktadır.

Bu bulgular do rultusunda insanların beklentilerini daha iyi kar ılayabilmek amacıyla;

- İnsanların yabancıla tı ı mekanlar yerine süreklili i sa lanan mekanlara ve geçmi te o mekanlarda yapılan etkinliklere yer verilmeli, kentsel açık mekan tasarlanırken geçmi dönemlerde o alanda yer alan mekansal özellikler ve etkinlik verileri öncelikli olarak de erlendirilmeli ve tasarıma yansıtılmalıdır.
- Böylece tasarımda iyi kurgulanmı pozitif mekanların üretilmesinde ba arı sa lanmı olur.
- Kültürel ve mekansal süreklili in gelecek ku aklara aktarılması desteklenmelidir.

Çalı mada elde edilen sonuçların yapılabilecek ba ka çalı malarla bütünle mesine ili kin öneriler u ekilde sıralanabilir;

- Çalı mada elde edilen veriler çalı ma alanlarının geçmi ini bilen, çocukluk ve gençlik dönemlerini bu alanlarda ya amı olan ki ilerin görü lerinden olu maktadır. Bu çalı ma, günümüzde bu alanların geçmi ini bilmeyen gençlerle de yapılabilir ve elde edilen veriler bir arada sınanabilir.
- Bu ara tırma de i imin hızlı bir ekilde gerçekte ti i Trabzon kentinde uygulanmı tır. Koruma yakla ımıyla süreklili in sa landı ı kentlerde bu çalı ma uygulanabilir ve elde edilen veriler sınanabilir.

6. KAYNAKLAR

- Aalto, A., 1996. A Gentle Structure For Life. Rakennustieto, Helsinki,17.
- Adams, R.L.A., 1974. Uncertainty in Nature, Cognitive Dissonance and the Perceptual Distortion of Environmental Information: Weather Forecasts and New England Beach Trip Decisions, J.H. Sims ve D.D., Baumann (der.), Human Behavior and Environment, Chicago, 162-172.
- Ahunbay, Z.,1996. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, stanbul: YEM yayın, ISBN: 975-74-38-38-3, 188.
- Ahunbay, Z., 2014. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yapı- Endüstri Merkezi Yayınları, 7.Baskı, stanbul.
- Aksoy, E., 1975.Mimarlıkta tasarım iletim denetim, gün matbaası, stanbul.
- Aksoy, H., 2008. Bir Ömür Bir şehir, Trabzonlu Gazeteci Cevdet Alap'ın Anıları, Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Trabzon.
- Alexander, C., Silverstein, M. ve Ishikawa, S. ,1977. A Pattern Language. New York: Oxford University Press.
- Altınçekiç, Ç., S. ve Kart, N., 2000. Kentsel Tasarım Sürecinde Meydanlar, stanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, 50, 2.
- Altunı ık, R.,Co kun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaro lu, S., 2002. Sosyal Bilimlerde Ara tırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı,Sakarya Üniversitesi, . .B.F.,Sakarya Kitabevi, kinci Baskı,Adapazarı.
- Alver, K., 2007. Siteril Hayatlar, Hece Yayınları, Ankara.
- Ataç, B., 2006. Mekanın Ruhu, Trakya Üniversitesi, 233 s., Edirne.
- Artun, E., 2008. Halk Kültürü Ara tırmaları,Halk Kültürlerinin Gelecek Ku aklara Ta nması, stanbul,Kitabevi Yayınları.
- Ashihara, Y., 1981. Exterior Design in Architecture, Von Nostrand Reinhold, NewYork.
- A ut, A., 2009. Trabzon'u Anlamak, Trabzon'un Kültürel Ya amından Kesitler, leti im Yayınları, stanbul, 281.
- Atik, M. ve Danacı, H.,M., 2013. Tarihsel Çevre Peyzajlarında Yapı ve Çevre li kisi, Akdeniz Sanat Dergisi, 6, 11.

- Bal, A.,M.,2011.Trabzon'a İlk Tutan Anılar, Mustafa Kemal Sayılı'nın Trabzon Anıları I, (1900-1950), Trabzon Kitaplığı V, İstanbul.
- Batur, C., 1975. Identification and self-adaptive control, University of Leicester.
- Berry, J.W., 1981. Cultural Ecology and Individual Behavior, Human Behavior and Environment: Advances in Theory and Research, I. Altman, A. Rapoport, J.F. Wohwill, (der.), 4, 83-105.
- Bostancı, F. 1989. Korunması Gerekli Tarihî Kentsel Dokulardaki Bozulma Nedenleri ve Skilip Çarısı Mahallesi'nde Örneklenmesi, Yüksek Lisans Tezi (basılmamış), Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Ankara.
- Carr ve di., 1992. *Public Space*, Cambridge University Press, New York, NY, USA.
- Crang, M., 1998. *Cultural Geography*, Routledge, New York.
- Çelik, D. ve Yazgan, M., E., 2007. "Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Korumaya Yönelik Yasa ve Yönetmeliklerin İrdelenmesi", Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 9, 11.
- Cohen, Y., 1968. *Man in adaptation*. Chicago: Aldine.
- Cowte. A. M. ve Asher, C. J., 1974. "Grain sorghum--high yield, satisfactory protein content or both." *Proc. Agron. Soc. NZ.* 4.
- Çakmaklı, D., 1992. *Bina Kentsel Çevre İlişkisi*, TÜ Yayınları, İstanbul.
- Çapa, M., Çiçek, R., 2004. "Yirminci Yüzyıl Başlarında Trabzon'da Yaşam", Serander Yayınları, Trabzon Araştırmaları Dizisi: 8, I. Baskı, Trabzon.
- Çetin, İ., 2010. "Gecekondu'nun Kentle Bütünleşme Sürecinde Alan-Mekan Faktörü", Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çevik, S., 1991. *Mekan-Kimlik-Kimliklendirme Trabzon Sokakları Örneği*, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Çınar, Z., 1996. "Kentsel Çevrede Mekan-Kentsel Mekan Kavramının İrdelenmesi ve Bozuluş Mekanı". *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. TÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Emery, F., E., 1972. *Systems Thinking*. Harmondsworth: Penguin.
- Erdönmez, M., E. ve Akı, A. 2005. Açık Kamusal Mekânlar, "Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri", *Megaron*, YTÜ Dergisi, 1, 67-87.
- Erim, M., 2007. *Türkiye'de Restorasyon Çalışmaları ve Restorasyon İletmelerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Martı Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Mersin, 193.

- Eyüce, Ö., 2000. *Meydanlar*, Ege Mimarlık Dergisi, 34,2,11.
- Frey, F., 1965. *The Turkish Political Elit (Türkiye’de Siyasal Seçkinler)* Cambridge, Mass.
- Gençel, Z., 2000. Geleneksel Türk Kentlerinde Meydan Kavramı, Ege Mimarlık Dergisi,2,34.
- Giedion, S., 1967. *Space, Time and Architecture:Growth of a New Tradition*,Camb. Mass. Harvard U. Press.
- Gökgür, P., 2008.*Kentsel Mekanda Kamusal Alanın Yeri*. Ba lam Yayıncılık.
- Güngör, ., H.,1972.*Temel Tasarı, Yapı Endüstri Merkezi*, 110, stanbul.
- Gür,Ö. ., 1996. *Mekan Örgütlenmesi*, Gür Yayıncılık, Trabzon.
- Gürel, S., 1978. *Kent Planlama Kuramına Do ru*, E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi, zmir.
- Güvenç, B., 2008. *Türk Kimli i Kültür Tarihinin Kaynakları*, Boyut Matbaacılık A. ., stanbul.
- Güvenç, B., 1979. *nsan ve Kültür,Remzi Kitabevi Yayınları*, stanbul.
- Herskovits, M., 1948. *Man and His Works*, New York:Knopf.
- çli, G.,2001.“Küreselle me ve Kültür”, CumhuriyetÜniversitesi,Sosyal Bilimler Dergisi, 25.
- Insall, D., 2008.*Living Buildings, Architectural Conservation: Philosophy, Principle and Practise*, Australia, Mulgrave Vic:Images Publishing Group.
- Itellson, W., H.,1960. “Some Factors Influencing the Design and Function of Psychiatric Facilities”, Brooklyn College, Psychology Dept. Bulletin.
- nco lu, M., 2007. *Kentsel Açık Mekanların Kalite Açısından De erlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: stanbul Meydanlarının ncelenmesi*, Doktora Tezi,Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, stanbul
- nco lu, M. ve Aytu , A., 2009 . *Kentsel mekânda kalite kavramı*.Megaron Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi 4,3, 131-146.
- Ka itçıba ı, Ç.,1979. *nsan ve nsanlar, Sosyal Psikolojiye Giri* , Cem Ofset Matbaacılık, stanbul.
- Kahya, C.,N. ve Sa söz, A., 2004. "Kentsel Sitlerde De i im: Do u Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri", Planlama Dergisi, 4.
- Kalın,A., 2004. *Çevre Tercih ve De erlendirmesinde Görsel Kalitenin Belirlenmesi ve Geli tirilmesi:Trabzon Sahil Bandı Örne i*,Doktora Tezi, K.T.Ü.,Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

- Kantarıcı, H.,2011. Babamın Veresiye Defteri, Moloz. Trabzon'dur yolumuz, Heyamola Yayınları, stanbul.
- Karasar,N.2005. Bilimsel Ara tırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Da ıtım Ltd. ti.
- Kartal, K.,1992.Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye'de Kentlile me, Adım Yayıncılık, Ankara.
- Kongar, E., 2002. Küresel Terör ve Türkiye, Remzi Kitabevi, 5. Basım, stanbul.
- Kongar, E., 2008. 21. Yüzyılda Türkiye,2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı. Remzi Kitabevi, 42. Basım, stanbul.
- Kele , R., 2000.Yerel Yönetim ve Siyaset, Cem/Kültür Yayını, 4.Basım, stanbul.
- Krier,L., 1984. Avrupa Kentinin n ası, Mimarlık.
- Krier, R.,1979.Urban Space, Academy Editions, London,.
- Koffka, K., 1935. Principles of Gestalt Psychology,Londra Kegan Paul Pub.
- Konuk, G., 1979. Türkiye'de Kentsel Dı Mekanların Düzenlenmesi. TÜB TAK Yapı Ara tırma Enstitüsü Yayınları,Ankara,175.
- Ku , E., 2009. Nicel-Nitel Ara tırma Teknikleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Küçükerba . E.B.,1994.Bir Meydan Tasarım Sürecinin Germencik Örne inde Ortaya Konulması. E.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlı ı Bölümü Bilim Ofset, Bornova. zmir.
- Lang, J.,1987. Creating architectural theory: The role of behavioral sciences in environmental design, Van Nostrand Reinhold,NY, 177.
- Lang, J.,1994.Urban Design: The American Experience, John Wiley & Sons, Inc. USA.
- Lawrence,M., 1990."Behavioral decisions made under the risk of predation: a review and prospectus." Canadian Journal of Zoology, 68,4, 619-640.
- Lawton, M., P., 1970. "Ecology and Aging" Spatial Behavior of Older People, L.A. Pastalan ve D.H. Carson, Ann Arbor, Michingan U.
- Lewin, K., 1951. "Field Theory and Learning", Field Theory in Social Science:Selected Theoretical Papers by Kurt Lewin, D. Cartwright, Harper and Row.
- Linton, R., 1945. The Cultural Background of Personality. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Low, S., Taplin, D. ve Scheld, S., 2005. Rethinking Urban Parks: Public Space andCultural Diversity, University of Texas Press.

- Lownsborough, H. ve Beunderman, J., 2007. Equally Spaced? Public space and interaction between diverse communities.
- Lynch, K., 1960. *The Image of the City*, Camb., Mass., The MIT Press.
- Lynch, K.,1981. *Good City Form*, 142, MIT Pres, Massachusetts.
- Lynch,K.,1992. *The image of the city*,MIT Press, Cambrige, London, 47-90.
- M.Low,Chambers, 1989.*Housing, culture, and design: a comparative perspective*. University of Pennsylvania Press.
- Maki, F., 1992. *Inventions: The Reality of the Ideal*. Rizzoli International, 203p. Newyork.
- Marcus C. ve Francis C.,1998.*People Places Design Guidelines for Urban Open Space* Van Nostrand Reinhold Company, New York, 82.
- Mardin, ., 2009. Türk Modernle mesi, Makaleler 4, leti im Yayıncılık A. ., stanbul.
- Marquet, K., J., 1949. *Lesfouilles de CAy (et-Tell)*
- Marx, E.,1967.*Bedouin of the Negev*. Manchester University Press.
- Micoulina, E.,1993.*The History of Gardens and the Evaluation of the Environment*, ICOMOS, Historic Gardens and Sites, 71-79.
- Miles,M.,B. ve Hubermann,A.,M., 1994. *An expanded sourcebook qualitative data analysis*, London. Sage Publications
- Montgomery, J., 2003. Cultural Quarters as Mechanisms for Urban Regeneration. Part 1: Conceptualising Cultural Quarters, *Planning, Practice & Research*,293-306.
- Moore, S.,1963. "On the determination of cystine as cysteic acid," 9.
- Morval, J.,1985.*Çevre Psikolojisine Giri* , Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova, zmir.
- Moughtin, C.,1992.*Urban Design* Jordan Hill, Butterworth Architecture, Oxford, 93.
- Nimkoff, M.F. ve Middleton, R.,1960. Types of Family and Types of Economy, *American Journal of Sociology*, 215-225.
- Orba lı, A. 2008.*Architectural Conservation, Principle and Practise*, Oxford, UK, Blackwell Publishing, ISBN: 978-0-632-04025-4, 227.
- Öksüz, A.M., 1999. Kentsel Alanların Planlanmasıve Tasarımı, Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Ders Notları,54,340-345
- Özden, E.; Görgülü, Z., 2006.Planlama-Koruma li kisi Üzerine Bir Sistem Önerisi,Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, *e-dergisi*, 1, 4.

- Özdemir,Y.B.,2011. Trabzon şehrengizi, Birinci Kitap, Ya ar BedriÖzdemir, Mor Taka Kitaplı 1.
- Özen,H. ve Sürül, A., 2002. "Kimlik ve Mekan; Trabzon Taksim Meydanı" Kentleşme ve Yerel Yönetimler Sempozyumu, Mimarlar Odası Adana şubesi, Adana, Bildiriler Kitabı 2:124-144
- Özer, A., 2011.Trabzon'dur Yolumuz-2 "Trabzon'un Kalbi Meydan", Heyamola Yayınları, Birinci Basım, İstanbul.
- Özer, M. N., Ayten M. A. ve Kuntay O., 2005.Kamusal Odak Olarak Kent Meydanları, Planlama Dergisi 33, 96-103.
- Pelto, P., 1968.The Difference Between Tight and Loose Societies, Transaction, 37-40.
- Piaget, J. ve Inhelder, B., 1967. The Child's Conception of Space, N.Y., The Norton Library.
- Punch,W.,2005. "Clustering ensembles: Models of consensus and weak partitions." Pattern Analysis and Machine Intelligence, IEEE Transactions 1866-1881.
- Rapoport, A., 1978. Culture and Subjective Effects of Stress, Urban Ecology, 3, 241-261.
- Rapoport,A., 2004. Kültür Mimarlık Tasarım, Çeviri:Selçuk Batur, Yapı-Endüstri Merkezi, İstanbul.
- Relph, E., C., 1987. The Modern Urban Landscape. John Hopkins University Press, 279. S., Baltimore.
- Rowe, P.,J.,1993. "WHO manual for the standardized investigation and diagnosis of the infertile couple." Press Syndicate of the University of Cambridge, Cambridge.
- Sarı, K., 2008. Kentsel Dış Mekan Tasarımına Kullanıcı Merkezli Bir Yaklaşım, Süleyman Demirel Üniversitesi,Y. Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Bölge Planlama, Isparta.
- Sezer,Ç.,2010.Kalbimin Kuzey Kapısı Trabzon,Türkiye'nin Kentleri,Heyamola Yayınları,Maltepe, İstanbul.
- Schulz,N.,C.,1971. Existence,space and architecture, Praeger, New York, 9-36.
- Schulz, N., C., 1980. Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture Academy Editions, 213 , London.
- Sonnenfeld, J., 1972.Social Interaction and Environmental Relationship, Environment and Behavior, September.
- Sjoberg, G., 1967. "Cities in Developing and Industrial Societies", D.Hauser, L.Schore (Edit). The Study of Urbanization, John WileyandSons, New York.

- Stea,D.,1969. The measurement of mental maps: An experimental model for studying, Cox,KR ve Golledge,RG (editörler),Behavioral Problems in Geography,Northwestrn Univ. Studies in Geography,Evanston,17,228-253.
- Steward, J., 1948. A Functional Developmental Classification of American High Cultures. A Reappraisal of Peruvian Archeology. Memories of The Society for American Archeology.
- Strauss, A. ve Corbin, J.,1990. Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques.Newbury Park, CA:Sage.
- Sumner, W.G. ve Keller, A., 1927. The Science of Society. New Haven: Yale University Press.
- Suher, H., 1998: Kent Planlama Sürecinde Kent Meydanlarının Yeri ve İlevi. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 4, 5-6, İstanbul.
- Sümerkan, M., R., 2011. Trabzon'dur Yolumuz - 17." Trabzon'un Yaşlı Bakkalı Mumhane önü", Heyamola Yayınları, İstanbul.
- Ahın, B.E., 2006. Meydanların Kentsel Yaşama Katkısı Üzerine Bursa'da Bir İnceleme,Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa
- Ahınlar, O.,1964.Merkezi İstasyon'da Ortaçağ Şehirlerinin ve Çevre Mahallerine ait Etüd. İstanbul, 176.
- Arıntürk, A.,1995.Mimaride estetik olgusu, TÜMM Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Tekeli, S., 2001.Modernite Aşılırken Kent Planlaması, imge Yayını, Ankara.
- Tipple,A., G.,2000.Extending themselves: User-initiated transformations of government-built housing in developing countries. Liverpool University Press.
- Trabzon, 2009. İK Kültür Turizm Müdürlüğü Arşivi.
- Trancik, R.,1986.Finding Lost Space, Theories of Urban Design, N. Y., Van Nostrand Reinhold.
- Turnbull, C. M., 1972. The Mountain People, N.Y., Simon and Schuster.
- Tuluk, Ö., S. ve Düzenli, H., S., 2010. Trabzon Kent Mirası, Yer-Yapı-Hafıza,Denizati Ofset, İstanbul.
- Türnüklü,A.,2000. Etnimibilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. Kuram ve Uygulamada Etnim Yönetimi Dergisi, 24, PegemA Yayıncılık,Ankara.

- Uzun, İ., 2006. Kamusal Açık Alan: Kavram ve Tarihine Genel Bakış
- Üçüncüoğlu,E., 2012.Adım Sende Trabzon, Türkiye'nin kentleri, Heyamola Yayınları, Maltepe, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., 2005. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara:Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.
- Yılmaz,E.,2011.Ganita, Akşama Doğruyum Ben, Trabzon'dur yolumuz, Heyamola yayınları,İstanbul.
- Yürekli, F.,1977."Çevre Görsel Değerlendirmesine ilişkin Bir Yöntem Arştırması", Doktora Tezi, İTÜ. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- White, L., 1949. The Science of Culture. New York: Grove Press Inc.
- Winston, S., 1933. Culture and Human Behavior. New York.
- Zucker, P.,1959, Town and Square From Agora to the Village Green, Columbia University Press, New York
- URL-1, <https://eksisozluk.com>. 11.05.2015
- URL-2,<http://www.kentlob.net/index.php?option=meydan>. 16.09.2015
- URL-3,<http://www.avrupakonseyi.org.tr/tur/antlaşma>. (CE,2006) Council of Europe, Avrupa Konseyi Türkiye Antlaşması. 25.01.2007
- Trabzon Belediyesi arşivi ,1939, Lambert Trabzon İmar Planı
- Trabzon Belediyesi arşivi ,1967, Trabzon İl Etüt Projesi
- Trabzon Belediyesi arşivi ,1986, Trabzon İmar planı
- Trabzon Belediyesi arşivi ,2001, Trabzon İmar planı
- Trabzon Belediyesi arşivi ,2014, Trabzon İmar planı

7. EKLER

BU GÖRÜ ME KARADEN Z TEKN K ÜN VERS TES , PEYZAJ M MARLI I BÖLÜMÜ BÜNYES NDE YÜRÜTÜLMEKTE OLAN B R ARA TIRMA DO RULTUSUNDA YAPILMAKTADIR. BU GÖRÜ MEDE AMACIM, BEL RLEM OLDU UMUZ ÇALI MA ALANLARININ GEÇM VE GÜNÜMÜZ KULLANIMLARININ, GEÇM TE VE GÜNÜMÜZDE MEKANSAL ÖZELL KLER N N NASIL OLDU UNUN BEL RLENMES D R. KATILDI INIZ Ç N TE EKKÜR EDER M.

ADIM F L Z DO AN VE KARADEN Z TEKN K ÜN VERS TES PEYZAJ M MARLI I BÖLÜMÜNDE ARA TIRMA GÖREVL S Y M.

Bana görü me sürecinde söyledi iniz bilgilerden gizli kalmasını istedi iniz varsa, bu bilgiler gizli kalacaktır. Gizli kalmasını istedi iniz bilgileri ara tirmacıların dı nda herhangi birinin görmesi mümkün de ildir.

Ba lamadan önce, belirtmek istedi iniz bir dü ünçe ya da sormak istedi iniz bir soru var mı?

Görü meyi izin verirseniz kaydetmek istiyorum.

- Adınız?
- Ya ınız?
- Kaç yıldır Trabzon'da oturuyorsunuz? Nerede?

1.Grup Sorular:

Tarif/Tanıma
(F Z KSEL DE M)

Uygulama alanının geçmi ini bilenler, orada ya ayan ve etkin kullananlar tarafından ifadesi ve anlatımındaki ö eler-vurgulu ö eler, tanımlayıcı-ili kilendirici ö eler

Sorular: Trabzon'un meydanları olarak bilinen Kavak Meydanı, Za anos Meydanı, Sakız Meydanı, Taksim Meydanı ve Güzelhisar Meydanı geçmi te (çocuklu unuzda) nasıldı? Anlatır mısınız?

Meydanların en belirgin özellikleri nelerdi?

Nasıl bir yerdi?

Özel yerler ve yapılar var mıydı?

Günümüzde nasıl de erlendirir misiniz? (Günümüze ait mekan tanımı)

(Geçmi e ait mekan tanımı)

2.Grup Sorular:

Geçmi ve Günümüz Ya antı
(KÜLTÜREL VE ALGISAL DE M)

Geçmi ten günümüze oradaki ya antı, ya anan özel olaylar, anısı olan eyler.Duygusal ba lar, ba olu turan eyler

Sorular: Geçmi te meydanları nasıl kullanıyordunuz? Neler yapıyordunuz? (Etkinlik tanımı)

Meydanlarla ilgili hatırladığınız özel kullanımlar, mekanlar, olaylar var mı?

Günümüzde meydanları nasıl kullanıyorsunuz? Neler yapıyorsunuz? (Etkinlik tanımı)

Geçmi le bugünü kıyasladığınızda neler söylemek istersiniz?

Geçmi e göre bu alanlar;

-daha mı do al, daha mı yapay?

-daha mı sade, daha mı karma ık?

-daha mı anlamlı ve tanıdık daha mı yabancı?

-daha mı güzel ve geleneksel daha mı ırkin ve bize ait olmayan?

Toplumsal olarak nasıl de i tik sizce? Geçmi te insanlar nasıldı? Günümüzde nasıl, anlatır mısınız?

De i imden memnun musunuz? (memnuniyet durumu)

Bu alanları kullanıyor musunuz? (kullanım durumu)

Bu de i imin sizi nasıl etkiledi ini dü ünüyorsunuz

ÖZGEÇM

1982 yılında Trabzon'da do du. İlk, orta ve lise tahsilini Trabzon'da yaptı. 2001 yılında ba ladı ı K.T.Ü. Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlı ı Bölümündeki ö renimini 2005 yılında tamamladı. Aynı yıl K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlı ı Anabilim Dalında ba ladı ı yüksek lisans e itimini 2009 yılında "Trabzon Kenti Ana Ula ım Akslarında Kullanılan Kaplama Materyalleri ve Uygulama Örneklerinin ncelenmesi" adlı tez çalı masıyla tamamladı. 2009 yılında ba ladı ı doktora ile ö renimine devam etti. 2009-2015 tarihleri arasında K.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü ara tırma görevlisi olarak görev yaptı. Evli ve iki çocuk annesi olup, ngilizce bilmektedir.